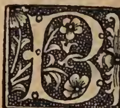
Sextus decretaliu;

liber per Bonifacium octauum pōtificem sanctis
simum in Lugdunensi consilio editus.

Uendunt parisius apud Franciscū regnault:
vico diui Jacobi sub intersignio sancti Clau
commorante ex aduerso sancti yuonis.

Onifacius Epi
scopꝰ seruꝰ ser
uorū dei dile=
ctis filijs do=
ctorib⁹ ⁊ scho
larib⁹ vniuer
sis Bononie.
cōmorantibus
salutem ⁊ apostolicā benedictionē.

Acrosancte ro. ecclesie
quā īꝑscrutabilis diuine
ꝓuidētie altitudo vni=
uersis dispositiōe incō=
mutabili pretulit eccle=
sijs ⁊ toti⁹ orbis ꝑcipuū
obtinere voluit magistratum: regi
mini ꝑsidētes: sollicitamur curis:
cōtinuis ⁊ assidua meditatiōe vrge
mur: vt iuxta credite nobis dispen
satiōis officiū subditorū cōmodis
in quoꝝ ꝓsperitate vtiqꝫ prospera
mur iugi (qꝫtū nobis ex alto cōces
sum fuerit) sollicitudinis studio i=
tēdamus. ¶ Amplectimur quippe
volūtarios ꝓ ipsoꝝ quiete labores
⁊ noctes qñqꝫ trāsimus insomnes:
vt scādala remoueam⁹ ab ipsis. Et
quas hūana natura (nouas semꝑ de
ꝓperās edere formas) lites quoti
die inuenire conat: nūc antiquorū
declaratione: nūc vero nouoꝝ edi
tiōe iuriū (ꝓut nobis possibile) re
primam⁹. ¶ Sane cū post volumē
decretaliū a feli. re. gre. pa. ix. pre.
no. tā ꝓuide qꝫ viriliter ꝯpilatū nō
nulle ab eo ⁊ ab alijs romanis pō.
successiue sup diuersis dicerent ar
ticulis edite decretales de quaruꝫ
aliquib⁹ an decretales existerent:
earūqꝫ auctorib⁹ dubitabat sollici
te i iudicijs ⁊ in scholis. ¶ Nos ad
apicē summi pōtificat⁹: superna di
spositiōe vocati: sup hoc cū istātia
reqsitis multis ābiguitatē ⁊ icerti
tudinē hmōi dispēdiū plurib⁹ affe
rētē oīno tollere ac elucidare: q̄ de
decretalib⁹ ipis teneri q̄ deberēt i
posteꝝ refutari gr̄a suffragante di
uina: pro vtilitate publica desidera
bilit affectātes ꝑ venerabiles fra=
tres nostros Guillelmū archiepm
ebreduñ. ⁊ berēgariū epz biteren.
ac dilectū filiū magistrū richardū
de senis. s. ro. ec. vicecācellariū iu
ris vtriusqꝫ doctorē decretales hu
iusmodi diligēti⁹ fecim⁹ recēseri:
⁊ tādē plurib⁹ ex ipsis (cū aut tpa=
les: aut sibiipsis vel alijs iurib⁹ cō
traire seu oīno supflue viderētur)
penit⁹ resecatis: reliqs qbusdā ex
eis abbreuiatis: ⁊ aliquib⁹ i toto vł
i parte mutatis, multisqꝫ correctio
nib⁹: detractionib⁹: ⁊ additionib⁹
ꝓut expedire vidim⁹ factis i ipsis
in vnū librū: cū nōnullis nr̄is cōsti
tutionib⁹: in quib⁹ ad correctionē
moꝝ subditoꝝ qꝫ qetē mlta statuūt
salubria fruct⁹ vberes dō ꝓpicio i
domo dñi allatura: ⁊ plurima in iu
diciis ⁊ extra freqntata dubia deci
dunt: redigi mādauim⁹: ⁊ sub debi
tis titulꝭ collocari. ¶ Quē librū. v.
libris alijs dicti voluminis decre=
taliū annectēdū cēsuim⁹ sextū nun
cupari: vt idē volumē: senariū (qui
numer⁹ est ꝑfect⁹) libroꝝ illo adiū
cto numerū ꝯprehēdēs ꝑfectā i re=
bus agēdis formā tribuat: ⁊ in mo
rib⁹ disciplinā. Nec sine cā morem
ꝑdecessoꝝ nr̄oꝝ (q̄ cū ꝯstitutiones
aliquas promulgabāt: nouiter eas
mādabāt sub āliquaꝝ serie situari)
omisim⁹ i hac parte seruare. hec ei
fecim⁹ ne infinitos libros destrui: ⁊
alios nō sine maximis dispēdijs la
borib⁹ ⁊ expēsis de nouo fieri opor
teret. ¶ Uniuersitati vestre igit ꝑ
aplica scripta māda. quate. librum
hmōi cū multa maturitate digestū
quē sub bulla nr̄a vobꝭ trāsmittim⁹
prōpto suscipiētes affectu eo vta=
mini de ceto i iudicijs ⁊ scolis nul=
las alias ꝑter illas q̄ inserunt: aut
spāliter reseruant i eo decretales
aut ꝯstōnes a qbuscūqꝫ nr̄is prede
cessoribus ro. pō. post editionē di=
cti voluminis ꝓmulgatas receptu
ri vlteri⁹: aut ꝓ decretalibus habi
turi. Greg. x. i gnāli ꝯcil. lugduñ.

¶ Rubrica de suma tri. ⁊ f. catho.

Ideli ac deuota ꝓfessiōe fa=
cemur qꝫ spūssanctus eterna capit.
liter ex patre et filio non tanqꝫ ex vnicū
duobus principijs sed tanqꝫ ex vno

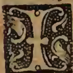
principio:nõ duab⁹:sȝ vnica spira-
tiõe pcedit. Hoc pfessa est hacten⁹
predicauit ⁊ docuit hoc firmiter te
net:⁊ pdicat pfitet ⁊ docet sacros.
roma.ec.mr oĩs fideliũ magistra.
hoc hȝ orthodoxorũ patrũ atq; do-
ctorũ latinorũ pariter et grecorũ in-
cõmutabilis ⁊ vera sñia. ¶ Sed qr
nõnulli pter irrefragabilis pre-
misse vitatis ignorãtiã in errores
varios sunt plapsi. ¶ Nos hmõi er
rorib⁹ viã pcludere cupientes hoc
sacro approbãte ɔcilio dãnamus ⁊
reprobamus oẽs: qui negare psum
pserint. eternaliter spiritũ sanctuȝ
ex patre ⁊ filio pcedere: siue etiã te
merario ausu asserere. q spũs san-
ctus ex pře ⁊ filio tãq; ex duob⁹ pn
cipijs et nõ tanq; ex vno procedat.
¶ Idem. Bonifacius octauus.

¶ De constitutionibus.

Cap. i. Licet ro. põ. q iura oĩa
in scrinio pectoris sui
censet hře: ɔstitutionẽ
condendo post errorẽ
priorẽ quis de ipsa mẽ
tionẽ nõ faciat: reuoca
re notat. qr tñ locorũ ⁊ personaruȝ
singularium ɔsuetudines ⁊ statuta
cũ sint facti ⁊ in facto ɔsistãt põt p
babiliter ignorare. Ipsis dũ tamẽ
sint rõnabilia p ɔstitutionẽ a se no-
uiter editã nisi exp̃sse caueat l ipsa
nõ itelligit l aliq derogare. Idẽ.

Ca. ij. Ut aiarũ periculis obuiet: sen-
tẽtijs p statuta quorũcũq; or
dinariorũ prolatis: ligari nolumus
ignorãtes: duȝ tamẽ eorũ ignorãtia
crassa nõ fuerit aut supina. ¶ Sta-
tuto epĩ quo in oẽs q furtũ cõmise
rint: excõicatiõis sñia pmulgatur:
subditi ei⁹ furtũ extra ipsi⁹ dyoce.
ɔmittẽtes minime ligari noscunt:
cũ extra territorium ius dicẽti nõ
pareatur impugne. Gregorius. x.

¶ De rescriptis.

Cap. i. Ipso iure rescriptũ vel
pcessus p ipm habitus
nõ valeat: si ab excõica-
to (super alio q excõi-
catiõis vel appellatio-
nis articulo) fuerit ime-
petratũ. Innoc. iiij. (in ɔcil. lugdun.

Cum in multis iuris articulis cap. ij.
infinitas reprobet: pũide dũ
xim⁹ statuẽdũ: vt p illã gñalẽ clau-
sulã: quidã aliũ: que frequẽter in lit
teris nostris inserit: vltra tres vel
quattuor in iudiciũ non trahantur
¶ Quorũ nõia in pmo citatorio ex-
primat ĩpetrato: ne loc⁹ fraudi for
sitan relinquat. si circa ea possit li-
bere variare. Idem in eodem.

Dispẽdia litiũ eqtatis cõpen ca. iij.
dio volẽtes q possum⁹ indu
stria coartare statutũ fe.re. gre. p.
ix. pre.n. sup hoc editũ ampliantes
¶ Decernim⁹ vt si quis cõtra aliũ
plures psonales mouere voluerit
qstiones nõ ad diuersos iudices sȝ
ad eosdẽ sup oĩb⁹ hmõi qstionibus
litteras studeat impetrare. ¶ Qui
vero contrariũ fecerit oĩ cõmodo
careat litterarũ: nec pcessus habit⁹
valeat p easdẽ reo: si eũ p ipsas fati
gauerit in exp̃ẽsis legitimis cõdẽ-
nand⁹. ¶ Reus quoq; si eodẽ durã
te iudicio actorẽ sibi obnoxiũ dixe
rit recõuẽtiõis bñficio vel ɔuẽtio-
nis. si cõtra eũ lras ĩpetrare malue
rit de iure suo dȝ apud eosdẽ iudi-
ces expiri: nisi eos vt suspectos po
terit recusare sit oẽs (si cõtra hoc
fecerit) puniendus. Bonifa. viij.

Cum aliquib⁹ recipiẽdi aliquẽ capit. iiij.
in canonicũ alicui⁹ ecclie nõ
obstãtib⁹ eiusdẽ ecclie priuilegijs
cõsuetudinib⁹ vel statutis iuramẽ
to: ɔfirmatione aplica vel quacũq;
firmitate alia roboratis: p nostras
litteras cõcedim⁹ facultatẽ: si cano
nicorũ receptio alias in ipsa ecclia
nõ spectat ad eos: quib⁹ hmõi litte
re dirigunt: sed ex earũ virib⁹ re-
cipiũt potestatem is qui recipit au
ctoritate apostolica dinoscit eẽ re-
ceptus. ¶ Si vero canonicorũ rece
ptio alias ptineat ad eosdẽ nõ apo
stolica sed recipientiũ censetur au
ctoritate receptus: nisi q ex aucto
ritate nra reciperent: in nostris lit
teris caueatur expresse. Idem.

Si gratiose tibi a romano põ ca. v.
tifice cõcedat vt bñficia que

tempore tue pmissiōis obtinebas: posses vsq ad sue volūtatis beneplacitū retinere hmōi gra per ei9 obitū p quē ipsi9 bñplacitum oīno extinguit eo ipso expirat. ¶ Sec9 aūt si vsq ad apo.se.bñplacitū gra cōcedat pdicta: tūc eīn qz sedes ipsa non morietur durabit perpetuo nisi a successore fuerit reuocata.

¶ Pretextu vero talis cōcessionis que dz (cū sit ambitiosa) restringi: eas solū bñficia q canonice obtines: potes licite retinere. ¶ Idem.

ca.vi. Usceptū ab ap.se. mādatū vt ab aliquo bñficij qd obtinet resignatiōe recepta: ipm alteri cōferas 7 assignes: adiplere nō potes si ille añq resignet reb9 eximat humanis. ¶ Cū nō p resignationē vacauerit sz p morte. ¶ Nisi de itētione mādātis aliud appareret expresse.

¶ Si duo sup eodē bñficio lras ipetrāt primo eop p illi9 obitū q tenebat: scdo vero p cōcessionē eiusdē ipsum pponente vacare secundus.

¶ (Cū beneficiū ipsum cessione nō morte vacauerit:) dz primo in ipsi9 assecutione preferri. ¶ Idem.

ca.vij. Ratia quā sup beneficio a se. ap.te ipetrasse pponis: vitiosa reputari nō dz: qnis de alio bñficio ab epo tuo antea tibi absenti et ignorāti collato nullā (cū tpe ipetratiōis nescires) feceris mētionē.

¶ Utrūq tamen si talia sint bñficia que simul nequeāt de iure teneri) hre nō pōt: sed eligas quod ex eis malueris retinere. ¶ Idem.

capit. viij. Uamuis is cui9 gra per quā mandabat in certa ecclia pvideri sibi de bñficio primevacaturo p nos fuerat reuocata restituat a nobis denuo ad eandem: nō tñ ei cui post reuocationē: 7 ante restitutionē predicta similis i eadē ecclia gra facta fuit. (¶ Nisi hoc expresse dixerimus) anteferri debebit.

¶ Cū talis restitutio (vbi aliud nō exprimit) intelligat fieri sine iuris preiudicio alieni. ¶ Idem.

Ca.ix. I eo tempore quo tibi de bñficio cū cura vl sine cura mādam9 pvideri: ad obtinendū curatum bñficiū idoneā nō habeas etatem: tibi lz nūc legitime effect9 sis etatis auctoritate lrap hmōi (cū tēpore date ipsap adhuc nō esses idoneus) de bñficio curā alap habētes nequaq poterit pvideri. ¶ Benefeciū aūt sine cura (cū ad ipm sufficiētem tūc etatē haberes) p eas licite poteris obtinere. ¶ Idem.

Ca.x. Ropter tuas debita psoluēda fruct9 bñficiop pmi anni: q i tua vacabūt dyocesi: tibi (nō obstātib9 qbuslibet psuetudinib9 pvilegiis vel statutis p q nra ipediri posset concessio) vsq ad quinqūniū de spūali gra pcedim9. ¶ Intētiōis nostre nequaq existit si fructus hmōi ecclie tue fabrice vl alteri vsui seu cuicūq singulari psone de spāli cōsuetudie pvilegio vel statuto forsitan debeant: q eis p pcessionē ipsā ¶ Nisi (hoc expsse caueat in ea) preiudiciū aliquod generetur. ¶ Idē.

Ca.xi. Tatutū qd circa iudices a se de ap.deputādos nup edidimus cū qdā ptēta i eo q p cōi vtilitate credebant inducta (sicut experiētia docuit) tēdere dinoscant ad noxā: sanctione presenti (q irrefragabiliter obseruari mādam9) suadēte vtilitate in meli9 duximus reformandū. ¶ Sancim9 igit vt nullis nisi dignitate pditis aut psonatū obtinētib9 seu eccliap cathedraliū canonicis cause auctoritate litterarū se.ap. vel legatop eiusdē de cetero pmittant nec audiant alibi q in ciuitatibus vel locis insignibus: vbi possit pmode copia peritorum haberi. ¶ Actore 7 reo eiusdē dyoce. existentib9 cā pmitti non dz extra illā nisi i sex casib9. i quib9 tñ nō trahet vltra vnā dietā. Et nisi in duob9 casib9 ipetrās p iuramētum fidē fecerit de illis repellet a iudice: 7 i expē. cōdēnabit. h.d. vsq ad §. cū aūt mo. ¶ Cū vero eiusdē ciuitatis seu dyo. fuerit actor 7 re9: extra ipsas causa non cōmittat nec conueniat aliqs eorūdē nisi ab epo cōtra aliquē de sua dyo. vel ab alis

quo cōtra eū aut ꝯtra ei⁹ capitulū seu ꝯtra vniuersitatē ciuitatis ville aut castri fuerit actio dirigenda. vel nisi actor eādē ciuitatē seu dyocesiꝫ itrare nō audēs aut sui aduersarij potētia merito phorescēs eū īfra ipas negat ꝯuenire secure. In his qppe casib⁹ extra dictas ciuitatem ꝛ dyoc. possit ꝯtra pdictos causa ꝯmitti: nullus tñ eoꝝ vltra vnā dietā a fine sue dyoce. valeat ꝯueniri sꝫ ī duob⁹ vltimis casib⁹: nisi impetrās de pdictis timore (quē lris ꝯmissiōis exprimere teneat) pmo fidē iudici faciat: saltē p ꝓpriū iuramētū iudex ipe nullaten⁹ ī cā ꝓcedat sꝫ ptes a sua iurisditione dimittens ipetrātē eūdē ī expēsis legitis alteri pti ꝯdēnet. ¶ Cū aūt actor ꝛ re⁹ ciuitatū ꝛ dyocesum fuerint diuersarū: si actori ciuitate vel dyocesi rei iudicē hre recuset: ipm nō ī sua sꝫ ī alia ciuitate vel dyo. libere impetrare valeat: reūqꝫ trahere ad eādē dūmō loc⁹ ad quē eū traxerit vltra vnā dietā vt ī casu alio ꝑmittit minime sit remot⁹. ¶ In nullo qꝫ casuū pdictoꝝ iudex extra ciuitatē seu dyoc. ī qb⁹ deputatus fuerit citet partes. nec de cā sibi ꝯmissa cognoscat. ¶ Nisi ad id expssus accesserit earūdē assensus. ¶ Neqꝫ alibi qꝫ infra illas ꝛ psonis dūtaxat designatis super⁹ ꝯmittat quōlibet vices suas. ¶ Insuꝑ vt gratis ꝛ cū oī puritate iudiciū corā ipo procedat nullū mun⁹ vel qcqd aliud. ¶ Nisi forsan esculētū vel poculētū mera liberalitate oblatū qđ paucis cōsumi possit dieb⁹: vel nisi cū ipsum ꝓpter cām sibi cōmissam ꝯtigerit extra suū domiciliū proficisci moderatas expēsas recipe ab eisdē partibus qualitercūqꝫ ꝑsumat. ¶ Prouisur⁹ attēte ꝙ in ipsis expēsis modū nequaqꝫ excedat nec pl⁹ ab vna parte qꝫ ab alia exigat: cum cōe gerat negociū vtriusqꝫ. quodqꝫ (vbi cause sibi cōmisse vtilitas vel necessitas nō exegerit) occasionē ꝓpter habēdas expēsas ꝓficiscendi extra domiciliū nō assumat: sꝫ ꝛ vbi totaliter fuerint pauperes litigantes etiam pro expensis nil prorsus exigat ab eisdem. ¶ Assessorem autē vt quandoqꝫ faciunt aliqui fraudulenter (nisi eo indigeat. quod conscientie relinquatur eiusdem) sibi nequaqꝫ adiungat: alioquin de suo proprio prouidere teneatur eidem ¶ Si autem indigeat: ipsum neutri parti suspectum assumens ei de cōpetenti salario prouide moderando ab eo faciat a partibus communiter prouideri. ¶ Notarium vero vel notarios in causa sibi commissa scribentes: qui vt plurimū in exigēdo salario metas rationis excedūt (vt ad ipsi⁹ spectat officiū) prudenter refrenet: nec cum ipsis aut cum accessore prefato lucrum participet vllo modo. ¶ Si quid autē contra constitutionem presentē receperit ad ipsius restitutionē integrā teneatur. ¶ Nulla eorum quibus restitutio faciēda fuerit remissione vllatenus profutura eidem. Pro ferēdo qꝫ testionio ꝓtertu cuius aliqd alios fraudulēter interdū a iudicib⁹ vocari ꝓcurāt vt eos laborib⁹ ꝛ expēsis fatigēt aut extorqueant aliqd ab eisdē: nullū vllaten⁹ ꝯuocet nisi qñ pditio ꝛ stat⁹ cāe reqrēt. ¶ Sꝫ nec tūc nisi a ꝓducente cōpetētes vocato ꝓ testionio veniēdo: stādo: ꝛ redeūdo faciat ministrari expēsas. ¶ Quicqd aūt ꝯtra ꝑmissa vr eoꝝ aliqd ꝯtigerit attētari sit ipo iure irritū ꝛ inane. ¶ Idē.

Tibi q grāz ī bituricē. ecclia ipetrasti a nob certo executore ꝓcesso: q te in canonicū recipi faceret ꝛ de pbēda tibi (si qua ī eadē ecclia tūc vacabat: alioqn de vacatura ꝓxime) ꝓuideret ali⁹ similē gratiā p⁹ tuā ipetrationē obtinēs in eadē: lꝫ prius qꝫ tu suas lras presentauerit: ꝛ ī canonicū sit recept⁹ in prebenda tpe tue receptiōis: vel etiā post vacāte (ex q alteri añ tuā receptionē collata nō extitit) anteferri nō dꝫ. ¶ Idē quoqꝫ si ante receptionē tuā ī canonicū vacauisset prebēda per ꝓcessum tui executo- Ca. xij

ris qui ei ad quem p̄bende collatio pertinebat notificauerat q̄ eū vole bat per huiusmodi p̄tātem confer- re: aut interdixerat ne conferret eandem: seu illam sue reseruauerat collationi presertim cum interposi tiōe decreti affecta tunc enim tibi et non alteri debet prebenda huius modi assignari. ¶ Quinimo si ante receptionē et presentationem etiā tua prebēda vacauit: idem erit cē- sendum si in huiusmodi gr̄a tibi fa cta decretum a nobis fuerat irri- tum et inane: quod contra ipsam cō tingeret attētare. ¶ In predictis itaq̄ casibus debes tu prebendam vacātē potius q̄ impetrator vltimus obtinere dum tū dolus tibi nō pos sit vel notabilis negligentia impu- tari. ¶ Idem.

c.xiij. Si pro te alicui directa fuerit scripta nostra: vt tibi de ca- nonicatu et p̄benda eccle bitureñ. si ad id accederet episcopi et capli ecclesie prelibate assensus auctori- tate apostolica prouideret: alter postmodum impetrans q̄ ex colla- tione apostolice sedis vel executo- ris sup hoc deputati prouisiōe hus q̄ episcopi et capituli predictorum assensus ad prouisionem tibi acce- deret faciendam canonicatum ob- tinuit bitureñ. (licz tu interueniente postea predictorum assēsu dicti pri oris mandati auctoritate i canonicū ipsius ecclesie sis receptus) in pre- benda vacante tibi merito antefer tur. ¶ Idem.

c.xiiij. Duobus super prouisione simili- tibi facienda in eadem eccle sia litteras a nobis obtinentibus vna die certis eis executoribus de putatis: si non appareat quis pri- mo ipetrauerit ex eisdē: is eorum cui canonicatū ptulimus est i p̄bēda p̄- ferendus alteri: qz a nobis canoni catū nō extitit assecutus: lz priusq̄ a- lius eis ad quos spectat canonicorum receptio et collatio p̄bēdarū: suas pñtauerit lras et ab eis canonicū sit receptus. Si vero neutri eorum vl vtri q̄ canōicatū cōtulimus tūc ex quo i gr̄a sit eq̄les is q̄ prius pñtauerit erit potior i p̄bēda. ¶ Nō si forsā ābo simul i p̄sētando concurrāt et hi ad quos (vt p̄mittit) spectat ca- nonicorum receptio et collatio pre bendarum: vel eorum maior pars: ex eis alterum teneantur quo electo alius om- nino careat impetratis: nisi ex te- nore litterarum ipsius expresse ap pareat q̄ vtriqz ipsorum voluerī- mus prouidere. ¶ Idem.

c.xv. Quia āmbitiosam importunita- tem petētium tam nos q̄ nō- nulli predecessores nr̄i roma. pon. idulgentias pp̄etuas multis ɔcessimus percipiēdis fructibus beneficiorū suorū (distributiōibus quotidianis dumtaxat exceptis) siue in scholis essēt: siue i ecclesiarū suarum altero resi derent: aut i romana curia moram traherēt seu alio certo loco. vl etiā vbicunqz: ex quo insolentie oriun- tur vacādi et dissolutionis prepara tur materia: minuitur cultus diui- nus: quem desideramus augeri et officium plerūqz (propter quod be neficium ecclasiasticū datur) omit titur. ¶ Nos volētes emendare p̄- terita et quantum possumus aduer sus futura cauere: omnes huiusmo di et similes indulgentias (perso- nis non ecclesijs vel dignitatibus da tas) penitus reuocamus. et earum concessionem nostris volumus ex- ulare temporibus quodq̄ nobis li- cere nō patimur nostris successori bus indicamus. ¶ Bonifacius. viij.

ca.i.

Onsuetudinem quem in vestra ecclesia serua- tā asseritis tan to tempore q̄ i cōtrarium me moria non exi- stit. videlicet q̄ ipsius ecclesie canonici duos per- sonatus aut duas dignitates vel p̄posituras seu admistratiōes aut duo officia. vl eorum alterū. cū reliq̄ simul et prebendam possit in ea lici

te absq; dispensatione sedis apostolice obtinere corruptelã (cũ sacris sit inimica canonibus: et de ambitiõis radice processerit) merito reputantes eam auctoritate apo. reprobamus. posq; ad ipsius obseruantiã: etiam si iuramento firmata extiterit (cum iuramentũ iniquitatis vinculum non existat) decernimus. nõ teneri statuentes. ¶ Ut cũ vnũ officium digne valeat aliquis adimplere nulli liceat de cetero nisi vnicũ personatum vel dignitatẽ aut ppositurã siue administrationem vel officiũ ppetuũ quocũq; noĩe cẽseatur cũ pbẽda simul absq; dispẽsatione dicte sedis l eadẽ ecclia obtinere: vel iam obtẽta tenere qd si a quoquã secus presumptũ fuerit irritum sit omnino. ¶ Idem.

ca.ii. Non putamus illã ɔsuetudinẽ quanto cũq; tpe de facto seruatam cõsonã rationi q ab officiali epi ad eundẽ episcopũ valeat appellari nec ab eodẽ ad seipsũ cum sit idem auditoriũ vtriusq; appellatio interposita videtur. ¶ Idẽ.

ca.iii. ¶ Non est dũ tamen alias nit pscripta canonice consuetudo quã allegat episcopus reprobanda. q in inquirendis puniẽdis et corrigẽdis subditorum excessib' cõsiliũ sui capituli reqrere minime teneat. ¶ Idẽ.

ca.iiii Cum in tua ecclia in qua ɔsuetudo habetur q antiquiores canonici graduati meliores si voluerint possint cũ vacant per se vt per alios optare prebẽdas prouideri mãdam' alicui de pbẽda nulli aliĩ de iure debita primo inibi vacatura. huiusmodi nõ obstante mãdato poterunt ipsi antiquiores iuxta cõsuetudinem eadẽ optare. cũ prebẽda vacauit. et illa q optata non fuerit si nulli sit debita. erit illi p quo scripsimus ɔferenda. ¶ In pbẽdis vero apud sedẽ apostolicã vacãtibus cũ de ipsis p romanũ põtificẽ ordinatur loc' pdicte cõsuetudini non existit. ¶ Ne aũt ptextu eiusdẽ ɔsuetudinis puisiões auctoritate ap. faciẽde vltra debitũ differant. statuimus vt executores sup ipsis prouisionibus deputati optare volentes. p. xx. dies dũtaxat expectẽt quib' elapsis libere l non optatis ad exeqnda sibi mandata pcedant prefata consuetudine nõ obstante.

¶ Bonifa. viii.

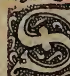
¶ De postulatione prela.

Perpetuo phibem' edicto ne sub aliq ex his formis quas pniciosa curiositas adinuenit eligo postulãdo et postulo eligendo. aut eligo postulãdũ seu postulo eligẽdũ. cũ nec vera electio nec vera postulatio resultet ex ipsis q sibi poti' inuicẽ aduersant. aut sub illis verbis eligo l postulãdũ. vel postulo l eligendũ. cũ rẽ lperfectã significare noscãtur. ad faciẽdas electiões vel postulatiões decetero pcedatur si sec' actũ fuerit eo ipso irritũ decernẽtes. ¶ Sub ea etiã forma eligo et postulo put potest meli' de iure valere (cũ lcertitudinem ptineat) quẽq postulari vel eligi prohibem' statuẽtes: qd ptra factũ fuerit viribus oĩno carere nisi qñ pbabiliter dubitat vtrũ qs sit eligẽd' vel poti' postuland': quo casu is q sic postulat' fuerit et elect' ɔsens' tpe viã electiõis vel postulationis ne l incerto vaget eligere necessario teneat: redeũdi ad aliã (postq vnã elegerit) sibi licẽtia penit' interdicta. ¶ Innocẽti. iiii. l ɔcil. ge. lugdu. capm. vnicũ

¶ De electiõe et electi pot.

cap.i.

Statuimus vt si qs electionẽ postulationẽ vl prouisionẽ factã lpugnari l formã obiciẽs aliqd vel psonã et propter hoc ad nos appellari ptigerit. tã is q opponit q qui defendit. et gñaliter oẽs quop iter est et quos causa ptingit p se. vel p procuratores ad causam istructos ad sedẽ apostolicã a die obiectiõis iter arripiãt l fra mẽsem. ¶ Sed si pars alia nõ venerit p viginti dies post aduentũ alteri' expectata l ele

ctionis negocio nõ obstãte cuius-
quam absentia sicut de iure fuerit
pcedat. ¶ Hec aũt I dignitatib⁹ p
sonatib⁹ ⁊ canonicijs obseruari vo-
lum⁹ ⁊ mandam⁹. ¶ Adijciẽtes: vt
q̃ plene nõ pbauerit qd̃ I formã op
ponit ad expensas quas pter hoc
pars altera se fecisse docuerit. cõdē
netur. ¶ Qui vero I pbatione de-
fecerit ei⁹ qd̃ obijcit in personã: a
beneficijs ecclasticis triẽnio noue
rit se suspẽsum ad q̃ si I fra illud tẽ
pus ppria temeritate se ingesserit
eis ipso iure ppetuo sit puat⁹: nul-
lam super hoc misam spem aut fidu
ciam habitur⁹ nisi manifestissimis
constiterit documentis: q̃ ipsum a
calumnie vicio causa probabilis. ⁊
sufficiens excusaret. ¶ Idem.

Cap.ij. IN electionib⁹ ⁊ postulationi
bus ac scrutinijs ex q̃bus ius
oritur. eligendi vota cõditionalia
alternatiua vel I certa penit⁹ repro
bamus. ¶ Statuẽtes vt huiusmo-
di votis p non adiectis habitis ex
puris cõsensib⁹ celebret electio: vo
ce illorum q̃ nõ pure cõsenserint: ea
vice in alios resideite. ¶ Gregori⁹
x. in generali concilio lugdunẽsi.

Cap.iij. UBi periculũ maius Itenditur
ibi pculdubio est plenius cõ
sulendum q̃ grauib⁹ aũt sit onusta
dispẽdijs quot ⁊ q̃tis sit plena pi-
culis ecclesie ro. plira vacatio ex-
acti consideratio tẽporis edocet:
et considerata prudenter illi⁹ tẽpo
ris discrimina manifestãt. hic nos
euidens euocat ratio: vt dũ refor-
mandis etiã minoribus nostra so-
lerter vacat intentio: ea q̃ periculo
siora sunt nequaq̃ absq̃ remedio
reformatiõis accõmode relinqua-
mus. ideoq̃ oia q̃ pvitanda discor
dia I electiõe romani pontificis a
nris retro sunt pdecessorib⁹: ⁊ pre
cipue a felicis recordatiõis alexã-
dro papa tertio salubriter Istituta
oino Imota I sua firmitate manere
censentes nihil eis detrahere illis
intẽdim⁹: s3 qd̃ experiẽtia deesse p
bauit: presenti cõstitutiõe supplere
¶ Hoc sacro concilio approbante
statuimus vt si eũdẽ põtificẽ in ci-
uitate I qua cũ sua curia residebat
diẽ claudere cõtingat extremũ: car
dinales q̃ fuerit I ciuitate ipsa pñ
tes: absentes expectare decẽ dieb⁹
tñmõ teneantur: q̃bus elapsis siue
absentes venerit siue nõ ex tũc oẽs
cõueniãt I palatio I quo idẽ ponti-
fex habitabat: cõtenti singuli singu
lis tñmodo seruiẽtib⁹ clericis vel
laicis put duxerint eligendũ. illis
tñ q̃b⁹ potestatis necessitas id sug
gerit Idulgeri duos hr̃e pmittim⁹
eiusdẽ electiõis arbitrio reserua-
to. ¶ In eodẽ aũt palatio vnũ cõ-
claue nullo Itermedio pariter sine
alio velamine oẽs Ihabitẽt in cõi:
qd̃ reseruato libero ad secretã ca-
merã aditu ita claudat vndiq̃: vt
nullus illud Itrare valeat vel exi-
re. ¶ Nulli ad eosdẽ cardinales a-
dit⁹ pateat vel facultas secrete lo
quẽdi cũ eis: nec ipsi aliquos ad se
veniẽtes admittãt: nisi eos q̃ de vo
luntate oim cardinaliũ inibi pñtiũ
pro his tñ q̃ ad electiõis Istãtis ne
gociũ ptinẽt vocarẽt. ¶ Nulli etiã
fas sit ipsis cardinalib⁹ vel eo℞ ali
cui nũciũ mittere vel scripturam.
Qui vero cõtra fecerit scripturam
mittẽdo vel nũciũ: aut cũ aliquo ip
so℞ secrete loquẽdo: ipso facto sẽ-
tentiã excõicationis Icurrat. ¶ In
conclaui tñ pdicto aliqua fenestra
cõpetens dimittat p quã eisdẽ car
dinalibus ad victũ cõmode necessa
ria ministrẽtur: s3 p eã nulli ad ip-
sos patere possit Igress⁹. verum si
(qd̃ absit) I fra tres dies postq̃ (vt
predicitur) cõclaue pfatũ ijdẽ cardi
na. Itrauerint: nõ fuerit ipsi eccle
de pastore puisum p spaciũ quinq̃
dierũ Imediate sequentiũ singulis
dieb⁹ tã in prãdio q̃ I cena vno so
lo ferculo sint cõtẽti: q̃b⁹ (puisione
nõ facta) decursis: ex tũc tñmõ pa
nis vinũ ⁊ aqua ministrent eisdẽ: do
nec eadẽ puisio subsequat. ¶ Pro
uisiõis quoq̃ hmõi pẽdẽte nego-
cio dicti cardinales nihil de came
ra pape recipiãt: nec de alijs eidẽ
eccle tpe vacatiõis obueniẽtibus

vndecũq3 3 ea oia ipa vacatiõe du rãte sub ei⁹ (cui⁹ fidei diligẽtie camera eadẽ est ɔmissa) custodia maneant p eũ dispositiõi futuri põtificis reseruãda. Qui aũt aliqd recesserint: teneant ex tũc a receptione quorũlibet redditũ ad eos spectãtiũ abstinere donec de receptis taliter plenariã satisfactionẽ ipẽdãt. ¶ Idẽ quoq3 cardinales accelerãde puisioni sic vacent attẽti⁹: ꝙ se nequaꝙ de alio negocio itromittant nisi forsan necessitas adeo vrgens icideret: ꝙ eos oporteret de terra ipsi⁹ eccle deferẽda vel eius parte aliqua puidere: vl nisi aliqd tã grãde ꝛ tã euidẽs piculũ iminere. qd oib⁹ ꝛ singlis cardinalibus pñtib⁹ ɔcorditer videret illi celeriter occurrendũ. ¶ Sane si aliqs ex pdictis cardinalib⁹ ɔclaue pdictum (vt supra exprimit) nõ itrauerit: aut itrãs absq3 manifesta cã infirmitat3 exierit) ipo minime reqsito nec i eiusdẽ electõis negocio vlteri⁹ admittẽdo p alios ad eligẽdũ substituẽdũ põtificẽ libere pcedat. ¶ Si vo ifirmitate supueniẽte idẽ ɔclaue ex eis aliquẽ exire ɔtingat: ipa ẽt ifirmitate durãte poterit ei⁹ suffragio nõ reqsito pcedi. s3 si ad alios. post sanitatẽ sibi redditã seu añ redire voluerit. vl etiã si aliũ absentes/qs p decẽ dies dixim⁹ expectãdos/supuenerint re itegra: vc3 añꝙ eidẽ eccle sit de pastore puisũ i eodẽ negocio i illo statu i quo ip3 iuenerit admittant: pmissa tã de clausura ꝙ de seruiẽtib⁹ cibo ac potu et reliquis cum aliis seruaturi. ¶ Porro si qñ romanũ põtificẽ extra ciuitatẽ pdictã i qua erat cũ sua curia residẽs ɔtigerit ab hac luce migrare: teneant cardiales i ciuitate i cui⁹ territorio seu districtu idẽ põtifex obiit ɔuenire: nisi sit forsan iterdicta vel ɔtra eccliã romanã i aperta rebelliõe psistat: quo casu i alia viciniori ɔueniãt qsitr nec iterdicto subiaceat: nec sit (vt predicit) apte rebellis. ¶ In hac ẽt ciuitate tã q ad expectatiõnẽ absẽtiũ ꝙ quo ad habitationẽ cõem clausurã ꝛ cetera oia i domo epali. vel alia qlibet eisdẽ cardinalib⁹ deputãda eadẽ obseruẽtur q superi⁹ obeũte dicto põtifice i ea i q cũ sua curia residebat sunt expssa. ¶ Preterea qr parũ ẽ iura ɔdere nisi sit q eaꝺ tueatur: adiiciẽdo sancim⁹: vt dñs aliq3 rectores ꝛ officiales ciuitat3 illi⁹: i qua romani põtificis electio fuerit celebrãda auctoritate nr̃a ꝛ eiusdẽ approbatiõe ɔcilii potestate sibi tradita. pmissa oia ꝛ singula plene ac iuiolabiliter sine fraude ac dolo aliquo faciãt obseruari: nec cardinales vltra quã pmittit artare psumãt. ¶ Sup his aũt taliter obseruãdis statim audito sũmi põ. obitu corã clero ꝛ pplo vniuerso ciuitatis ipsi⁹ ad hoc specialr ɔuocãdis pstẽt corporaliter iuramẽta. ¶ Qd si premissa diligẽter nõ obseruauerint: aut fraudẽ i eis vl circa ea cõmiserit cuiuscũq3 sint pemĩẽtie cõditionis aut stat⁹: oi cessante priuilegio eo ipo sñiam excõicatiõis incurrãt ꝛ ppetuo sint ifames nec vnꝙ eis porte dignitatis pateãt: nec ad aliqd publicũ officiũ admittant. ¶ Ipsos isuper feudis ꝛ bonis ceteris q ab eadẽ ro. ec. vel qbuslib3 aliis ecclesiis obtinẽt ipo facto decernim⁹ esse puatos: ita ꝙ ad ecclesias ipsas plene ac libere reuertãt administratorũ earũdẽ ecclesiarũ arbitrio sine ɔtradictiõe aliq disponẽda. ¶ Ciuitas vero pdicta nõ solum sit iterdicto supposita: s3 ꝛ põtificali dignitate puata. ¶ Ceterũ qr cũ arbitriũ vel iordinat⁹ captiuat affect⁹: vel ad certũ aliqd obligationis cuiusq3 necessitas adigit cessat electio: dũ libertas admittit eligẽdi: cardinales eosdẽ obsecrãtes per viscera mie dei nr̃i p aspersionẽ sui pciosi sanguinis obtestamur. vt pẽsantes attẽti⁹ qd eis iminet: cũ agit de creatione vicarii iesu xp̃i successoris petri rectoris vniuersalis eccle gregis dñici diiectoris oi puate affectiõis iordinatõe depositã: ꝛ cuiuslibet pactio

nis: ꝯuẽtiõis obligatiõis necessita te: necnõ ꝯdicti ꝛ itẽdimẽti ꝯtẽpla tiõe cessãtib⁹ nõ i se reciprocẽt cõ sideratõis ītuitũ vł ī suos: nõ q̄ sua sũt q̄rãt: nõ ꝯmodis ꝑuatꝫ itẽdãt: sꝫ nullo artãte ipõꝝ ī eligẽdo iudiciũ nisi deo puris ꝛ liberis mẽtib⁹ nuda electiõis ꝯsciẽtia vtilitatẽ pu blicã libere ꝓsequant̃: oī conatu ꝛ sollicitudine ꝓut possibilitas pati tur: id acturi tm̃mõ vt eoꝝ ministe rio acceleret̃ vtilis et ꝑnecessaria toti⁹ mũdi ꝓuisio idoneo celeriter eidẽ ecclie spõso dato. ¶ Qui aũt sec⁹ egerit diuine subiaceãt vltiõi eoꝝ culpa (nisi graui ꝓpter hoc ꝑ: acta pnia) nullaten⁹ abolẽda. ¶ Et nos nihilomin⁹ pactiões: ꝯuẽtões ꝯdicta: ꝛ itẽdimẽta oīa siue iuramẽti siue cuiuslibet alteri⁹ fuerit vīcu lo firmitatis inexa: cassam⁹: irrita: m⁹: ꝛ virib⁹ decernim⁹ oīno care: re: ita ꝙ null⁹ ad illa obſuãda quõ libet sit astrict⁹ nec q̄squã eoꝝ trãs gressiõis notã vereat̃ fidei nõ ſua te: sꝫ nõ īdigne laudis titulũ poti⁹ mereat̃/cũ lex etiã humana testet̃: magis trãsgressiones hmõi quam iurisiurãdi obseruatiões acceptas ¶: Qꝛ vero fidelib⁹ nõ ẽ tã de sol: licita ꝗ̃tũcũqꝫ iuẽtõe fidẽdũ quã de istãtia oratiõis humilis ꝛ deuo te sperãdũ: huic adiicim⁹ sãctioni: vt ī oīb⁹ ciuitatib⁹ ceterisqꝫ locis īsignib⁹ vbi pmũ de mẽorati põti ficis obitu certitudo claruerit: a clero ꝛ pplo solẽnib⁹ ꝓ eo exeqis celebratis singulis diebus (donec de ipsi⁹ ecclesie ꝓuisione idubitan ter rumor ꝑtulerit veritatẽ) humi les ꝑces fũdãtur ad dñm: apud eũ deuotis orationib⁹ isistat̃: vt ipse q̄ cõcordiã facit ī sublimib⁹ suis sic efficiat eorundẽ cardinaliũ corda in eligendo ꝯcordia: ꝙ ꝓuisio ce: ler ꝯcors ꝛ vtilis (ꝓut aiarũ salus exigit: ꝛ toti⁹ orbis requirit vtili: tas) ex ipsoꝝ vnanimitate sequat̃. ¶ Et ne tã salubre ꝑsentis sanctio: nis edictũ ignorãtie negligi ꝑtex: tu ꝯtigat/districte ꝑcipim⁹: vt pa: triarche archiepi/epi/ꝛ alij eccle: siarum ꝑlati: ceterisqꝫ q̄b⁹ ꝯcessum est ꝓponere verbũ dei clerum ꝛ po pulũ ꝓpter hoc specialiter frequẽ tius ꝯgregando ī suis sermonibus ad supplicũ ꝑcũ suffragia ꝓ cleri ꝛ felici exitu tãti negocij frequẽtan: da solerter hortent̃: ꝛ ipis eadẽ au ctoritate nõ solũ orationũ frequẽ: tiam sed obseruantiã (prout circũ: stantie pensande suaserit) ieiunioꝝ indicant. ¶ Idem in eodem.

Ut circa electiones postula: tiones ꝛ ꝓuisiones ecclasti ca.iij casu iã malicijs (ꝓut est possibile) precludam⁹: ne diuti⁹ periculose vacent ecclie: vel personat⁹ digni tatum ꝛ alioꝝ ecclasticorũ bñficio rũ ꝓuisio differat̃. Edicto ꝑpetuo ꝓuidem⁹: vt si qñ aliq̄ electionib⁹ postulationib⁹ vel ꝓuisiõib⁹ se op ponũt ꝓponẽdo aliqua ꝯtra electi onis postulatõis seu ꝓuisionis for mã: aut ꝑsonas eligẽtiũ vł electi si ue illius cui erat ꝓuisio faciẽda: si ue facta: ꝛ ꝓpter hoc cõtigerit ap pellari appellãtes ī istrumento pu blico seu litterꝫ sup appellatiõe cõ fectis oīa ꝛ singula exprimãt: q̄ in formã itẽdunt obijcere vel ꝑsonas corã ꝑsonis autẽticis aut ꝑsona: q̄ sup hoc testimoniũ ꝑhibeat verita ti: corporali prestito iuramento: ꝙ credũt ea q̄ sic exꝑmũt/esse vera: ꝛ se posse ꝓbare. ¶ Alioqui tã oppo nẽtes: q̄ tꝑe appellatiõis iterposi: te: vł postmodũ adherẽtes eisdẽ ob ijciẽdi aliq̄ q̄ nõ fuerit ī hmõi lr̃is vł istrumẽtꝫ exꝑssa: ꝛ ptãtẽ sibi no: uerint iterdictã nisi aliq̄d postea forsan emerserit vel sup antiq̄s su: peruenerit ꝓbãdi facultas: aut ali qua antiqua ī opponẽtiũ noticiam de nouo ꝑuenerint: q̄ appellantes appellationis tꝑe misse verisimili: ter ignorare potuerit: ꝛ etiã igno rarint. Super hmõi aũt ignorãtia et superueniente facultate ꝓbandi fidem per propriũ ꝑstandũ corpo: raliter faciãt iuramẽtũ hoc adiciẽ do in iuramẽto eodẽ q̃d ipi ea ꝓbã da credũt sufficientes ꝓbationes habere. ¶ Illa sane que felicis.

recordatiõis Inno. papa. q̃rtꝰ ꝯtra nõ plene ꝓbãtes ea q̃ formã vł ꝑsonã obiecerũt statuit: in suo volumꝰ robore ꝑmanere. Idẽ i eodẽ.

ca. v. Auaricie cecitas ⁊ dãnãde ambitiõis iprobitas aliquorum animos occupãtes eos i illã temeritatẽ ipellũt vt q̃ sibi a iure i ſdicta nouerĩt: exq̃sitis fraudibꝰ vsurpare conẽt. Nõnulli siqdẽ ad regimẽ ecclia℞ electi (qꝛ eis iure ꝓhibẽte nõ licz) se ãte cõfirmationẽ electionis celebrãte: de ipsis administrationẽ ecclia℞: ad q̃s vocant ingerere: ipsam sibi tãq̃ ꝓcuratoribꝰ seu iconomis cõmitti ꝓcurãt: Cũ itaq̃ nõ sit maliciq̃s hoĩz idulgendũ: nos latius ꝓuidere volẽtes hac generali cõstitutione sãcimꝰ: vt nullus decetero administrationẽ dignitatis ad quã electꝰ est priꝰ q̃ celebrata de ipõ electio cõfirmetur: sub iconomatꝰ vel ꝓcurationis nomie aut alio nouo q̃sito colore i spiritualibꝰ vel tꝑalibꝰ ꝑ se vł ꝑ aliũ ꝓ parte vł i totũ gerere vł recipe aut illis se immiscere ꝓsumat. Oẽs illos q̃ secꝰ fecerint iure (si qđ eis ꝑ electionẽ q̃situ fuerit) decernentes eo ipso priuatos. Idẽ in eodem.

ca. vi. Quam sit ecclĩis ipsarũ dispẽdiosa vocatio: q̃ periculosa etiã esse soleat sꝛabꝰ: non solũ iura testantur: sed etiã magistra rerũ efficax experiẽtia manifestat. Cupientes itaq̃ ꝯpetentibꝰ remedĩs vacationem diuturnitatibꝰ obuiare: hoc perpetuo decreto statuimus vt si quãdo fuerit electio i aliqua ecclesia celebrata: electores electionem ipsam (q̃ citius cõmode poterunt) electo ꝓsentare ac petere cõsensum ipsius procurent. Electꝰ vero illum adhibere infra mensem a tꝑore presentationis huiusmodi teneat. Quẽ si electꝰ ipse vltra prestare distulerit iure (si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum) ex tũc se nouerit eo ipso priuatũ. Nisi forsã ea illi electe persone conditio vt electiõi de se celebrate absq̃ superioris sui licentia ex prohibitione seu quauis ꝓuisiõe sedis apostolice cõsẽtire nõ possit: quo casu idẽ electus seu electores ipsiꝰ cõsẽtiẽdi licentiã ab eiꝰ superiore cum ea celeritate quã superioris ipsius presentia vel absentia permiserit: petere studeant ⁊ habere. Alioquin si lapso tꝑore ꝓ eiusdẽ superioris ꝑsentia vel abſẽtia: (vt premittit) moderãdo: huiusmodi licentiã eos ne quaq̃ obtinere cõtingat: electores extũc ad electionẽ aliã ꝓcedẽdi liberã habeãt facultatez. Ceterum quis electꝰ ĩfra tres mẽses post cõsensũ electioni de se celebrate ꝑstitũ: cõfirmationẽ electiõis ipsiꝰ petere nõ omittat. Quod si iusto impedimẽto cessãte infra huiusmodi trimestre tꝑꝰ omiserit: electio eadẽ eo ipso viribus vacuetur.

Idem in eodem.

c. vij. Perpetuo sanctionis oraculo declaramꝰ q̃ sciẽter i electionibꝰ nominãtes indignũ ꝓpter suffragiũ i scrutinio ꝑstitũ (nisi adeo i eo ꝑstiterint: q̃ ex votis eo℞ cõmunis electio subsequat) nequaq̃ eligẽdi potestate priuent. Licet pro eo q̃ idignũ noĩnando sciẽter ꝯtra cõsciẽtias suas agũt: ⁊ diuinã vindictã ⁊ apostolice vltiõis metũ: quez q̃litas facti suaserit possint nõ immerito formidare. Idẽ in eodẽ.

c. viij. Nulli licere decernimus postq̃ i scrutinio nõiauerit aliquẽ et electio fuerit subsecuta: vel postq̃ ꝑstiterit electioni de ipõ ab aliĩs celebrate ꝯsẽsũ: illũ sup electiõe ipsa. (Nisi ex causis postea emergenti bꝰ) ipugnare. vel nisi ⁊ morũ ipsiꝰ ãtea celata de nouo pãdat iprobitas seu alicui⁹ alteriꝰ latẽtis vitii vł defectꝰ q̃ verisimiliter ignorare potuerit veritas reueletur. De huiusmodi autẽ ignorantia fidem faciat proprio iuramento.

ca. ix. Idem in eodem.

Si q̃s ꝑtẽgerit duabus electionibus celebratis partẽ alterã eligẽtiũ duplo maiorẽ numero

inueniri: ꝯtra electores q̄ ptē reliquā sic excedūt ad extenuationē ȝeli meriti ab eis aliq̄d opponēdi oīꝫ p̄senti decreto īterdicimus facultatē. ¶ Si q̄d aūt opponere voluerit qđ votū illi⁹ cui opponitur nullū redderet ipso iure id eis nō ītelligim⁹ interdictū. ¶ Idē ī eodem.

ca.x. Quāuis ꝯstitutio felicis recordationis Alexā. pape q̄rti p̄decessoris nr̄i causas electionum epaliū seu sup electiōib⁹ epoꝝ exortas nō īmerito maiorib⁹ causis ānumerās cognitiōes ipaꝝ p appellatiōes q̄slibet deuolui asserat ad ap. se. examen. Nos tn̄ ⁊ temerariā appellantiū audaciā ⁊ effrenatā appellationū frequentiā refrenare volentes hac ḡnali cōstitutione duxim⁹ ꝑuidēdū vt si extra iudiciū ī p̄dictis electiōib⁹ vel ī aliis dignitatib⁹ epatu maiorib⁹ celebratis expressa causa manifeste friuola ꝯtigerit appellatione hmōi nequaq̄ȝ ad sedē eādeȝ negociū deuoluat. ¶ Sed cū ī electionū earūdē negocīis in iudicio vel extra iudiciū appellat ī scriptis ex cā ꝓbabili q̄ ꝓbata deberet legitima reputari ad sedē ipā hmōi negocia deferātur. ¶ Ceterū ī p̄missis oīb⁹ casib⁹ liceat ptib⁹ ab hmōi appellatiōib⁹ (nulla tn̄ īteruenīente p̄uitate) recedere: añq̄ȝ p̄fate sedi fuerit p̄sētate. ¶ Inferiores auteȝ iudices (q̄ꝝ erat ipsaꝝ causarū cognitio appellatione cessāte) an in hoc p̄rauitas īter cesserit añ oia diligēt īquirāt ⁊ si eā itercessisse repperit: se de causis ipis nullatenus īntromittant sed p̄figāt dictis parti bus terminū peremptorium competētem in quo cū oibus actis ⁊ munimentis suis aplico se cōspectui representent. ¶ Idem in eodem.

c.xi. Si forte īter cetera q̄ obiiciūtur electo aut postulato: seu alīs ꝓmouēdo ad aliquā dignitatē euidētem scientie vel aliū persone defectū opponi contingat ī discussione obiectoꝝ illū statuim⁹ ordinē īcōmutabilit̄ obseruādū: vt ꝓmouēdus sup defectu ipso ante oia subiiciat examini: cuius euēt⁹ examinādis aliis aut dabit initiū aut negabit. ¶ Ceterū si p̄missi examinis erit⁹ hmōi oppositiōes docuerit veritate destitui opponētes a ꝓsecutione cause ī qua talia obiecerūt excludim⁹. ⁊ perinde puniri decernimus: ac si penit⁹ in ꝓbatione omniū que obiecerant defecissent.

¶ Idem ī eodem.

ca.xii. Statūt cūcti q̄ clericos vł quaslibet alias p̄sonas ecclesiasticas ad quos in aliq̄bus ecclesiis monasteriis aut aliis piis locis spectat electio pro eo ꝙ rogati seu alias inducti eum p quo rogabant siue īducebant eligere noluerint. vel cōsanguineos eoꝝ: aut ipas ecclias monasteria seu loca cetera beneficiis siue aliis bonis suis p se vel per alios spoliādo: seu alias iniuste ꝑsequēdo grauare p̄sumpserint: ie ipso facto excōmunicationis sētētia īnodatos.

¶ Idem in eodem.

c.xiii. Generali ꝯstitutiōe sācimus: vniuersos: ⁊ singulos q̄ regalia custodiā siue guardiā aduocatiōis seu defēsiōis titulū ī ecclesiis mōasteriis: q̄buslibꝫ aliis piis locis de nouo vsurpare conantes bona ecclesiaꝝ mōasterioꝝ aut locoꝝ ipsoꝝ vacātium occupare p̄sumūt: quātecūq̄ȝ dignitatis honore p̄fulgeāt. ¶ Clericos etiā ecclesiaꝝ: monachos monasterioꝝ: ⁊ p̄sonas ceteras locoꝝ eoꝝūdem q̄ hoc fieri ꝓcurāt eo ip̄o excōmunicationis sñie decernimus subiacere. ¶ Illos vero q̄ se vt deberent talia facietib⁹ nō opponūt de prouētibus ecclīaꝝ seu locoꝝ ipoꝝ p tp̄e quo premissa sine debita cōtradictiōe p̄miserit: aliq̄d percipere districtius īhibem⁹. ¶ Qui aūt ab ipaꝝ ecclesiaꝝ ceteroꝝūq̄ȝ locoꝝ fūdatiōe. vel ex antiqua cōsuetudīe iura sibi hmōi vēdicāt ab illoꝝ abusu sic prudenter abstineant. et

suos ministros ieis sollicite faciant abstinere: qꝫ ei q̄ non ꝑtinet ad fructꝰ siue redditꝰ ꝓuenientes vacationis tp̄e nō vsurpēt: nec bona cetera quoꝝ se asserūt habere custodiā distrahi permittāt: sed in bono statu ꝯseruēt. ¶ Idē i eodē.

capit. xiiij. Licet canō a felicis recordationis. Ale. pa. iii. p̄decessore. no. editꝰ iter cetera statuerit vt nullꝰ regimē ecclie ꝓrochialis suscipiat nisi .xxv. annū etatis attigerit: ac sciētia ⁊ moribꝰ ꝯmēdādus existat: qꝫ qꝫ talis ad regimē assūptꝰ hmōi si monitꝰ nō fuerit p̄fixo a canonibus tp̄e: i p̄sbyterū ordinatꝰ a regiminis eiusdē amoueatur officio: ⁊ aliī cōferat. ¶ Qꝛ tñ i obseruatiōe canonis mēorati se multi exhibēt negligētes: nos piculosā illoꝝ negligētiā volētes iuris executiōe supplere: p̄senti decreto statuimꝰ. vt nullꝰ ad regimē ꝓrochialꝭ ec. assumat: nisi sit idoneus moribꝰ sciā ⁊ etate. ¶ Decernētes collatiōes de ꝓrochia. ec. his q̄ nō attigerit .xxv. annū de cetero faciēdas viribus oino carere. ¶ Is etiā q̄ ad hmōi regimē assumet (vt gregis sibi crediti diligētiꝰ curā gerere possit) i ꝓrochiali: ecclia (cuiꝰ rector extiterit) residere ꝑsonalit̄ teneat. ¶ Et īfra annū a sibi ꝯmissi regimis tp̄e nūerādū: se faciat ad sacerdotiū ꝓmoueri. Q̄ si īfra idē tp̄s ꝓmotꝰ ñ fuerit ecclia sibi ꝯmissa (nulla etiā p̄missa monitione) sit p̄sentis constitutionis auctoritate priuatus. ¶ Sup residētia ꝟo (vt p̄mittit) faciēda possit ordinarius grām dispēsatiōis ad tp̄s facere ꝓut cā rationabilis id exposcit. ¶ Idē i eodem.

capit. xv. Nemo deiceps ꝓrochialē ecclesiā alicui nō cōstituto in etate legitima ⁊ sacerdotio ꝯmēdare p̄sumat nec tali etiā nisi vnā: et euidēti necessitate vel vtilitate ipsiꝰ ecclesie suadēte. ¶ Hmōi aūt cōmēdā (vt p̄mittit) rite factā declaramꝰ vltra semestris tēporis spaciū nō durare. ¶ Statuētes q̄cq̄d secꝰ de ꝯmēdis ecclīarū ꝓrochialiū actū fuerit eē irritū ip̄o iure. Nico. iij.

c.xvi. Cupiētes ecclīarū vacatiōibꝰ periculosis occurrere ac malignātiū subterfugiis obuiare. iam ꝓuisis remediis alia q̄ patēter ipsa rerū expertētia ad earū expeditionē idicauit vtilia remedia expertis subiūgimꝰ: ⁊ qꝺ felic̄ recordatōis Greg. pap. x. p̄dec. no. de electōibꝰ p̄stādis electis ⁊ ipsoꝝ electorū petēdo ac adhibēdo cōsensu salubriter statuit: i suo robore cū infrascriptis tp̄is moderatiōe i p̄stādis electiōibꝰ ꝯmanere volētes: sꝫ qꝺ de trimestri tp̄e post ꝯsēsū ad petēdas ꝯfirmatiōes istituit: q̄ ad illas q̄ petūtur vl' peti debēt a sede apo. tēperātes: cū iter dū aliquoꝝ locoꝝ ꝓlixitas minꝰ exigat: aliquoꝝ distātia ꝓlixiꝰ tp̄s exposcat: hac gn̄ali et in ꝑpetuū valitura cōstitutiōe sācimꝰ vt oēs electi cathedraliū: vl' regulariū ecclesiaꝝ quoꝝ electionū ꝯfirmatiōes vl' īfirmatiōes ad ipsiꝰ sedis examē deducit imediata subiectio: vl' appellatio iteriecta deuoluit: īfra vnū mēsē post ꝯsēsū vl' post obtētā de ip̄oꝝ electiōe noticiā si eā debito tp̄e nō ꝯtigerit p̄sentari: ad sedē ip̄ā iter arripiāt ⁊ ex tūc si ne īfra p̄scriptū tēpꝰ iter arripuerint siue nō: absq̄ fraude ꝗcito poterūt ꝯmode (locoꝝ ꝯsiderata distātia) petituri suarū electionū cōfirmationes: vl' ꝓsecuturi electiones suas q̄bꝰ poterūt modis licitis cōparere cū oībꝰ actis iuribꝰ ⁊ munimētis suis ⁊ ꝓcessꝰ suos ꝯtigētibꝰ corā nobis ꝑsonalit̄ teneat. ¶ Q̄ si vigīti dies post lapsū ex qualitate locoꝝ moderādi tp̄is expectati: siue eligētes siue opponētes venerit siue nō ꝑsonalit̄ ꝯparere: ⁊ suarū electionū cōfirmationē vl' ꝓsecutionem seu executionem petere nulla iusta cā iteruenīete ꝯtempserit: de qua īfra p̄dictos .xx. dies ꝓposita īfra .xv. dies post tēpꝰ huiusmodi corā nobis vel alio seu aliis deputādo vl' deputādis a nobis si admittēda videbit teneant apud sedē ipsā facere plenā fidem nisi vel

infra eosdē viginti dies seu predi=
ctos quindecim eo casu tm̄: cū ad
predictā causam ꝓpositā (vt predi
citur) et ad missā ꝓbādā ꝓcessi fue=
rint: talia ⁊ tā verisimilia proponi
ꝯtingeret: que iudicio presidentis
electos ipsos ab infra scripta pena
merito excusarent ⁊ ꝓpter qd̄ for
sitan videretur eidē ad predictam
cōparationē tp̄s ꝓlixius idulgēdū
¶ Insuper etiā eo casu quo ad per
sonalem electoꝝ ꝯparationē excu=
sandam aliquā iustā causam propo
ni contigerit vel admitti: nisi tunc
infra idē tp̄s iusto īpedimento ces=
sante per procuratorē ad premissa
oīa sufficienter instructū ⁊ nihilo=
minus ipsa causa cessante (vt p̄mit=
titur) se ꝑsonaliter p̄sentauerit: ele
ctiones de ipsis factas eo ipso viri
bus vacātes: ipsos oī iure (si quod
eis ꝑ electionē hmōi q̄sitū esset) de
cernimus esse p̄uatos. Electos ve=
ro q̄ se sine actis iuribꝰ ⁊ munimē
tis suis. ⁊ ꝓcessꝰ suos ꝯtingētibus
ꝑsonaliter vel ꝑ ꝓcuratorē (vt pre
mittitur) p̄sentauerint: ea volumꝰ
ex cōtēptu ꝯstitutionis hmōi eo ca
su pena percelli: vt ꝓ exhibēdis il=
lis alibi q̄ apud sedem ipsam (nisi
ex iusta causa) nō possint dilationē
aliam obtinere. ¶ Ad hec vt dili=
gens īquisitio super electionibus
et eligentibꝰ ⁊ electis ac alijs pre=
missa ꝯtingentibꝰ plena īformatio
possit haberi: quā informationē ꝑ
procuratores (vt plurimū ꝯstituū=
tur absentes ⁊ ꝓcessus ignari) cur
sus causarū nō sentit de facili ꝓue
nire: de ipsis electoribus due per=
sone ad minus suꝑ negocio ipso (vt
de electis p̄mittit̄) sufficiēter istru
cte: q̄n electionē cōcordē esse cōti=
gerit: infra idem tp̄s ꝑ capitulū in
expensis de bonis ad prelatū ipsiꝰ
ecclesie de cuius dilectiōe agitur
pertinentibꝰ: si sint discreta: alio=
quin de cōmunibus: vel per ipsum
capitulū aliūde ꝓuisis: si de ipsis
discretis vel cōmunibus tūc habe
ri non possint ad oīa instructi ple=
narie transmittātur. ¶ Si vero in
discordia electio vel electiones ip
se processerint: tūc due persone ad
minus de parte qualibet cum sint
plures vel de parte electi: cum ele
ctio vna processerit: ī necessarijs ⁊
moderatis expensis electorū: quos
si electi exhibere contempserint (
nisi forsan ipsos facultatum impo=
tentia pro qualitate negocij excusa
ret) oī iure ipī ex tali electione q̄si=
to p̄uenī ⁊ q̄n vnicꝰ ē electus: cui
aliq̄s vl̄ aliq̄ se opponūt ī expēsis ip
sorū ꝓprijs eo casu tā opponēs q̄
opponentes hmōi: si duo tm̄ vel si
plēs duo ad minꝰ ex ip̄is opponēti
bꝰ ī expēsis ip̄oꝝ opponētiū plene (
vt dictū est) cū actis ⁊ munimētis
īstructi cōpareant: vt ꝑ p̄missas ꝑ=
sonas vel negociū plenarie istrui:
vel sedes eadē valeat informari an
ecclesiarū vtilitate pensata ⁊ alijs ī
spectis circunstantijs suꝑ habēdis
aliquibus probationibꝰ: seu q̄buſ=
cūq̄ alijs sit alibi facienda cōmis=
sio: vel equitate suadēte ꝑtes po=
tius apud sedē ip̄am in ꝓbationibꝰ
⁊ alijs sint artande ¶ Ceteꝝ si eligē
tes electiōes ipsas cōcorditer vel
in discordia celebratas infra octo
dies (postq̄ cōmode poterūt) ele=
ctis p̄ntare distulerit ip̄os qui cul=
pabiles ī hoc extiterit: quo ad se ea
ꝓcessus prosecutione totaliter ex=
cludentes omnibus beneficijs suis
que in ipsa ecclesia (de cuiꝰ electio
ne agitur) obtinēt: per triennium
continuum extunc inchoandum vo
lumus eo ipso fore suspēsos: ad que
si infra illud tempus se propria te=
meritate: vel alio quesito colore in
gesserit illi ipso iure perpetuo sint
priuati. ¶ Uel si personas instru=
ctas (vt p̄emittitur etiam si oppo
nentes vel electi mittere vel veni=
re seu expensas ministrare contem
nāt) destiare neglexerit: nisi eos ca
pituli vl̄ ꝯtradicētiū paucitas: seu
alia iusta ⁊ ꝓbabilis causa euidēter
excuset: in quo casu procuratorem
sufficienter istructū mittere: ⁊ nihi
lominꝰ cessāte causa dictas ꝑsonas
dirigere teneant̄: ⁊ a totali q̄ ad se

pro secutione pcessus: ⁊ a prouen=
tuū bñficiorū q̄ in eccl'ia ipsa obti=
nent p trienniū cōtinua pceptione
priuetur: opponētis: vel opponētiū
cū vnicus est electus ɔtumacia simi
li pena plectēda: nihilominus tñ in
pmissis casib⁹ q̄bus eligētes vl' op
ponētes q̄ ad seq pcessus psecutiōe
priuant electis p hoc in psecutione
sui iuris nullū preiudiciū gñetur.

¶ Deniq3 cū ad postulationē cōcor
dē vel discordē pcedi ɔtigerit: et
aliq̄ patientes i ordinib⁹ vel etate
defectū vel his similes postulētur:
nō q̄ aliis eccl'iis alligati liberū nō
habeant sine nr̃a pmissione volatū:
circa quos talit' alligatos nihil de
veteris iuris obseruātia immuta=
mus postulatos huiusmodi et po=
stulantes eosdē ea moderata distri
ctione pstringimus: vt eo saluo q̄
postulati huiusmodi de suis postu
lationibus prestare cōsensū: nec (vt
de electis dictū est) exhibere expē=
sas aliq̄b⁹ teneātur: sed postulātes
ipsi cōcorditer vl' discorditer expē
sas personis talibus subministrēt:
postulatos in veniēdo (si nō dissen
serint) ⁊ postulantes in mittēdo p=
sonas instructas: vt in concordi vl'
discordi electione p ola (Ut supra
premittitur) moderatio premissa
cōstringat: et negligentes statuta
ibidem similis pena percellat. nec
p hoc q̄ de postulatis pro celeri ec=
clesiarū expeditione statuit postu=
lationes ipē minus depēdere intel
ligantur a gr̃a q̄ ant'a depēdebant.

¶ Porro i singulis casibus supra=
dictis i recuperādis vel reddēdis
expēsis eligentiū electorū postulā
tium ⁊ etiā postulati: illud seruari
decernim⁹ quod iustū fuerit seu
equitas canonū iudicabit. ¶ I dē

ca.xii Fundamenta militantis ec=
clesie in mōtibus sanctis pro
pheta rememorans per montes
apostolos ⁊ pdicatores patēter insi=
nuat quibus tota hmōi edificij fa=
brica confidenter nititur qui firme
bases ecclesie sup fūdamentū: pter
qd nemo aliud ponere pōt: quod ē
christus ies⁹ veluti summo āgula=
ri lapide solidētur: vt veritas que
antea legis ⁊ pphetarū pconio ve
hebatur per apostolicā tubā i salu
tem vniuersitatis exiret: sicut scri=
ptum est. In oēm terrā exiuit son⁹
eorū: ⁊ i fines orbis terre verba eo
rum. Huius aūt muneris sacramē=
tum ita dñs ad oīm apostolorū vo
luit officiū ptinere: vt i btō petro
apostolorū oīm summo pncipaliter
collocaret vt ab ipso quasi quodam
capite dona sua velut i corp⁹ oīme
diffunderet. hūc em̄ in ɔsortiū indi=
uidue vnitatis assumptū id qd ipse
erat dñs voluit nolari dicēdo. Tu
es petr⁹: ⁊ super hanc petrā edifi=
cabo eccl'iam meā vt eterni templi
structura deo edificāte constructa
mirabili munere gr̃e dei i petri cō
sisteret firmitate: cui saluatoris no
stri mirāda pulsio beatū paulū in
apostolatu gētiū p dexteras socie
tatis adiūxit. Isti sunt p quos euā
geliū rome resplēduit: isti sunt ei⁹
pr̃es veriq3 pastores: isti sūt q̄ vna
die p merito/vno loco p glia/sub
vno persecutore p parili virtute
cōpassi: vrbē ipsam glorioso cruo=
re martyrij xp̄o dño ɔsecrarūt. isti
sunt q̄ illā i hanc gloriā puexerūt
vt sit gens sctā: ppl's elect⁹ ciuitas
sacerdotalis ⁊ regia: per sacrā bti
petri sedē caput totius orbis effe=
cta. ¶ Ne aūt ipsa mater eccl'ia i cō
gregatione ⁊ pastura fideliū tēpo=
ralibus careret auxiliis: quin po=
tius ipsis adiuta spiritualibus sē=
per proficeret incrementis nō abs
q3 miraculo factū esse ɔspicitur vt
occasionaliter Cōstantini monar=
che a deo pulsa: sed curata baptis=
malibus fomētis infirmitas quan=
dam quasi adducceret ipsi eccl'ie fir=
mitatem: qui quarto die sui baptis
matis vna cū oībus satrapis ⁊ vni
uerso senatu: optimatib⁹ etiā ⁊ cū=
cto pplo i persona bti Siluestri si
bi romanā cōcedendo vrbē relin=
quens ab eo et successoribus ei⁹ p
pragmaticū ɔstitutū disponendam
esse: decernēs i ipsa vrbe vtriusq3

potestatis monarchiã romãis põtis
ficib⁹ declararet: nõ iustũ arbitrans
vt vbi sacerdotij pncipatũ ⁊ xpiane
religiõis caput iperator celestis istit
tuit illic iperator terren⁹ habeat po
testatẽ. q̃n magis ipa petri sedes i ro
mano iã ꝓpitio solo collocata liber
tate plena i suis agẽdis p oĩa potire
tur nec vlli subesset hoĩ: q̃ oĩe diui
no cunctis dignoscitur esse prelata.
¶ Decet nãq ipi romano põtifici p
fratres suos sacroscte romãe eccl'e
cardinales q̃ sibi in executiõe officij
sacerdotalis coadiutores assistũt li
bera ꝑuenire cõsilia: decet ipi⁹ nul
lo mõ vacillare iudicia: vt ffes ipos
null⁹ secularis ptãtis met⁹ exterre
at: null⁹ tpalis fauor absorbeat: null⁹
eis terror imineat: nihil eos a veri cõs
ilij soliditate remoueat: qui (cũ per
ipũ romanũ põtificẽ i qbuscũq ne
gocijs ꝯtigeret eoꝝ peti ꝯsilia i ipsu
ledo) p oĩa liberi eidẽ romão põtifi
ci i oĩb⁹ q̃ pro tpe iminẽt libere ꝯsu
lãt ⁊ assistãt: ipaq romani põtificis
vicarij vel q̃ suis tpib⁹ occurrerit e
lectio ⁊ eorũdẽ cardinaliũ cũ expe
dierit facienda ꝓmotio: i oĩ liberta
te ꝓcedant. ¶ Digne itaq ad vrbem
ipã eiusq regimẽ actẽ nr̃e ꝯsidera
tionis extendimus: vt felici ducta
regimine preseruetur a noxijs: et oĩs
ptectis semper proficiat incremẽtis.
¶ Nũqd obduxit obliuio q̃ vrbi q̃ in
colis nota dispẽdia intulerũt hacten⁹
pegrina regimia? nunqd nõ hec de
structio meniũ deformatio ꝑueniẽs
ex ruinis luce clari⁹ manifestãt? nũ
qd nõ hec fideliũ ꝯtracta deposita?
nũqd nõ hec ipsa venerãda dei tem
pla psidẽtis manu sacrilega diebus
nr̃is nefarie violata ꝓclamãt? quid
plura? nõne ipsius vrbis retro actis
tẽporib⁹ icorrupta ꝯstãtia subregẽtis
eo corpe nephãdi subuersa regimie
ipã vrbẽ speculũ fidei tãta respersit
isamia: vt a mr̃e sua romana eccl'a fi
lia ꝓdilecta deuiare ꝯpulsa: quendã
corradinũ q̃ de venenosa radice fede
rici quondã romani iperatoris colabit
tortuosi iusso ipi⁹ eccl'ie iudicio re
probati ꝓduxisse videbat i regulũ q̃q
De

ad exterminiũ romane mr̃is ecclesie
manifestis indicijs vna cũ suis fau
torib⁹ aspirabat: ⁊ i cõtẽptũ dei ⁊ sue
mr̃is/ac ipi⁹ vrbis opprobriũ pate
ter recepat: recepto fauerẽt ꝯstituẽs
se p hec tã patentis hostis sue mr̃is
eccl'ie filiã adiutricẽ: hoc ipsi rome
ꝓsiterũt senatores icogniti: hoc ꝓsi
des ipouisi: vt gl'iosa ciuitas redde
ret igl'ia: sua stabilitas vocaret insta
bilis/sueq ꝯstãtie ãtiq̃ta soliditas
linguis hominũ vocaretur infirma.
¶ Proinde officij nr̃i debitũ circa hu
iusmodi tã picolosos euẽt⁹: ad librã
moderaminis erigẽtes tãte subuer
sionis occasiões: ita salubris reme
diũ appositiõe ꝓcipim⁹ne illoꝝ (q̃ ips
ã rẽpublicã laudabiliter hactenus
gubernauerũt) videamur gl'iaꝫ sug
gillare: vel merita q̃ illis apd infalli
bilẽ ⁊ scientẽ oĩa terribilia retribu
torẽ de iã platis q̃sita laborib⁹ salua
ꝯsistãt. vt ergo circa regimẽ ipm ta
lis adhibeat i oĩb⁹ cũ discretiõe sol
lertia: p quã ipi romane eccl'e plena
libertas (q̃ i oĩb⁹ ⁊ p oĩa sibi debet)
optata ꝑueniat: vitent iã expta picu
la: ⁊ roman⁹ ppl's ab oppumẽtis p
tect⁹ icursib⁹ sedeat: sedendo q̃escat
in pulchritudinẽ pacis i tabernacul
fiducie: ⁊ ipaliũ rẽde opulẽta de fra
trũ nr̃oꝝ ꝯsilio: hac irrefragabili et
imppetuũ valitura ꝯstitutiõe sanci
m⁹: vt quãdocũq et q̃tiẽscũq sena
toris electio vel alteri⁹ q̃cunq noĩe
censeat: q̃ quocũq mõ vel q̃cũq ti
tulo ipius vrbis debeat preesse regi
mini: i posterũ imiebit: null⁹ iperator
seu rex romãoꝝ: aut ali⁹ imperator vel
rex princeps marchio: dux: comes:
aut baro vel q̃cũq alteri⁹ notabilis
preminẽtie/potẽtie/seu ptãtis excel
lentie: vel dignitatis existat: ff filius
vel nepos eoꝝ ad tps vel ꝑpetuum:
seu quis ali⁹ vltra ãnale spaciũ quo
uis mõ colore vel causa p se vel aliã
psonã q̃modolibet submittẽdã i se
natorẽ: capitaneũ patriciũ: aut recto
rẽ: vel ad eiusdẽ vrbis regimẽ seu of
ficiũ noĩetur: eligat seu al'a rõtiã assu
mat absq licẽtia sedis aplice spãli
ipius sedis lr̃as cõcessionem licẽtis

hmōi spālliter exp̄mētes. Quod si sec9
factū fuerit nominationē/ electionē
et assumptionē hmōi decernim9 esse
nullas: ac carere oī robore firmitat(
et nō solū nominatores electores/ ꝛ
assumptores: verū etiā nolati: electi
ꝛ assūpti: si hmōi nolationi: electio-
ni: seu assumptioni: cōsenserint: aut
se de ipsis quolibȝ mō intromiserit
intēdētes ꝛ obediētes eisdē ꝛ in hoc
oēs dātes ipsis nolatorib9: electori-
bus: assūptorib9: aut nolatis electis
vel assumptis auxiliū: cōsiliū vel fa-
norē publice: vel occulte: cuiuscūq
dignitatis: preeminētie: cōditionis:
aut status extiterit: eo ip̄o snīam ex-
cōicationis incurrāt ac nihilomin9
ip̄os nolatos: electos seu assūptos:
si cōtra ꝯstitutionē p̄ntē p̄dictis no-
minationi: electioni vel assumptioni
consenserint: aut se quoquomō illis
ingesserit ꝛ eorꝫ posteros ī perpetuū
oīb9 feudis: p̄uilegiis libertatibus:
immunitatib9: gratiis. ꝛ honorib9: q̄
a p̄dicta seu aliis tenēt ecclesiis cē-
sem9 esse p̄uatos: ita ꝙ illi ad q̄s eorꝫ
collatio: cōcessio: seu dispositio ptī-
net: resumendi ea aut retinēdi: cōce-
dēdi: seu cōferēdi aliis: seu de ipsis
disponēdi (put ad eos ptinet) liberā
habeāt potestatē ꝛ nc taliter nolati:
electi: vel assūpti de sua ptinacia: vel
contēptu valeāt gloriari: nos q̄libet
mādata p̄cepta: ordinatiōes: ꝛ statu-
ta q̄ fecerit: oēsq; sententias q̄s tales
tulit ꝛ q̄cq̄d penit9 ī ꝯtractib9 ꝛ obliga-
tionib9: seu q̄buscūq; aliis vrbs nole
vl' tāq̄ senatores: capitanei: patricii
aut rectores: vel officiales ipsi9 eges-
rit: irrita p̄sus et nūc ꝛ vacua nūcia-
m9. Judices p̄o ꝛ tabelliones q̄ sup
his aut eorꝫ aliq̄b9 ꝯtra p̄ntis ꝯstitu-
tionis edictū patrocinari vel instru-
mēta cōficere forte p̄sumpserit iudi-
cat9 ꝛ tabellionat9 officiis se nouerit
esse p̄uatos. Cōtēptores q̄ȝ seu viola-
tores p̄missorū vel aliquorū: vel alis
cui9 eorū ab hmōi excōicatiōis snīa
(p̄terq̄ ī mortis articulo) absolui nō
possint: nisi p romanū pōtificē/ vl' de
ipsi9 petita ꝛ obtēta licētia speciali.
nō obstātib9 aliq̄b9 p̄uilegiis: indul-
gētiis: cōcessionib9: cōstitutionib9:
cōsuetudinib9 ꝛ statutis q̄cūq; firmi-
tate vallatiȝ: q̄ ī p̄missis oīb9 nolum9
aliq̄b9 vel alicui suffragari sed oīa q̄
ad illa decernim9 nō tenere. ¶ Ut āt
ciues romanorū q̄ ex ipsa vrbe natus
ralē duxisse noscūt originē: aut q̄uis
aliī q̄ in ipsa ei9 ve territorio nō ad-
uene: sed cōtinui habitatores extites
rāt: q̄ ad honores ipsius vrbȝ: aut re-
gimē gratiosis fūctiōib9 potiāt: nō
intēdim9 ꝙ p̄ns cōstitutio tales ex-
cludat: q̄n ad vnū annū dūtaxat vel
ad aliud tēpus breuius nolati ad ip-
sius regimē ꝛ officiū eligi valeāt ac
assumi: ēt si p̄dictorꝫ p̄ncipū ꝛ aliorū
fr̄es: filii vel nepotes existāt aut etiā
si extra vrbem ꝛ ipsius territoriū sub
noīe comitat9: baroīe seu cuiuscūq;
alteri9 tituli ī hoīb9 vel locis aliq̄b9
iurisdictionē seu potestatē aliquā tē-
poralē vl' perpetuā obtinerēt dūmō
p̄dicta iurisdictio vel ptās extra vrbē
et territoriū p̄fata cōsistēs: nō tante
p̄eminētie vel notabilis potētat9 exi-
stat ꝙ eā obtinētes ei9 occasione vel
cā cū aliis exclusis a dicto vrbis re-
gimie (vt p̄mittit) p̄ntis ꝯstitutiōis
rōabilit' includant. Bonifacius. viii.

Quāq; in casu negligētie sit sta- Cap.
tutū a iure vt eccl'ia cathedra- xviii.
li vacāte: si per eos ad q̄s spectat nō
fuerit electio de p̄lato infra tp̄s debi-
tū celebrata: eligēdi ptās ad supiorē
primū deuoluat: hoc tn̄ nō ē ad cas-
sum aliū extēdēdū. Igit si electores
in hmōi eccl'ia vel ip̄o iure cū eligūt
scienter idignū vel p snīam: cū formā
traditā ī gn̄ali cōcilio nō obseruāt:
eligēdi ptāte p̄uat' nō ad dictū supe-
riorē: sȝ ad romanū pōtificē ptās eas-
dē deuoluat. ¶ Sec9 aūt inferiorib9
ecclesiis est cēsendū. ¶ Idē in eodē.

Is q̄ cōtra electionis formā vel c. xix.
electi psonā aliq̄ obiicitēs ad se-
dē ap'licā appellauit: corꝑali a se pre-
stito iuramēto: ꝙ illa q̄ ī appellatiōe
sua expresserat: vel ea q̄ de ip̄is debe-
rēt sufficere: ꝟa eē credebat: ꝛ se pos-
se pbare non est sup obiectis vel ex-
pressis hmōi audiēdus. ¶ Cū nō sim-
pliciter sicuti tenebat iuxta cōstitu-

tionē felicis recordationis. Grego.
pape.x.p̄decessoris nr̄i editā in cōci
lio generali Lugdu.iurauerit exp̄ssa
eadē seu obiecta se credere vera esse
et se ēt ꝓbare: sȝ indeterminate illa
vel ea que deberent sufficere de eis
dem. ℂ Idem.

ca.xx. Qui cōtra certā z nominatā ꝑso
nā ne ab aliq̄s eligat: ad sedem
apostolicā āteq̄ fiat electio: duxerit
appellādū debet per oīa in appellā
do seruare formā cōstitutionis feli
cis recordatiōis. Grego pape.x.p̄de
cessoris nr̄i: vt circa edite in cōcilio
lugd. ac si electiōe iā facta eū cōtin
geret appellare ℂ Alioq̄n obseruās
pene cōstitutionis eiusdē se nouerit
subiacere. ℂ Idem.

ca.xxi ℂ Sicut cū ꝑ formā scrutinij ad ele
ctionē ꝓcedit est per vnū ꝓnūciāda
et faciēda cōis electio ḃm canonica
instituta sic et ꝑ vnū debet fieri: cū ꝑ
formā ꝓcedit cōpromissi. ℂ Quis in
arbitrijs ꝯpromissarijs lex humana
innuat ꝙ ab eis oib⁹ sit ꝓnūciatio fa
ciēda: alioquin a pluribus cōpromissa
rijs facta simul electio eo ip̄o viribus
non subsistat. ℂ Idem.

c.xxij. Statutū felicis recordationis.
Grego.x.pape p̄decessoris nr̄i
de his q̄ ad parrochialiū ecclesiarū
regimē assumūtur ꝓmouēdis ad sa
cerdotiū infra annū alioquin eisdē
ecclesijs sint p̄uati. ℂ Qd̄ cū sit pe
nale/restringi potius cōuenit q̄ la
xari ℂ Declaramus ad collegiatas ec
clesias: etiā si alias parrochiales ex
titerit: z assumptos ad earū regimē
nō extēdi: sȝ antiq̄ iura ꝯuari debere
potius in eisdē. ℂ Idem.

c.xxiij ℂ Si cui eligendi ptās data fuerit
sub forma vt ip̄e secreto z sigillatim
votis singulorū de capitulo exq̄sitis
et in scriptis redactis illū eligat in
quē plures de capitulo partitū cōpa
ratione minorū cōsenserit: lȝ cōsen
tiētes maiorē partē toti⁹ capituli nō
attigāt: ip̄e ꝙ facto hmōi scrutinio z
in scriptis redacto iuxta traditā sibi
formā eū i quē nō maior pars sȝ plu
res de dicto capl'o quē in quēq̄ aliū
dixerāt vota sua duxerit eligēdum.

ℂ Talis electio. (cū p̄ter formas q̄s
gn̄ale cōsiliū s̄uare statuit i electio
nibus celebrādis: decernēs eas si alit
fierēt nō valere fuerint attēptata) ro
bur nō obtinet firmitatis. ℂ Idē. Co[illegible]

Quorūdā oculos sic vitiū ambi
tionis excecat ꝙ quasi sue ꝓ
fessiōis immemores: quā cōtēptis ho
noribus abiectis diuitijs: spretisq̄ de
licijs arbitriū ꝓpriū subiugarūt al
terius ditioni: retro respiciūt ad ara
trū manu missa dū p̄cipitanter ruūt
in litigiorū anfractus: z causarū stre
pitibus se inuoluūt: z extra adminis
trationes ꝓprij ordinis solitū prela
ture cōscendere moliūtur: electioni
bus: postulationibus: seu ꝓuisioni
bus de se in discordia celebratis: im
prouide prestādo cōsensum: prebēdi
assensum a suo superiore nōnūq̄ ex
torta licētia potius q̄ obtēta: ex quo
animarū et ecclesiarū dispendia no
scimus ꝓuenisse: et prouentura ma
iora in antea verisimilit̄ formidamus.
ℂ Volētes igit̄ huic pesti salubri re
medio obuiare p̄senti ꝯstitutiōe san
cimus vt nulli religioso p̄dicatorum: mi
norū heremitarū sctī augustini: aut
quorūlibet mēdicātiū ordinū ex ele
ctione postulatiōe: ꝓuisiōe: seu voca
tione ad aliquā extra administrationē
sui ordinis platurā in discordia de se
facta ius de cetero acquirat nec eoꝝ
aliq̄ tali electioni: postulatiōi: ꝓui
sioni: aut vocatiōi quoq̄mō valeāt cō
sentire: etiā si magistri aut ministri
vel priores gn̄aliū eorūdē ad id acces
serit licētia vel ꝯsensus. ℂ Circa reli
giosos q̄ȝ alios cuiuscūq̄ cōditiōis
vel status existāt volumus hoc seruari
vt nec ipsi electionibus postulationi
bus: ꝓuisionibus/aut vocationibus a
minori parte numero ad prelatiōes
quaslibet de se factis (que hoc ip̄o ꝙ
a minori parte ꝓcesserit nullū viribus
tribuāt ius eisdem) suū audeant pre
stare cōsensum: etiā si sup̄ hoc assen
sus vel licentia suorum interuenerit
prelatorū. ℂ Nos enim quicq̄d con
tra premissa vel eorū aliquod a quo
q̄ cōtigerit attētari: omnino decer
nimus irritū et inane. ℂ Idem.

ca.xx Si quis duas electiões de se i ali qua ecclia celebratas psequatur insimul: z cõfirmationē petat ex eis (Cum non nisi ex vna ipsarum valeat ius habere) rõni psonū nō putamus. Etiā si se cōtentū esse velle altera quā sue intētōis pleq possit effectū in initio ptestet. oportet ergo eū (ne cū ipsius ecclie vel sui adversarii) si quē habet (discrimie in incerto vagetur) eligere quā pseq velit ex illis et cōfirmationē petere tm̄mō ex eadē. Regressū ad aliā: cui p electionē alterius renunciare: sibiq ius ex ea non competere profiteri videtur: nullatenus habiturum. Idem.

Cap. xxvi.
Si electio ex eo nō sortiatur effectū: q: elect⁹ consentire recusat: vel post cōsensum renūciat iuri suo: aut forte diem claudit extremū: seu ppt occultū ei⁹ viciū irritat: electores q tā fecerāt qd spectabat ad ipos ifra iuris terminū eligēdo: habebūt a diffe su renūciatiōe morte vel irritatione predictis acsi vacatio noua esset: tēpus itegrū ad electionē aliam celebrandam. Dummodo nil fraudulenter egerit in premissis. Idem.

c.xxvii Si religiosus (cui⁹ arbytrium nō ex sua) cum velle vel nolle nō habeat (sed ex illi⁹ quē vice dei supra caput suū posuit z cui⁹ impio se subiecit: volūtate depēdet) electioni de se ad plationē aliquā extra suum monasteriū vel suā eccl'iam celebratē: sui superioris q dare ipsā valeat: nō petita licētia z obtēta pſūpserit ofētire: ofēsⁱlic pilit⁹ nō teneat: z in penā pſūptiōis illi⁹: electio eadē ipso facto viribus vacuetur omnino. Quia vero vtrū religiosis cōsētiendi electionib⁹ de se factis z ad prelatiōes ad quas electi fuerit trāseūdi a suis suprioribus: sine fratrū pillio licētia dari possit (cum iura sup hoc sint varia) dubitatur interdū. Nos ad hmōi dubitationē tollendā: et vt ordinatiōes eccl'iarū ac monasterio rū i qb⁹ tales electi extiterit celeri⁹ et facili⁹ valeāt expediri: decernim⁹ vt idem suprores (suis irreqsitis cōuētib⁹) electis hmōi pſētiēdi trāseūdi: liberā dare valeāt lacītatē. Idē.

Cap. xxviii. Nullus religiosus ad abbatiā seu prelaturā sue / vel alteri⁹ religiōis decetero eligat nisi ātea fuerit ordinē regularē expresse professus. Quod si secus actū fuerit eoipso irritū habeatur. Ad dignitatē vero exālē (ad quam nonitiū eligūt instardū) talem secularibus vel regularibus ecclesiis eligi minime prohibemus. Idem.

c.xxix. Cum expediat pcordare iura iuribus: z eorum correctiões (si susti neri valeāt) euitari. Decretalē felicis recordationis. Inno. pape. iiii. predecessoris nrī: q inuit: sub ea forma posse i electōib⁹ ppromitti: vt cōpromissariū secretos ligillati voluntatib⁹ oim inqsitis illū in quē maior et sanior pars capituli pfenserit eligere teneātur: declaram⁹ abrogatā nō esse per subsecutū consiliū generale immo potest i ipsis electōib⁹ vt p ius procedi licite per eandē. Idē.

ca.xxx Cum nō deceat alicui suū officiū eē dānosū. Statuim⁹ vt hi q iuxta cōstitutionē felicis recordationis Nicolai pape tertii pdecessoris nrī sup hoc editā ad aplicā sedē venerit: eā citra initiū electionū negocia istructuri. (Cū tales eccl'iarum suarū psequētes vtilitatē censeri debeāt residētes) fruct⁹ bñficiorum suorum que obtinēt i illis ecclesiis quarum negocia psequūtur: z etiā aliorum q̄s recipereūt vel possēt recipere i ipsis ecclesiis residēdo: itegre (q̄tidianis distributiōib⁹ dūtaxat exceptis) recipiant: ad sedē pptereā veniēdo eādē: ibidēq hac de causa morādo z ad ipsas eccl'ias redeūdo: acsi psonaliter in eisdē ecclesiis residerēt. Nō obstātib⁹ qbuslibet cōsuetudinib⁹ vel statutis eccl'iarū ipsarū ptrariis seu puuilegiis quibuscūq: per q pmisso rum effectus posset quomodolibet impediri. Idem in eodem.

c.xxxi Ab eo q cōtra electū vel postulatū seu pmouendū ad aliquā dignitatē iter cetera q obiicit eiidē

tem notoriū seu manifestū sciētie vl aliū persone defectū opponit: ipsius defect⁹ oppositio vel ei⁹ qualitas ne queūt postea reuocari. ¶ Cū eni op ponēs (si qd̄ de defectu opposuit hu iusmodi destitui veritate cōtigat) a psecutione cause debeat oino exclu di: τ puniri pinde acsi i pbatiōe eim q̄ obiecerat defecisset iustū ē vt (post q̄ ad oppositionē eandē pcedit) ne queat in preiudicium eius cōtra quē opposuit pleritus penitere.

c.xxxii ¶ Idem.

Ex eo q̄ ad electionē epi q̄ te in pupillari cōstituto etate i tua eccl'a extitit celebrata: cū ceter' eius dē eccl'e canonicis nō fuisti admis sus: de cōtēptu cōqueri aut electio nē eādem impugnare nō potes. ¶ Cum tam iuris q̄ ratiōis existat: vt tales (cum discretione careant) ad prestandum in electione suffragi um nullatenus admittantur. ¶ In ecclesiis quoq3 regularib⁹ vel monasteriis hi q̄ nō sūt tacite vel ex presse pfessi nō debēt cum professis Uel conuersi laici cuz clericis electi onibus interesse.

Cap. xxxiii. ¶ Idem.

Si post q̄ ab electione i cathe drali vel regulari ecclesia ce lebrata fuerit in scriptis ex causa p babili que probata deberet legitima reputari ad sedem apostolicam ap pellatū: electionē ipsam p ordinariū cōfirmari ptingat hmōi pfirmatio: nisi pri⁹ fuerit canonice ab appella tione ipa recessū (cū sit ab eo q̄ non potuit de facto presumpta) nullam obtinent roboris firmitatem. ¶ Si vero elect⁹ q̄ iuxta cōstitutiōs nē felicis recordatiōis Nicolai pape tertii pdecessoris nr̄i ad dictā sedē venerat p electiōis sue negocio pro sequēdo de romana curia sine licen tia recesserit āteq̄ hmōi negocium sit finitū: ei⁹ electio auctoritate pstit: tutiōis ipi⁹ (q̄ nō solū vt q̄s veniat: sed etiā ex sui mēte exigit q̄ vsq3 ad finē negociū psequat) eo ipo virib⁹ euacuat oino. ¶ Cū aūt ab electiōis cōfirmatiōe vel facta pulsiōe p eum ad quē pp ter ieriorū negligētiā fue rat deuoluta eligēdi ptās ad sedem appellat eandē pstitutionē pdictam in veniēdo τ mittēdo τ aliis q̄ pstrin gūtur i ea cōuenit obseruari.

¶ Idem.

Cum ex eo q̄ feli cis recordatōis Greg. pa. x. pre decessor nr̄ sta: tuit i psilio lug dunēsi vt ad re gimē prochiali um eccl'iaꝝ assū pti: se ad sacerdotiū pmoueri faciāt īfra ānū a sibi pmissi regiminis tpe cō ūerādū: τ psonalit' resideāt i eisdē. Cap. xxxiiii.

¶ Alioqui si īfra idē tps pmoti non fuerit hmōi ecclesiis absq3 monitiōe alia sint puati: nōnulli ex tūc parro chiales eccl'ias recusātib⁹ acceptare legēdi τ pficiēdi (cū eis facultates nō suppetāt: nec ab eccl'iarū platis de aliis bñficiis i plerisq3 mūdi par tib⁹ interdū puideat eisdē) oportunt tas sit sublata in grāde vniuersalis eccl'ie: (q̄ ad sui regimē viris ī fatis pmaxime noscit' idigere) dispēdiū et iacturā: nos sup hoc multoꝝ īstātia excitati: frequēter volētes cupienti b⁹ i sciētia pficere: vt fructū i dei ec clesia suo tpe afferre valeāt oportu nū vtiliter puidere: phāc pstitutione sancim⁹ vt epi eorūq3 superiores cum his q̄ hmōi subiectas sibi eccl'ias ob tinēt vel obtinuerint i futurū dispē sare possint libere q̄ vsq3 ad septēni um litterarū studio isistētes pmoue ri minime teneātur, nisi ad ordinem subdiaconat⁹ dūtarat: ad quē īfra p̄ dictū ānū recipiēdū (ne sicut a mul tis de xp̄i patrimonio sublimatis ol factū esse dignoscit') a statu retroce dere valeāt clericali oino astrigi vo lum⁹: τ nisi receperit pena cōtēta in dicto cōsilio eoipso percelli. ¶ Porro septēnio predicto durante q̄dē epi τ superiores sollicite puidere pcurēt vt p bonos τ sufficiētes vica rios ab eis i hmōi ecclesiis deputā: dos aiarū cura diligēter exerceat: τ deseruiat laudabilit' i diuinis: q̄b⁹ te

ipsarū ecclīarū pueniētibꝰ necessaria cōgrue ministretur. ¶ Elapso vero dicto septēnio:hi cū qbꝰ fuerit (vt ꝑmittit) dispēsatū:ad diaconatꝰ et ꝑsbiteratꝰ ordines infra ānū se faciāt promoueri alioqn extūc dictā penā (nisi iusta de causa omiserit) ipso iure se nouerint incursuros. ¶ Idem.

Capi. xxxv. Ommissa tibi prochialis ecclīa ꝗꝗ tātū de āno trāsiuerit:ꝙ infra ipsū nequeas iuxta statutū generalis cōcilij lugdunēsis ad sacerdotium ꝓmoueri nō (nisi tūc demū cū ex toto fuerit ānus elapsus) censenda vacare: nec potest alteri antea te nolēte cōferri. ¶ Annꝰ aūt hmōi ḋ a tpe illo icepit:quo ipsiꝰ ecclīe regimen cōmissū tibi extitit: ꝛ possessionē eiꝰ pacificā habuisti: vel ꝑ te stetit quo minꝰ haberes eādē tibi non currit:si ꝓmoueri iusto īpedimento detētus infra tps hmōi nequiuisti. ¶ Porro si ītra dictū tps non fueris rationabili causa cessāte ꝓmotꝰ tibi ecclīa ipsa qua dicti statuti auctoritate iā ꝑuatꝰ existis/ne statutū ipsū fiat ludibrio:debitoqꝫ frustretur effectu:ꝛ nō rebꝰ sꝫ verbis:cū sit potiꝰ cōtrariū faciēdū: lex īposita videat nullatenꝰ ea vice pofit īfato ꝯferri. ¶ Ceterū si ꝓmoueri ad sacerdotiū nō intēdēs parrochialē receperis ecclesiā: vt fructꝰ ex ea ꝑ ānū ꝑcipias ipsam postmodū dimissurꝰ (nisi vos lūtate mutata ꝓmotꝰ fueris) tenebe ris ad restitutionē fructuum eorundē cum eos receperis fraudulenter. ¶ Illum aūt qui eā tibi cōtulit:cuꝫ se nō crederet ad hmōi ordinē ꝓmonēdū (ꝑter diuinā quā exīde īcurrit offēsā) ad seruādā indēnē eādē ecclesiā decernimꝰ obligari. ¶ Idem.

Capi. xxxvi. ¶ Si abbatē ecclīe romane īmediate subiectū in vrm epm elegisitis reprehendi exinde nulla rōne potestis et tñ alio ꝗ a nobis vel aplice sedis legato si sit in ꝓuincia de latere nostre missus: dari non potest licentia suum deserēdi monasteriū: et ad vrā ecclesiam transeundi. ¶ Hmōi vero legatꝰ ꝗ maius oibꝰ post romanū pontificē in ꝓuincia sibi decreta imperium censet habere:archiepiscoporū:episcoꝝ:ꝛ exemptoꝝ electōes pōt ex officio ꝯfirmare Alij aūt legati hoc nequeūt:nisi id eis a sede ipsa specialiter sit cōmissum. ¶ Idem.

Cap. xxxvii Si cōpromissarius in quē defuncto epō trāsfert eligendi potestas:negligēter īfra tēpus a iure statutum eligere pretermittat:ad superiorē potestas deuoluit ꝓuidendi:sibiqꝫ ꝓmittētes īputēt:qui in talē potestatem hmōi transtulerunt. ¶ Si vero eligat sed idignū tūc sine sciēter id fecerit (cū doliꝰ ipsiꝰ eisqui nō sūt in culpa nō debeat īputari) sine etiā ignoranter (cū suo sit fūctꝰ officio) eligēdi potestas (nisi ꝗhi sciēter electionē talē ratā habuerit) libere reuertit ad eosdē Idē sit cū eligit idoneū:sed electꝰ renuit ꝯsētire. ¶ Porro eo casu cum.s.indignꝰ eligitur ab eodē cōpromittētes (quos illius odio nō cōuenit ꝑgrauari) ne quaꝗ (nisi sicut premittitur ratū habuerint) puniūtur: sed ipse (vt pena suum auctorem teneat) a bñficiis ecclesiasticis triēnio iuxta lateranen. concilium suspenditur ipso iure. ¶ Huiusmodi quoqꝫ pena nec i epō si ad eligēdū fiat cōpromissarius sic peccante (cum de iure nullā sententiā suspensionis incurrat:nisi de ipo expssa mētio habeat) nec alioꝝ ꝗ epoꝝ et superioꝝ epoꝝ electionibꝰ.cū peccatur in ipsis vendicat sibi locum. ¶ Restringitur etiam dicta pena solum ad ea beneficia que sic peccās in illis obtinet ecclesia:quam taliter eligendo specialiter noscitur offēdisse ¶ Et idem in illius beneficijs est cēsendum:qui alicuius electionem:postulationem:aut prouisionem impugnans in probatione deficit eius qꝺ obijcit in personam. ¶ Idem. ca.38.

Procurator ad appellandū cōtra electionē postulationē aut prouisionem alicuiꝰ nō aliter idoneꝰ de cetero reputetur ꝗ si omnia que in formā obijcere vel ꝑsonas ꝛ ꝑpter ꝗ appellare itendit:singulariter ꝛ cla

re in eis procuratorio sint expressa. ¶ Habeat atque speciale mandatum iurandi corporaliter in eorum animas quorum procuratores existit: quod ipsi credunt expressa huiusmodi vera esse: et se posse probare. ¶ Idem.

Cap. xxxix. Si confirmationem electionis propter debitam iuris solennitatem in confirmatione ipsa omissam: vel ex eo quia ipse qui confirmavit: confirmandi non habuit potestatem: cassari seu cassam et irritam nunciari contingat: non propter hoc precedens electio (si alio sit canonica) intelligitur infirmari. ¶ Idem.

ca. xl. Quia saepe contigit quod cathedralibus et regularibus ac collegiatis ecclesiis vacantibus: capitula conventus: collegia: et singulares earundem persone bona a prelatis ipsarum dimissa: vel vacationis tempore obvenientia: que in utilitatem dictarum ecclesiarum expendi: vel futuris deberent successoribus fideliter reservari: occupant inter se dividunt: surripiunt: dilapidant: dissipant: et consumunt in earum grave dispendium et iacturam ¶ Nos ipsorum ausus reprimere ac ecclesiarum indemnitatibus precavere volentes: decernimus ut hi qui premissa de cetero presumpserint eo ipso sint et tamdiu maneant ab officio et beneficiis quibuscunque suspensi: donec plene restituerint quicquid de bonis perceperint supradictis. ¶ Non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis aut contrariis consuetudinibus constitutionibus vel statutis iuramento vel confirmatione sedis apostolice/aut alia quacunque firmitate vallatis: que omnia quo ad hoc auctoritate apostolica revocamus: cassamus et irritamus: ac nullius de incepts volumus esse firmitatis. ¶ Idem.

ca. xli.

Onstitutio felicis recordationis Grego. pa. prede. no. edita in concilio lugdunen. formam exprimens secundum quam ab hisqui in electionibus: postulationibus: aut provisionibus se opponunt: debeat appellari locum sibi non vendicat: nisi solum cum in eis extra iudicium appellatur. ¶ Quando vero in iudiciis in huiusmodi negociis appellari contigit anteriora iura. ¶ (Cum per eam immutata non fuerint) observari oportet. ¶ Idem.

c. xlii.

Si cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesie plena et libera in spiritualibus et temporalibus a se. ap. (cui soli hoc competit) est commissa potest (alienatione bonorum immobilium dumtaxat excepta) omnia que iurisdictionis episcopalis existunt: et que potest electus exequi confirmatus libere exercere. ¶ Illa quippe que ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit episcopus) per alios faciat episcopos expediri. ¶ Idem.

c. xliii.

Ndemnitatibus monasteriorum monialium que frequenter propter electiones in discordia celebratas in ipsis grandia spiritualibus et temporalibus dispendia patiuntur occurrere desiderabiliter affectantes statuimus: ut cum in eis fuerit electio facienda nulla monialis (nisi duodecimum annum peregerit et professa fuerit tacite vel expresse) ad eligendum cum aliis admittatur: nec in abbatissam aut priorissam (ubi per priorissam monasterium gubernatur) de cetero eligatur aliqua nisi tricesimum annum compleverit: et expresse professa fuerit ordinem regularem. ¶ Sane si ad electionem per formam scrutinii procedatur: et (votis in diversa divisis) electiones plures in discordia celebrari contigat: ea que a duabus partibus numero fuerit celebrata (exceptione seu contradictione aut appellatione quacunque partis alterius non obstante) per superiorem (quem ex officio pertinet spectat ad ipsum diligenti examinatione premissa) si alias inventa fuerit canonica confirmetur: et confirmate electe (si abbatissa extiterit) benedictio impendatur. ¶ Si autem nulla earundem electionum a partibus fuerit celebrata duabus: tunc (non obstante quod sit publicatum scrutinium ad electio

nem pcessum) possint moniales q̄ in aliā vel i alias direxerāt vota sua li; cite p cōsensū: aliqȝ ad act⁹ diuertāt extraneos) ol pluralitate cessāte ad il lā accedere: q̄ ab aliis maiorē partē cōuēt⁹nūero facietib⁹ est electa. Et si p accessū hm̄ōi ad duas partes per uenīri poterit: illis q̄ ātea i eā cōsen serāt cōputatis: cōfirmetur ⁊ bn̄di catur. acsi duas partes ab initio ha buisset: vt i casu p̄rimo est p̄missū.

¶ Uerū si q̄ fuerit moniales q̄(post q̄ i premissis casib⁹ talis cōfirmata et bn̄dicta extiterit: ac possessionem sue administratiōis fuerit assecuta) voluerit i modū denūciatiōis vl̄ ac cusatiōis (vt a dignitate deiciatur adepta) pponere aliqd̄ cōtra ipsam: eis p p̄dicta pponēdi minime sit sub lata facultas. ¶ Si vero ad illam q̄ a maiori parte (vt p̄mittitur) est electa noluerit alie accedere moniales: vel si accesserit nō tot tñ q̄ cū aliis pri⁹ in eā ɔsentiētib⁹ faciāt duas partes: tūc sup obiectib⁹ partis alteri⁹ si q̄ fuerit: ⁊ sup aliis q̄ i tali negocio sūt ex officio iq̄rēda: plene sine strepitu iudicii ⁊ figura p supiorē iq̄ratur pri mit⁹ ātēqȝ cōfirmet eadē electio: vel etiā ifirmet: sed iteri p̄ntis cōstitu tionis auctoritate i sp̄ualib⁹ ⁊ tp̄ali; bus libere administret: sic tñ q̄ de re bus mōasteriū nil penit⁹ alienet: nec aliquā i monialē recipiat queq̄modo

¶ Si qua vero a minori parte cōuē; tus numero nolata fuerit: vel electa ex nolatiōe vel electiōe hm̄ōi (quas eoip̄o q̄ pars minor eas fecerit: vi res aliquas nolum⁹ obtinere) ipsius aliqd̄ q̄modolibet nō q̄ratur nec ad eā ab aliis p cōsensū i hoc casu vale at accessus haberi. Ut aūt cū p p̄di ctā formā pceditur facilius i hm̄ōi monialiū electiōib⁹ ad cōcordiā ve niat: decernim⁹ vt nō zeli ad zelū: nec meriti ad meritū: sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem.

¶ Ceterū si p formā cōpromissi fue rit in electiōe pcessū: ⁊ electe pars aliqua se opponat. Si minori tp̄i⁹ (vt in forma scrutinū statuit: ɔfirmetur electio, et eidē bn̄dictio ipēdat: pars tis eiusdē ɔtradictiōe vel exceptiōe aut appellatiōe qualib; nō obstante: sed p hoc denū ciādi vel accusādi tā postmodū sibi via minime sit pclusa si maior ei⁹ (donec de obiect; ⁊ aliis vt i eadē forma scrutinū p̄mittit fue rit iq̄litū (ɔfirmatio) vel ifirmatio fe rat: sed iteri (vt p̄dicit) libere admi nistret nisi forsā ps opponētiū extite rit duplo tūc ei administrare tp̄ez nolu m⁹/s; litis euētū potius expectare.

¶ Porro si hm̄ōi electionū negociū contigerit (i illis dūtaxat casib⁹ i q̄s bus oppositiōes iuxta p̄missa fuerit admittende) ad se. apo. appellari: ap pellātes formā cōstitutionis felicis recordationis Grego. pape p̄decesso ris nostri edite in concilio lugdunen. si diligentius seruare teneantur.

¶ Sed cū eas pter sexus verecun diā sueqȝ cōditiōis statū nō deceat: nec ipsis expediat publico cetui de s mōstrari/aut extra sua mōasteria e vagari: nolum⁹ q̄ electe vel etiā elis gētes aut appellātes: seu he ɔtra q̄s appellatū fuerit ad eandē sedem per sonaliter veniant quoquomodo.

¶ Sed procuratores sufficienter in structos iuxta cōstitutionē pie mēo rie Nicolai pa. iii. p̄decessoris nr̄i ad sedē ipsā trāsmittāt: p eos electionū ac appellationū ⁊ postulationū suarꝫ psecuture negocia put iusticia suas debit. penā i dicta ɔstitutiōe ɔtentā ip̄o iure (si hoc nō fecerit) icursure.

¶ Postremo hi quos ad dirigēdas in hm̄ōi electionib⁹ moniales easdē deinceps contigerit euocari: ab his prorsus abstineāt: per que inter eas super faciendis ipsis electionib⁹ odiis ri possit discordia vel exorta nutriri alias eoipso excommunicatiōis sen tentie se nouerint subiacere.

¶ Supradicta siqdē nedū i monaste riis i qb⁹ sūt moniales viuētes sub aliqua de religionib⁹ approbatis: s; etiā i illis vbi sūt iuxta quarūdā p uinciarū cōsuetudinē mulieres que nec ppriis renūciāt: nec pfessionem faciūt regularē/sed viuūt vt i secu larib⁹ ecclesiis canonici seculares: volum⁹ p ois obseruari: eo (qd̄ supra

dict) dubitatur excepto ut non eligantur: nec eligant nec profiteri: cum in ipsis hoc locum sibi nequeat vendicare. per hoc tamen eorum statum/ordinem seu regulam volumus/nec intendimus approbare. ¶ Ad hec licet premissa que in multis a iure cōi discrepare noscuntur: circa electiones in quibuslibet mulierum monasteriis faciendas: ex certis causis rationabilibus specialiter duxerimus statuenda intentionis tamen nostre nequaquam extitit per illa que ad electiones in aliis utrorum monasteriis: vel quibuscumque ecclesiis celebrandas aliquid immutare: sed iura precedentia in sua omnino remaneant firmitate. ¶ Idem.

Cap. xliiii.

Nouida consideratione generale consilium lugdu. cōcessit ut ab apostolica appellationibus in iudicio vel extra iudicium ad sedem apostolicam in electionum eorum et eorum superiorum negociis interiectis per quas ad sedem ipsam eadem negocia deferuntur partes (nulla interueniente prauitate) recedere valeant ante: quam ibi sedi apo. appellationes eedem fuerint presentate: sed inferiores iudices quorum est (appellatione cessante) negociorum cognitio eorumdem: si in hoc prauitas intercesserit: ante omnia diligenter inquirant: et si eam intercessisse repererint se non intromittant vllatenus de eisdem: sed prefigant ipsis partibus peremptorium terminum competentem: quo cum actis et munimentis suis apostolico se conspectui representent. ¶ Uerum cum nonnulli cōcessione huiusmodi abutentes suam (inquisitione prefata omissa) cognitionem in eisdem negociis interponant ad cōfirmandas electiones et cōsecrandos electos temere procedendo. ¶ Nos sup hoc expressius prouidere volentes confirmationes consecrationes huiusmodi et quoscumque processus alios quos (inquisitione premissa non habita) contigerit de cetero in talibus negociis attentari: decernimus nullius penitus existere firmitatis et confirmantes et cōsecrantes eosdem (ut in eo in quo peccauerit puniantur) ab episcoporum cōfirmatione ac consecratione per annum continuum ipso iure fore suspensos. ¶ Idem. ca.xlv

¶ Si eo tempore quo prouisiones alicuius ecclesie cathedralis ex quauis causa dispositioni seu ordinationi sedis apostolice reseruamus: inhibentes ne ad electionem vel prouisionem faciendam in ea quomodolibet procedatur: et decernentes si secus super hoc a quoquam scienter vel ignoranter attentatum extiterit: irritum et inane iam ad electionem forsitan sit processum in ipsa. ¶ Presenti constitutione sancimus quod licet reseruatio/inhibitio/et decretum huiusmodi non afficiant electionem vel alia que precedunt: afficiunt tamen ut effectu careant ea que postmodum subsequuntur. ¶ Idem.

¶ Si quis iusto impedimento detentus in electionis negocio nequeat cōmode interesse: potest nedum uni (put dicitur in cōcilio generali) sed et pluribus cōmittere vices suas: dum tamen eorum cuilibet det in solidum potestatem et erit tunc melior conditio occupantis. ¶ Uerum si ambo cōcurrant insimul et postulant se admitti: audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos: sicque res non haberet exitum: et quod ab eis hoc casu fieret non valeret: sed is admittatur dumtaxat quem capitulum vel pars maior elegerit: vel si cōcordare nequeant: is qui primo in instrumento vel litteris procurationis extiterit nominatus. ¶ Si autem nullus ipsorum in solidum fuerit deputatus: tunc propter rationem eandem ipsorum alius quis non debet admitti: sibique imputet qui sic eos constituit indiscrete. ca.xlvi

¶ Porro cum unus est procurator simpliciter cōstitutus illis unum suo et alium domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit nihil agit: nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit specialem mandatum tunc enim in illam eius et in altam suo nomine licite poterit consentire.

¶ Absens quoque licet nullus de collegio velit esse procurator eiusdem: nec ipse nolente capitulo extraneum valeat deputare: non poterit aliquatenus per litteras exprimere votum suum quod non est ante scrutinium: sed in ipso scrutinio secrete et sigillatim tantum

modo exprimendũ. ¶ Idem.

Cap. xlvii. Quoniã electione nõ in cõcor-
dia celebrata superior ad quez
electionis ipsius cõfirmatio ptinet:
cõsueuit interdũ sue cõfirmationis
celeritate preferẽs cupiditatẽ ppriã
turi et inordinatũ affectũ etiã equi-
tati: competitorẽ aliqñ vbi alius vel
eos q̃ se voluũt opponere: qñ electus
est vnicus: supplãtare: dũ nullis vo-
catis 7 nõ discusso negocio per repẽ
tinã ɔfirmationẽ cito (cõtra doctri-
nam apostoli) imponit man⁹ electo
nos volẽtes huic morbo 7 fraudib⁹
obuiare p̃senti cõstitutiõe sancim⁹
cõfirmationes tales virib⁹ omnino
carere: ipsasq̃ decernim⁹ irritas et
inanes ¶ Uocationẽ aũt huiusmodi
nominatim vbi est coelectus: vel ap-
paret oppositor alias generaliter in
ecclesia in qua electio facta est: vt si
q̃ sint q̃ se velit opponere cõpareant
assignato peremptorio termino cõ-
petenti faciendã esse censem⁹. Que
etiã si electio in concordia celebrata
fuerit: volum⁹ obseruari.

¶ De renũciatiõe. Bonifacius. viii.

Cap.i.

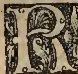

Quoniã aliq̃ cu-
riosi disceptã-
tes de his q̃ nõ
multũ expediũt
et plura sapere
q̃ oporteat: (cõ
tra doctrinam
apostoli) teme-
re appetentes: in dubitationẽ sollici-
tam. an. ro. põtifex (maxime cũ se in-
sufficientẽ agnoscit ad regendã vni-
uersalẽ ecclesiã: 7 summi põtificat⁹
onera supportãda) renũciare valeat
papatui: eiusq̃ oneri et honori: de-
ducere minus puide videbat. ¶ Ce-
lestinus papa. v. pre. nr̃ (dũ eiusdẽ ec
clesie regimini p̃sidebat) volens sup
hoc hesitationis cuiuslibet materiã
amputare: deliberatiõe habita cum
suis fratrib⁹ ecclesie romane cardi-
nalib⁹ de quoꝝ numero tũc eram⁹)
de nr̃o 7 ipsoꝝ omniũ ɔcordi cõsilio
et assensu: auctoritate apostolica sta-
tuit et decreuit ro. põti. posse libere
resignare. ¶ Nos igit̃ ne statutũ hu-
iusmodi p tẽporis cursum obliuioni
dari aut dubitationẽ eãdẽ in recidi-
uã disceptationẽ vlterius deduci cõ
tingat: ipm inter cõstitutiões alias
ad perpetuaz rei memoriã de fratrũ
nr̃oꝝ ɔsilio duxim⁹ redigẽdũ. ¶ Idẽ. Ca.ii.

Si te prebẽdã vel dignitatẽ in
aliqua ecclesia primo vacatu
rã auctoritate. apo. expectante aliq̃s
p̃bendã seu dignitatẽ tenuẽ obtinẽs
in eadẽ fraudulẽter et renũctet: vt il
la p̃mo sic vacante p̃cludat̃ tibi via p
cõseq̃ñs ad obtinendũ prebẽdã vel
dignitatez aliã pinguiorem que per
mortẽ alicuius vel alias in ipa eccle-
sia credit̃ verisimiliter in primo va-
catura: per renũciationẽ huiusmodi
(dummõ de p̃missa fraude appareat
saltẽ per aliquas pbabiles coniectu-
ras) vt qr dicte renũciationis tẽpore
is q̃ prebendã vel dignitatẽ pinguio
rem habebat infirmitate graui deti-
nebat̃: vel aliq̃d aliud imminebat: p
pter qd illius prebenda seu dignitas
vacare in primo pbabiliter crede-
batur) nullũ tibi volum⁹ obstaculuz
interponi: quo min⁹ (prebenda vel di
gnitate predicta sic fraudulẽter re-
nũciata omissa) possis dictã pinguio
rem cũ eã vel aliã si prius ipsam va-
care cõtigerit: auctoritate prefata li
bere petere: veluti tibi debitã p̃se.
¶ Ceterũ si predicto renũcianti hu-
iusmodi p̃bẽda vl' dignitas pinguior
forsitan cõferat̃: eoipso dicta fraus
intelligat̃ esse pbata: 7 idẽ renũciãs
habita omnino careat: et ambita.

¶ De supplenda negligentia prela-
torum.

¶ Innocentius quartus. Cap.i.

Omana ecclesia: 7 infra.
Edictũ vero p remen.
puinciã publicatũ vt a
subditis episcopoꝝ ip-
sius puincie p audiẽ-
dis 7 terminãdis eorũ
cãis libere ad remen. curiã accedat̃
penit⁹ reuocam⁹. ¶ Quia etiã si tene
rent iidẽ episcopi p suis culpis vin-
culo excõmunicationis astricti: non

famē et culpis ipsis (cum id nō inueniatur a iure concessum) ad remedium archiepiscopū iurisdictio deuolueret eorum. ¶ Sed alia forte p illis pena ipsis canonica posset infligi.

¶ Idem baronibus et comitibus regni portugalie.

Ca. ij. Grandi nō immerito. τ infra. Mādamus qu atenus dilectū filium nobilē virū comitem Bolon. prefati regis portugalie fratrē de deuotiōe probitate / ac circūspectione multipliciter cōmēdatum qui eidem regi (si absq legitimo decederet filio) iure regni succederet: qz examinate dilectionis affectu quo vos τ predictū regnū prosequitur (magnanimitate ac potentia sibi plurimū suffragātib9) regnū ipsum maturi9 reformaturus firma credulitate speratur: presertim: cū ad vberē administrationē generalem et liberā regni eiusdē: tam p sepe dicti regis q ipsius regni vtilitate se puide attentatur: ac ad defensionē ecclesiarū monasteriorum aliorumq piorū locorū regni prefati: et psonarū ecclesiasticarū tam religiosarum q secularīū: necnon viduarū: orphanorū: et ceterorū ibidē degentium: ac deperditorū sibi recuperationem salubriter (Ut in dño cōfidimus). Sic assumptus cū ad vos accesserit (fidelitate homagio / iuramēto seu pacto: si aliquib9 forte prefato regi / vel cuicūq alij persone te nemini: aut etiā ipsius regis prohibitione dūmodo personā eius: et vitā ac legitimi sui filij si aliquē ipm habere cōtigerit fideliter cōseruetis: debitū eis exhibētes honorē nequaq obstātibus:) in ciuitatib9 / castris villis / τ munitionib9 regni predicti. Cum omnib9 suis reciperet / ac eius dispositioni / ordinationi / τ mādatis vniuersaliter singuli et singulariter vniuersi per oia et in omnib9 intendere absq difficultate qualibet pcuretis impendētes sibi cōtra quoslibet repugnātes ac etiā violētos cōsilium: auxiliū / et fauorē de redditibus: puentibus: omnibusq pfati regalitatibus sine diminutione aliqua plenarie respondendo vt de illis dicto regi secūdum quod suā decet excellentiā sibi ac suis et prefati regni necessitatibus pro tempore ac negociorum emergentiū qualitate valeat prouidere. ¶ Alioquin venerabilib9 fratribus nostris bracharensi archiepiscopo et episcopo colubriensi dedimus nostris litteris in preceptis vt vos ad id monitione premissa p censuram ecclesiasticā appellatione remota compellant. ¶ Per hoc aūt nō intēdimus memorato regi vt ipsius legitimo filio (si quem habuerit) predictum regnum adimere: sed potius sibi et eidem regno destructioni exposito: ac vobis ipsis in vita ipsius regis per sollicitudinem et prudentiam comitis consulere supradicti. Ca. iij.

¶ Bonifacius. viij.

Si episcop9 a paganis aut scismaticis capiatur non archiepiscopus sed capitulum ac si sedes per mortem vacaret illius: in spiritualibus τ temporalibus ministrare debebit: donec eū libertati restitui. vel per sedem apostolicā (cuius interest ecclesiarum puidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulū qcito commode poterit cōsulenda aliud cōtigerit ordinari. ca. iiij.

¶ Idem.

Ecclesie cathedrali vacanti visitator ab alio q a roman. pon. deputari non potest. ¶ Nisi forte capitulū in spiritualibus τ temporalibus negligenter aut perperā administret. ¶ Tūc enim archiepiscopus ob negligentiā vel malicia capituli (eo vocato causeq super hoc cognitione premissa) visitatorem seu administratorem eidem ecclesie licite poterit deputare.

¶ Huiusmodi quoq visitator quā q spiritualium et temporaliū administrationem legitimā censeatur habere: beneficia tamen q ad collationem pertinent episcopi conferre nō potest: si ab alio. q a roma. pon. fuerit deputatus.

¶ De temporibus ordinationum et qualitate ordinandorum. ¶ Clemens.iiij.

Cap.i. Saepe contingit quod nonnulli clerici vinculo excommunicationis astricti aut apostate: seu irregulares vel alias ordinum sacrorum susceptione indigni suas patriam in qua de his habetur noticia fugientes: se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines promoueri. ¶ Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obuiare statuimus ut nullus episcoporum italie decetero aliquem vltramontanum/ clericum ordinare presumat: nisi a nobis specialem licentiam habeat vel ab episcopo de cuius diocesi trahit originem ordinandus vel in cuius diocesi beneficiatus existit per eius patentes litteras causam rationabilem continentes: quare ipsum nolit aut nequeat ordinare. ¶ Eos vero quos contra premissa contigerit ordinari: manere volumus absque spe dispensationis super hoc a sede apostolica obtinende suspensos: ac ordinantes penitentia condigna puniri. ¶ Omnibus nostris penitentiariis iniungentes districte: ne absque licentia nostra speciali cum taliter ordinatis dispensent: vel suas eis tradant litteras per quas cum ipsis debeat dispensari. ¶ Grego.x. in generali concilio lugdunensi.

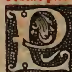
Ca.ii. Eos qui clericos parochie aliene absque superioris ordinandorum licentia scienter seu affectata ignorantia vel quocumque alio figmento quesito presumpserint ordinare per annum a collatione ordinum decernimus esse suspensos. ¶ His que iura statuunt contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. ¶ Clericis quoque parochie taliter suspensorum postquam eorum suspensio fuerit manifesta absque ipsorum etiam licentia interim recipiendi ordines ab aliis vicinis episcopis: alias tamen canonice: liberam concedimus facultatem.

¶ Bonifa.viii.

Ca.iii. Cum nullus clericum parochie aliene preter superioris ipsius licentiam debeat ordinare: superior intelligitur in hoc casu episcopus de cuius diocesi est is qui ad ordines promoueri desiderat ordinandus: seu in cuius diocesi beneficium obtinet ecclesiasticum: seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadem. ¶ Inferiores quoque prelati religiosi vel alii: nisi eis quod suos clericos aut subditos possint a quo voluerint episcopo facere ordinari a sede apostolica specialiter sit indultum: vel officiales episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat) huiusmodi, nequeunt licentiam impartiri. ¶ Episcopo autem in remotis agente ipsius in spiritualibus vicarius generalis: vel (sede vacante) capitulum seu is ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi. ¶ Religiosi vero a suis superioribus in non exemptis prioratibus deputati priores et eorum socii possunt a locorum diocesanis quandiu morantur in ipsis prioratibus ordinari licite: licet non sint de eorum diocesibus oriundi. Idem.

Ca.iiii. Nullus episcopus vel quiuis alius infantem (nisi forte religionem intraret) siue illiterato: sed nec absque sui superioris licentia homini diocesis aliene clericalem presumat conferre tonsuram: nec etiam coniugato nisi volenti religionem intrare: aut ad sacros ordines promoueri: prout est sacris canonibus diffinitum. ¶ Qui vero contra fecerit (ut in eo in quo peccauerit puniatur) per unum annum a collatione clericalis tonsure dumtaxat nouerit se suspensum. ¶ De etate et qualitate et ordine preficiendorum. Bonifacius.viii.

ca. vnicum.

Permittimus ut episcopi cum his qui .xx. annum compleuerint: quod dignitates vel personatus quibus animarum cura non imminet valeant obtinere/ possint (si aliud non obstat canonicum) libere dispensare. ¶ De filiis presbyterorum et aliis illegitime natis.

¶ Bonifacius.viii.

Cap.i. Is qui defectum patitur natalium ex dispensatione potest episcopi licite (si ei aliud canonicum non obstat) ad ordines promoueri minores: et obtinere beneficium cui cura non eminet animarum: dummodo

sit tale sup quo p ipm valeat eum dispēsari. ¶ Ad ordines aūt maiores/ vł bñficia sup quib⁹ neqt eps dispēsare: sine dispēsatiōe sedis aplice pmoueri nō pōt. ¶ Ille vo cū quo p sedē dispēsat eadē: vt (pmisso nō obstāte defectu) valeat ad bñficiū etiā si curā aiaꝝ habeat pmoueri: nequit pterea dispēsatiōis hmōi (quā exorbitantē a iure opȝ velutī odiosam restringi) nisi vnicum beneficium obtinere. ¶ Idem.

Cap. ij. ¶ Si isqꝫ fuit p sedē apostolicā dispēsat⁹: vt (nō obstāte defectu natalium quē patit) ad oēs ordines pmoueri valeat: ⁊ obtinere bñficiū etiā si curā habeat aiarū: dispositionē aliā (tacito de pdicto defectu) postmodū obtineat a sede pfata: vt duo aut plura bñficia similē curā habētia possit recipere: si et alias canonice cōferāt: ⁊ ea simul licite retinere: talis dispēsatio (cū nō sit verisimile sedē ipsam cū illo pdictū patiēte defectū voluisse: si hoc fuisset expressum eidē: i pluralitate bñficioꝝ hmōi dispensare) velutī p surreptionē obtēta nullius penitus est momenti.

¶ De bigamis. Gregorius. x. i ↄcilio gñali lugdunēn.

ca. vni cum. Altercatiōis antique dubiū psentis declaratiōis oraculo decidētes: bigamos ol priuilegio clericali declaram⁹ eē nudatos. ¶ Et cohertioni fori secularis additos: cōsuetudine ↄtraria nō obstāte. ¶ Ipsis qꝫ sub anathemate phibem⁹ deferre tōsurā vel habitū clericalē.

¶ De officio vicarii. ¶ Innocentius. iiij.

Cap. i. Romana ecclesia etc infra Cū tamen. archieps in officialē alicui⁹ suffraganei sui excōicatiōis sententiā ex aliqua rationabili causa pfert: vt illos q vices ipsi⁹ gerit ppt hoc excōicationis vinculo non astringit. ¶ Cū nō cōcerent ob id officiali eidē in crimie: q ecclesiastice censure districtiōe p eo ꝙ suū exercēt officiū nō artāt. ¶ Et tñ q ipi gerēdo hmōi vices agūt: eo taliter excōmunicato manēte (si iurisdictionē tñ recipiunt ab eodem) non possunt obtinere vigorem.

¶ Bonifacius. viij.

Licet i officialē epi p cōmissiō- ca. i.
nē officij gñaliter sibi factam causarū cognitio trāsferat: ptātē tñ inquirendi/ corrigēdi/ aut puniēdi aliquoꝝ excessus: seu aliqs a suis bñficijs vel administratōib⁹ amouēdi: trāsferri nolum⁹ i eudē. ¶ Nisi sibi specialiter hec cōmittantur. ¶ Idem.

Cum i gñali cōcessiōe nequaqꝫ illa veniāt: q nō esset qs verisimiliter i specie cōcessur⁹: nec regulariter donare valeat is cui bonorū administratio etiā libera est ↄcessa: officialis aut vicari⁹ gñalis epi bñficia cōferre nō pōt. ¶ Nisi bñficioꝝ collatio sibi specialiter sit cōmissa. Ca. ij.

¶ De officio ⁊ ptāte iudicis delegati. ¶ Innocentius quartus.

Statuim⁹ vt cōseruatores qs plerūqꝫ cōcedim⁹ manifestis iniurijs et violētijs defendere possint qs eis cōmittim⁹ defēdēdos. ¶ Nec ad alia que iudicialē indaginē exigūt suam possint extendere potestatem. Cap. i.

¶ Alexander. iiij.

Quia pōtificali dignitate predictis ob reuerētiam sacri officij cap. ij.
qd exercent plurimū deferri ↄuenit et eos plialiis honorari decet: vt cū a iudicibus: vel conseruatorib⁹ a se. apo. deputatis ↄtra eos ad coactiones aliquas siue penas fuerit procedendū gradus ⁊ modestia i huiusmo dispcessu seruet. ¶ Ita ꝙ (eis quādā cōdigna reuerētia supportat?) ingress⁹ primo ipsis ecclesie vel sacerdotale interdicat ministeriū: ac deide ob officio suspēdant subsequēter aggrauetur cēsura ecclesiastica cōtra eos. ¶ Nisi forte aliter fieri suaserit nimia contumacie proteruitas siue culpa.

¶ Bonifacius. viij.

Si duo ex tribus a sede apostolica delegatis duob⁹ alijs nō ca. iij.
in totū subdelegauerit vices suas: ipsiqꝫ subdelegati cū delegato tertio in

causa processerũt delegata: si appel
lat ab ipis nõ ad cõdelegatũ: sed ad
p̃mũ delegãtẽ tantũmodo appellari
debebit. ¶ Idem in eodem.
ca.iiij ¶ Si contra vnu3 ex duobꝰ iudicibꝰ
cũ illa clausula: q si ambo interesse
nõ põt: alter eorũ in causa ꝓcedat: a
sede apo. delegatis suspitiõis causa
legitima ꝓpõatur: causa suspitiõis
corã nõ recusato cũ iudice (ad quem
ex vi p̃dicte clausule d3 ipliꝰ cause co
gnitio ptinere) ꝓbari ꝛ ab eo expedi
ri debebit. Ubi vo nõ est dicta clau
sula ĩ rescripto d3 super hoc ad arbi
tros recursus haberi. ¶ Cũ aũt ipe
delegatꝰ epũ recusat: recuset õis cau
sa corã epo est ꝓbãda. ¶ Idẽ est si of
ficialis recuset eiusdem licet ad ip
sum ab eodem officiali nequeat ap
pellari. ¶ Idem in eodem.
cap.v. Iudex ab apo. sede datꝰ q̃uis le
gitime recusari valeat vt suspe
ctus põt licite vices suas cõmittere
anteq̃ recusatio ↄtra ipsũ ꝓponatur.
Et si ĩ totũ cõmiserit recusari vlteri
us aũt facta p eũ cõmissio ĩpugnari
neq̃bit qõ posset si sibi de iurisdictiõe
aliqd reseruasset. ¶ Post recusationẽ
q̃q̃ propositã cõmittere (nisi de re
cusatoris ꝓcedat assensu) nõ potest
sed eo volente hoc potest etiã si iam
recusatio eadẽ sit probata: dũmodo
pronunciatum non fuerit super ea.
¶ Extũc eni (cũ oĩno iudex esse de
sierit) nulla etiã cũ illiꝰ assẽsu potest
fieri cõmissio per eũdem. ¶ Idem.
ca.vi. ¶ Quãuis alicui vices tuas in cau
sa tibi a sede aplica delegata ĩ totũ
cõmisisse noscaris si tñ ãteq̃ ille iu
risdictiõe vsus fuerit: ↄmissio hmõi
per te reuocetur ab ipo: vel eum re
bus exiui cõtingat hũanis: causam
ipsã resumere poteris: cũ iurisdictio
(ex q ipe vsꝰ extitit) nõ cẽseat ĩ eũ ef
ficaciter transiuisse. ¶ Idem.
ca.vij ¶ Si delegatus quotiens eũ abesse
cõtigerit: tibi cõmiserit vices suas
poteris eo rebꝰ hũanis exẽpto (cũ ꝛ
tũc cẽseat abesse) cõmissũ tibi nego
ciũ (dũ tñ illo viuẽte iurisdictione
vti ceperis) libere diffinire. ¶ Idẽ.
poteris quando tibi vicẽ etiã sub ea
forma cõmisit donec eas duceret re
uocãdas. ¶ Nã talis ↄmissio p quã
censetur etiam sententie platio (nisi
antea fuerit reuocata) cõmitti: neq̃
q̃ morte ↄmittentis expirat: ex quo
res integra nõ extitit. ¶ Ad eũ quos
q̃ q vices suas cõmittit: donec reuo
cet: vel q executionẽ sentencie tantũ
aut q̃cq̃ aliud de iurisdictione sibi
reseruat: nõ ad delegãtẽ p̃mũ appel
lari debebit. Etiã si post sententiam
fuerit appellandũ. ¶ Idem. c.viij.
Cum plures sub illa forma vt om
nes aut duo vl vnꝰ ad minꝰ eorꝫ
mandatum apostolicum exequatur/
aut alia cõsimili iudices vel executo
res a sede apo. deputari cõtigit: ipo
rũ quilibet iniũctũ potest libere adi
plere mandatũ. ¶ Porro vno eorꝫ ne
gociũ inchoãte cõmissũ: aliũ neq̃ũt
se vlteriꝰ intromittere de eodẽ: nisi vl
infirmitate vel alia iusta causa illum
cõtigeret impediri: aut si nollet vel
malitiose in eo ꝓcedere causaretur.
¶ Iurisdictiõe vo ꝑpetuata mãda
tore viuente p vnũ (eo casu q põt) ex
iudicibus delegatis: ꝑpetuata intel
ligitur quo ad omnes. Idem.
Si super grã cuiq̃ ab apo. sede ca.ix.
facta executores fuerit depu
tati (equum esse censemus vt sicut ip
sa grã) licet nõdum sit ĩ eiꝰ executio
ne processũ morte nõ perimit ↄcedẽ
tis: sic nec etiã re ĩtegra pimat exe
cutoribꝰ data ptãs: quã veluti grẽ p̃
dicte accessoriã: naturã seq̃ cõgruit
pricipalis. ¶ Ne gratiã eãdẽ vel red
di q̃nq̃ oĩno inutilẽ: vel ipiꝰ effectuꝫ
in tpa lõgiꝰ (cũ illiꝰ dispẽdio cui fa
cta extitit) differri cõtigat. ¶ Idẽ. cap.x.
¶ Si is cui causa (ĩs ꝓpo noĩe nõ ex
presso) a sede fuerat apostolica dele
gata subdelegauerit nõ ĩ totũ vices
suas alicui: a subdelegato hmõi si de
legatũ ipsũ excõmunicari aut de me
dio tolli ↄtingat ĩpedimento tali du
rante ad sedẽ ipsã (Ne absolutionem
vel successorẽ expectãdo illiꝰ p̃iudi
cari litigãtibꝰ vel cã plꝰ debito ꝓlõ
gari valeat) volumꝰ appellari. ¶ Idẽ.
Ab arbitris q ŝm formaꝫ iuris ca.xi.
vt de ꝓposita cõtra iudicẽ in

spulsionis causa cognoscat: vel q̄ cū de reuocatione ābigitur Isarū iudicibus neqꝫūtibꝫ I vnā sententiā concordare: ad cōcertationē hmōi sapiendā a ptibꝫ eligūt.ē(si grauauerit) ad sedē aplicā appellādū. ¶ Idem.

ca.xii. ¶ Is cui ab aplica sede pmittit certe psone puisio de bñficio I certa ecclesia dioceli vel puincia facienda: pōt aliū cōmittere licite vices suas. ¶ Sꝫ si(nō expssa certa psona) committat eidē vt alicui psone idonee de certa eccl'ia vel bñficio debeat puidere.(Qui circa eligēdā psonā eius industria tūc videt electa) puisionē sibi pmissā alteri demādare nō pōt. ¶ Nulli forma pmissiōis habeat vt p se vl p aliū id valeat expedire. ¶ Idē

ca.xiii. Statuimꝫ vt is per quē ab apostolica sede certo loco inquisitio fieri vel qcqd aliud expediri mādatur: si propter potētiā vel maliciā illius contra quem inquiri debet, sine pcedi: seu fautorū eiusdē n̄ possit hoc ereq̄ eo loco secure(ne ipse pmodū ex dolo vel fraude reportet) ad id exequēdū locū aliū eligat idoneū et securū. ¶ Idē faciat si alia rationabilis causa subsit, pter quā I loco decreto psici neq̄at pmode qꝺ mādat: ne tali ptextu ipediri ptingat mādatū aplicū vel differri. ¶ Idem.

c.xiiii. Si a subdelegato cui delegatꝫ nō I totū pmiserat vices suas et eo fuerit appellādū: qꝛ exceptionē corā se propositā q̄ ātēq̄ per eū vel per ipsū delegatum I aliquo pcessū fuisset: delegāā vitā fuerat vniuerse carnis ingressus admittere recusauit: non ad delegatum (cum iurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. ¶ Idē fiet I aliis casibꝫ I qbus delegatus iurisdictionē habere negatur ¶ Alias si appellari deberet ad ipm eēt appellās(q̄ sic fateri videret eūdē iurisdictionē habere qꝺ āte negauerat(contrarius sibiipsi. ¶ Idem.

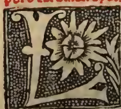
ca.xv. ¶ Hac pstōne ppetuo valitura sācimus: vt cōseruatores q̄ aliqbus vt a manifestis iniuriis ꝛ violētiis tueātur eosdē plerūq̄ a sede aplica cōcedūtur decetero deputari nō possint: nisi epi vel eoꝝ superiores: aut abbates: seu dignitates: vel psonatꝫ in cathedralibꝫ vel collegiatis ecclesiis obtinētes: nullusq̄ deputati sibi cōseruatoris esse valeat cōseruator. Nec aslitis regibꝫ ꝛ reginis q̄ sicut dignitatis altitudine pemineut: sic prerogatiua gre ipsos cōuenit āteferri: dūtaxat exceptis: deīceps pseruatorē habeat: eū q̄ sub ipsius iurisdictione dominio vel districtu ecclesiastico vel tpali psistat. ¶ Cōseruatores autem huiusmodi extra ciuitates seu dio. I qbus fuerit deputati cōtra quosdā pcedere aut aliqs vltra vnā dietā a fine dio. eorūdē trahere nō psumāt. ¶ Uices qꝫ suas(citationibꝫ insup denūciationibꝫ dūtaxat exceptis. qs p alios valeāt exercere) nulli pmittere possint nisi hoc eis ppetierit ex beneficio Isap: sed nec tūc nisi infra ciuitates seu dio. I qbꝫ deputati fuerit et psonis tm̄ q̄ supius sūt expresse. ¶ Ut aūt conseruatores limites sibi tradite potestatis(qs frequēter excedūt) metu pene diligēter obseruent, decernimꝫ vt si de aliis q̄ de manifestis iniuriis ꝛ violētiis sciēter se intromiserit: seu ad alia q̄ iudicialē indaginē exigūt: suā extenderit ptātē: eo ipso p vnū ānū ab officio sint suspēsi ¶ Pars vero q̄ hoc fieri pcurabit: sentētiā excōicatiōis icurrat: a qua nō possit absolui nisi ei quē sic fatigauit idebite: pmo satisfaciat integraliter de expēsis. ¶ Officiū aūt quorūcūq̄ cōseruatoꝝ ipo iure quo ad nō cepta negocia p obitū cōcedētis volumꝫ expirare. Circa munera vero et expēsas assessores: ac notarios ꝛ psonas testimonū causa vocādas illa precipimꝫ in hmōi conseruatoribꝫ p ola obseruari que in delegatis iudicibus constitutio'a nobis super his edita obseruanda decreuit. ¶ Quicquid aūt cōtra premissa: vel eoꝝ aliquod attētari contigerit: omnino decernimus irritum ꝛ inane.

¶ De officio legati. Innocētiꝫ. iiii.

Officiū nri debitū remediis inuigilat subditoꝝ qꝛ dum eorum Cap. i.

ercutimus onera: vt scādala remoue-mus nos in eorum quiete requiescimus: et fouemur in pace. ¶ Proinde presenti decreto statuimus vt ecclesie romane legati quicunque plenā legationē obtineāt: siue a nobis missi fuerit siue suarū pretextu ecclesiarū legatiōis sibi vendicēt dignitatē: ex ipsius legationis munere cōferendi beneficia nullā habeant potestatē: nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendū. ¶ Quod in fratribus nostris legatiōe fūgētibus nolumus obseruari: quia sicut honoris prerogatiua letantur: sic eos aucto ritate fungi volumus ampliori.

¶ Clemēs quartus. S. tituli scte ecclesie vbto cardinali apo. se. legato.

Ca. ii.
Egatos: quibus in certis prouinciis cōmittitur legationis officium vt ibidē euellāt et dissipēt edificēt: atque plātēt prouinciarū sibi cōmissarū: ad instar proconsulū cetero rumque presidū: quibus certe sūt decrete prouincie moderāde ordinarios deputātes. ¶ Presenti declaramus edicto cōmissū tibi a sede. nostro legatiōis officiū nequaquam per ipsius obitū expirasse.

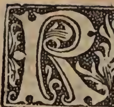
¶ Bonifacius octauus.

Ca. iii. Presenti declaramus edicto reseruationes quorūcunque beneficiorum ab apo. sedis legato siue legationis auctoritate factas: et decreta interposita super ipsis: necnō denūciationes/inhibitiones/et processus quoslibet per eū vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dūmodo ad collationē eorūdē beneficiorum iā vacātiū minime sit processū) eoipso quod illius finitur legatio viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius bñficia taliter reseruata cōferre. ¶ Ceterū reseruatiōes huiusmodi (per quas interdū prelati et ecclesie nimiū onerātur) restringere cupiētes prohibemus ne postquā legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reseruationē aliquam duxerit faciēdā: aliā (illa pendēte) faciat alis quatenus in eadē. Nec etiā postquam aliis vbi reseruauerit aliquod beneficium ad collationē ptinēs cuiuscunque: aliud quod ad illius collationē ptineat (quādiu reseruatio pēdet alterius) sibi quoque modo reseruet. ¶ Quicqd aūt contra pmissa cōtigerit attentari eoipso viribus non subsistat. ¶ Idem.

Ca. iiii. Deliberatione prouida duximus inhibendum: ne aliquis apostolice sedis legatus quicunque legationē obtinere plenariā dignoscatur: cathedrales vel regulares aut collegiatas ecclesias seu ipsarū ecclesiarum cathedraliuum dignitates: ad quas hi qui preficiūtur eisdem maiores in earū capitulis post episcopos existentes habēt per viā electionis assumi siue ordinationi: collationi: prouisioni: electioni: aut dispositioni quomodocūque reseruet: nec de ipsis ordinādis: cōferēdis: vel disponēdis: se aliquas tenus intromittat (neque aliquod quominus hiat quod ptinuerit eligere: aut postulare libere valeant cum vacabunt) obstaculum quomodolibet interponat. ¶ Decernentes quicquid cōtra hoc actum extiterit eoipso irritū et inane. ¶ Prohibemus insuper ne legatus ipse in genere aut in specie cuicunque cōcedat vt hic qui beneficia infra legationē eiusdem habētes ea in illius manibus voluerint libere resignare: ipsorum resignatione recepta: illa valeat idoneis conferre personis. ¶ Cū per hoc aperiri posset via contra lateranē. psiliū ad bñficia vacāda. ¶ Nos ei cōcessionē quā ptra hoc cōtigerit attētari: et qcqd ex ea vel ob eā secutū extiterit: nullā prorsus habere statuimus roboris firmitatē. Uolentes nō solū ad futura sed etiā ad preterita et adhuc pēdētia in negocia hoc extendi. ¶ Idem.

Ca. v. ¶ Collatio bñficiū per legatum se. apost. tibi facta nullius momēti existit si in ea non fuerit habita mentio de alio beneficio: quod primitus obtinebas.

¶ De officio ordinarii Innocē. iiii. in concilio. Capitulū primum.

Cap.i.
Omana eccl'a ꝛ
infra. Prohibe-
mus q̄q3 ne Re
mensis archie-
piscop⁹ l dioce.
suffraganeorū3
suorū foraneos
officiales cōsti
tuat q: cū metropolitani suorū suf-
fraganeorū ingrediātur dioceses vt
in eis auctoritate ꝓpria inducētī: dis
ponāt aliq̄d ve aliud agāt: canonica
ꝓhibeāt īstituta: neq̄q3 hoc pn̄t i il-
lis p alios exercere. Nec ꝓ eo ꝙ cau
sas p appellationē delatas ad ipsos
possūt i suffraganeoꝝ suoꝝ dioce. de
legare: sim̄r licet eis tales officiales
instituere i eisdē: q̄ eorū vice (cū ap-
pellaẗ ad ip̄os) citatōes vel ihibitio
nes faciāt: seu ꝯpescāt i hac parte re
belles. ¶ Quia i causis p appellatio
nē devolutis ad ip̄os iā iurisdictionē
obtinere noscūtur: ꝓpt̄ qd̄ licite pn̄t
sup illis cōmittere vices suas. Non
sic aūt i aliis i q̄bus nōdū extitit ap
pellatū. et idcirco nō debēt aliquos
cōstituere ꝓ citatiōib⁹ i futuris cau
sis appellationū ꝛ ihibitionib⁹ faciē
dis. Nisi aliud remensis eccl'ia circa
taliū officialiū institutionē de cōsue
tudine obtineat speciali. A q̄b⁹ etiā
si de ꝯsuetudie hm̄ōi possint i remis
ꝓuincia cōstitui: ihibitiōes tn̄ ne ꝓ
cedaẗ in causis ꝓusq3 ad remensem
curiā appelleẗ: fieri penit⁹ ihibem⁹.
¶ Officiales aūt remēsis archiepis-
copi (q3diu i sua ꝓuīcia vel circa illā
extiterit) i suffraganeos interdicti.
suspēsionis: vel excōicatiōis ꝓferre
sn̄ias nō attētent. ¶ Et hoc idē ab of
ficialib⁹ alioꝝ metropolitanorū cir-
ca ip̄oꝝ suffraganeos (q̄b⁹ ob reverē
tiā pōtificalis officiū deferri volu-
m⁹ in hac parte) ꝓcipim⁹ observari.

¶ Greg. .x. i gn̄ali cōcilio lugdune.

ca.ij. ¶ Si canonici a divinis cessare vo-
luerint: put in ecclesiis aliq̄b⁹ sibi ex
ꝯsuetudie vel alias vēdicāt: an̄q3 ad
cessationē hm̄ōi q̄quomō ꝓcedāt in
instrumēto publico vel patētib⁹ lr̄is
sigilloꝝ suorū aut alterius auctētici
munimine roboratis: cessatōis ipsi⁹
causam exprimāt et illud vel illas et
cōtra quē cessare intēdūt assignent.
¶ Sciturī: ꝙ si hoc pretermisso ces
saverint vel causa quā expressērint
nō fuerit inventa canonica: omnia
q̄ de quibuscūq3 ꝓventib⁹ illius ec-
clesie qua cessatū fuerit cessationis
tp̄e percepit restituēt. Illa v̄o que ꝓ
eodē tēpore debētur eisdē: nullo mō
percipiēt: sed ipsi ecclesie cedere: ac
nihilomin⁹ et cōtra quā cessaverant
de dāni ꝛ iniuriās satisfacere tene-
buntur. ¶ Si autē causa eadē cano-
nica fuerit iudicata: is q̄ occasionē3
cessatiōi dederat ad omne interesse
dictis canonicis ꝛ ecclesie cui debitū
officiū eius est culpa subtractum3: ad
certā quātitatē taxandā: et in divini
cultus augmentū cōvertendā: supe
rioris arbitrio cōpenseẗ. ¶ Ceterū
detestabilē abusum horrende indes
votionis illoꝝ qui crucis beate Ma
rie virginis: aliorūq3 sanctorū imagi
nes: seu statuas irreverēti ausu tras
ctātes: eas in aggravationem cessa-
tionis huiusmodi ꝓsternūt in terrā:
et vrticis spinisq3 supponūt penitus
reprobātes: aliq̄d tale fieri de cetero
districtius ꝓhibem⁹: statuētes vt in
eos q̄ contra fecerint vltrix ꝓcedat
dura sententia: q̄ delinquētes sic pu
niat graviter ꝙ alios a similium
presumptione compescat. ¶ Idem.

Rdinariū locorū subditos suos
plures dignitates vl' ecclesias ca.iij.
quib⁹ animarū cura iminet obtinēs
tes: seu personatū aut dignitatē cū
alio bn̄ficio cui cura similis ē annes
xa: districte cōpellāt dispēsationes
auctoritate quarū hm̄ōi eccl'ias ꝑso
nat⁹ seu dignitates canonice tenere
se asserūt: infra tēpus ꝓ facti quali-
tate ipsoꝝ ordinariorū moderādum
arbitrio exhibere ꝙ si forte iusto im
pedimēto cessante nullā dispēsatio-
nē infra idē tēpus cōtigerit exhibe-
ri: ecclesie bn̄ficia: ꝑsonatus: seu di-
gnitates: q̄ sine dispēsatione aliq̄ eo
ip̄o illicite destinari constabit p eos
ad quos eorū collatio ꝑtinet: libere
ꝑsonis idoneis conferāẗ. ¶ Ceterū
si dispensatio exhibita sufficiēs exis

dẽter appareat: exhibẽs nequaq̃ in
bñficũs huiuſmodi q̃ canonice obti
net/moleſtet. Prouideat tñ ordina
rius qualiter nec aiarũ cura ĩ eiſdẽ
eccleſiis: pſonatib⁹ ſeu dignitatib⁹
negligat: nec beneficia ipſa debitis
obſequiis defraudẽtur. ¶ Si uõ de
diſpẽſatiõis exhibite ſufficiẽtia du
bitetur: ſup hoc erit ad ſedẽ apo. re
currendũ: cui⁹ eſt eſtimare quẽ mo
dum ſui bñficiũ eſſe velit. ¶ In cõfe
rẽdis inſup pſonatib⁹: dignitatib⁹:
et aliis bñficiis curã habentib⁹ ani
marũ annexã iidẽ ordinarii diligen
tiã obſeruẽt: vt perſonatũ: dignita
tem: vel aliud beneficiũ ſimilẽ curã
hñs animarũ alicui plura ſimilia ob
tinenti nõ ante cõferre preſumãt: q̃
eis ſup obtentis diſpẽſatio euidẽter
ſufficiẽs oſtendat. Qua etiã oſtẽſa:
ita demũ ad collationem pcedi volu
mus ſi appareat per eandẽ ꝙ is cui
eſt collatio faciẽda huiuſmodi pſo
natũ dignitatẽ vel beneficiũ retine
re licite valeat cũ obtẽtis: vel ſi ea q̃
ſic obtinet: libere: ac ſpõte reſignet.
¶ Aliter autẽ de perſonatib⁹. digni
tatib⁹ ⁊ bñficiis talib⁹ facta collatio
nullius penitus ſit momenti.

¶ Bonifacius octauus.

ca.iiij Q Uia plerique plati nõ ſine mul
ta temeritate ʒ audacia ſuis ſub
ditis aliquãdo interdicũt: ne ipſorũ
ſuperioribus aut apo. ſe. legatis vel
inquiſitorib⁹ ad inquirẽdũ: corrigẽ
dum/ ⁊ reformãdũ in eorũ eccleſiis:
monaſteriis ſiue locis a ſede depu
tatis eadẽ: vel aliis quibuſcunq̃ pſo
nis: per quas ad noticiã pdictoꝝ va
leat puenire ſtatũ eccleſiaꝝ monaſte
rio: ũ/ ſeu locorũ ſuoꝝ: perſonarũ et
rerũ ipſorũ inſinuent vel exponãt in
ipſos (ſi ſecus egerit) excõicatiõis:
ſuſpẽſionis: vel interdicti ſentẽtias
pferẽtes: eoſq̃ ad hoc celãdũ iura
mẽtis pmiſſionib⁹: ⁊ obligationib⁹:
aliiſq̃ penis nihilomin⁹ aſtrĩgẽtes.
¶ Nos huic malicie (ne tali pterita
in eccleſiis mõaſteriis: ⁊ locis eiſdẽ
inquiſitio: correctio: ſeu reformatio cũ
faciẽde fuerit: valeãt ipediri) occur
rere cupientes: pdicta ⁊ eoꝝ quolibet
attẽtari de cetero diſtrict⁹ inhibem⁹.
¶ Decernentes aucto. apo. q̃cq̃d cõ
tra pſentẽ inhibitionẽ attẽtatũ extie
terit nulli⁹ penit⁹, exiſtere firmitatiſ:
nec quẽq̃ ſentẽtiis: iuramẽtis pmiſſ
ſionibus: obligationibus: vel penis
hmõi obligari quõlibet vel aſtrĩgi.
¶ Preſumptores aũt eoſdẽ (ne ipoꝝ
temeritas q̃ quomõ trãſeat ĩpunita)
ſuperiorib⁹ vel legatis inq̃ſitoribus
memoratis animaduerſiõe cõdigna
precipim⁹ caſtigari. ¶ Idem.

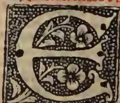
V T litigãtes releuẽt a laborib⁹ Ca.v.
et expenſis. ¶ Statuim⁹ ne ar
chiepĩs cauſas q̃ p appellationẽ vel
alis iure metropolitico deferunt ad
ipm: alibi q̃ in ſua ppria ciuitate vel
dioceſi: aut in eis ĩ q̃b⁹ appellatũ ex
titit: vel cauſe ipe pſtitere dinoſcũt
audiat: vel etiã audiẽdas cõmittat.
Niſi alibi aliud de cõſuetudine com
petat in hac parte. ¶ Idem. ca.vi.
¶ Si epĩs ſuã dioceſim vbi et a iure
pmittit faciat p aliũ viſitari: lʒ ipſe
illi habeat ĩ aliis neceſſariis puidere
¶ Vt tamẽ q̃ viſitant: miniſtrare te
nent expẽſas victualiũ viſitãti. cũ ſe
cũdum apoſtolũ/ nõ ſit magnũ ſi ab
eo metãt tpalia: p quẽ ſpiritualia ſe
minant. ¶ Idẽ tñ epĩs cũ pſonaliter
nõ viſitat: nil prorſus ab his q̃ p illũ
quẽ deputat fuerint viſitati: exigere
poterit aut debebit. ¶ Idem.
¶ Cũ epĩs ĩ tota ſua dioceſi iuriſdi ca.vii.
tionem ordinariã noſcatur habere.
¶ Dubiũ nõ exiſtit q̃n in q̃libet loco
ipſius dyoceſis nõ exẽpto p ſe vel p
aliũ: poſſit pro tribunali ſedere: cãs
ad eccleſiaſticũ forũ ſpectãtes audi
re: pſonas eccleſiaſticas (cũ eoꝝ ex
ceſſus exegerit) cape ac carceri de
putare necnõ ⁊ cetera q̃ ad ipſius ſpe
ctãt officiũ libere exercere. ¶ Idẽ.

Q Uãuis ſup ceſſationib⁹ a diui
nis q̃ a capitulis cõuẽtib⁹ ſiue
collegiis ſecularium vl' regularium ec
cleſiaꝝ mltotiẽs ſine rõabili cã attẽ
tat: manifeſta ſatis a felicis recorda
tionis Innocẽtio tertio. et Grego. x.
pdeceſſorib⁹ nr̃is manauerint inſti
tuta. Q ⁊ tñ poſt illa ĩ plerũq̃ cõptũ
ceſſatiões eaſdẽ irratiõabiliter eſſe

factas. ¶ Nos ad tā periculosum extirpandū abusum eadē statuta cū infra scripta moderatione i suo volentes robore perdurare de fratrū nostrorū cōsilio districtius inhibemus: ne a seculari vel regulari capitulo; collegio seu cōuētu ecclesie cuiuscunqȝ: cessatiōe ipse nisi vocatis oībus (qui sunt pro electiōis negocio euocādi) et deliberatiōe habita diligēti: ac cū illo de quocunqȝ clerico siue laico: cuiuscūqȝ dignitatis, preeminētie cōditionis aut status existat: ppter cuius iniuriā vel offensam eadē videbit cessatio faciēda post predictas vocationē et deliberationē de cessando habitā requisito: qȝ irrogatā iniuriā vel offensam emēdet/ aliquaten⁹ attentātur. Neqȝ tūc etiā: si emēdā inde habuerit vel per eos steterit quominus habeāt cōpetentē. Si aūt pmissis seruatis: capitulū collegiū: vel cōuēt⁹ alicui⁹ ecclesie ad cessationē. eādē duxerit pcedendū: ex tūc infra vnius mēsis spaciū pars vtraqȝ: vcȝ hi q̄ cessant: et illi etiā ppter quorū factū a diuinis cessatur (nisi supueniēte concordia inter eos cessatio illa cesset) iter arripiāt per se vel p pcuratores idoneos cū munimētis et actis ad negociū ipsum spectātib⁹ ad se. apo. veniēdi: et cōtinuatis dietis q̄ citio cōmode poterit se apostolico cōspectui representēt: vt partib⁹ presentibus: aut vna p̄sente altera nō veniēte: vel mittēte examinato negocio apud sedē eādē: pars q̄ culpabilis inuēta fuerit i pmissis: pter alias penas a dictis canonibus institutas: si romano pōtifici videbitur expedire: pena docēte cognoscat q̄tū excesserit: q̄ cessatiōi facte rōnabilem causā dedit vel q̄ sine rōnabili et manifesta causa cessauit. ¶ Parte insuper a diuinis cessante supra scripta: tā i cessādo q̄ i veniēdo siue mittēdo ad sedē aplicā nō seruante nō seruet cessatio: sed ea nō obstāte (vt prius) i ipsa eccl'a celebret. ¶ Idē

ca.si. Presenti phibem⁹ edicto: ne episcopi vel eorū superiores aut abbates seu quiuis alij regulares p̄lati aut ecclesiastice q̄cūqȝ psone vacantib⁹: dignitatib⁹: psonatib⁹: prioratibus vel ecclesiis quibuscūqȝ sibi subiectis: seu ad collationē: ordinationē: psētationē: vel custodiā ptinētib⁹ eorūdē bona mobilib⁹ eorū rectorib⁹ vel ministris i ipsis inuēta: siue vacatiōis ipsorū tpe obueniētia: q̄ in vtilitatē eorūdē expēdi: vel futuris debēt successorib⁹ fideliter reseruari occupare: aut in vsus suos cōuertere quoquomō p̄sumāt. ¶ At si de speciali priuilegio vel cōsuetudine iā p̄scripta legitime seu alia cā rationabili hoc eisdē cōpetere dinoscatur. ¶ Alioquin epi et eorū superiores ab ingressu eccl'ie: ceteri vero ab officio et bñficio tādiu eoipso nouerit se suspensos: quousqȝ restitutionē fecerint de p̄dictis. ¶ Porro vbi ex priuilegio vel ɔsuetudine: seu alia de cā rōnabili: sibi aliq̄s p̄dictorū asserit bona cōpetere supradicta hoc de illis bonis solū d; intelligi: q̄ solutis debitis si qua sint et his q̄ fuerit necessaria p seruitorib⁹ et ministris/ac incūbentib⁹ onerib⁹ vsqȝ ad nouos reddit⁹ supportādis congrue reseruatis ex ipsis recepta fuerit superesse. ¶ Sane cōstitutionē quā suꝑius spāliter edidim⁹ cōtra capitula collegia conuētus seu singulares psonas bona cathedraliū vel regulariū aut collegiatarū ecclarū vacantiū occupātes: p ɔstitutionē presentē (quā i dignitatib⁹/psonatib⁹/prioratib⁹: et ecclesiis aliis locū hr̄e cēsem⁹) nolum⁹ in aliquo derogari.

De maioritate et obedi. Bo. viii.

Episcopali sede vacante pōt capitulū eius ad quē exalis iurisdictio tūc tēporis noscitur ptinere his .qb⁹ posset eps si viueret ab excōmunicationis sententia siue iuris/siue hominis fuerit absolutionis beneficium impartiri. Capi. vnicū

¶ Nisi ei fuerit a sede apostolica specialiter interdicta potestas.

¶ De pactis. ¶ Bontifa. viij.

cap.i.
Pactū cū rectore parrochialis eccl'ie factū a vobis: ne aliquos vel certos ipsi⁹ eccl'ie parrochiāos recipiat; ad ecclīasticā sepulturā: oīno seruare debitis. ¶ Cū sepultura libera sit monasterio vestro ab ap'lica sede indulta: ꝛ illa apud vos elegerit sepeliri. ¶ Cū per dictū pactū indulto hmōi derogēt. ¶ Idem.

cap.ii. Quāuis pactū p̄r̄i factū a filia dū neptui tradebat: vt dote cōtēta nullū ad bona paterna regressū haberet/iprobat lex ciuilis: si tñ iuramēto nō vi nec dolo p̄stito firmatū fuerit ab eadē: oīno seruari debebit. Cū nō p̄gat i eterne salutis dispendiū: nec redūdet in alterius detrimentum. ¶ Idem.

ca.iii. Quia ex eo ꝙ ffes p̄dicatores ꝛ minores ꝛ aliī mēdicātes ꝯpositiōes et pacta cū p̄latis capitulis rectorib⁹ ꝛ p̄sonis eccl'iarū ciuitatū castroꝝ villarū et locorū in qb⁹ domus seu habitatiōes eoꝝ existūt suꝑ funerib⁹ prochialib⁹ vel aliīs quibuscūq; particulis ab eis vel eorū ātecessorib⁹ inita sine facta seruare recusant: et ea eo p̄textu infringere moliūt: q: magistri vł ministri vł p̄oris gnālīū seu p̄uīcialiū eorūdē nō affuit assens⁹ in ipsis nec approbata per ipsoꝝ generalia: vel p̄uīcialia capitula extiterūt multa in diuersis mūdi ptib⁹ isurgūt scādala: et ipoꝝ ff; q̄s decet puritatē oīmodā i suis obseruare actib⁹: ꝛ ab his abstinere ꝑ q̄s ip̄q̄ possit aliīs exēpli pnicies g̃nari fame detrahit plurimū ꝛ honori. ¶ Nos his occurrere p̄atne solicitudīs studio itēdētes: p̄n̄ti decreto sētim⁹: ꝯpositiōes et pacta hmōi cū p̄latis cap'lis ꝛ rectorib⁹ ꝛ p̄sōis p̄dictis ab ipoꝝ ffm ꝯuētualib⁹ p̄orib⁹ seu guardianis facta vel approbata de suoꝝ ꝯuētuū ꝯsilio ꝛ assēsu dū tñ alias sint licita ꝛ honesta debere ab ip̄is ffib⁹ in locis i qb⁹ fuerint facta: ꝑpetuo inuiolabilit' obseruari: non obstāte ꝙ magr̄i vel ministri aut p̄oris gnālīū seu p̄uīcialiū p̄dictoꝝ nō īteruenerit i eisdē assens⁹: nec ab ip̄oꝝ gnālib⁹ vel p̄ulcia lib⁹ cap'lis extiterit approbata: seu ꝙ sedes apo. i his q̄ p̄dictos ffes minores facta fuerint: auctoritatem suā nō p̄stiterit vel assensū. ¶ De procuratoribus. ¶ Bonifacius. viii.

cap.i.
Nō indiscrete inde: censet egisse p̄curatorē lai cū ad agēdū vel defēdēdū i causis sp̄ūalib⁹ admittēdo. Nō regularit' q̄ nō p̄hibet' expsse: ad exercēdū p̄curatiōis officiū idone⁹ debeat reputari. ¶ Licet aūt a p̄curatore post litē cōtestatā ab eo possit (cū dn̄s sit litis effect⁹) dari alt⁹ p̄curator antea tñ nō p̄ōt: nisi in rē suā sit datus: vel a dn̄o substituēdi aliū etiā certa nō expressa p̄sona sibi fuerit cōcessa ptās. ¶ Procurator vero dat⁹ ad negocia p̄ōt libere q̄ñ cunq; aliū deputare. ¶ Idem.

ca.ii. Quāuis p̄curator possit āte litē cōtestatā/etiā sine causa libere a dn̄o reuocari: postea tñ ip̄o nostāte neq̄bit nisi eū cū dn̄o inimicū fieri vel suspectū aut aduersario affinitate cōtigi: vel ei⁹ heredē fieri: seu igredi religionē aut i lōgū pegriari vel egritudīe aut vīcul' detineri ptigat: seu alia rōnabil' cā subsit. ꝓpter quā sit merito reuocād⁹. ¶ Uerum quādō (nisi vt p̄mittit') reuocari non possit: dn̄s tñ sue cāe vna cū eodē p̄curatore (maxie si de collusiōe timeat) minime p̄hibet' adesse. ¶ Idem.

ca.iii. Is q̄ a p̄curatore sup hoc a dn̄o ptātē habēte p̄curator extitit substitut⁹ nō p̄ōt post mādatū susceptū etiā si eo vsus nō fuerit. ¶ (Ꝫ i delegato se. ap. vices suas alteri cōmittēte aliud cēseat':) vlteri⁹ reuocari ab illo. ¶ Nisi reuocādi ptās cōcessa fuisset eidē. ¶ Uerū si cum ad plures vel ad oēs cās gnāliter ꝯstitut⁹ fuisset i vna tm̄ substituerit eas, rūdē i aliīs nequaq̄ p̄hibet' p̄curatiōis offm̄ exercere. ¶ Idē. ¶ Aut

ca.iiii. ad agēdū: et defendēdū ac gnālit' ad oīa etiā si mādatum exigāt speciale cōstituit' p̄curator: ex vi gnālitatis

hmōi ad aliquē articulū i quo spāle mādatū exigit admitti nō dz. ¶ Sz si aliqs vel aliqd de articul' spāle mādatū exigētib⁹ specificati fuissēt ad iecta clausula gñali: tūc ad nō expssos etiā admittet. ¶ Procurator qs qz absqz spāli mādato iuramētū de ferre: trāsigere/vel pacisci non pōt nisi ei bonorū vel cāe administratio libere sit concessa. ¶ Idem.

Cōm. quilū — Qui gñalit' pstituit ad negocia pcurator: agere ac experiri pt excepti his casib⁹ q̄ mādatū exigūt spectale. ¶ Nedū ṗo ad negocia: sed etiā ad iudicia pt filiusfamilias absqz pris assensu fieri pcurator. ¶ Lz aūt qs post .xvij. ānū pcurator ad negocia licite deputet: ad iudicia tñ nisi maior .xxv. an. fuerit deputari nequibit. ¶ Idem.

Ca.vi. ¶ Si duo pcuratores simul nō adiecto i solidū deputētur: vn⁹ sine altero nō dñt admitti. Sec⁹ si sint isolidū pstituti: sz tūc illi⁹ melior erit cōditio q̄ p litis cōtestationē negociū ṗmit⁹ occupabit. Post occupationē aūt hmōi alter se itromittere neqbit vlterius: cū ille litis dñs sit effect⁹: nisi dictū i pstitutiōe fuisset q nō fieret melior pditio occupātz tūc eni si eū q̄ occupauit ifirmari: mori absētari: vel alias ipediri ptigat aut si proseq̄ forte nolit: poterit alter suscipere ac pficere negociū ab alio i choatū. dū tñ ab alio nō fuerit ali⁹ substitut⁹ nā si sit: is pferri debebit eidē. ¶ Cedū vbi nllo alr substituto suscipit negociū psequēdū: is q̄ occupauit ṗmit⁹ ipz resumere postea i pedimēto cessāte neqbit: nisi forsā il lū contingeret ipediri. ¶ Sane i electionū postulationū puisionū: ⁊ alio rū spūaliū negociorū cāis (cū talis celeriorē expeditionē exigere dinoscant) voluim⁹ spālit' obsuari: vt si plres pcuratores sit' i eis fuerit nō i solidū deputati: iudex (ne ppt eorū cōcursū negocia eadē itricari ptingat) idoneiorē ex ipis eligere valeat et ille solūmodo psequat: habeatqz q̄cqd cū illo sic electo fctm̄ extiterit plenā roboris firmitatē: nec ad psequēdū alii⁹ admittat postmodū. nisi put eū q̄ nō occupat negociū cēsui m⁹ post occupationē factā ab alio superius admittendum. ¶ Idem. ca.vij

Dicetis q̄ pcurator pstituit ab absente dixerit pñtatū sibi sufcipe nolle mādatū: hoc tñ nequaq̄ obstāte q̄diu pstituēs i eadē pstiterit volūtate: ipm acceptare poterit quandocunqz placebit. ¶ Idem. Cōm. viij.

¶ Si quē sub ea forma quotiēs te ab esse ptigerit: pstituēs pcuratorē ad cām: nō ideo (lz tractes eā postmodū p teipm) pcuratorē ipm dinoscerts reuocare: q̄nimo procurator idē pcuratoris assumet officiū: qñcūqz te ptigerit absentare. ¶ Sec⁹ si simpliciū a te fuerit cōstitut⁹: tūc eni si ne aū litē ptestatā siue post ad cām ipaz venias: nō vt ibi pcuratori assistas: sz vt cām tractes eādē: tractādo ipam eū reuocare cēseris: nisi vt cas expsse q ipm vis i officio procuratiōis (hoc nō obstāte) manere: vel nisi q nō sis reuocādi hoc facias ex aliqb⁹ appareat cōiecturis: vt si forsan aliqs imineat articulus i quo tu meli⁹ nosti ṗitatē: aut si sit procurator ipse ifirm⁹: vel forsan se absētet: seu q̄cqd aliud accidat ppt qd ipsi cāe tua sit pñtia oportuna. ¶ Idem.

Procurator nō alit' cēset idoneus ad mrimoniū ptrahēdū q̄ si ad hoc mādatū habuerit speciale ¶ Et q̄uis als is q̄ pstituit ad negocia pcurator aliū dare possit: i hoc tñ casu (ppt magnū qd ex facto tā arduo posset picului iminere) nō poterit deputare aliū: nisi hoc eidē specialiter sit cōmissū. ¶ Sane si pcurator añq̄ ptraxerit: a dño fuerit reuocat⁹ ptractū postmodū mrimōiū ab eodē/lz tā ipse q̄ ea cū q̄ ptraxit reuocationē hmōi penit⁹ ignorarēt) null⁹ momēti existit: cū illi⁹ cōsēs⁹ defecerit sine quo firmitatē hre neqiuit. ¶ Ca.ix

¶ De his q̄ vi metus ve cā fiunt Greg .x. in conci. gñali lugdu.

Absolutionis bñficiū ab excōicatiōis snīa: vl quācūqz reuocationē ipi⁹ aut suspēsiōis seu etiā iterdicti p vi vel met⁹ extorta: pnitz c. vnic' cum

constitutionis auctoritate omnino viribus vacuam. ¶ Ne aut sine vindicta violentie crescat audacia eos qui absolutionem seu revocationem huiusmodi vi vel metu extorserit: excommunicationis sententie decernimus subiacere. ¶ De restitu.

Ca. i. in integrum. ¶ Grego. x.

Ecclesiam que ad retractandam sententiam vel contractum pro beneficio restitutionis in integrum postulat se admitti: si quadriennium spacium post sit lapsum et negligenter omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda. ¶ Nisi prevaricationis vel fraudis manifeste probaretur super hoc intervenisse commentum: aut alia ratio causa subsit que superiorem movere debeat ad idem beneficium procedendum. Bo. viii.

Ca. ii. Si adversus confessionem in iudicio a se factam: lesa ecclesia beneficium restitutionis in integrum infra quadriennium ab ipsius confessionis tempore computandum petere negligens omittat: non est (nisi aliquid rationabile appareat: quod aliud suaserit faciendum:) ad hoc petendum ulterius admittenda. ¶ Ubi vero per viam communem revocationis erroris que in facto procedit: vult adversus suam professionem ecclesia se iuvare hoc quandocumque poterit donec negocium sit finitum.

¶ De arbitris. Bo. viii.

Ca. i. Si ex tribus arbitris de duobus in decem tertius in quinque condemnet: de sententia prevalere duorum. licet cum unus in x. alius in .x. tertius vero in v. pronunciant illius que dixit de summa minori (cum in illa omnes concordes existant) sententia efficax censeatur. ¶ Idem

Ca. ii. Ex questionibus (que plerumque propter arbitrorum voluntariam seu maliciosam absentiam remanent indecise) finis celerius imponatur. ¶ Statuimus ut si ex tribus arbitris a partibus electis eorum aliquis ab aliis legitime requisitus ad examinandum vel diffiniendum unacum eis negocium: super quo in ipsos extitit compromissum non caraverit (cessante impedimento legitimo) convenire duo presentes penes quos (licet lex civilis aliud iudicare videatur) totalem eo casu remanere decernimus potestatem (possit maliciosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negocium et libere diffinire: sicut possent illo presente nec volente cum eis in unam sententiam concordare ut sic ipsius absentia presentia repleta divina eum reputari faciat pro presente. Circa iudices vero quantum ad ius nolumus immutari

¶ Liber. ii. ¶ De iudiciis.

¶ Inno. iiii. i. generali concil. lugdunen.

Iuris est ambiguum non per iudicem delegatum qui a sede apostolica mandatum ad hoc non recepit specialiter iubere non posse alteri utri partium coram se personaliter in iudicio comparere. ¶ Nisi causa fuerit criminalis. vel nisi pro veritate dicendavel pro iuramento calumnie faciendo vel alias iuris necessitas partes coram eo exegerit personaliter presentari. Boni. viii. Ca. i.

cap. ii

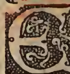
Ulterius (quas vagari non convenit: nec utrorumque cetibus immisceri) auctoritate literarum sedis apostolice. vel legatorum ipsius aut alia quacumque ad iudicium personaliter evocari vel trahi initas causa ferendi testimonium aut alia quilibet que iure non exprimitur prohibemus. ¶ Sed cum necessarium fuerit testimonium earundem: iudex in expensis partis producentis easdem tabellionem aut aliam personam idoneam ad eas transmittat: vel si forte talis casus occurrerit que iure prohibente receptio testium alteri committi non possit iudex tunc propter hoc personaliter ad illas accedat aut si talis sit persone indicate conditio: quod id per ipsum non deceat fieri vel non possit: mittatur ad eas putatio quod causa sua huiusmodi vexationem iudex vadat personaliter non fingatur: nec fraus inveniatur in hac parte. Aliquin fictor huiusmodi vel fraudator ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. ¶ Ceterum femine religiose que velari debent sub clausura morari extra sua monasterium vel clausuram non vocentur ad iudicium vel trahantur ex quavis causa per sonaliter: etiam si ad hoc voluntas accederet earundem. ¶ Decernimus quoque ut ipso iure sit irritum inane si quid contra premissa contigerit attentari. ¶ Idem. Ca. iii.

Si annum quartumdecimum pegisti etatis: in beneficialibus et aliis

caussis spūalib⁹ necnō ꝛ depēdētib⁹ ab eisdē ac si maior vigīti q̄nqȝ ānis existeres. ad agēdū ꝛ defendēdū p te vl p pcuratorē quē ad hoc ꝯstituēdū decreueris admitti debebis. ¶ Si vero īfra. xiiij. ānū existas: per te agere aut defēdere nō poteris sup his sȝ vel p tutū eȝm: vel p officialē eiusdē tibi curator dabit ad lites hmōi exercēdas aut tuīt(si maior īfante fueris) cū auctoritate alteri⁹ eorūdē pcuratorē ad eas poteris deputare. Delegat⁹ ēt apo. se. ꝛ subdelegatus ab eo tibi (si nō habeas) curatorē dare valeāt: vel auctoritatē cōstituēdi pcuratorē pstare: ad illas cās vel lites dūtaxat q̄ corā ipis fuerint vētilande. ¶ In hmōi quoq; litib⁹ siue caussis q̄ in ptāte patris existas: nec aliīs absq; ipsi⁹ assensu ī iudicio regulariē esse possis eius (cū de his se īcromittere non habeat) nequaq̄ reqri debebit assēsus. ¶ De foro cōpetenti. Innocentius quartus.

Cap. i. Romana eccl'ia: ꝛ infra. Nec ap pellationis articulo ꝑtermissa nec alias ēt cū minime appellatū extiterit remē. archiepē vel ei⁹ officialis de caussis clericoꝝ tanq̄ iudices (lȝ ī ipsos ūdē clerici de facto ꝯsentiant) absq; diocesanoꝝ suoꝝ volūtate cognoscāt. ¶ Neqȝ suffraganeoꝝ remēsis eccl'ie subditoꝝ ipoꝝ delegationē suscipere: vel snias ꝛ precepta exeq̄. aut in caussis p app. deuolutis ad eos testionū (nisi aliud ī his trib⁹ de ꝯsuetudine obtineāt) ꝓhibere cōpellāt. ¶ Nec ēt suffraganeorū ipoꝝ officiales aut archidiaconos archipsbiteros: ī alios īferiores ꝑlatos suffraganeis eisdē subiectos (dūmō aliū eis ꝯtraria ꝯsuetudo nō tribuat) nec subditos suffraganeoꝝ ipsoꝝ sup salariīs aduocatoꝝ ꝛ pcuratoꝝ: ī caussis q̄ ī remēsi vētilāt curia cogāt q̄relantib⁹ in sua ꝑñtia respondere. ¶ Cōtrahentes vō aliarū dioce. sup ꝯctib⁹ initis ī remē. dio. ab eisdē (nisi īueniāt ibidē) trahere corā se nō ꝑūt laicos lȝ ī possessionē bonoꝝ q̄ ibi habēt: ēt cū alibi copiā sui faciūt si eoꝝ auctoritate citati cō parere contēnant: post missionē facere cōtra eos. vel si forte maliciose seipsos occultēt ne citatio ꝑueniat ad eosdē decernere faciēdā ī possessionē bonoꝝ q̄ in alia etiā dio. obtinere noscunt: sȝ. tunc loci diocesan⁹ ad denunciationē ipsoꝝ faciet hmōi missionē. ¶ Nec clericos suos mittant ad suffraganeoꝝ suoꝝ dio. pro intendis vel recognoscēdis ꝯtractib⁹ corā ipsis. Nec eorundē suffraganeoꝝ subditos cōpellāt corā se occasione hmōi iure stare. Neqȝ pōt archiepē ipe ī suoꝝ suffraganeoꝝ officiales et subditos p eo q̄ vocati ab ipo nolūt q̄relātib⁹ ī sua ꝑñtia rñde re eccl'iasticā exercere cēsurā. b. viiij. ¶ Seculares iudices q̄ (lȝ ipsis nulla cōpetat iurisditio in hac parte) ꝑsonas eccl'iasticas ad soluēdū debita: sup q̄bus contra ipsas exhibētur lr̄e vel ꝓbatiōes alie īducunt: dāna bili ꝯsumptiōe cōpellūt a temeritate hmōi p locoꝝ ordiarios cēsura eccl'iastica decernim⁹ ꝯpescēdos. Idē ca. ij.

ca. iij. Cum. C. laicus pro quo soluisti certā pecunie q̄titatē: ī qua p eō te fideiussorio noīe obligaueras: te seruare recuset indemnē contra iuramētū a se ꝑstitū temere veniēdo. ¶ Ipsum corā eccl'iastico iudice (ad cui⁹ forū ratione iuramēti causse hmōi cognitio noscitur ꝑtinere) de iure poteris cōuenire. ¶ Ut ipm monitione ꝑmissa p censurā eccl'iasticā q̄ te sup predictis (vt tenet) seruet indēnē ꝑuenia rōne compellat. ¶ De litis contestatione. ¶ Innocen. iiij. in concilio lugdu.

Cap. i. Exceptionis peremptorie seu defensionis cuiuslibet principalis cognitione negocij cōtingentis ante litē cōtestatā obiectus. ¶ Nisi de re iudicata transacta seu finita excipiat litigator litis cōtestationē non impediat: nec retardet. ¶ Licȝ dicat obiector q̄ rescriptum non fuisset obtentum: si que sunt impetranti opposita: fuissent exposita delegāti. ¶ Bonifacius octauus.

Ca.ii. S I oblato ab actore libello ex parte rei exceptio perempto ria pponat:nequaq̃ per hoc lit'cõ testatio itelligit esse facta. Immo ea nõ obstãte.(Nisi sit de illis excep tionib⁹q̃ litis cõtestationẽ impe diũt)fieri oportebit eandem.

De iuramẽ.calũnie. Bonifa.viii.

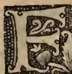
Cap.i.
I te calũnia seu de ỽitate dicẽ da in pmo litis exordio nõ iure tur(vt dꝫ) pote rit postmodũ in qualibꝫ pte lit' iurari:cũ hmõi iuramẽta pstari ab initio de substã tia ordinis iudiciarij non existat.

Prop̃ omissum q̃qꝫ tacite in tota causa calũnie iuramentũ: iudicialis pcessus alias factus legitime nõ est null⁹:nec etiã annullãdus. Quis i causis spiritualib⁹(in quib⁹ debet de ỽitate dicẽda iurari) canones nõ in dicant alicui calũnie iuramẽtũ:nos tñ(qꝛ frequẽter calũniari videm⁹in ipsis)vtile reputam⁹:ꝙ simul(sicut pleriqꝫ obseruãt)tam deueritate di cẽda/q̃ de calũnia(vtpla ↄcludat ca lũnĩa)iurari debeat i eisdẽ. Idẽ.

Ca.ii. I N appellatiõis causa quãq̃ in pncipali iuratũ fuerit prestari iubem⁹calũnie iuramentũ.Et idẽ in iuramẽto deueritate dicẽda volum⁹ obseruari.Procuratores q̃qꝫ q̃ post iuramẽtũ calũnie deputãt teneri vo lumus (vt calũnia vitet ab ipsis)ad subeũdũ hmõi iuramẽtũ ẽt si a suis dñis q̃d ponere aut respondere seu agere debeãt sint instructi. In oĩ b⁹autẽ causis nedũ añ lꝫ etiã postq̃ lis fuerit ptestata:siue de ỽitate siue calũnia sit iuratũ i ipsis : põt iudex a partib⁹exigere iuramẽtuꝫ malicie quotiẽs viderit expedire. Idem.

Ca.iii. N Ullã tibi iudex iniuria fecisse censet:q̃ pcuratorẽ tui aduers sarũ constitutũ ad causam habẽtem super hoc speciale mãdatũ admisit ad prestandum in ea calumnie iura mentum.

Innocen.iiij.in cõcilio lugd.

Cap.i.
F Requens ꝛ assidua nos querela circũstrepit ꝙ spoliatõis exceptio nõ nũq̃ iudiciũ calũniose pposita causas ecclesia sticas ipedit ꝛ pturbat: dũ ei exceptiõi insistit:appellatiões interponi cõtingit:ꝛ sic intermittit: et plerumqꝫ perimit cause cognitio principalis: et ppterea nos q̃ volũ tarios labores appetim⁹vt quietem aliis preparem⁹:finẽ litib⁹cupiẽtes imponi ꝛ calũnie materiã amputare Statuim⁹ vt in ciuilib⁹negociis spoliationis obiectu: q̃ ab alio q̃ ab actore facta pponit iudex i pncipali pcedere nõ postponat.Sed si i ciuis libus ab actore:in criminalib⁹ aũt si spoliatuꝫ reus asserat a quocũqꝫ in fra quindecim dierũ spaciũ post diẽ in quo pponat quod asserit compro babit alioquin in expẽsis q̃s interim actor ob ho c fecerit(iudiciali taxa tione prehabita)cõdẽnetur: alias si iudici equũ visum fuerit puniẽdus. Illũ autẽ spoliatũ intelligi volum⁹ in hoc casu/cũ criminaliter accusat q̃ tota sua substãtia vel maiori parte ipsius se peruiolẽtiã destitutũ affir mat: ꝛ secũdũ hoc loq̃ canones sano credendũ est intellectu : qꝛ nec nudi cõtẽdere:nec inermes inimicis oppo nere nos debem⁹.habet eñ spoliat⁹ pulegiũ vt nõ possit exutiã nudat⁹ Solet autẽ inter scolasticos dubi tari:si spoliat⁹ a tertio de spoliatiõe cõtra suũ accusatorẽ excipiat : an ei tempus a iudice debeat indulgeri in fra qd restitutionẽ imploret:ne forte sic velit existere:vt omnẽ accusatio nem eludat qd satis equitati iuri cõ sonũ estimam⁹:ꝙ si infra tẽp⁹ indul tũ restitutionẽ nõ petierit.ꝛ cãm cũ potuerit nõ ducat ad finem: obstãte spoliatiõis exceptiõe deinceps po terit accusari. Ad hoc sancim⁹:vt verũ priuatarũ spoliatio agenti sup ecclesiasticis:vel ecõtrario nullate nus opponatur. Bonifacius.

Cap.ii. A D decimas q̃s canonici sancti Nicolai se asserũt infra parro chiam ecclesie. B .clerici possedisse

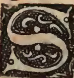
aliquãdiu τ eis per eũdẽ clericũ spoliatos fuisse nequaꝗ̃ debẽt restitui: nisi euidẽter docuerint ꝙ earũ possessionẽ legitime assecuti fuissent. ¶ Quis eas occupasse iniuste verisimilit̃ pũmũtur: cũ puentãt eꝗ̃ dũs īfra alienã prochiã ↄstitut. ¶ Sitqꝫ mãifestũ (nisi aliđ ostẽdat) eas de iure cõi ad eãdẽ ecclesiã pertinere.
Cap.i. ¶ De dolo τ cõtumacia ¶ Innocẽti⁹.iiij.

Actor q̃ ad terminũ venire ad quẽ citari aduersariũ fecerat: nõ curauit: veniẽti reo in expẽsis ꝓpter hoc factis legitime condemnet. Ad citationem aliã minime admittendus: nisi sufficienter cauerit: ꝙ in termino fideliter debeat cõparere. ¶ Bo.viij.
Ca.ij. Cum q̃ a tua interlocutoria vel grauamine qđ ꝑ te sibi ꝑponis illatũ a tua pñtia recedit appellans. ¶ (Cum ptestari videat hoc ipso se nolle corã te de cetero litigare) citare ad alia q̃ postea ĩ iudicio faciẽda ĩcũbũt: vel etiã ad sñiam audiendã. ¶ (Nisi spõte appellationi sue renũciet) nõ teneberis. Nec ideo min⁹ ꝗ̃ ei⁹ absentia ꝓcesseris: tuus ꝓcessus validus reputari debebit. ¶ De eo q̃ mittitur in possessionẽ rei seruãde.
Innocen.iiij.
Ca.iij. Cum q̃ sup dignitatẽ personatu vel bñficio ecclesiastico obtinendis cuꝫ aliq̃ litigat possessore ob partis aduerse cõtumaciã causa rei seruãde / ĩ ipsorũ possessionẽ statuimus nõ mittendũ. ¶ Ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus. ¶ Sed liceat ĩ hoc casu (cõtumacis absentiã diuina replẽte pñtia) etiã ĩ itenõ ↄtestata diligẽter examinato negocio ipsum fine debito terminare. ¶ Ut lite pendente nihil innouetur. ¶ Bonifacius.octa.
Cap.i.

Dispendijs q̃ ꝓpter electiões diuersas ecclie patiũt / interdũ occurrere cupiẽtes. ¶ Statuim⁹ vt si aliq̃b⁹ apud sedẽ aplicã vel alibi litigantib⁹ sup electionib⁹ de se in discordia celebratis aliquẽ ipoꝝ mori: vel suo iuri renũciare / aut a ꝓsecutiõe ipsius cõtigerit quoquomõ excludi: ad electionem aliã (licite sup electiõe superstitis electi pendente) nullatenus ꝓcedat. ¶ Ais attentata cõtra hoc electio: ipso iure viribus non subsistat. ¶ Idem.
¶ Si hi cõtra quos sup dignitatib⁹ ꝑsonatib⁹: vel alijs ecclesiasticis bñficijs q̃ possident litigat lite pendẽte cedãt: vel forte decedant: ne ꝑpt̃ nos uos aduersarios q̃ maliciose īterdũ petitoib⁹ surrogãtur / litigia ĩ ecclesiarũ dispendiũ ꝓrogari cõtingat: statuim⁹ vt dignitates ꝑsonatus vel bñficia hmõi (donec cõtra supstites lis finita fuerit) alijs nullaten⁹ cõferant̃: nec ad ea eligat ꝗ̃spiã: vel etiã ꝑsẽtetur. ¶ Qđ si secus actũ fuerit: eo ipso irritũ habeat. ¶ Sane si ad defensionẽ ipsius litis aliq̃ (quoꝝ intererit) petierint se admitti: eos in illo statu in quo ipam inuenerint / decernim⁹ admittendos. ¶ De cõfessis.
cap.ij.
¶ Innocentius.iiij.in cõcilio lugd.

Statuim⁹ vt positiones negatiuas q̃ ꝓbari non possũt: nisi ꝑ ↄfessionẽ aduersarĳ iudices admittere possit: si eq̃tate suadẽte viderit expedire. ¶ Bonifacius.viij.
cap.i.
¶ Si post ꝑstitũ veritatis aut calũnie iuramẽtũ: reus vel ꝓcurator ipsius positiõib⁹ ab aduersario sibi factis interrogatus: iussusqꝫ a iudice respõdere absqꝫ rõabili causa recusset: aut noluit / seu cõtumaciter se absentet haberi debet sup hisde q̃b⁹ in eisdẽ positionib⁹ interrogat⁹ extitit ꝓ cõfesso. ¶ Uerũ si anteꝗ̃ respõdere sic iussus fuerit eũ cõtumacit̃ absentari cõtingat: tunc ꝓ cõfesso non debet haberi: sed est alias contra eũ tanꝗ̃ cõtra cõtumacem (prout ratio dictauerit) ꝓcedendum.
cap.ij.
cap.i.

¶ De testib⁹ et attestatiõib⁹. Grego.x. ĩ cõcilio lugdunẽ.
Mediatores ꝑ quos sces lusrymonte plerũqꝫ cõ

mittit ad testimoniu contra sceleris eiusdē auctores in detestationē criminis admittūt. si nō agat criminaliter, sz ciuilit: et emolumētū exinde nō fuerint assecuti. ¶ Idem.

Ca. ij. Presentiū auctoritate mādam⁹ quaten⁹ in causa q̄ inter abbatē et cōuētū sancti Nicolai ādegauen. ex vna pte et priorē et cōuētū de paldigē. lincolnē. diocesis ex altera: sup eo q̄ idē abbas et cōuētus se ab ipsis priore et cōuētu de paldigen. possessiōe subiectionis eiusdē prioratus asserūt spoliatos: et sup irritāda quadā cōpositiōe olim innita inter partes et re bus alijs vertit: ab eiusdē abbate et priore noīe suo et in alas cōuentuum eorūdē: vel maioris et sanioris partis ipso p recepto iuramēto de veritate dicēda: intūgas dictis abbati et priori: vt tā ponendo q̄ rn̄dendo dicāt veritatē quā sup positiōib⁹ tibi sub bulla nr̄a trāsmissis ipi sciūt et p illos intelligūt: in quorū alas iurauerūt. Preterea sigillati sup quolibet articulo in qualibet positiōe cōtēto facias partib⁹ sufficiēter adinuicē respōderi: nulla prorsus ab eis sup ipsis positionib⁹ cōtradictiōe recepta Sine iuramēto aūt a sindico vtriusq̄ partis q̄d sciat de hmōi positionib⁹ vel credat inq̄ras. ¶ Testes etiā q̄s sup articulis sub eadē bulla trāsmissis: pars dictorū prioris et cōuētus duxerit pducendos ad reprobādos testes partis alteri⁹ in causa pn cipali pductos: quor̄ noīa in eisdē articulis cōtinent⁹ vsq̄ ad kalendas nouēbris primo futuri examines (secūdū partis aduerse iterrogatoria: q̄ tibi sub eadē bulla transmittim⁹) diligenter. primo tñ in psonā cuiuslibet testis a predictis abbate et cōuentu pducti: facta sigillatim specificatione criminū et aliorū obiectorū sibi in eisdē articulis contentor̄.

¶ Si vo dicti abbas et cōuent⁹ aliquos testes corā te pduxerint/ ptra testes ab eisdē priore et cōuētu pducēdos: iuxta articulos quos ipsi abbas et cōuentus tibi sup reprobatiōe testiū pdictorū prioris et cōuētus in eadē causa pduxerint recipe: ac eos vsq̄ ad kal. Februarij primo futuri diligenter examinare pcures: simili specificatiōe criminū et alior̄ q̄ ptra testes eorūdē prioris et cōuētus obiecta fuerint obseruata: prius tamē pstito iuramēto a pcuratore dictor̄ abbatis et cōuētus/ q̄ ad hoc ex malicia non pcedant.

¶ Innocentius quartus in generali cōcilio Lugdunen.

¶ Romana ecclesia: et infra. In appellationis causa is q̄ appellantis pcuratoz vel aduocat⁹ in priori iudicio fuerat nō recipiat in testē. ¶ Nec indistincte ipi appellāti presumptiōe faciēda p ea deferatur etiā iuramētū: sed tūc cū inspectis personar̄ ipius cause circūstātijs id fuerit faciēdū. ca. iij.

¶ De iureiurando.

¶ Nicolaus. tertius.

Cap. i. Contigit inonnullis ecclesijs de ear̄ cōsuetudine obseruari: q̄ ipar̄ plati cū pmo ad ecclesias ipas accedūt: vel cū de recipiēdis ibidē nouis canonicis agit nec plati admittūt nec canonici alit recipiūt i ipis. nisi iurēt statuta et cōsuetudies ipar̄ ecclīarū scripta et nō scripta iuiolabilit obseruare. ¶ Inter laicos etiā in multis ciuitatib⁹/ castris/ et terris/ in suis ptātib⁹ rectorib⁹ vel officialib⁹ assumēdis: cōsuetudinis morib⁹ irrepsit: q̄ ptātes/ rectores/ et officiales hmōi ad ptātas rectorias et officia eadē: nisi pus suaturos se statuta ipsor̄ locorū clausa iurauerit: nullaten⁹ admittātur. ¶ Quia vo in statutis cōsuetudinibusq̄ supradictis interdū aliq̄ reperiūt illicita seu impossibilia vel obuiātia ecclesiastice libertati (ne sub tali gnalitate iurandi sic iurātib⁹ peccādi occasio prebeat: cū iuramētū nō fuerit: vt esset iniq̄tatis vinculū institutū) hac gnali cōstitutione animar̄ periculis obsistere cupiētes: pcipim⁹ a q̄buscūq̄ sciētib⁹ cōtineri in pdictis cōsuetudinib⁹ et statutis illicita impossibilia: vel libertati ecclesiastice obuiātia iuramēta

hmōi alīqten⁹ nō pstari. Et talia iuramēta ea intētiōe faciēda vel facta: vt etiā illicita vel īpossibilia seu ecclesiastice libertati obuiātia obseruētur (cū etiā sub tali itētiōe pstari nō possint absq diuine maiestatē offensa) decernim⁹ in hmōi illicitis īpossibilib⁹ seu libertati ecclesiastice obuiantib⁹ nō seruāda: qn poti⁹ p alaꝝ salute: si sub forma pdicta vel simili aliq̄s ignorātes predicta illicita seu īpossibilia vel libertati ecclesiastice obuiātia iurare cōtigerit: ad obseruāda dūtaxat licita possibilia et non obuiātia libertati ecclesiastice iurātiū referri debet intētio. ¶ Declaram⁹, q̄ iuramēta sub hmōi gnalitate qualitercūq & sub qualicūq v̄borū forma prestita vel prestāda ad licita possibilia aut libertati ecclesiastice nō obuiātia tm̄ extēdi: ipsosq iurātes ad alia per prestationē iuramēti huiusmodi nō teneri. ¶ Bonifa. viij.

Ca. ij. Licet mulieres q̄ alienationib⁹ dotiū & donationū ppt nuptias cōsentiūt nō contrauenire pprio iuramēto firmātes: huiusmodi iuramētū hmōi nō vi nec dolo prestitū de iure canonice teneātur: q: tamē q̄dā iudices seculares eas cōtra hmōi alienationes audiūt: Quia eis pstet legitime de hmōi iuramēto ¶ Nos alaꝝ piculis obuiare volētes eosdē iudices ad huiusmodi hoc ius canonicū per locorū ordinarios censura ecclesiastica decernim⁹ cōpellēdos. ¶ Idē.

Ca. iij. Cum i positiōib⁹ sup electionis tue negocio post iuramentū in cā pstite a te datis: seu rn̄siōib⁹ q̄s ad positiones tui aduersarij fecisse dignosceris / repertat contrarietas manifesta: tibi tāq periuro (nisi iusta cā & rōabilis te excuset) sup ipsa electiōe ppetuū silētiū īponi debebit. ¶ Idē fiet si (te expresse mādāte: vel etiā ex postfacto sciente: ac ratū habēte seu nō reuocāte) positiōes aut rn̄siones hmōi contrarias tuo noie tu⁹ fecerit pcurator. ¶ De exceptio.

¶ Inno. iiij. in cōcilio lugdū.

Cap. i. Pia cōsideratiōe statuit mr̄ ecclesia: q maioris excōicatiōis exceptio i q̄cūq pte iudicioꝝ apposita lites differat: & repellat agētes: vt ex hoc magis cēsura ecclesiastica timeat & cōionis piculū euitet: cōtu maciē vicijs repmat: & excōicati dū a cōib⁹ actib⁹ excludunt rubore suffusi ad hūilitatis grās & recōsiliatiōis affectū facili⁹ inclinent: sz hoim succrescēte malicia: qd̄ puisum ē ad remediū tēdit ad noxā. Dū eñ i causis ecclesiasticis frequēti⁹ hec exceptio p maliciā opponit: cōtingit interdū differri negocia: & partes fatigari laborib⁹ & expēsis. pīde q: morbus iste q̄si cōmunis irrepsit: dignū duxim⁹ cōmunē adhibere medelā. ¶ Si q̄s igit excōicationē opponit: specie illi⁹ et nomē excōicatoris exp̄mat: sciturus eā rem se deferre debere in publicā notionē: quam intra octo dieꝝ spaciū (die quo id pponit minime cōputato) pbare valeat apertissimis documētis. Qd̄ si nō pbauerit iudex in causa pcedere nō omittat: reū in expensis q̄s actor ob hoc dieb⁹ illis se fecisse docuerit (p̄habita taxatiōe) cōdēnās. ¶ Si vo postmodū instātia durāte iudicij: & pbationis copia succedente: de eadē excōicatione vel alia excipiat iterū / et pbet: actor in sequētib⁹ excludatur: donec meruerit absolutiōe grās obtinere: his q̄ precesserūt nihilomin⁹ in suo robore duraturis. Prouiso q ultra duas vices hec nō opponatur exceptio: preterq̄ si excōicatio noua emerserit vel euidens & prompta pbatio superuenerit de antiqua. ¶ Sed si post rem iudicatā talis exceptio pponatur: executionē impediet: sz sentētia que precessit nō minus robur debitum obtinebit. Eo tñ saluo vt si actor excōmunicatus sit publice: et hoc iudex nouerit quandocūq et si de hoc reus non excipiat / iudex ex officio suo actorem repellere non postponat.

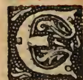
¶ Bonifac. ius octauus.

Cum q̄dā seculares iudices cap. ij. dū coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata, in

casu quo ad eũ ptinet cognitio de cõsuetudine vel de iure recusẽt excipientes audire in derogationẽ iurisdictiõis ecclesiastice z ptẽptũ. Decernimus vt p cẽsurã ecclesiasticã ab hiĩs de coerceãtur hmõi z ad admittẽdã exceptionẽ eãdẽ (vbi alias de iure debet admitti) a locoꝝ ordinariis ꝓpellãtur. ¶ Sĩr ecclesiastici iudices si coram ipsis excipiat de re p secularẽ iudicẽ iudicata: exceptionẽ ipsam admittãt: i hĩs q̃ aliarũ piculũ nõ inducũt p supiores suos (nisi fecerit) animaduersione debita castigandi.

¶ De prescriptionib⁹. Bonifa. viii.

Cap. i.

piscopũ q̃ ecclias et decimas quas ab eo repetis ꝓponit (licet in tua fins constitute diocesi) se legitime ꝑscripsisse: allegare oportet (cũ ius cõmune cõtra ipsum faciat) hmõi ꝑscriptiõis titulũ et ꝓbare. ¶ Nã licet et q̃ rẽ prescribit ecclesiasticã: si sibi nõ est cõtrariũ ius cõe: vel cõtra eũ presumptio nõ habet sufficiat bona fides: vbi tñ est et ius cõe cõtrariũ: vel habet ꝑsũptio cõtra ipsũ bona fides nõ sufficit: sed est necessari⁹ titul⁹ q̃ possessori causam tribuat prescribẽdi. ¶ Nisi tãti tpis allegetꝑscriptio, cui⁹ contrarij memoria non existat. ¶ Idem.

ca. ii.

Si q̃ (exigẽtib⁹ culpis vel excessib⁹ ab eisdẽ cõmissis) bonis q̃ a romana vel ab aliis tenẽt ecclesiis sint, p sentẽtiã vl' ipo iure priuati: statuim⁹ vt i apphẽdẽdis vel occupãdis postea quãdocũq; bonis eisdẽ nullus (lz leges hũane sup hoc alia tpa statuere videantur) ipis ecclesiis tpis lapsus obsistat: nisi ꝯtra ipsã ro. ecc. centenaria: vel ꝯtra ecclesias alias q̃dragenaria ꝑscriptio legitime sit cõpleta. ¶ Si post mortẽ hereticoꝝ q̃ dũ viuerẽt catholici putabãtur bona ipsoꝝ a catholicis eoꝝ filijs vel nepotib⁹ aut extraneis q̃buscũq; spacio. xl. an. fuerit bona fide possessa: sãcim⁹ eos sup bõis huiusmodi (etiã si ad romanã ꝑuenire deberẽt ecclesiam) in hoc casu nõ esse vlteri⁹ molestãdos quãq; illi quoꝝ bona fuerãt nũc detegantur heretici extitisse. ¶ De sententia z re iudicata. Inno. iiii. in ꝯcilio lugdunensi.

Cap. i.

Um eterni tribunal iudicis illũ reũ nõ habeat: quẽ iniuste iudex ꝯdẽnat: testãte ꝓpha nec dãnabit eũ cũ iudicabitur illi. ¶ Caueãt ecclesiastici iudices z prudẽter attẽdant: vt i causarũ processib⁹ nil vẽdicet odiũ: vel fauor vsurpet timor exultet: ꝓmiũ aut expectatio ꝑmũ iusticiã nõ euertat: sz staterã gestẽt i mãib⁹ lãces appẽdãt equo libramine: vt in oib⁹ q̃ i causis agẽda fuerit ꝑsertim in cõcipiẽdis sentẽtijs z ferẽdis pre oculis habeãt solũ deũ. Illi⁹ imitantes exẽplũ q̃ q̃relas ppli tabernaculũ igressus ad dñm referat vt secundum eius imperium iudicaret.

¶ Si q̃s aũt iudex eccl'iastic⁹ ordinarius aut etiã delegat⁹ fame sue ꝓdigus z ꝓprij ꝑsecutor honoris cõtra cõscientiã: z ꝯtra iusticiã: in grauamẽ alteri⁹ i iudicio quicq; fecerit p grãm vel p sordes: ab executiõe officij p ãnũ nouerit se suspẽsũ: ad estimationem litis parti quam leserit nihilominus condemnandus.

¶ Sciturus q, si suspensione durãte dãnabiliter igesserit se diuinis irregularitatis laq̃o se inuoluet scdm canonicas sanctiões: a q̃ nõ nisi p summũ põtificẽ poterit liberari: saluis aliis ꝯstitutiõib⁹ q̃ iudicib⁹ male iudicãtib⁹ penas igerũt z infligũt. dignũ est eni vt q̃ in tot presumit offẽdere pen a mltiplici castiget. ¶ Idẽ sacro ꝓhte ꝯcilio. ad mẽoriã sempiternam

cap. ii.

Ad apostolice dignitatis z infra Sane cũ dura guerrarũ ꝯmotio nõnullas ꝓfessiõis xpiane ꝓuincias diuti⁹ afflixisset: nos ad Fredericũ precipuũ principẽ secularẽ huiusmodi dissentionis z tribulatiõis auctorẽ a felicis recordatiõis Gre. pa. ix. ꝑdecessore nr̃o p suis excessibus anathematis vinculo inodatum spãles nũcios z magne auctoritatis viros vz venerabiles fres. P. alba

et husabi. eꝑos ac dilectū filiū Guil-
lelmū Basilice.xij. aplorꝝ pbꝛ̃ cardi-
nalē q̄ salutē zelabant ipsi⁹: duxim⁹
destinādos: facientes sibi ꝓponi p ip-
sos: ꝙ nos ꝛ frēs nr̄i quātū in nob̄ erat
pacē p oīa secū h̄re necnō cū oībus
hoīb⁹ optabam⁹ parati sibi pacem ꝛ
trāquillitatē dare: ac mūdo etiā vni-
uerso. ¶ Et q̄z prelatorū clericorum
oīmq̄ aliorꝝ quos detinebat capti-
uos ꝛ oīm tā clericorꝝ q̄ laycorū q̄s
ceperat i galeis restitutio poterat es-
se pacis plurimū inductiua eūq̄ vt illos
restitueret (cū hoc idē tā ipse q̄ sui
nūcij afi q̄ ad aplāt⁹ vocati essem⁹ of-
ficiū ꝓmisissent) rogari ꝛ peti ab ipo
fecim⁹ p eosdē ac pcip̄ōi insuperq̄
q̄dē pro nobis parati erāt audire et
tractare pacē: ac etiā audire satisfa-
ctionē quā facere p̄nceps vellet de
oībus p q̄b⁹ erat picnlo excōicatōis
astricti⁹: ꝛ offerre p̄terea ꝙ si ecclia
eū in aliquo cōtra debitū leserat (qđ
nō credebat) parata erat corrigere
ac in statū debitū reformare. Et si di-
ceret ipe ꝙ i nullo ꝯtra iusticiā lese-
rat eccliam: vel ꝙ nos eū cōtra iusti-
ciā lesissem⁹: parati eramus vocare
reges/prelatos/ꝛ pricipes: tā ecclia-
sticos: q̄ seculares ad aliquē tutum
locū vbi p se vel p solēnes nūcios cō-
ueniret: eratq̄ parata ecclia de cōci-
lio cōciliij sibi satisfacere: si eū lesis-
set in aliquo ac reuocare sententiam
si quā cōtra ipsū iniuste tulisset: ꝛ cū
oi māsuetudine et mia q̄tum cū deo
et honore suo fieri poterat recipere
de iniuriis ꝛ offensis xp̄i eccle suisq̄
p eū irrogatis satisfactionē ab eo vo-
lebat: et omnes amicos suos sibiq̄
adherentes in pace ponere: plenaq̄
securitate gaudere: vt nūq̄ hac oc-
casiōe possēt aliqđ subire discrimē.
¶ Sed lz sic apud eū p pace patnis
mōitꝫ: ꝛ p̄cū curarem⁹ insistere lenita-
te. ¶ Idē tñ pharaonis imitat⁹ duri-
ciā: ꝛ obturās more aspidis aures su-
as: p̄ces hm̄ōi ꝛ monita elata obsti-
natiōe ꝛ obstinata elatiōe despexit:
ꝓpter qđ nō valētes absq̄ graui of-
fensa xp̄i ei⁹ iniq̄tates āpli⁹ tolerare
cogimur vrgente nos conscientia in-
sie animaduertere in eundem.
¶ Et vt ad p̄ns de ceteris sceleribus
taceam⁹ q̄ttuor grauissia q̄ nulla pos-
sūt tergiuersatiōe celari commisit.
¶ Deierauit enī multotiēs pacē quā-
dam iter eccliam et iperiū reformas-
tam temere violando ꝛ infra. ¶ Per-
petrauit sacrilegiū capi faciēs cardi-
nales sancte romane eccle ac aliarū
ecclīaꝝ p̄latos ꝛ clericos religiosos
et seculares veniētes ad cōciliū: qđ
idē p̄decessor noster duxerat cōuocā-
dū: ꝛ isfra. ¶ De heresi quoq̄ nō du-
biis ꝛ leuib⁹ sed difficilib⁹ ꝛ euidētis-
b⁹ argumētis suspect⁹ habet ꝛ isfra.
¶ Preter hec regnū sicilie (qđ ē spe-
ciale patrimoniū bti petri: et idem
princeps ab apostolica sede tenebat
in feudū) iā ad tantā i clericis ꝛ lay-
cis exinanitionē seruitutēq̄ redegit
ꝙ eis pene penit⁹ nihil habētibus et
oībus exinde fere ꝓbis electis: illos
qui remāserūt ibidē sub seruili quas-
si cōditiōe viuere: ac romanā ecclēz
(cui⁹ sūt hoīes p̄ncipalit̄ et vassali)
offendere multipliciter et hostiliter
impugnare cōpellit. ¶ Posset etiāz
merito repꝛehendi ꝙ mille quidem
fratrꝝ annuā pēsionē in qua p eos-
dē regno ipi.ec. roma. tenet p nouē
annos et āplius soluere pretermisit.
¶ Nos itaq̄ sup premissis ꝛ q̄pluri-
bus aliis ei⁹ nephādis excessib⁹ cuꝫ
fratrib⁹ nr̄is ꝛ sācto cōcilio delibe-
ratiōe prehabita diligēti (cum Iesu
xp̄i vices licet imeriti teneam⁹ i ter-
ris: nobisq̄ in beati petri persona sit
dictū. Quodcūq̄ ligaueris sup ter-
rā ligatū erit ꝛ i celis) memoratum
pricipē q̄ se iperio ꝛ regnis oīq̄ ho-
nore ꝛ dignitate reddidit tā idignū:
quiq̄ ꝓpter suas iniq̄tates a deo ne
regnet vel iperet est abiect⁹ suis liga-
tū pctis ꝛ abiectū: oīq̄ honore ac di-
gnitate priuatū a dn̄o ostēdim⁹: de-
nūciam⁹: ꝛ nihil oīno sentētiādo p̄i-
uam⁹ oēs q̄ ꝛ iuramēto fidelitatis te-
nētur astricti a iuramēto hm̄ōi ꝑpe-
tuo absoluentes auctoritate aplica
firmit̄ inhibēdo ne q̄sq̄ deceto sibi tā-
q̄ iperatori/vel regi pareat ꝛ intēdat.
¶ Decernēdo q̄slibet q̄ ei deīceps ve

sui iperatori vel regi cōcilliū vel aus
xiliū pstiterit seu favorē ipso facto ex
cōicatiōis sententie subiacere. ¶ Il
li aūt ad q̄s i eodē iperio iperatoris
spectat electio eligāt libere succes
sorē. ¶ De pfato sicilie regno pvide
re curabim⁹ cū eorūdē frm nrorum
concilio sicut viderimus expedire.

¶ Idē pceptori hospitalis scti Johā
nis hierosol. i hyspania: et commen
datori ac fratribus domus de curtu
aria hospitalis eiusdem.

Abbate sane: ꝛ infra. Abbas de
bonefa. p se ꝛ pvētu suo ppo
nēs locū de rosellis eē pdicti monas
terij iure dñij vl' q̄si ꝛ cū suis finib⁹
ex largitiōe regis arragonū ad ipz
mōasteriū ptinere: petiūt adiudicari
eidē mōasterio locū ipz: ꝛ vos exīn.
amoveri. ¶ Allegabat aūt p pte vra
ꝙ facta vobis donatio de pdictis va
lida existebat/ qm̄ villa sub saraceno
rū tūc existerēt ptāte: qꝛ n̄ simpl'r sz
sub cōditiōe fuere donata: vcꝫ si ad
man⁹ fideliū devenirēt. In q̄ casu cō
cessio poterat ꝛ debebat hr̄e vigorē:
qꝛ ipi donationi rerū donatarū nata
vl' q̄litas n̄ obstabat ꝛ salubre ac lau
dabile q̄dē erat spectare ac pstolari
tps quo illa xpianoꝝ dominio subtr
rēt/ q̄re mox cū pvenerēt ad ipos iure
rūt ad vos totalit' devoluta. ¶ Mul
tū q̄qꝫ distabat: an ipi mōasterio de
bonefac. vl' pdicto mōasterio popu
leti ab eodē rege facta donatio fuis
set: qꝛ ꝛ si liq̄bat pdicto monasterio
populeti ab ipo rege ac ab illo abba
ti ꝛ cōvētui de bonefa. fuisse collata
nō tñ ob hoc ꝯstabat dictū regē ipi
mōasterio de bonefa. illa donasse vl'
mādasse donari. ¶ Nec p eo ꝙ volu
it: ꝛ statuit: vt edificaret' ibi mōaste
riū: poterat ꝛ debebat itelligi eū pdi
cta vel eorū aliqua cōstruēdo mona
sterio donavisse: cū illa poti⁹ sua vi
deret' itentio: vt qꝛ pfatū mōasteriū
populeti tot et tātoꝝ bonoꝝ largiti
one ditabat/ abbas ꝛ cōvēt⁹ ipi⁹ p
sua suoꝝqꝫ salute mōasteriū cōstruē
tenerentur presertim: qꝛ monasterio
qd nōdum erat aliqua fieri donatio
non valebat. ¶ Premissa vero con
cessio facta mōasterio de bonefa. ab
abbate ꝛ cōventu monasterij popule
ti nullū prius ei videbat' afferre suf
fragiū: p eo potissīe ꝙ post lit. cōte.
et processū iudiciū fctā fuerat: sicut
clare patebat ex instrō pfato vñ cu
ius (si qd i predictis ipi monasterio
de bonefa. ex cōcessiōe hmōi ꝯpeta
bat) i iudicio mīme deduxisset: (qꝛ
videri nō pōt illud venisse qd post
modū accidit) pnūciari vtiqꝫ super
petitis non poterat ex eadē. ¶ Pro
parte aūt alīa dicebat': ꝙ cū rex ipe
sua pbitate ac studio ab infidelib⁹ lo
ca cōquisiuerit supradicta: donatio
aui vel patris ipius hus facta de il
lis cū ad cultū fidei pvenirēt regem
eūdē ad hec si p eū postmodū acqui
sita obligare nō potuit cū sua ppria
facta essēt ꝛ viderent' ab aliis bonis
hereditariis separata. ¶ Porro pfa
ta cōcessio fctā monasterio de bone
fa. a monasterio populeti: lꝫ post aes
ptū iudiciū causeqꝫ pcessū iterueue
rit: pdesse tñ ꝛ valere debebat: cū p
actore qd de iure suo ex causa ido
nea qm̄uis supvenīēti appareat: satis
sufficere videat': satisqꝫ esse si (pu
servatur in reo) itersit ipius tpe sen
tentie pferēde. ¶ Sed ad hoc pars
vestra respondit: ꝙ cū tā supradicti
aui donatio q̄ locoꝝ acq̄sitio pmiss
soꝝ fuerit nōie regni facte mēoꝛa
tus rex donationē servare hmōi te
nebat'. ¶ Ceterū pdicta mōasterij po
puleti cōcessio mōasterio de bone
fa. auxiliari nō poterat i hac parte:
qꝛ cū q̄s egit ex aliqua certa ꝛ spāli
cā: ꝛ postea sine alia sine sīlis ei quā
exposuit accidit: videri nō pōt illa
in iudicio devenisse cū iudex tūc p
spicere ac attētare debeat diligēter
an ex ea olno eadē q̄ hus expssa exti
tit: vt pote q̄ tūc etiā ꝯpetere actori
intētio. sit fūdata. ¶ Sec⁹ āt cū egit
vel petijt i gn̄e nulli⁹ certe vl' spālis
cāe faciēmētionē: vcꝫ qꝛ gn̄alit' for
te pposuit aliquē obnoxiū esse sibi/
vel ad se iure dñij vel q̄si rē aliquā
ptinere: tūc eni hoc pcipue est ispi
ciēdū iudici: an sufficiēter vel mini
me de iure vel itētione ꝯstet actori

Unde si de hoc ex causa etiã postmo dũ accidẽti liq̃at: põt et dz iudex (etiã si appareat minꝰ iuste a pncipio fore actũ suũ exinde aliũ iformare. Q̃m et si petitũ fuerit idebite: nõ ob hoc tñ minꝰ valuit et tenuit iudiciũ subsecu tum. nec illiꝰ acta vel gesta ppterea minꝰ valida extitẽt. Nec etiã iudex ipse cognita taliter veritate pnũcia re i cõtrariũ posset cũ libera cõsciẽ tia et secura. Nõ pdesse etiã multum reo si tũc forte i ipsũ ex hmõi supue niẽti causa cõdẽnatio nõ ferret: cuꝫ mox alio ĩstituto iudicio foret ex il la merito cõdẽnãdꝰ. Unde et si acto ri suã ex sequẽtẽti causa itentionẽ sufficiat fũdasse/cũ egit aliq̃ cau sa spãli nõ expressa: secꝰ tñ est si cer tã specialẽ i sua petitiõe subiũxerit nisi postmodũ itentionẽ suã ex eadẽ prorsus quam prius expressit: et tunc etiam competenti causa fundarit.

¶ Quare cũ memoratus abbas mo nasterii de bonefa. proposuerit sepe factũ locũ de rosellis cũ suis termi nis ad ipsũ monasteriũ ex pdicti re gis largitione spectare nec de aliq̃ facta ibi monasterio sup hoc ab eo dẽ rege pcessiõe docuerit: ostẽderit aut donationẽ q̃ndã factã illi de his ab abbate et puẽtu monasterii popu leti: q̃ nec in sua petitiõe fuerat expssa: nec etiã ãtefacta: nullũ pfecto cõ modum ex ea reportare debebat.

¶ Prefatus igit cardinalis pmissis oĩbꝰ et aliis q̃ hic ide fuerunt pposita diligẽter auditis: ac vtriusq̃ partis meritis equa iusticie lãce discussis prudenter attẽdit: id qd pdicti abbas et cõuẽtus de bonefac. proposuerunt intentionem videlꝫ actoris ex his q̃ post lit ptesta. accidũt posse fũdari: eaq̃ debere i iudiciũ deuenire: tũc locũ habere (sicut cõgrue allegatuꝫ est supra) vcꝫ qñ ex certa et expressa spãlit nõ ẽ auctũ. Ex his eñi q̃ post ichoatũ iudiciũ eueniunt qñ cã fuit exposita spãlis nõ dꝫ/nec põt iudicꝭ animꝰ ad pferẽdã sniaꝫ iformari: qr cũ certa cã facta est mentio vt pote donatiõis vel vẽditionis aut alteri us spãlis: opꝫ icepti iudicii tpe at si tãdi vt liq̃do cognoscat: an tũc iter fuerit actoris ppt illa q̃ spãlẽ comis tãtur cãm: et necessario adesse dñt: veluti locꝰ et tps: et hmõi q̃ sũt sollicit te attẽdẽda: et sine q̃bus cã vacua et inualida cẽseret. Sꝫ cũ est i gñe abs q̃ alicuiꝰ cause declaratiõe petitum nõ sit opꝫ accepti iudicii tps ispicẽ: q: nõ requirũt/nec sũt oportuna nec attẽdi possũt hmõi comitãtia i hoc casu. Et lꝫ aliq̃bus curiosis (q̃ de his que nõ multũ expediũt sepe discep tant) aliq̃ forsã appareat qñ actũ est causa aliqua nõ expressa: vtiliꝰ tñ vi det negocia tali expediri cõpendio: q̃ per quãdã exactã subtilitatẽ lon go dispendio prorogari: presertim cũ nõnulla pro vtilitate cõi cõtra iuris asperitatem ex eq̃tate mãsuetudine tolerari noscant. Unde idẽ cardina lis considerãs q̃ ipi abbas et cõuen tus de bonefa. nõ pbauerũt largitio nem super his regiã legitime sibi fa ctã: ex qua specialiter vos ipeterent debant. ab hmõi eorũdem abbatis et cõuentus impetitiõe de mãdato no stro phabito fratrũ nostroꝝ cõcilio vos duxit sñtẽcialiter absoluendos.

¶ Nos igit cardinalis eiusdẽ sentẽ tiã ratã habẽtes: eã auctoritate apo stolica cõfirmamus.

¶ Bonifacius. viii. ca. iiij.

Cum ab vno arbitrorum vel iu dicum: aliis pñtibꝰ et mãdãti bus scripta sententia recitatur: ha betur perinde ac si simul esset ab om nibus recitata. ¶ Oportet tamen vt is qui recitat non vtatur verbis sin gularis numeri: sed pluralis vt di cat. Nos tales iudices vel arbitri p nunciauimꝰ seu statuimꝰ in hũc mo dum. ¶ Licet secus in electione ser uetur in qua (vt censeatur euidentis us vnica et communis) est ab vnoq̃ ce omnium: siue per compromissum siue per scrutinium procedatur: ele ctionis pronunciatio per verba sin gularis numeri facienda. ¶ Idem. ca. v.

Et si sentẽtia diffinitiua postq̃ scripta fuerit: debeat a iudice nõ ab alio de scripti recitatiõe pferri alis nec nomẽ sñie mereatur habere

nec ab ea sit appellare necesse: e ꝑ tamē (quē ppt dignitatē ꝓrogatiuā aplica cōuenit honore fulgere) sententiā ab eo ferēdā licebit (ad instar illustriū ꝑsonarū) per aliū recitare.

¶ Sententia quā scriptā edi a iudice litigatoribus nō recitari: vel quā ab ipso stādo nō sedēdo ꝓferri ꝯtingit: nullius est penitus momenti.

cap. i. ¶ Innocen. iiii. in cōci. lugd.

Ordi nob est lites minuere: ꝛ a laboribus releuare subiectos.

¶ Sācim9 igit vt si qs in iudicio vl extra sup īterlocutoria vl grauamie aliquo ad nos duxerit appellādū: causam appellatiōis in scriptis assignare deproperet petat apostolos: quos ei ꝓcipimus exhiberi.

¶ In qb9 appellatiōis cām exꝑmat et cur appelatio nō sit admissa: vl si appellatiōi forsan ex superiorisreuerētia sit delatū. Post hoc appellator ꝑm locoꝝ distantiā: ꝑsonarū ꝛ negociū q̄litatē tēporeꝑsecutionis indulto: voluerit appellatus ꝛ petierit: ꝓncipales ꝑsone per se/vel ꝑ ꝓcuratores instructos cū mādato ad agēdū et cū rationib9 ꝛ munimētis ad causam spectātib9 accedāt ad sedē apostolicam sic parati: vt si nobis visum fuerit expedire finito appellatōis articulo vel de partiū volūtate omisso: ꝓcedaꝛ in negocio ꝓncipali: ꝙtū de iure poterit et debebit. ¶ Qis q̄ i appellationib9 diffinitiuis sentētijs interposit antiqtas statuit nō mutat. ¶ Qꝫ si appellatoꝛ q̄ p̄missa sunt nō obseruet: reputabiꝛ nō appellās: et ad prioris iudiciū redibit in expēsis legitimis cōdēnādus. ¶ Si tamē appellatus cōtempserit hoc statutū in eū tāq̄ in cōtumacē tā in expēsis ꝙ in causa (ꝙtū a iure permittiꝛ) ꝓcedatur. Justum est equidem: vt in eū iura insurgant: qui ius et iudicem ꝛ partē eludit.

¶ Idem.

cap. ii. Legitima suspectiōis causa cōtra iudicē assignata: ꝛ arbitris a partib9 ꝑm formā iuris electis qui de ipsa cognoscant: sepe cōtingit ꝙ ipsis in idē cōuenire nolentib9: nec tertiū aduocantib9: cū quo ambo vl alter eoꝝ ꝓcedat ad decisionē ne ipsius negocij vt teneꝛ: iudex ꝓferat excōmunicationis sentētiā cōtra ipsos quā ipsi tū ꝓpter odiū: tum ꝓpter fauorē partiū diutius vilipendūt: q̄re causa ipsa plus debito ꝓrogata: non ꝓcedit ad cognitionē negocij ꝓncipalis. ¶ Uolentes igiꝛ morbo hmōi necessariā adhibere medelā: statuimus vt ipsis arbitris per iudicē cōpetens termin9 ꝓefigaꝛ: infra quem in idem cōueniāt: vel tertiū cōcorditer aduocēt: cū q̄ ambo vel alter eoꝝ eiusdē suspitionis negociū terminare ꝓcurent. Alioquin iudex ex tunc in principali negocio procedere non omittat.

¶ Idem. ca. iiii.

¶ Romana ecclesia ꝛ infra Cum suffraganeoꝝ remeñ. ecclesie suorūqꝫ officialiū q̄ generaliter de causis ad ipsorū forū pertinentibus eorū vices supplendo cognoscūt: vnū et idē cōsistoriū sine auditoriū sit censendum: ab ipsis officialib9 nō ad dictos suffraganeos (ne ab eisdē ad seipsos interponi appellatio videaꝛ) is de iure ad remeñ. est curiam appellandū.

¶ Ab archidiaconis vero aliisqꝫ inferiorib9 ꝓlatis suffraganeis subiectis eisdē: ꝛ eoꝝ officialib9 ad suffraganeos ipsos debeꝛ nō ad eādē curiā omissis dictis suffraganeis appellari: nisi aliud remē. eccle de cōsuetudine cōpetat in hac parte.

¶ Dum autē ad prefatam curiam ab eorūdem suffraganeorū vel suoꝝ officialiū audientia fuerit appellatus: remeñ. archiepiscopus q̄ ꝑ tempore fuerit vel officialis ipsius nullaten9 in appellatiōis causa interposite aū diffinitiuā sententiā citent ptes nec etiā aliis illā cōmittant appellationis eiusdem causa ꝓbabili seu legitima nō expressa. ¶ Si vero vocatis partib9 vel nullatenus aut nō infra. x. dies post interlocutoriā vel diffinitiuā sententiā appellatum fuisse seu aliqd aliud simile: sicqꝫ non esse per

appellationē ad eundē archiepm vel
ei⁹ officialē deuolutū negociū ppo-
natur: ꝗdē (nisi prius ipis ꝯstiterit
causā ipsā ad eos totalr̄ fuisse dela-
tā) phibere ne i illa vel ne ad execu-
tionē pcedat sententie non p̄sumat.
¶ Quod si obiiciatur ex iniusta causa
seu min⁹ legitima añ snias appellatio-
nē iterpositā extitisse: ⁊ ex eo nō esse
appellationē hm̄oi admittēdā: neq̄-
unt p̄dicti archiep̄s vel ei⁹ offi. phi-
bere ne pcedat i cā nisi p̄us appella-
tione recepta velut emissa ex cā pba-
bili cognoscere icipiant de cā hm̄oi
an sit vera. ¶ Si aūt post sentētiam
in casibus a iure phibitis/ vt pote a
sentētia sup manifesto ⁊ notorio cri-
mine vel de quo qs i iure ꝯfessus ex-
titit pmulgata: vel ꝯsimilib⁹ appella-
tū fuisse dicat possūt ne snia executi-
oni mādet postq̄ cognoscere cepe-
rit: vtrū sit recipiēda vel nō appella-
tio interposita ihibere. ¶ In aliū q̄q̄
q̄ circa res de qua iter appellātē ⁊ ap-
pellatū cōtrouersia vertit: aliquid
post eor ihibitionē attentāt nō va-
let occasione hm̄oi iurisdictionē ali-
quā vendicare. ¶ Cū vero is q̄ ad re-
meñ. curiā sup aliqua causa vocem
appellatiōis emittit: nichilomin⁹ in
causis aliis ordinarie sit iurisdictiōi
subiiciat Remeñ. archiep̄s vel offi-
cialis ipius nequaq̄ iurisdictionem
ipsā in aliis ipediāt vt ab eiusdē or-
dinarie ptāte totalr̄ eximant taliter
appellātem. ¶ Debet aūt ad eos ab
ep̄is p̄fate puincie sup causis in qui-
bus tp̄alē iurisdictionē exercēt (nisi
forte de ꝯsuetudine aut p̄uilegio siue
iure alio spāli sit appellādū) ad aliū
appellari. ¶ Sentētias quoq̄ inter-
dicti vel suspēsiōis seu excōicatiōis
in appellantē ab eo a quo appellatū
pponitur pmulgatas: nullaten⁹ (ni-
si vocatis partib⁹ ⁊ de appellatione
legitime cognito) reuocēt aut denū-
cient esse nullas. ¶ Cū aūt ad remē.
archiepm ab audientia suffraganei
sui sup aliqua causa fuerit añ senten-
tiā appellatū: idē archiep̄s postq̄ de
appellatione cognito constiterit eā
minus rationabilem extitisse: causā

S.

ad eundem suffraganeum remittere
non postponat. ¶ Idem. ca. iii.
Ut super appellatione ac ei⁹ cau-
sa istructio facilior valeat i p-
cessu haberi districte p̄cipim⁹: q̄ ille
a quo appellat aplos appellāti (iux-
ta tenorē ꝯstitutiōis nr̄e sup hoc edi-
te) tribuat reqsit⁹. ¶ Si vero nō ex-
hibuerit extūc si forte i cā pcedat (ni-
si appellatiōi renūciatū fuerit) ei⁹ in-
ualid⁹ ⁊ irrit⁹ sit pcess⁹. ¶ Cle. iiii. ca. v.
Cum appellatiōib⁹ friuolis nec
iusticia deferat: nec sit a iudice
deferendū: si iudex inferior appella-
tionē min⁹ legitimā nō admittat; eā
appellatore nichilomin⁹ psequēte su-
perior de ipsa cognoscēs cām ad p̄orē
iudicē (iuxta sanctiōes canonicas) si-
ne difficultate remittat eadē die cō-
demnationem faciens expensarum.
¶ Si vero iudex admittat eandē: licz
tā appellatio q̄ ipius iudicis dela-
tio a supiore valeant refutari: q: tñ
iudex ipe q̄tum i se fuit: a se iurisdi-
ctionē abdicauit eandē appellationi
deferēs min⁹ iuste totius cause deci-
sio i supioris est ptātē trāsfusa: nec ē
illi cā de necessitate vlteri⁹ remittēda.
¶ Saluis his q̄ sup appellationibus
post sententiam interpositis sunt sta-
tuta. ¶ Bonifacius. viii.
Ab eo qui appellat infra. xxx. di-
es istāter aplī peti debēt: ⁊ ei- ca. vi.
dē infra dictū tp̄s a iudice exhiberi:
alr̄s p̄sumit appellationi sue renūcia-
re appellās si eos ifra idē tp̄s petere
pretermittat etiā si vadat aut mittat
ad appellationē hm̄oi psequendam.
¶ Illud aūt quod felicis recordatio-
nis Innocētius pa. iiii. p̄decessor no-
ster statuēdū decreuit: vt si is a quo
appellat: aplos appellāti nō tribuat
reqsit⁹: extūc si forte i cā pcedat (nisi
appellatiōi renūciatū fuerit) ei⁹ inuali-
dus sit pcess⁹: tūc demū obtinet: cū iu-
dex sup hoc cū debita instātia loco ⁊
tp̄e ꝯgruo reqsit⁹ eos exhibere denegat
vel ifra p̄missa tp̄a maliciose aut ne-
gligēter illi tradere p̄termittit. ¶ Idē c. vii.
Non solū innocata post appella-
tionē a diffinitiua snia iterie-
cta dēt semp (exceptis causis i qbus

D.i.

iure post sententiā prohibent appellare) ante oīa per appellationis iudicē penitus reuocari: sed etiā eas oīa que medio tpe inter sententiā & appellationē que postmodū infra decendiū interponitur ab eadē contingit innouari: etsi post appellationē eandē inouata fuissent. ¶ Illa vero que post appellationē interpositam ante diffinitiuā sententiā innouant donec appellationis causam verā esse constiterit reuocari non debēt Nisi iudex appellationis postq̄ sibi constiterit per appellationē emissā ex causa pbabili fore de se negociū deuolutū: inhibere canonice iudici a quo appellatum extitit ne procedat: tunc eñ quicquid post inhibitionem hmōi fuerit innouatū: etsi (ls causa eadē non sit vera) p eundē appellationis iudicem ante oīa in statum pristinū reducendū. ¶ Idem.

C.vii. Oncertationi antique finē imponere presenti constitutione volentes. ¶ Statuim⁹ vt ab electionibus: postulationibus: puisionib⁹ et q̄buslibet extraiudicialib⁹ actib⁹ in quib⁹ potest appellatū interponi quisquis ex eis grauatū se reputās per appellationis beneficiū grauamen illatū desideraverit reuocari: infra.x.dies postq̄ sciuerit: si velit appellet. Post decēdiū vero eisdem aditus non pateat appellandi. Sed si per cōtradictionē debitā: vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamen et (Dummodo medio tempore his non assenserit) lapsus decendij non obsistat. ¶ Idem.

Cum in. Ppellatio quā in scriptis iudici a quo appellare volebas te porrexisse proponis: nō potest ex eo q coram ipso lecta non fuerit rationabiliter impugnari. ¶ Idem.

cap.ix. Si a iudice a quo propter grauamē quod tibi proponis illatum appellas: ad docendum te fore grauatum: et ad audiendam reuocationē eiusdē grauaminis: si de ipso docueris/ tibi terminus pfigatur. ¶ Nec corā eo (cū tpe p te id videre nō licat) hoc dicere; nec etiā tanq̄ corā iudice) cum per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictio comparere teneris. ¶ Nisi ad hoc solum vt reuocationem ipsam audias si eā duxerit faciēdā: alias si nō cōparueris: et ipse in termino grauamen reuocauerit eū effectu: poterit extunc libere in causa pcedere ac si appellatio interposita non fuisset. ¶ Idem

ca.xi. Collatione beneficij quā cōmuniter per epm et capitulū in tuum preiudicium factam eē proponis. ¶ Non ad ipsum episcopum (si in ea vt prelatus interfuit) sed ad superiorem te oportuit appellare. ¶ Alias sicut canonicus interfuisset in ea: potuisti appellare licite ad eundem. ¶ Idem.

c.xii. Licet ab interlocutoria p quā pacti vel prescriptionis aut alio principali negocio preiudicās vel iudicium nullum reddens exceptio est repulsa: non fuerit appellatum: si tamen a diffinitiua que postmodum etiam vltra decendiū promulgatur appellari contingat: potest in appellationis cā tām grauamen p interlocutoriā eandē illatum licite p appellationis iudiciū emendari. ¶ Ubi vero interlocutoria sua per eo profert: quod nō parat pjudicium negocio pncipali: vel iudiciū nullū reddit: nisi fuerit appellatum ab ipsa p appellationem diffinitiua postea interiectam/ grauamen illatum neq̄ poterit reuocari.

¶ Liber tertius

¶ De vita et honestate clericorum.

Ca.i. ¶ Bonifacius octauus.

Lerici q̄ clericalis ordinis dignitati nō modicū detrahentes se ioculatores seu goliardos faciūt/aut bufones: si per annū arte illā ignominiosam exercuerint ipso iure. ¶ Si autem tempore breuiori/et tertio moniti nō resipuerit) careāt omni priuilegio clericali. ¶ De clericis coniugatis

¶ Bonifacius octauus.

c.vnicum.

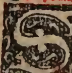

Clerici q̄ cū vnicis ⁊ virginib⁹ ɔtraxerit si tonsurā ⁊ vestes deferant clericales ꝑuilegiū retineāt canonis ab Inno. pa. iiij. ꝑdecessore nr̄o editū i fauorē totius ordinis clericalis. ¶ Et cū iuxta pariēsēse cōciliū null⁹ distringi aut ɔdēnari debeat a iudice seculari: presente declaram⁹ edicto hmōi clericos cōiugatos ꝓ ɔmissis ab eis excessibus vel delictis trahi nō posse criminalr̄ aut ciuilit̄ ad iudiciū seculare: nec ab ipis secularibus iudicib⁹ eos debere ꝑsonalr̄ vel etiā pecuniarit̄ (ne ꝑ vnā viā ɔcedat̄ eis q̄d ꝑ aliā denegat) vllatenus cōdēnari. ¶ In ceteris aūt vr̄ nisi vt ɔmittit̄ tōsurā vel vestes deferāt clericales etiā i ɔmissis eos gaudere nolumus ꝑuilegio clericali.

capi.ij. ¶ De clericis nō residētib⁹ i ecclia vel prebēda. ¶ Bonifacius octauus.

Consuetudinē q̄ i q̄busdā partib⁹ soleuit: qȝ canonici ⁊ alij bn̄ficiati seu clerici cathedraliū ⁊ aliarū collegiatarū ecctiarū distributiōes q̄tidianas (q̄ alias mānalia beneficia seu victualia nūcupāt̄: ⁊ tm̄ residentib⁹ tribuūt̄) q̄litcūq; i ciuitatib⁹ seu alijs locis i q̄b⁹ ipe ɔsistūt eccle sic ꝑsentes: ij diuinis officijs nō itsint ex integro ꝑcipiūt: ac si cōtinue ipis ecclesijs i eisdē officijs deseruirent penit⁹ iprobātes. ¶ Statuim⁹: vt distributiōes ipe q̄tidiae i q̄buscūq; reb⁹ ɔsistāt: canonicis ac alijs bn̄ficiatis ⁊ clericis ecctiarū ipsaū q̄ eisdem officijs i ipis ecclesijs affuerit tribuātur iuxta eccle cuiuslibȝ ordinationē rationabilē iā factā seu etiā faciendā. ¶ Qui vo alit̄ de distributiōib⁹ ipis q̄cq̄ receperit (exceptis illis q̄s infirmitas seu iusta ⁊ rōnabilis corporalis necessitas aut euidēs eccle vtilitas excusaret) rerū sic receptarū dominiū nō acq̄rat: nec faciat eas suas: immo ad oīm restitutionē q̄ ɔtra huiusmodi nr̄am ɔstitutionē receperit teneat̄. ¶ De distributionib⁹ etiam ꝓ defūctorū āniuersarijs largiendis idem decernim⁹ obseruandū.

¶ De ꝑben. ⁊ dignit. ¶ Clemēs. iiij. Capi.i.

Suscepti regiminis nos cura sollicitat: vt vtilitatib⁹ subiectorū i illis precipue per q̄s aīarū saluti cōsulit̄: nūc nostrorū editione iuriū: nūc antiquorū innouatione sollicite ꝓuidere curem⁹. Sane fuit olim per se. apo. ꝓuide cōstitutū: vt diocesanis locorū ad presentationē religiosorū nullū ad aliquam ecclesiā recipiāt: nisi tantū ei de ꝓuentib⁹ ipsius ecclesie corā eis fuerit assignatū: vn̄ iura episcopalia possint soluere: ⁊ ɔgruā sustentationē habere. ¶ Uerū (sicut nobis querela multorū frequēs insinuat) religiosi exempti de ꝓuentib⁹ parrochialiū ecclesiarū in quib⁹ ius obtinēt patronatus: seu rectorū ꝑsentatio ꝑtinet: ad eosdē tm̄ percipiunt annuatim q̄ rectores ecclesiarū ipsarū nō possunt de residuo cōmode sustētari: et episcopalia iura persoluere: ac alia incūbētia eis onera supportare. ꝓpter q̄d sepe cōtingit q̄ nō inueniūtur persone idonee/que hmōi ecclesias velint recipere. Sicq; frequēter minus idoneis cōferunt̄: ex quo pericula imminēt animarū. ¶ Nos itaq; volētes sup hoc salubre remedium adhibere: presenti decreto statuim⁹ et mandam⁹ cōstitutionē huiusmodi que ad oēs patronos ecclesiarū religiosos: tam exēptos q̄ non exēptos: et alios inuiolabiliter obseruari/ consuetudine contraria nō obstante. ¶ Idem.

Cap.ij. Licet ecctiarū ꝑsonatuū/dignitatū: aliorūq; bn̄ficiorū ecctiasticorū plenaria dispositio ad romanū noscat̄ pōtificē ꝑtinere: ita q̄ nō solū ipa cū vacāt: pōt de iure ɔferre verūetiā ius i ipis tribuere vacaturis collationē tn̄ ecctiarū/ꝑsonatuū dignitatū ⁊ bn̄ficiorū apd̄ sedē ap. vacātiū specialius ceteris antiqua ɔsuetudo romanis pōtificib⁹ reseruauit. ¶ Nos itaq; laudabilem reputātes hmōi ɔsuetudinē: ⁊ eam auctoritate apo. approbantes ac nihilominꝰ vo-

lentes ipsam inuiolabiliter obseruari: eadē auctoritate statuim⁹ vt ecclias dignitates/psonatus & bñficia q̄ apd sedē ipsam decetero vacare cōtigerit aliqs preter romanū pontificē quas cūqz super hoc sit auctoritate muniti tus: siue iure ordinarie ptātis ipsoꝝ electio pmissio seu collatio ad eū ptineat: siue litteras sup aliquoꝝ prouisione gñales/ vel etiā speciales sub quacūqz forma verboꝝ receperit (nisi et sic sup conferēdis eisdē in curia romana vacātibus specialiter expssa ab ipso pontifice summo auctoritas attributa) pferre alicui/ seu aliqbus nō psumat. ¶ Nos ei si secꝰ actū seu attentatū fuerit, decernim⁹ irritū et inane. ¶ Greg. x. in cōci. gñā. lugdu.

Ca. iij. Statutū felicis recordationis clemētis pape pdecessoris nri dignitatib⁹ et bñficiis i curia romana vacātibus: nequaq̄ p aliū q̄ p romanū pontificē conferēdis decernimus taliter moderandū. ¶ Ut hi ad quos eorūdē bñficioꝝ & dignitatū spectat collatio/ statuto nō obstā te pdicto demum post mensem a die quo dignitates seu bñficia ipsa vacauerint nūerandū ea cōferre valeant ¶ Huiusmodo p seipsos: vel (ipsis agētibus in remotis) p suos vicarios generales in eoꝝ diocesib⁹ existētes q̄bus id canonice sit cōmissū. ¶ Idē.

ca. iiij. Quāuis plenissima sit aīa i bñficiis interpretatio faciēda: litere tñ sup obtinēdis bñficiis impetrate: dñt (cū sint ambiciose) restringi. ¶ Et ideo si alicui vsqz ad certā summā puideri mādamus ei nō i pēsione: sz in bñficiis ecclīasticis tātū volumus puideri: nisi de pēsione in nostris lrīs mentio habeat expressa. ¶ Q̄ū sub noīe ecclīaꝝ ciuitatis cō pbendat alias ecclīa cathedralis cū tñ alicui de beneficio mādamus in aliqua ecclesiarū ciuitatis vel diocesis prouideri: ad cathedralē ecclesiā (quā propter ipsius honorē sup hac generalitate nolumus hoc casu inclu di) se mandatum hmōi non extendit. ¶ Secus est cū mandamus i aliqua ecclesiarū prouincie puideri: tūc ei et metropolitana et cetere cathedrales ecclie includunt sub tali mādato cū vberiorem hoc casu q̄ alio tempe trāti grāz facere videamur. ¶ Idē.

ca. v. ¶ Cū de bñficio ecclesiastico cōsueto clericis secularib⁹ assignari puideri mandat. de illo dz intelligi qd tanto tpe ab vno vel a plurib⁹ secularibus clericis istitutis in eo rectorib⁹ extitit ptinue ac pacifice gubernatū: vt pscriptio legitima sit cōpleta etiā si antevel post: religiosi qñqz ministrauerint in eodē. ¶ Q̄ū vero scribit vt puideat de aliquo prioratu alicui clerico sclari puideri non pōt de priorātu q̄ p religiosos iuxta modū pmissū est solitus gubernari. ¶ Nisi hoc i lrīs caueat expsse. ¶ Idē

ca. vi. ¶ Sup eo q̄ prebendas q̄bus parrochiales ecclie sunt ānexe: in qb⁹ spūalē iurisdictionē scdm ecclie vṛe consuetudinē approbatā/ et sic scdꝫ aliquoꝝ interpretationē curā aīarū habetis simul cū personatib⁹ (quoꝝ aliqbus cura imminet animarū) in eadē ecclīa obtinetis: vobis (cū hoc generali cōcilio nō obtinet) dispēsatio necessaria non extitit. ¶ Idem.

ca. vij. Cum cui canonicatꝰ alicuiꝰ ecclesie a se. apo. est collatus) lz nondū sit in ea receptus: decernim⁹ in assecutione pbende iuxta sue prouisionis ordinē oībus pferendū: quibus postmodū in ipsa ecclesia similis gratia est cōcessa. ¶ Licz isti primo suas litteras psentauerint/ & primo recepti fuerint in eadē. ¶ Idem.

c. viij. Si p clerico paupib⁹ vel aliās nīas lrās vt eis de bñficiis p uideas: etiā si aīarū cura sit annexa eisdē: recipe te contigat ipsis (lz nec in sacris sint ḡstituti ordinibus: nec defectu ordinū i eisdē lrīs mētio habeat ur) poteris de bñficiis curā habentibus licite prouidere: nec pterea dicti defectꝰ tua poterit prouisio impugnari. ¶ Oportebit tñ vt ipi ad ordines quos reqrūt collata eis bñficia se faciāt in primis statutis a iure tēporibus promoueri. ¶ Idem.

¶ Si eū super cuius prouisione apo. se. legatus in certa ecclīa suas lrās

quibus obtemperatū nō fuerat/destitinarat: mādamus auctoritate nr̄a ꝗ ipsa eccl'ia in canonicū recipi ꝛ in fratrē: sibiqꝫ puideri de pbenda iuxta ipsius legati ptinentiā litterarū talis receptus hmōi nr̄i auctoritate mādati nō legati: sed nostra ītelligitur esse auctoritate receptus. Et idē est assecutiōe pbēde oldus post eū eadē auctoritate receptis ꝗ dicta eccle sia preferendus. Idem.

Cap.x

Mādato nr̄o sub ea forma tibi directo vt alicui puideas de beneficio ad collationē tuā vel alterius ptinēte De beneficio qd pr̄io vacabit (siue ad suā siue ad alius collationē ptineret) el p quo scribit puidere debebis. Si vero plura bñficia ad tuā ꝛ illius collationē forsan spectātia simul vacēt: tūc scripture ordinē suare habebis: vt illi soli puideas de illo bñficio: qd ad te noscit ptinere. Idē

ca.xi. Si clericus p quo a se. ap. recepisti mādatū vt ei de pbenda pr̄io vacatura in certa eccl'ia prouideres: eūqꝫ postea in canonicū ipsius eccl'ie recipi faceres ꝛ in fratrē pbendā sibi debitā qn̄ vacat petere negligenter omittat: aliā postmodū in ipsa eccle sia vacaturā nequibit pretextu dicti mādati petere: nec tu de ipa sibi poteris puidere. Cū facta ei gr̄a per ipsius negligētiā sit extīcta. Verū si p̄fatus clericus fuisset auctoritate aplica effectus ab initio canonicus ꝗ eccl'ia p̄libata: tūc (cū remāserit in ea canonicus) dicta negligētia non obstāte ac p cōsequēs rōne canonicatus sit in alia pbenda nulli alij de iure debita ceteris pferēdus: petere poterit pbendā aliā p̄rime vacaturā. Dūmodo nō sint aliqui ea dē auctoritate prebēdas in ipa eccle sia expectantes. Et eidē de ipa nō p te (cū mādatū nō susceperis super illa) sed p eū ad quē spectat in eadē eccl'ia pbendarū collatio pmouerī debebit. Alias facta de prebenda hmōi alteri collatio in illius preiudiciū eoipo viribus nō subsistat. Idē

ca.xij Hi ꝗ auctoritate apo. in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti: vbiꝫ in prebendarū assecutione ceteris asferri legatorū vel aliorū quorūcunqꝫ auctoritate receptis antea in eadem Est ꝗ ꝗ ad mādatū legati vel alterius auctēate ap. sibi spāliter in hac pte fūgētis cōcesse: recipitur auctēate ap. receptū eē dubiū nō existit. Idem

ca.xi. Si postꝗ canonicatū ꝗ aliqua ecclesia tibi cōtulimus: et de pbēda nulli aliū de iure debita inibi p̄rime vacatura mādauimus puideri hi ad ꝗs in ea spectat collatio pbendarū: pbēdā ꝗ vacauit ibi postmodū motu p pr̄io ignorantes tibi gratiā factā aliū duxerint cōferendā: talis collatio in tuū preiudiciū attētata nullā obtineat firmitatē. Nā eoipo ꝙ canonicus auctoritate apo. fuisti effectus: ius ad obtinendā pbendā p̄rimo vacaturā ibidē tibi acq̄sitū extitit: eādē qꝫ ꝗ eciōto vacauit (ex ꝗ nulli aliū debebat) iuste petere potuit ꝛ id a p̄dictis (lꝫ ignātibus) alii pferri nequit. Idē.

c.xiij. Dudū venerabili frī nr̄o. S. epo palestrino quē ad partes destinauimus gallicanas recipiēdi auctoritate nostra resignationē ab obtinētibus bñficia eccl'iastica in eisdē ptibus ꝗ ea vellent libere ꝗ eius manibus resignare ac bñficia ipsa psonis idoneis cōferēdi p nr̄as lr̄as ptāte cōcessa. Nos postmodū (de cōcessio ne hmōi nō habita mētiōe) Nicolao de bonefa. camerario dilecti filij nr̄i N. tituli sctī laurētij ꝗ damaso pbrī cardinalis canonicatū lexon. eccl'ie ꝗ in partibus illis existit ꝛ pbēdā nulli aliū de iure debitā (si qua tūc vacabat ꝗ dicta eccl'ia) ptulimus ꝛ sibi prouidimus de eisdē. Si vero nulla talis pbenda ꝛ vacabat ibidē: nos pbēdā p̄rimo inibi vacaturā cōferendā dicto camerario cū vacaret donatio ni apostolice duximus resuādā: decernētes extūc irritū ꝛ iane: si secus super hoc a quoqꝫ ptingeret attētari certis sibi ad hoc executoribus deputatis. Cūqꝫ postmodū Nicolaus vassali clericus canonicatū et pbendā quos in dicta lexon. eccl'ia obtinebat: ꝗ dicti epi manibus resignasset: ꝛ dicte ptātis pretextu eos idē epus (colla

tionis: prouisionis: reseruationis et decreti predictorum forsan ignarus) Guillelmo vassalli presbitero con tulisset: dicti executores (collatione non obstante predicta) literarum nostrarum auctoritate: prebendam eandem dicto camerario velut sibi debitam contulerunt quam dictus presbiter (preterea collationis per dictum episcopum sibi facte) quod prebendam ipsam pacifice possidere valeat: non permittit: propter quod idem camerarius nobis supplicavit humiliter ut providere sibi super hoc de oportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur attendentes quod si memorato episcopo predictam concessimus potestatem penes nos tamen nichilominus remansit maior: illa eadem potestas etiam in predictis propter quod nostra qui eandem preoccupavimus potestatem potior debet esse conditio: eo presertim quod secundum canonicas et legitimas sanctiones per speciem generi deroga tur: quamquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque quod nos exposito nobis de potestate predicta: nihilominus litteras gratiosas daremus in dictis partibus non habita mentione de ipsa. quia foret absurdum: si etiam lata nostra impediretur potestas: et si omnibus provisionum nostrarum litteris quas concederemus in partibus supradictis oporteret nos de sepe dicta potestate specialem facere mentionem. Et quod decretum nostrum predictum (maxime ubi iam dictus camerarius ius dictam renunciationem per nos erat levonum. effectus canonicus) statim ignorantes ligaverat: cum sub incerto esset editum: nec ex alieno penderet arbitrio vel voluntate cuiusquis: quod acceptandi potestatem haberet: et idcirco per illud etiam expressisse videmur: ne alius posset conferre: et potestatem predictam quantum ad presentem speciem revocasse quod in hoc casu: ubi de lucro dicti. G. tantum agitur et non de preiudicio episcopi memorati: ab ignorante potuit revocari Nec post revocationem huiusmodi ius per eum in alium etiam ignorantem. in re revocata transferri. Ad instar etiam servi kalendario prepositi qui post mortem domini preponentis mutuatas pecunias accipientis non facit: licet inter contrahentes mors domini prepositum evocans fuerit ignorata.

¶ Et domini qui peculium quod pro prio servo concesserat statim perimit cum in eo suam mutaverit voluntatem ¶ Discretioni vestre mandamus quatenus prefatum presbyterum monitione premissa: per censuram ecclesiasticam compellatis: ut collatione de canonicatu et prebenda predictis per dictum episcopum sibi facta (que nulla extitit) non obstante dicto camerario prebendam ipsam omnino dimittat et eum super ea de incepto nullatenus inquietet. ¶ Idem.

Quia sepe dubitatur a multis si canonicatus alicuius ecclesie sit collatus a sede apostolica successive duobus fueritque mandatum primo de prebenda. secundo vero de prebenda et dignitate personatu vel officio cum se facultas obtulerit providerit: quis ipsorum in prebenda que cum dignitate: personatu vel officio vacat: ibi postmodum debeat offerri. ¶ Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes: presenti declaramus edicto primum (cum sit ethe anterior) cui per mandatum secundum preiudicari aut ius ipsius absorberi non debet: ex quo de intentione mandantis contraria non apparet preferendum esse in dicta prebenda. ¶ Nisi vacanti dignitati personatui vel officio sit annexa. nam si esset annexa secundo cui debetur dignitas personatus vel officium preferretur in ipsa. ¶ Idem. Cap. xv.

Cum in illis quibus beneficia curam animarum habentia committuntur/ maior quam in his que ad alia promovent idoneitas requiratur: Intentionis nostre nequaquam existit: ut cum aliquibus de ecclesiis personatibus/ dignitatibus/ vel aliis beneficiis quibuscumque (de animarum cura mentione non habita) provideri mandamus ipsis de his quibus huiusmodi cura iminet: possit aut debeat provideri ¶ Illis vero pro quibus scribimus: ut provideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus quibus etiam si curam habeant animarum ad collationem/ provisionem/ presentationem vel dispositionem spectantibus Cap. xvi.

quorumcumque: providere nequibit de prelaturis: personatibus vel dignitatibus ad quos seu quas per electionem hi qui eis habent preficere assumunt. ¶ Cum autem inter collationem: presentationem et institutionem differentia magna esse noscatur si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante providere mandetur de illo quod ad eius presentationem vel institutionem pertinet provideri non poterit: nec etiam econverso. expresso enim uno casuum predictorum mandatum super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet ¶ Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel presentationem spectante non adiecto coniunctim vel divisim pro[vi]sio iniungitur facienda: in beneficio quod ad collationem vel presentationem alterius ipsorum tantum pertinet adimpleri non potest. ¶ Sicuti si de beneficio spectante ad collationem unius provisio iniuncta fuisset impleri non potuisset in beneficio cuius collatio ad eum simul cum alio pertineret ¶ Idem

ca.B.
epis. ¶ Si tibi absenti per tuum ex[er]em conferatur beneficium. licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipso beneficio vel tuum dici valeat: non acquiras Ipse tamen episcopus vel quicunque alius de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam alterius ordinare nequibit. ¶ Quod si fecerit eius ordinatio facta de beneficio non libero viribus non subsistet. Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum competentem assignet: nisi consenseris poterit eo lapso beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. ¶ Antequam tamen ipsum contulerit: tuum poteris (non obstante quod lapsus sit terminus) prestare consensum et extunc de ipso non poterit aliter ordinari. ¶ Idem.

Ca.B.
epis. Cum quis beneficium cui alarum cura imminet vi occupat: seu se scienter iniuste intrudit in eo: decernimus ipso iure fore privatum beneficio quod cum cura si nulli primitus obtinebat. ¶ Non enim decet ut stultus melioris quam peritus conditionis existat: vel quod iuasor ei qui iuste ingreditur privilegio gaudeat potiori. ¶ Insuper ut violenti qui auctoritate (vel ulterius temeritate) propria occupare dignitates personatus aut alia quecunque ecclesiastica beneficia non verentur: et si non virtutis amore: pene saltem formidine a sue temeritatis audacia refrenentur: eo ipso ius si quod in dignitatibus personatibus et beneficiis occupatis taliter vel ad ea ipsis forsitan competebat amittant. ¶ Idem.

Is cui conceditur: ut auctoritate apo. possit uni persone idonee in sua vel alia ecclesia providere alicui aliud beneficium sufficiens obtinenti providere non potest ¶ Nisi primo ille beneficium quod obtinet omnino dimittat vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum: quod alias beneficiato valeat providere persone ¶ Tunc enim providere poterit unicum dumtaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat alarum. ¶ Si vero concessum fuerit: ut providere illi valeat qui alia beneficia noscitur obtinere: huiusmodi pluralitas ad solum ad duo beneficia sine cura restringi. ¶ Provisio quoque facta contra premissa eo ipso viribus non subsistat. ¶ Idem. ca.xxvi.

¶ Si beneficia que per se. apo. conferuntur aut decreto interposito reservantur. interdum contigat ab his ad quos alias pertinet collatio eorundem aliquibus huiusmodi collationem seu reservationem ignorantibus de facto conferri: et beneficia que illi tenebant antea post predictorum adeptionem dimissa per eos aliquis assignari. ¶ Ne talis ignorantis eis: cum sint sine culpa preiudicialis existat. ¶ Statuimus ut si ipsi de collatione seu reservatione predicta postea certiores effecti sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata ad beneficia sua priora (collatione eorundem quibuscunque personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere revertantur ¶ Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. ¶ Eundem quoque modum in dimittendo recepta et recuperando dimissa / quo ad omnes alios qui forsan occasione predicta sua dimiserint beneficia: et dimissa per alios fuerint assecuti: per omnia decernimus observandum. ¶ Idem. ca.xxvii. (ca.xx.)

Non potest dispensatio super pluralitate beneficiorum concessa impetranti

possesse: q aliqd quātūcunqz modicū bñficiū subticuit i eadē. ¶ Illud aūt apo. se. idulti vt de duo bñficia: curā alias habētia si alia canonice cōferā tur idē possit recipere ac simul licite retinere: intelligit de duob9 primis bñficiis: q cū cura post dictū idultū obtinere cōtingit eūdē. ¶ Cū vo tibi (nō obstāte q aliud bñficiū obtinere noscaris) a sede pdicta de aliquo bñficio puideri cōtingit p hoc tecū (vt pmū bñficiū cū secūdo retinere valeas) nō intelligit dispēsatū. ¶ Hoc em solū predicta operatur expressio q facta tibi gratia nequeat subreptitia iudicari. ¶ Idem.

c.xxii. Si apostolice sedis legat9 vo lens tibi sue legatiōis auctoritate in certa eccl'ia puidere canonicatū z pbēdā: nulli aliū de iure debitos prime i ipsa eccl'ia vacaturos collationi sue reseruet: z decernat irritū et inane: si secus sup hoc ptigerit attentari: certis q eos tibi conferant cū vacabunt executorib9 p suas litteras deputatis. ¶ Nosqz postmodū plena de his facta narratiōe: qd ab ipso legato factum extitit ratū et gratū habentes: id auctoritate apostolica cōfirmam9 et eisdē executoribus vel aliis nostris dam9 litteris in mādatis in huiusmodi puisionis negocio auctoritate nr'a pcedāt / iuxta ipsius legati cōtinentiam litterarū. ¶ Certū est q (cū ipsa puisio ipsius legati post impartitā a nobis auctoritatē nr'a censeatur effecta) omnib9 qb9 postea mādauim9 in eadē eccl'ia puideri (etiā si canonicatū ipsius ecclesie duxerim9 cōferēdum eisdē) de iure preferri debebis in pbēda post modū mihi vacatura. ¶ Idem.

Cap. xxiii. Si motu pprio alicui aliquod bñficiū obtinēti cōferam9 aliud de illo nō habita mentiōe: nō ob hoc grām huiusmodi que de nostra mera liberalitate pcessit inualidam volumus reputari. ¶ Secus si ad petitionem illius vel alterius pro eodem oblatā gratiā huiusmodi facim9: tūc enim (qtūcunqz modicū beneficiū taceatur in ea) ipsam veluti surreptitiam

vires nolumus obtinere. ¶ Motu quoqz pprio tunc solum grat a fieri censeatur: cū hoc expresse cautū fuerit in eadem. ¶ Idem.

¶ Si pluribus simul in aliqua ecclesia vacantibus dignitatibus vel prebendis: nos de hac vacatione incerti dignitatē vel prebendā (si qua nulli aliū de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiqz i genere cōferam9. ¶ Gratiam huiusmodi si motu pprio eā fecerim9 (vt tūc fiat interpretatio plenissima in eadē) referri volumus ad dignitatē vel prebendā: que inter illas maioris censetur esse valoris seu (si sint forsan equales) ad eā quaz is cui cō ferim9 infra decendiū post habitā de dicta vacatione notitiā duxerit eligendā. ¶ Si vero ad petitionē alterius ipsa gratia fuerit p nos facta: eā (vt hoc casu put iuri cōgruit restringat) ad illā que minoris valoris extitit: seu si sit equalitas i eisdē: ad eā quam is ad quē ipsarū spectat collatio infra dictū tempus elegerit postqz sibi huiusmodi gr'a erit nota decernimus referēdā. ¶ Alterutro quoqz ipsorū (put ad eum pertinet) infra tempus debitū eligere negligente: ad aliū extūc electio libere deuoluatur. ¶ Idem.

Cum in ec clesia tua q.xii. canonicorū. z. viii. prebēdarū habet numerū cōsuetudinē esse pponas: vt episcopus q est p tēpore vocem habeat in capitulo tāqz canonicus lic canonicus nō extitat: z vnā de dictis prebendis sicut vnus canonicus obtineat eādē: certū est eā cui auctoritate apo. puideri mādatur de pbenda nulli aliū de iure debita primo in ipsa ecclesia vacatura: prebendā quā per mortē episcopi vacare cōtingit. (Ne cōtra dictā psuetudinē cui per prefatū mandatū nō intelligitur derogari: futurus ep's prebēda careat. Et dictus canonicoz numer9 ampliet) habere nō posse: sz expectare debere quousqz vacet alia oportebit eūdē. Idē. Cap. xxv.

¶ Si tibi cōcesso a nobis vt fructus beneficiorū quevisqz ad certū tēpus in tua vacabūt dioce. percipere va Cap. xxvi.

leas p soluendis debitis quibus est
tua ecclesia onerata: beneficiū vacās
postmodū curā habens animarū an
nexam alicui simile beneficium ob
tinente conferre contingat.
Equum est vt q̄diu fructus ipsius
perceperis primū non debeat repu
tari vacare. ℭ Idem.

Capi. xxvij. Qui de non sacerdotali prebēda
puideri mādatur: sibi etiā vo
lenti sacerdotalis auctoritate man
dati huiusmodi ꝯferri neq̄bit. Simi
liter si in ecclesia in qua integre ac
dimidie prebende habent: mādet inte
gra cōferri pbēda: q̄ꝗ ille p q̄ scri
ptū extitit dimidia velit esse cōtēt⁹:
et de ipsa nō poterit puideri. ℭ Idē
cū intelligit puideri alicui de prebenda
certi valoris vt in pbēda minoris va
loris etiā illo volēte mādatū nō pos
sit adipleri: nō ei hmōi mādata (q̄rū
fines diligēter suari opꝫ) dnt ad ca
sus alios q̄ expssos attendi. ℭ Idē.

Capi. xxviij. Licet ep̄s bnficiū qd̄ cū alarum
cura tenebas (postq̄ aliud re
cepisti cōsimile ac ip̄ius possessionē
pacificā habuisti: vel p te stetit q̄mi
nus haberes eādē) possit alii de iu
re cōferre. ℭ Illū tñ cui ꝯtulerit nō
debebit te non vocato (cum tibi for
san ius possit cōpetere retinendi) in
possessionem ipsius inducere corpo
ralem. ℭ Idem.

Capi. xxix. Si cui puideri mandat simpli
citer de pbēda pxio vacatura.
ℭ Sacerdotalis prebēda cōferri nō
pōt: si nōdū i etate tali existas ꝙ pos
sis ad sacerdotium pmoueri. ℭ Sed
aliā expectare decebit. ℭ Idem.

c.xxx. ℭ Si paup clericus cui (cū bnficiū
nullū haberet) mādabatur de bene
ficio (iuxta sue pbitatis merita) per
episcopū puideri: aliud anteq̄ sit p
uisum eidē bnficiū fuerit assecutus
puidere sibi ep̄s (cū cesset causa mā
dati) de cetero nō tenet. ℭ Idem.

Capi. xxxi. Si a sede apostolica vel legato
ipsius vni et ab ordinario al
teri eodē die idem beneficiū cōfera
tur: nec apparet que collatio fuerit
primo facta: erit potior cōditio pos
sidentis. ℭ Si vero neuter possi
deat is cui sedes ipsa cōtulit vel le
gatus (propter conferentis amplio
rem prerogatiuam) erit alteri prefe
rendus. ℭ Idem.

ℭ Cū singula officia sint singulis cō Capi. xxxij.
mittenda personis: et dissolutionis
ac euagatiōis materia sit religiosis
preceteris auferenda. ℭ Presenti p
hibemus edicto ne aliqui monachi
vel religiosi alij pluribus prioratib⁹
vel ecclesijs curā habētib⁹ animar̄:
etiā si eadem cura non per eos sed
per presbyteros ad eorū presentatio
nem per ipsos institutos habeat ex
erceri: absq̄ sedis apostolice aucto
ritate preesse p̄sumāt: nisi forte vnus
ex eis ab alio dependeat / vel adinui
cem sint annexi. Statuentes vt quis
cūq̄ ipsorū prioratū vel ecclesiā ta
lem obtinens aliū receperunt primū
quo sit ipso iure puatus statim om
nino dimittere teneatur: per eum ad
quē pertinuerit libere alteri cōferen
dum. Quod nisi fecerit ex tūc eo ip̄o
efficiatur inelegibilis et tanq̄ ambi
tiosum ab vtroq̄ penitus repellat.
ℭ Circa eos autem qui plures prio
ratus vel ecclesias huiusmodi nunc
detinent puidem⁹: vt infra mensem
postq̄ presens cōstitutio peruenerit
ad eosdem: vnum ex ipsis quē retine
re voluerint (reliquis dimissis) eli
gere teneātur: alioquin ex tūc penis
subiaceant supradictis. ℭ Prohibe
mus insup ne prioratus vel eccl̄ie aut
administrationes seu officia vnius
monasterij cōsueta per eosdē mona
chos gubernari: cōmittāt deinceps
absq̄ auctoritate sedis eiusdē alte
rius monasterij monachi guberā
da: nec hactenus pmissa dimittātur
eisdē: sed per eos ad quos pertinent
libere ordinēt. Cū illis nō liceat h̄re
locū in diuersis monasterijs: quorū
vnū ab alio nō depēdent: nec aliorū
monasterior̄ nisi canonice trāsferāt
ad ipsa prioratus ecclesias: administra
tiōes: vel officia gubernare. Qui vō
cōtra phibitionē presentē p̄dicta de
cetero alienis monachis cōmiserit
vel dimiserit iā cōmissa: ea vice ordi
nādi de ipsis sint potestate puati: et

diocesanos (si exempla nō fuerint) aliqñ p se. apo. ordinētur. Qui autē q̄ ea suscipere vel suscepta presumpserint detinere: reddantur inelligibiles ipso iure. ¶ Idem.

Cap. xxxiij. Cum in ecclesijs canonicoꝝ receptio aut prebēdarū vel bñficioꝝ collatio iminet faciēda absentes canonici (si cōmode fieri valeat) sūt vocādi. ¶ Nisi ɔsuetudo habeat eos ad talia nō vocari. Alioquin qḋ in eoꝝ absentia fieri ɔtigerit: eis instantibꝰ irritari debebit. ¶ Idem.

Capl. xxxiiij. Presenti declaramꝰ edicto statutū felicis recordatiōis. Clemētis pape ꝑdecessoris nr̄i de bñficijs apud se. apo. vacantibꝰ p aliū q̄ per romanū pōtificē minime ɔferēdis: locū hr̄e in bñficijs que legati aut nunciꝫ sedis eiusdē vel quiuis aliū ad romanā curiam venientes vel etiā recedētes ab ipsa obtinere noscūtur: si eos in locis vicinis ipsi curie mori cōtingat: queadmodū si in loco vbi eadē curia residet morerēt.

¶ Idē est si aliquis curialis (etiā ecclesia romana vacāte) peregrinationis: infirmitatis: aut recreationis: seu aliqua quauis causa ad locū curie vicinū discedēs i hmōi loco vicio decedat dūmodo ibi (etiā si erat ad ipsam curiā reuersus) eiꝰ domicilium seu domꝰ ɔpria nō existat. ¶ Loca vō intelligāt vicina eidē curie in ꝑmissis: q̄ remota vltra duas dietas legales (quas hoc casu sic specialiter volumꝰ cōputari) a loco vbi moraẗ ipsa curia non existūt. Sane si q̄s in loco vbi degit curia sue originis domum habēs vitē claudet extremū. in ea ipsius bñficia sub ꝑdicto: nō aliter includāẗ statuto q̄ si curialis esset ans sea: ⁊ ibidē occasiōe curie moraret.

¶ Porro cum curiā de loco ad locū trāsferri cōtingit: si curiales itinere (dū curiā sequēẗ eādē) vl̄ in loco vn̄ recedit ipsa curia forsitā remanētes infirmi rebꝰ inibi eximantur humanis permissum statutum q̄tū cū: q̄ locus vbi decedunt ab ipsa curia sit remotus: ad illorum beneficia se extendit. ¶ Idem.

Si apostolica sede vacāte aliquas parrochiales ecclesias vacare de cetero contigerit apud ipsam: statuimꝰ vt de eis (Ne ipsarū vacatio diutina periculū valeat aliquis afferre) per eos ad quos ptinet: possit libere ordinari p ɔsuetudine felicis recordatiōis Clemētis pape ꝑdecessoris nr̄i de bñficijs apud sedē ipsam vacātibꝰ per aliū q̄ per romanū pōtificē minime cōferēdis: vel alia q̄cūq̄ ɔtraria sup hoc edita nō obstāte. Capl. xxxv.

¶ Idem volumꝰ et de illis que ibidē ipo romano pōtifice viuēte vacabūt si de ipsis per eū ipsius ante obitum nō fuerit ordinatū. ¶ Idem.

¶ Si cui (nulla personarū facta expressione) sit gratiose cōcessa facultas: vt auctoritate apo. possit aliquibꝰ psonis idoneis i certa ecclia puidere: vel bñficia (quoꝝ collatio est ad se dē apostolicā legitime deuoluta) cōferre: ɔtradictores eadē auctoritate p censurā eccle. ɔpescēdo: hmōi cōcessio (. Quā cū specialē grām cōtineat decet esse mansurā) nō expirat etiā re integra per obitū cōcedētis. Capl. xxxvi.

¶ Secus si sup ɔuisiōe certe psone facienda sit donata ptā a eidē nō ob suā sed eiꝰ cui ɔuideri mādaẗ grām vl̄ fauorē illa q̄dē expirat omno: si cōcedēs re integra moriat. ¶ Idem.

¶ Si eps cui nullis psonis expressis in gn̄e cōmissū sit: vt vice tua ordines in tua diocesi celebraret: ad sacros ordines ɔmouerit quēpiā titulū nō habentē: eū (Cū i culpa fuerit taliter ordinādo eūdē) tenebit vite necessaria ministrare: donec sibi per eū / vel aliū de cōpetēti bñficio sit ɔuisum. Capl. xxxvij.

¶ Si vō certas cōmisisti eidē ordinare psonas. In q̄ ɔuidere hoc casu an haberēt titulū debuisti: talis ordinato ad ꝑdicta donec p te bñficiatꝰ fuerit obligatꝰ existis ¶ Eis aūt q̄bꝰ a diocesanis daẗ licentia vt possint a quo voluerint epō ad oēs sacros ordines ɔmoueri: non qui ordināt: sed qui tradunt licentiam (cum eā dare non debeant titulū non habenti) ad premissa si titulum non habeant obligatur. ¶ Idem.

Capl. xxxviij. Quia sicut tibi nuper in gr̃e ptãtẽ dederim⁹ bñficia sec clericoꝝ tuoꝝ cedẽtiũ vł decedẽtiũ auctẽ nr̃a psonis idoneis pferẽdi. Canonicatũ tñ et pbẽdã: q̃s i tua ecclĩa in q̃ post p̃dictã gr̃am tibi factã mãdauimus cuidã specialiter puideri: obtineat cuidã ex eisdẽ tuis clericis nũc dsfũ ctis pferre nõ potes: cũ illis p q̃ scri psim⁹ debeãt. Nã p̃me gñali gr̃e tibi facte derogat posterior spẽlitar lz de illa non fecerit mẽtionẽ. Si mili ratione si post facultatẽ tibi cõcessam a nobis cõferẽdi bñficia tue diocesis quoꝝ collatio est ad sedem apo. deuoluta: nos eoꝝ aliqd anteq̃ tu cõferas cõferam⁹ spẽliter alicui vel pferri mãdam⁹ de cõcessiõe tibi facta nõ habita mẽtione: facta p nos collatio canonica ẽ cẽsenda. Idẽ.

Capl. xxxix. Si is cui de canonicatu pbẽda et dignitate psonatu vel officio per feli cis recordatiõis Nicolai vel Celesti ni p̃decessoꝝ nostroꝝ litteras gr̃a i aliq̃ ecclesia facta erat cõstitutiõis nr̃e reuocatorie tp̃e canonicatũ ꝛ pbendã dignitati psonatui vel officio alicui nõ anneñã erat adeptus: lz dignitatẽ psonatũ seu officiũ inibi expectaret pp̃ter expectatione hmõi psnatus nõ intelligit iure q̃ö in canonicatu pbẽda fuerat canonice assecutus: ius tñ qd ad dignitatẽ psonatũ vel officiũ competebat eidẽ iuxta v̾ba dicte reuocatiõis intelligit reuocatũ. Nõ sic autẽ si canonicatũ cũ dignitate psonatu: aut officio cõ ferri tñ canonicoꝝ fuetis: fuerat assecutus sub expectatiõe pbende. Cũ ius magis dignũ qd iste i dignitate psonatu/seu officio hmõi iã habebat ius min⁹ dignũ canonicat⁹ retineat. cuius canonicatus ratione ius eidẽ saluũ remaneat ad prebendam nulli aliũ debitã apostolica añ tñ aucto ritate recepto. Sed et si ex eis vel alterius cuiuscũq collatiõe vel p missione adeptus fuerat. i eadẽ ecclĩa dignitatẽ/psõatũ/siue officiũ pferri tñ canonico psueta: p̃fatus q̃ canonicatũ auctoritate apo. iam habebat idem erit censendũ. Idem.

Quoniã per lr̃as felicis recordationis Nicolai pape. p̃decessoris nr̃i canonicatũ sub expectatione vacature pbende in certa ecclĩa obtinente: successor ei⁹ Celestin⁹ cuidã alteri similẽ in eadẽ ecclĩa gr̃am fecit: quẽ olb⁹ etiã añ tñ auctoritate ap̃lica vel q̃uis alia in ecclĩa ipa receptis voluit anteferri: cũ interpositiõe decreti: p̃usq̃ ad pmũ ꝛ ei⁹ executores secũde gr̃e noticia peruenisset: vacans pbenda eidẽ pmo p suos fuit executores collata: p⁹ hmõi aũt ꝛ ante factã secũdã collationẽ ipius pbende: nr̃a constitutio reuocatoria emanauit: ꝛ q̃ñ quis eoꝝ ius habeat in prebẽda hmõi dubitat: nos neutrũ illoꝝ decernimus ius habere in eadẽ. Prima eñ collatione post: ꝛ contra decretũ a dicto Celestino interpositũ facta licet ab ignorãtib⁹ ꝛ etiã ignorãti nõ obtinet firmitatẽ. Ius vero qd secũdo ad prebẽdã: nõ in pbẽda hmõi cõpetebat (cũ nr̃am reuocationẽ ei⁹ collatio non p̃cesserit) p eã penitus est sublatũ. Idẽ.

Mandatum apostolicũ tibi directũ vt. L. clerico de beneficio spectãte ad collationẽ narboñ. capl tuli puideres: bñficia eiusdẽ capl̃i: siue deñi in cõi p ipm siue p canonicos eiusdẽ ecclẽe singulares vice ac auctoritate capl̃i: aut ex iure ipi⁹ de cõsuetudie vł statuto merito cõprehẽdit. Ad bñficia tñ ratione dignitatũ psonatuũ vel officioꝝ q̃ nõnulli ex eisdẽ canonicis obtinẽt i ipsa ecclesia: ad eorũdẽ collationẽ spectans ci a mãdatũ hmõi minime se extẽdit ca. xl.

Idẽ esse censem⁹ si rõne pbendaꝝ suaꝝ ad ipos canonicos collatio dictorũ bñficiorũ singulariter ptinere noscatur. Nisi cõtineat forsitan in mandato q̃ eidẽ clerico puideas de bñficio ad collationẽ narboñ. capl̃i ptinẽte cõiter vel diuisim: tũc eñ de bñficijs q̃ ad ipoꝝ collationẽ ptinẽt rõne hmõi pbẽdaꝝ poterĩ puidere.

De clerico egrotãte. Bon. viij.

Capl. xli. Pastoralis officij debitũ exequẽtes: declaram⁹ atq̃ statuimus co adiutoriũ episcopoꝝ et superioꝝ

prelatorum dationē intelligendā et de causis maiorib⁹ ꝛ referēdā ad se dē apo. ac ab ea (cōsuetudine nō obstāte ꝯtraria) tm̄modo postulandā. ¶ Uerū ne hoc ꝓtextu ecclie (existētes precipue in remotis) dispendia patiant: nos earū in hac parte indēnitatibus ꝓcauere volētes hac generali cōstitutione sancim⁹: vt eps̄ senio aut valitudine corporali grauatus: vel etiā aliās a deo īpedit⁹ perpetuo: vt officiū suū nequeat exercere possit de sui cōsilio et assensu capli vel maioris partis vnū vel duos auctoritate apo. coadiutores assumere ad dictū officiū exequendum.

¶ Si vero episcop⁹ demēs fuerit: ꝛ qd̄ velit aut nolit exꝓmere nesciat: vl' nō possit tūc ei⁹ capitulū vel due ipsi⁹ partes eadē auctoritate vnum ad duos coadiutores assumāt idoneos qui eius officium exequentur.

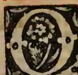
¶ Si autē eps̄ senio aut incurabili morbo grauat⁹/vel ꝑpetuo impedimento detētus: ad sui executionem officij reddat inutilis: ꝛ coadiutorē assumere vel habere noluerit: lꝫ a capitulo reqsitus ꝑ prio se illi⁹ nō idigere suffragio fortiū asserēdo: tunc nil ꝑ capitulū innouet: sed hoc casu et etiā primo idē capitulū ept̄ et ecclesie sue cōditionē et statū ac facti circūstantias vniuersas: ꝙ̄cito poterit fidelit et explicite referat ad noticiā dicte sedis: recepturi hūiliter et efficacit īpleturi: qđ sup hoꝫ: ꝑ sedē ipsā ꝯtigerit ordinari. ¶ Ꝑñti qꝫ adijcim⁹ sanctioni: vt coadiutores hmōi de ꝓuentib⁹ ꝓlatoꝝ in quoꝝ assument auxiliū: sumpt⁹ recipiant moderatos: ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis ꝓlatoꝝ ipsoꝝ vel ecclesiarū suarū quomodolibet facienda penitus abstinentes: rōnē non solū in districto examine: sed ꝛ prelatis eisdē (si sane mentis extiterint) ac capitulis eorūdē seu etiam ipsoꝝ prelatoꝝ successorib⁹ (si hoc antea nō fecerint) plenariā reddituri. ¶ Ceterū qđ de eps̄is premittitur ad superiores etiam prelatos esse volumus et intelligimus referendum.

¶ De institutionibus. Bonif. viij.

Cap. i. Et si capitulū sede vacāte beneficia q̄ ad collationē ept̄ pertinent conferre nō possit. ¶ Ꝑñtatos tm̄ a patronis pōt admittere si sint idonei: et eos instituere in bñficijs ad que fuerint presentati. ¶ Licꝫ ad epm̄ (si superesset) admissio et institutio hmōi pertineret. ¶ Idem.

Cap. ii. ¶ Si is ad quē rectoris ꝑñtatio in aliqua parrochiali ecclesia noscitur ꝯtinere quēpiā nō constitutū in sacris ꝑñtet ad eā: ipm̄ (dūmodo aliās sit idone⁹. et infra tps a iure statutū ad ordines quos ipsius ecclie cura reqrit: valeat ꝓmoueri) decernimus admittēdū. ¶ De cōcessione ꝓbēde et ecclie nō vacātis. Inno. iiij.

Cap. i. dilecto filio Andree capellano nr̄o.

Olia cūctis ꝛ infra. Proponebat itaqꝫ ꝑ parte tua ꝙ cū ꝓdicta prepositura dū vacabat tibi ꝑ eū ꝗ ꝯferrre potuit ipam collata fuisset: collatio hmōi canonica existebat: marie cū nulla ꝑ priorē ipm̄: q̄ illam impedire posset ihibitio ꝓcessisset. ¶ Dicebat aūt pars altera ꝙ cū ꝑmisse lr̄e sede carnoteñ. vacante fuissent in caplo publicate: ac ꝓfatus eps̄. tunc de capitulo ipo esset: ibiqꝫ pñs existeret: ignorare non potuit mādatū apostolicū sup cōferēda memorato. D. prebenda vel dignitate sine cura quam ipe duceret acceptandā: cū prio r ecclesia ipsa ꝓdicta vacaret: aliū fuisse directū. et sic ꝑ pñs facultatē sibi eē sublatā cōferendi hmōi dignitatē: propter qđ videbat ꝙ nec per se nec ꝑ aliū prefatā prepositurā curā non habētē aliaꝝ annexā: que primo post mandatū ipsū in ecclesia ꝓdicta vacauit/ potuerit alicui ꝑsone cōferre ꝑsertim cū iā dict⁹ prior eodē ꝑublicato mādato mor ꝓfato. D. ꝓbendā vl' dignitatē/curā huiusmodi nō habentem quā primo in eadem ecclesia vacare cōtingeret/cōtulisset: nec alias etiam (prout allegabatur) prodesse poterat ipsius episcopi ignorantia in hac parte. nam si alicui

sede apostolica concedatur ꝙ excō-
municari non possit: licet id forsitan
suus ignoret ep̄s: non tamen ꝓpter
hoc eius ligatur sententia si quā ꝓ-
ferat in eundē. ¶ Similiter si alicui
conferendi prebendā aliquā tribuat
apostolica potestas ex hoc ipso vide-
tur ꝙ sit episcopo cōferendi tūc eā
penitus interdicta facultas. ¶ Nec
obstaret si forte obijceret ꝙ lex seu
cōstitutio vel mādatū nullos astrin-
gunt: nisi postq̄ ad noticiā peruene-
rint eorūdē: aut nisi post tempus in-
fra qđ ignorare minime debuissent
quia in priuilegijs et indulgētijs seu
cōcessionib⁹ specialib⁹ secus existit:
in quib⁹ sufficit ꝙ ad illoꝝ quib⁹ cō-
cedūtur noticiā perueniant vt patet
cū indulget alicui ꝙ excōmunicari
non possit: sicut superius est expres-
sum. Et quid cū tribuitur alicui po-
testas cōferendi prebēdam videt̄ p̄-
culdubio ei cōcedi aliquid speciale.
¶ Adijciebat̄ insuꝑ ꝙ cum sententia
stati artet etiā ignorātē: qm̄ si cōtra
p̄latū aliquē absentē depositiōis sen-
tētia ꝓferat̄: cōtractus quos intuit̄
ignorāter postea vt p̄latus: nullū ro-
bur obtinēt firmitatis: ꝛ i supradictis
litteris irritū decreuim⁹ ꝛ inane q̄c-
q̄d suꝑ hm̄ōi p̄bēda vel dignitate cō-
tra nostrū ꝯtigerit attētari mādatū
collatio quā idē ep̄s post tale nr̄m
decretū (siue illud ignorauerit: siue
nō) de prefata p̄positura per se vel p
alium fecerat nō valebit. ¶ Ex parte
v̄o tua extitit replicatū: ꝙ hoc de il-
lis priuilegijs et indulgētijs (eq̄tate
suadente) debet intelligi: q̄ vim suā
habēt mox cū ad illos quib⁹ cōcedū-
tur peruenit: ex quorū tenore liq̄do
nosci pōt ꝙ talis circa ea fuerit intē-
tio cōcedētis vtpote cū alicui cōce-
ditur ꝙ excōmunicari non possit: ex
hoc eñ euidenter apparet aliās ip̄m
excōmunicādi ademptā esse penit⁹
facultatē: nō sic autē si alicui confe-
rendi p̄bendā siue certā siue incertā
tribuat ptās. nō ei tūc esse videt̄ tri-
buētis intētio. vt ꝑ hoc ei (ad cui⁹ do-
nationē p̄bēda ip̄a ꝑtinet) ꝯferēdi pos-
sibilitas adimat̄ Nisi ꝓ velle sibi no-

tificet: ꝙ eā velit ꝑ hm̄ōi ptātē con-
ferre aut ei collationē īterdicat illi⁹
vel postq̄ ip̄i notificauerit talē ptā-
tē fore sibi cōcessā vacuū decernat ꝛ
irritū si sec⁹ de ip̄a p̄sumat. Q2 cū il-
li nō āplior det̄ ptās / q̄ ipse roma.
pōtifex habeat i hac parte sicut ꝑ eā
quā obtinet ip̄e roman⁹ pōtifex: fa-
cultas cōferendi bn̄ficiū vel p̄bendā
(nisi suā [illegible] [illegible]tatē) alicui non
aufert̄: sic ꝙ eā q̄liter illi ab ip̄o
cōcedit̄ ei ad quē ip̄ius p̄bende spe-
ctat collatio prius q̄ insinuat ille sibi
ꝙ velit eā cōcedere: vel etiā cōferat
si forte vacet: ptās nō tollit̄ conferē-
di: nisi forsā ꝙ ip̄m cōferre nō possit
exprimat̄ in cōcessione hm̄ōi ptātis:
tūc eni licz talē cōcessionē fortassis i-
gnoret sua tñ collatio si postmodum
p̄bendā ipsā cōferat: nihil valet: cū
satis suꝑ hoc cōcedētis intētio agno-
scat̄: sicut cū indulget̄ alicui ꝙ excō-
municari nō valeat vt i superiorib⁹ est
premissū ¶ Subiectū ēt extitit ꝙ cū
memorato p̄ori ꝑ p̄fatas lr̄as mādes-
semus: vt memorato. D. p̄bendā
vel dignitatē sine cura quā acceptā-
dā duceret: si vacaret tūc: vel quam
p̄mo vacare cōtigeret i eccl̄ia predi-
cta cōferret: idē p̄or ꝓuidēdi ei de p̄-
benda vel dignitate ip̄a (nisi post ac-
ceptationē ip̄ius) nō habebat aliquā
ptātē. Unde cū supradicta p̄positura
fuerit tibi āteq̄ illā idem D. accepta-
ret p̄fati ep̄i auctoritate collata hu-
iusmodi collatio talis mādati nr̄i p̄-
textu (etiā si p̄us illud ep̄s ip̄e sciuis-
set) nō poterat vacuari. Nr̄m aūt in
hac parte decretū ad p̄bendā seu di-
gnitatē quā p̄dictus. D. acceptaret
referri debeat: alioq̄n suꝑ incerto fu-
isset editū nec aliquem astrinxisset.
¶ Sed extitit ex aduerso responsum
ꝙ ꝛ si p̄fatus p̄or iā dicto. D. p̄bēdā
vel dignitatē hm̄ōi cū vacaret ante
hm̄ōi acceptationē cōferre neq̄ret:
idem tñ. D. p̄bēdā vel dignitatē talē
licite posset ꝛ libere acceptare quā-
re p̄dictus ep̄s p̄fatā p̄posituram: cum
nō p̄us eū req̄sierit: an acceptare vel-
let eādem: cuiq̄ cōferre nō potuit:
quinimo ip̄ius collatio (cū idē. D. p̄-

positurā postmodū acceptarit)irritari debet: et cōcessio pl⁹ dictū archipresbyterū ibidem facta debet stabilis permanere. Sicut cū legat alicui vn⁹ ex seruis quē elegerit vel optauerit: et heres an optionē vel electionē illi⁹ manumittit aliquē vel alienat ex illis: pfecto manumissio vel alienatio irritat: ceditq; ille legato si legatarius eū duxerit eligēdū. ¶ Econtra vero p parte tua ppositū extitit q id in vltimis volūtatib⁹ tenet nec pmissa i legat; futurisque admodū in errātib⁹ habēt locū: q: nec etiam ad optādū seu eligendū ex illis sicut ex istis pōt termin⁹ assignari. Et grauis inesset cōditio qōdāq; icōgruū vi deret si quādo mādaret alicui de beneficio qō duceret acceptādū in aliqua pvlcia q primo illud vacare contingeret puideri: oporteret ipsū in singulis beneficijs postmodū inibi vacantib⁹ progata non absq; periculo forsitā ipsoꝝ collatione) requiri: vnde cū sepe pfato poti fuiss; sūmctū vt dicto. D. pbendā vel dignitatē quā acceptādā duceret si vacaret in ecclia memorata vel dictio ptingeret eā vacare sibi auctoritate aplica pferret: et ita eidē D. circa futuras sive vacaturas pbendas vel dignitates tales ipius ecclie optio data esss: nō poterat p hoc mēorati epi i illis q vacarēt collatio ipedriri: nisi forsan cū aliquā ex eis vacare ptingeret illā ipe D. (pusq eā pferret epo) acceptaret vel etiā nisi an vacationē alicui⁹ ipa rū vacaturarum ex his pmā vel ea omissa ex aliqua causa vlteriorē duceret acceptādā: q: taliter accepta stā epo postmodū pferre nō valeret. ¶ Nos itaq; tā tuis q pfati D. rationib⁹ plenius intellectis q: sepe dictas ppositurā ad te noueim⁹ ptinere: ipas tibi (habito frm nroꝝ cōcilio) adiudicare curauim⁹: ipsi D. super ea pp̄etuū silētiū iponētes. ¶ Boni. viii.

ca. ii. Etestāda inidꝝ puersitas absit nere nesciēs a petitis nec gaudere debito mō cōcessis: digne pleruq; officiū excitat psidētis ad ea q iusta fuerāt psideratiōe pcessa (cum in abusū ea derogere circūspicit) discretiōe puta reuocāda ¶ Sane licet olim fuerit canonica psitutione decretū q vt q pmittūt aliqb⁹ de bnficijs eccliasticis: cū poterūt vel cū facultas se obtulerit puidere: pmissiōes suas (facultate se offerente) debeāt adiplere q: tū (sicut experiētia docuit) p pmissiōes hmōi q p ipos tunitatē nimiā p quā nō cōcedenda multotiēs pcedunt et p ābitiōnē ipō bā vt plurimū extorquēt: aperit vta sub tali palliatiōe vbdoꝝ ad pmittēda dānabilit ptra late. cōci. bnficia vacatura: mortis alienevotū igerit: et ecclesijs ac platis et psōis ecclesiasticis grauamina plurima iferūtur. ¶ Nos malis hmōi et alap picultis occurrere cupiētes: pmissiōes easdē et alias quascūq; sub quisnō aut forma verboꝝ de cetero faciēdas: p q directe vel idirecte apirt via valeat ad bnficia vacatura auctoritate aplica penit⁹ repbam⁹. et oīno viribus vacuam⁹: decernētes p eas vel ipsa aliquā ad puidēdū alicui nullū decepe qmodolibz obligari. ¶ [illegible]

ca. iii. Es optāde aliene mortis occasio ex benignitate grāꝝ se. apo sto. tribuat. ¶ Declarādū duxim⁹ q is cui ab eadē sede vt ei puidiat de pbēda dignitate vl psōatu aut alio bnficio i aliq pvlcia diocesi vel ecclia quē seu quod duxerit acceptādū: certis sibi sup hoc executorib⁹ deputat; gratia noscit esse facta. ¶ Licet i genere primum personatum dignitatē prebendam seu beneficium in eadem prouincia: diocesi vel ecclesia vacaturum. Aut secundū eū vlterius (si rationabil; cā subsit) valeat acceptare. ¶ Certū tamē et expssum puisq vacet acceptare non potest ¶ Quod si fecerit: etiam si per executores ei⁹ secūdum acceptationem huiusmodi facta fuerit reseruatio / ihibitio / vel rūq; processus ac inde promulgate: tā acceptatio ipsa q processus viribus careant: nec aliquam obtineant roboris firmitatem: immo nisi acceptor ille dignitatem: prebēdam: personatum: seu benefium taliter acce[illegible]

pratũ: rebuatũ p collatiõnẽ vt istis turionẽ posimodũ factã devacãti iã adeptꝰ: vt ei eiꝰ ipo fuerit acqsitũ p eũ ad quẽ eiusdẽ psonatꝰ: dignitatis: pbẽde aut bñficij collatio: seu p uisio ptinet (dictis acceptatiõe ac executoꝝ pcessibꝰ iñ secutis nequaq̃ ob stãt: bꝰ) de illo vacãte libere põterit a lia puideri. ❡ Idem.

ca. iiij Executor super puisiõe alicuiꝰ se. apo. p gñales lras l aliã p s uicia deputatꝰ: plati et aliis ad q̃s be neficioꝝ l eadẽ puicia spectat collatio ne ad puisionẽ aliquoꝝ pcedãt: donec illi p q̃ scribit sit puisũ: non põt gñalr inhibere. ❡ Nisi expsse l ipsis lris facultate hmõi inhibitiõis cõcedat. ❡ Põt tñ reseruationẽ et eisdẽ inhibitionẽ facere spãlẽ de pmo: vel (si hoc illi ex bñficiis ppetat lraꝝ) de scdo vel vlteriori bñficio sibi vacatu ro eidẽ clerico cõferẽdo. ❡ Q̃d adsit ꝯtra talẽ reseruationẽ et inhibitiones ab eo ad quẽ bñficiũ reseruati collatio pertinebat fuerit attentatũ non tenet. ❡ Idem.

ca. v. Si capitlo alicuiꝰ eccle cũ ad ipsꝫ canonicoꝝ receptio ac pbẽdarũ collatio ptinebat vt ipĩ l canonicũ reciperet et tibi de pbẽda (si tũc vacaret) inibi puideret vel cũ se facultas offerret: ac executori q̃ eodẽ capitulo negligẽte mãdatũ apostolicũ exequatur directa fuerint scripta nr̃a. ❡ Per solã illoꝝ psentationẽ capitulo ipĩ factã. ❡ Absq̃ alia etiã executoris insinuatiõe inhibitiõe seu reseruatiõe bñficiũ p quo tibi ꝯferendo scriptũ extiterat adeo est affectũ q̃ de illo alteri facta collatio nõ obtinet firmitatẽ. ❡ Immo si capitulũ infra terminũ cõpetentẽ sibi ab executore pfixũ mandatũ aplicũ ei p te directũ incptũ poterit: non duxerit adimplendũ extūc i ipsũ executorẽ potestas puisiõis hmõi trãsferat et executor ipe canonicatũ incõtinẽti po terit tibi dare ac pbẽdã (etiã sine alia capli vocatiõe vel monitiõe) si vacat vt cũ obtinuerit se facultas. ❡ Idẽ

ca. vi. ❡ Si soli ordinario p te bñficiando executore nõ dato. Uel ordinario et executori: vt eũ ad faciendũ qđ mandatur cõpellat. Aut soli executori vt tibi faciat de canonicatu et pbẽda vl alio beneficio i certa ecclia: diocesi seu prouincia prouideri: mandatũ apostolicũ sit directũ per talis psentationẽ mãdati ordinario ipĩ factam (lꝫ si ꝯtra faciat puniẽdus existat) et tamen potestas sic nõ admittitur cõferẽdi quin teneat alteri collatio ab eodem. ❡ Nisi nos in gratia tibi facta decreuissemus irritum et inane quod fieret contra ipsam.

❡ Aut executor huiusmodi ordinario suam insinuans potestatem ne alteri conferret beneficium de quo tibi soli est secundum tenorem huiusmodi mandati apostolici prouidendum interdixisset eidem presertim cum interpositione decreti. Uel nisi iu iuxta dictum mandatum esses in canonicum iam receptus: tunc enim prebende collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet. ❡ Idẽ.

Auctoritate Martini pape predecessoris nostri quondam ad prebendam primo in parmensi ecclesia vacaturam nulli alij de iure debitam in eiusdem ecclesie canonicum recepto: et alio a nobis in eadem ecclesia similem gratiam adepto secundo: tercius deide auctoritate nostra in ipsa parmensi ecclesia in canonicum et in fratrem recipitur cum prerogatiua gratie q̃ omnibus predecessorum nostrorum auctoritate nõ autem nostra receptis in assecutiõe prebẽde debeat anferri: post hec autem quedam vacat prebenda in ecclesia meṁ orata: querit quis eorum alteri preferat et secundum quem ordinem prebendas assequi debeãt tres predicti. ❡ Cum igitur ex tenore gratie tercio a nobis concesse appareat euidenter nos voluisse primo terciũ et secundum tercio anteferri decernimus q̃ primum secundus: secundam tercius: et tercium primus debet obtinere prebendam: alias forma mandati minime seruaretur.

c. vii.

❡ Licet enim ex persona sua secundus primam obtinere nõ posset

ex persona tñ tercij q̄ p̄mū supat ili lā habet. Sicut cōtigit ī successione illi⁹q ab intestato relictis patre ī ado ptiua familia cōstituto mr̄e atq; fr̄e decedit ī qua successiōe pr̄ ex se mr̄e3 excludit: sed qm̄ talē patrē agnatus mr̄q; vincit agnatū: mr̄ pr̄i nō ex ses metipa: sed agnati persona ī success sione hm̄ōi antefertur. ¶ Idem

c.viii. ¶ Qm̄ ex cōstitutione nostra p̄ quā paulopost ꝓmotionē nr̄am ad sūmi pōtificat⁹ apicē oēs collatiōes: puis siones reseruatiōes: τ cōcessiōes su per canonicatib⁹: dignitatib⁹: ꝑsona tib⁹: p̄bendis: officijs portionib⁹: ꝑ stimonijs ecclesijs parrochialib⁹: ru ralibus τ alijs quibuscūq; bñficijs ecclesiasticis vacaturis quocūq; no mine censerent ac etiā sup canonica tibus sub expectatione dignitatum vel alioꝝ quorūcūq; bñficioꝝ: q̄bus tūc nō esset q̄situ in re: ī3 ad rē a feli cis recordatiōe Nicolao pa.iiij. τ Ce lestino.v. p̄decessoribus nr̄is factas siue cōcessas auctoritate apo. ī sīm nostroꝝ presentia olino cassauim⁹: ir ritauim⁹: τ vacuauimus: cassas irris tas: τ vacuas nūciauimus: τ nullius fore decreuim⁹ firmitatis multe du bitatiōes insurgūt: vt vnde p̄fate cō stitutiōis reuocatorie ꝓcessit editio interp̄tatio eius quoq; procedat.

¶ Presenti declarandū duxim⁹ sanc tione: q̄ ī illis q̄ editiōis ip̄e suprae dicte vltra statutū numerū erāt per eosdē p̄cessores canonici sub expecta tione p̄bendarū. vel etiā portionum eadē ꝯstitutio locū h3. Si aūt hm̄ōi recepti vltra numerū distributiōes et alia vt canonici de numero existē tes sic ip̄e dicte reuocatiōis habeāt q̄ per cessionem: vel decessū illoꝝ qui erāt ītra numerū expigore polis gr̄e nil āplius assequi expectabant: nisi distributionū seu partiū suarum augmētū: cū forsan ess3 ecclia ī qua canonicoꝝ nō aūt portionū numer⁹ vel p̄bēdarū distictio habeat: quāto q; iter pauciores cutusuis eccl̄e diui dunt prouēt⁹: tāto maiores fieri pr̄it singuloꝝ percipientiū portiones ad istos vel eos q̄ p̄ lr̄as facultatis dis

ctoꝝ p̄decessoꝝ nr̄oꝝ ī aliquarū ec clesiarū canonicos erant recepti (lis cet p̄bēdas vel alia bñficia expectas rēt) cōstitutionē certū est nō extēdi p̄fatā. ¶ In illis vero q̄ vltra numes rū auctoritate p̄fata. tn̄ aliquarū ecs clesiarū canonicos iā recepti: q̄tum ad capl̄m τ ad choꝝ ad distributiōs nū pceptionē quotidianarū plenitus dinē iuris canonici tūc habebāt: sed in eis dignitates /ꝑsonat⁹/ p̄bēdas/ portiones vel alia bñficia q̄ dātur tā tū existētibus de nūero expectabant cōstitutionē p̄fatā locū habere (ra s tione hm̄ōi expectatiōis) dubiū non existit. ¶ Sane ī his q̄ sup canonicati bus p̄bēdis τ dignitatib⁹ prochialis b⁹ vel alijs eccl̄is seu beneficijs qui buscūq; a dictis p̄de. nr̄is lr̄as ips e trauerūt: etiā si p̄ executores illoꝝ facte fuerit reseruatiōes decretiius īpositiōes: variq; ꝓcessus τ etiā si eadē bñficia tūc vacabāt: τ p̄ ip̄etrā tes petitū fuerat ab executoribus q̄ eis illa cōferrēt: nō tn̄ ip̄oꝝ bñficios rū vacatiū collationes tūc ip̄is erāt facte/ locū h3 cōstitutio supradicta/ vt oēs hm̄ōi gr̄e quaꝝ rōne tūc non erat ad collationē ꝓcessū: τ sic p̄ cōs sequēs ius ī re nō fuerat ip̄is impes trantib⁹ acq̄situ: itelligātur penitus reuocate. ¶ Ne sede vacāte aliquid innouetur. ¶ Bonifacius. viij.

Si ad ep̄m τ capitulū cō c.viii munit ꝑtineat collatio cum. p̄bendaꝝ: mortuo ep̄o vl̄ a beneficioꝝ collatione suspēso: poterit capitus lū vacātes conferre pre bendas. Etiam si ep̄us interesse habe at ī collatione hm̄ōi vt p̄lat⁹. Idem poterit ep̄s si capl̄m ab ip̄a collatiōe suspēdi cōtingat: vel singularit̄ oēs de capitulo maioris excōicatiōis vī culo inodari. ¶ Cū vero ad solū ep̄m p̄bendarū spectat collatio cū cōsilio sui capl̄i vel assensu: defūcto ep̄o vel suspēso (nisi ep̄s ī petēda relaxatiōe suspēsiōis hm̄ōi sit ī mora) capl̄m se nō potest intromittere de eisdem.

¶ Ubi vero de speciali alicui⁹ eccl̄e cōsuetudie vel statuto bñficioꝝ cols

latio ad aliquē cū pcilio epī noscitur ptinere sublato epo de medio (cū pli liū neqat tūc peti ab eo) nō erit ppt hoc vacātis bñficij collatio differēda. Nec etiā si egerit i remotis: itaq nō possit ip̄ius p̄sentia i breui haberi. Qui i petēdo vel expectādo ei⁹ cōsilio posset vacāti bñficio periculū imminere. ¶ De rebus ecclesie non alienandis. ¶ Innocentius. iiij.

Cap. i. Dudū ꝛ infra. ¶ Dictus vero archidiacon⁹ ex aduerso rñdit il las decimas illi eccl'ie restitui nō debere: pferēs in mediū ordinationem quādā epī. Dulmen̄. de cōsensu capituli sui factā inter alia ptinētē: q idē Episcopus attēdēs pūetus archidia conatus Dulmen̄. adeo fore tenues ꝛ exiles q nō sufficiebāt ad eius onera supportāda: p̄fatas decimas archidiaconatui memorato cōcessit ꝛ infra. ¶ Quia vero i cōcessiōe hmōi p̄di cta eccl'ia cū vacaret legitimo caruit defensore: q̄ sibi p̄us ab eodē epo debuerat deputari. ¶ Quia etiam tractatus solēnis ꝛ diligēs: qui in talibus cōcessionib⁹ ppetuis ꝛ alienationibus rerū eccl'iasticarū exigit non fuit habit⁹ i eadē: ordinationē ꝛ concessionē ipsā. ¶ (Presertim cum euidens necessitas quare fieri deberet: vel vtilitas nō subesset) de fratrū nostrox cōcilio decernimus nō valere dictas decimas ip̄i eccl'ie tanq̄ pertinētes ad eā sententialiter adiudicare curantes. ¶ Gregorius. x. in pcilio generali lugdunensi.

ca. ii ¶ Hoc cōsultissimo prohibem⁹ edicto vniuersos ꝛ singulos prelatos ecclesias sibi cōmissas bona imobilia seu iura ipsarum laicis submittere: subijcere: seu supponere absq capituli sui pseñsu ꝛ aplice se. licētia spāli Nō pcedēdo bona ipsa vel iura i emphiteosim / seu alias alienādo in forma et casib⁹ a iure permissis: sed constituendo vel recognoscendo seu pstendo ab illis ea tanq̄ a superiorib⁹ se tenere: seu ab ipsis eadem aduocando / prout in quibusdam partib⁹ vulgariter dicitur / auouer: vel ipsos patronos vel aduocatos ecclesiarū seu bonorum ipsarū ppetuo / aut ad tempus non modicum statuendo. ¶ Contractus autem omnes etiam iuramēti pene vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia et consensu contigerit celebrari: et quicq̄d ex eis secutū fuerit decernim⁹ adeo viribus omnino carere: vt nec ius aliquod tribuant nec prescribendi etiam causam pareant. ¶ Et nihilominus prelatos qui sec⁹ fecerint ipso facto ab officio ꝛ administratione: clericos etiam qui scientes contra inhibitionem predictam aliquid esse presumptum id superiori denūciare neglexerit: a perceptione beneficiorum que in ecclesiis obtinent sic grauata triennio statuimus esse suspensos. ¶ Laici vero qui prelatos vel capitula seu alias personas ecclesiasticarum seu as missiones huiusmodi faciendas hactenus compulerant. nisi post cōpetentem monitionem (remissa submissione quā per vim vel metum exegerāt) eccl'ias ꝛ bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant.

¶ Illi vero qui decefo prelatos vel personas easdem ad talia faciēda cōpulerint cuiuscunq sint conditiōis aut status: excommunicationis sint sententia innodati. ¶ Ex contractis bus preterea super premissis (huiusmodi licentia et consensu interueniētibus) hactenus initis: vel quos i futurum iniri contigerit seu occasione illorum laici vltra id quad ex natura contractuum ipsorum vel adhibita i illis lege permittit aliquid nō vsurpent. ¶ Qui vero secus egerint: (nisi legitime moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint: restituendo etiam ea que taliter vsurparent) eo ipso sententiam excommunicatiōis incurrant: et extunc ad supponendū terram ipsorum (si opus fuerit) ecclesiastico interdicto libere procedatur

¶ De rerum permutatione. ¶ Bonifacius octauus Biterū. epo.

capitm vnicū Licet i tua diocesi aliq̄ auctori
tate apostolica beneficia ꝑ ꝓlo
vacatura expectent illos tamē q̄ se
cundū formā iuris sua bñficia in ea
dē diocesi ad tuā collationē spectā
tia permutare volētes libere ac sine
fraude in manib⁹ tuis ipsa resignēt
¶ Nolum⁹ occasione p̄missa (eq̄ta
tem preferentes in hac parte rigori)
(circa faciendā permutationē bene
ficiorū hm̄oi) que alias minime resi
gnassent p̄llaten⁹ ipediri. ¶ De testa
mētis ꝛ vltimis volūtatib⁹. Bo. viii.

Cap. i. Si pater filiū et filiā ha
bēs impuberes ꝛ vxorē
filiā i re certa filiū vo
in ceterꝫ bonꝫ suis vni
uersalē heredē istituit:
vxori aliq̄ i suo testamē
to legauit adiiciens: vt si decederet
filia sine liberꝫ eidē filio: ꝛ si ip̄e abs
q̄ liberꝫ obiret filius p̄fate filie mo
reret xp̄i paupes istituēdo heredes
vtrūq̄ sine liberꝫ mori cōtingeret
filiorū. Testatore mortuo ac deinde fi
lio subseq̄nter ꝛ filia (sup̄stite ma
tre) defūctis āte tēpora pubertatis
Absq̄ deductiōe trebellianice siue
partis iure nature debite facienda
ip̄is pauperib⁹ bona omnia deferū
tur. ¶ Premisse nāq̄ substitutiōis
facte de filio ad filiā ꝛ ecōtra: ꝛ de il
lis ad pauperes directe debent itel
ligi pupillares. Cū in substitutioni
bus sit sp̄ iterp̄tatio faciēda (vbi mo
sicut i casu ꝓposito eaꝝ verbis ꝛ p
sonis cōueniat institutio) vt substi
tutio directa itelligat̄ potiusq̄ obli
qua: q̄uāq̄ directa interdū ad fidei
commissū ex cā trahat̄. ¶ Licet aūt
fili⁹ testamēto suo matrē portiōe iu
re nature debita p̄uare non possit:
p̄r cū in testamēto qd̄ filio inpuberi
facit pōt: nā testamētū hm̄oi pupil
lare paternū vl̄ paterni pars potius
est concessum. ¶ Idem.
ca. ii. ¶ Religiosus executor ab aliquo in
sua volūtate vltima deputatus non
potest. ¶ (Cū velle vel nolle nō ha
beat) hm̄oi officiū suscipere vl̄ exeq̄
nisi a superiore suo petita sup hoc
licentia ꝛ obtenta. ¶ Sane pluribus
a testatore simpliciter executoribus
deputatis vno eoꝝ mortuo vel in re
motis agente: aut id exeq̄ forte nolē
te. ¶ Ne voluntatē testatoris ipedi
ri: vel nimiū differri contigat pote
rit ali⁹. ¶ (Nisi testator aliud expres
serit) officiū executionis iiuncte li
bere adimplere. ¶ De sepulturis
Bonifacius octauus.

Nimarū periculis ꝛ sca
dalis q̄ frequēter ex his
ꝓuenīūt/obuiare vo
lentes vniuersis religio
sis ꝛ secularib⁹ clericis Cap. i.
cuiuscūq̄ status vel cō
ditionis existāt: i virtute sancte obe
dientie ac sub iterminatione maledi
ctionis eterne districtissime ꝓhibe
mus: ne aliquos ad vouendū: iuran
dum: vel fide iterposita: seu alr̄ pro
mittendū: iducant: vt apud eoꝝ ec
clesias sepulturā eligāt: vel iam ele
ctam vlteri⁹ non imutent. ¶ Nos ei
(si secus actū fuerit) electionē talē
decernimus nullius penit⁹ existere
firmitatis. ¶ Statuentes vt hi q̄ sic
elegerint: sic apud electas ecclesias
vltaten⁹ sepeliri: nec alibi (ne cōtra
votū iuramētū/aut ꝓmissum hm̄oi
a se factū materiā habeant veniēdi)
possint eligere sepulturā: sed cōtra
dictione quacūq̄ cessante sepeliant̄
oīno apud illas ecclesias: apd̄ quas
sepeliendi de iure fuissent: si alr̄ se
pultura nō electa forsitā decessissēt
¶ Si vero q̄dē religiosi vel clerici
predictos i suis ecclesiis vel cimite
riis p̄sumpserint sepelire: ad restitu
tionem tā sepultoꝝ corpoꝝ (si petā
tur) q̄ etiā omnium que occasione
sepulture illoꝝ peruenerit quomo
dolibet ad eosdē: infra decendiū in
tegraliter faciendā ipsos obligatos
esse censem⁹. ¶ Quā nisi fecerit: ec
clesie ipse apud quas sepulti fuerit:
necnon ꝛ cimiteria earūdem: ex tūc
et ipsa sint: ꝛ tandiu maneāt ecclia
stico suppolita interdicto: donec ab
eis facta fuerit restitutio plenaria
omnium predictorum. ¶ Idem. Ca. ii.
Cum q̄s cui⁹ maiores sunt soli
ti ab antiq̄ in aliqua ecclia se

peliri ea dimissa eligit alibi sepulturam: canonica portio dimisse nō debet ecclie: si illi dubitarat i qua ille officia cōsueuit audire diuina: et ecclesiastica recipere sacramēta. ¶ Cū ab eo qui duo habz domicilia se collocās eqliter i utroqz: i loco tertio eligit sepulturam. domiciliorum ecclie habebūt iter se diuidere canonicā portionē. ¶ Si ḡ dimissa nouā ēt i loco minꝰ religioso elegerit sepultā: electionē hmōi (lz iura sup hoc uideāt eē diuersa) neq̄ꝗ̄ uolumꝰ ipugnari. ¶ Idem.

ca.iij. Is q̄ hz domiciliū i ciuitate vel castro q̄nqz ad villā ruralem se trāsfert recreationis cā: vel ut rura sua exerceat i eadē: si nō electa sepultura decedat ibidē: nō i ecclia dicte ville: sz i sua prochiali: ul i ea potius in qua maiorum ipius ab ātiq̄ sepltura extitit sepeliri debebit. ¶ Dūmodo absqz piculo ad ipā3 valeat deportari ¶ Mulier āt q̄ plures uiros habuit suc cessiue: si sepulturā nō eligat ē cū ultimo uiro cuiꝰ domiciliū retinet et hōs norē tumulanda. ¶ Idem in eodem.

ca.iiij. ¶ Licet pr̄ minores filios q̄ neqūt aīs ꝗ̄ ad ānos pubertatē puenit eligere sepltura possit (si ɔsuetudo tre id hē at) q̄ voluerit sepelire hoc tñ nō pōt ubi ɔsuetudo hmōi nō habet: sz sūt cū suis maiorib' ul' i prochiali ecclia tumulādi. ¶ Suis aūt filiisfamilias absqz pr̄is assēsu sibi possit libere eligere sepulturā p aīa tñ sua pr̄ ipius assēsū (nisi peculiū castrēse aut quasi castrense habeat) aliqd iudicare non potest. ¶ Idem in eodem.

ca.v. ¶ Religiosi (nisi a ppriis monasteriis adeo forsitan sint remoti: q̄ ad ea cū moriūt ɔmode portari nō possint) neqūt (cū uelle vel nolle nō habeāt) sibi eligere sepulturā: sz sūt apd sua monasteria tu mulādi. ¶ De decis.

cap.i. ¶ Cre. ic. fr̄ib' p̄dicatorib' et minorib'

Discretioni vr̄e mādamꝰ districtius inhibētes: ne talis (q̄ audientes a decimarā seu aliarum rerū ecclesiis debitarū solutiōe retrahant: vel alias aīas corrūpāt audiētium) in sermonibus vestris vl alibi proponere de cetero presumatis.

¶ Immo ubi ope informet ecclē vt ad solutionē p̄dictorū p̄ppter voluntatis aīo sint intenti. ¶ Ceterā in eo.

cap.ij. Statuto perpetuo declaramꝰ q̄ indultū illō apostolicū q̄ plerisqz cōceditur: vt noualiū decimas p ea portione pcipere valeant: qua ueteres eos contingūt: ad illas noualiū decimas quas tpe illo quo impetratū vel obtētū extitit hoc indultū aliū possidebant: (cum de hoc ipso mētio nulla fiat) nullatenꝰ se extendit: nec ad alias etiam nisi in his tm̄ locis ubi ueteres tunc (qñ dictū indultū impetratū fuit) ipsi ipetratores habebāt: et p ea solūmodo portione qua ipsi tpe ipetrationis hmōi percipiebāt antiquas. ¶ Statuimꝰ p̄terea q̄ idē indultū obtētū ab his q̄ tēpore ipetrationis totaliter ueteres non pcipiebāt decimas. ultra medietatē decimarū noualiū nullatenus extendat: qz nō est verisimile q̄ tunc de plena et integra pceptione veterū fuisset expssum q̄ aplica sedes pariter et similiter noualiū decimas in tam graue parrochialiū ecclesiarum dispēdiū indulsisset: q̄qz ratione talis indulti/siue ipetrati iā/siue ipetrandi deinceps non possit in noualib' que ammodo fient/vendicari et acquiri vel percipi plus q̄ medietas decimarū ipsarū noualiū: etiā si aplius inveteribus habebat cū nō sit dicēdum asperū: sed ptū potius et benignū: si sup decimis futurorum noualiū cōtra parrochialiū ecclesiarū grauamē (q̄ ex districtione indulti huiusmodi possit accidere) taliter obuiat. ¶ Religiosos tamē cisterciēs. et carthusiē. ordinū statuto et declaratione hmōi (q̄tū ad hos duos articulos: uez de medietate decimarū noualiū) cōprehendi nolumꝰ vel cōstringi. ¶ Ubi autē per hmōi cōcessiones decimarū parrochiales ecclesias adeo grauari ɔtingit: q̄ earum rectores de ipsarū redditib' cōgrue sustentari et cōmode iura episcopalis exhibere nō possunt: puideat per locorū ordinarios et ordinet taliter: q̄ eisdē rectoribus tm̄ decimarū re

linquatur portionibus q exin cōpetē tem sustētationē habere: et ep̄alia iura soluere valeāt: aliaq onera debita supportare ¶ Sane q̄uis forte a religiosis exēptis et aliis fiāt infeudationes de decimis delētis a laicis: ijdē laici q illas ab ipsis religiosis in feudū teneāt/recognoscāt: nō tn̄ liceat religiosis eisdē post talē infeudationē vel recognitionē sic de facto presumptā hmōi decimas de manibus laicoꝝ ipsoꝝ acq̄rere vel recipere absq diocesanoꝝ ep̄oꝝ assensu. ¶ Illas aūt decimas intelligimus posse taliter a religiosis de manib9 laicoꝝ recipi vel acquiri q̄ aū lateran. concil. ipsis laicis in feudū ppetuo fuere cōcesse. ¶ Diocesani vero parrochialiū ecclīaꝝ ad req̄sitionē rectoꝝ earūdē: de ipsis religiosis super decimis quas habēt/vel eos habere ptinget: q̄quidē al's ad ipsas spectauerūt ecclīas (nisi de reb9 exēptis agatur) exhibeāt iustitie cōplemētū ¶ Ceterū ijdē religiosi/tā exēpti q̄ non exēpti: de terris et possessionib9 acq̄sitis hactenus et ammodo acq̄rēdis decimas itegre soluant illis ecclesiis: q̄bus eedē possessiones et terre prius fuerant decimales: nisi sup hoc spāli iure vl' p̄uilegio sint muniti ¶ Nec p eo q forte in aliq̄bus parrochiis oēs maiores decimas: seu partē illaꝝ acq̄runt de manib9 laicoꝝ: pñt p eadē vel simili portione (si de nouo postmodū fiāt noualia) i eisdē petere vel pcipere noualiū decimas earundē nisi alia rationabilis (p quā hoc facere valeant) causa subsit.

¶ De regularib9 et trāseuntib9 ad religionem. Innocentius quartus.

Cap.i S qui monasteriū ante xiiij. annū vt monach9 efficiat igredit (nisi eo cōpleto professionē faciat in sequēti vel habitū religionis suscipiat qui dari pfitentib9 cōsueuit seu professionē a se prius factā ratā exhiē habeat) libere pōt infra ipm sequentem annū ad seculū remeare. ¶ Ab si per totū sequētē annū in monasterio permāserit: vbi professoꝝ et nouitioꝝ sunt habitus indistincti: professionē p hoc fecisse: vel si quā prius fecerat ratā habuisse vr. nisi tāta indistinctio ibi habitus habeat: q et pfessi et nouitij ac etiā alij cōmunem vitā cū eis ducentes/simili penitus habitu induant. ¶ Qui vero post q̄rtūdecimū annū habitum religionis assumpserit si p annū illū gestauerit extunc religionē assumptā presumit peracter esse pfessus. vbi professi a nouitiis dissimilitudine hitus minime distinguunt/ etiā si alij degentes cū eis similib9 vestib9 cōtātur: q̄si cū iā hic ad discretionis annos peruenerit: qd agat agnoscit acideo susceptū discretionis tpe ordinē (postq̄ hūc anni pbauerit spacio) intelligitur firmiter approbasse. Sec9 autē in illo q̄ aū discretionis annos hitū induit regularē: cū eoꝝ q̄ tunc agit plenū non habeat intellectū. ¶ Distinctos quoq seu dissimiles intellegimus esse hitus: siue nouitiis: siue pfessis dissimiles vestes dēt: siue bñdicant cū pfitentib9 pcedūtur: siue etiā aliqd aliud fiat/p quod nouitiorū a pfessoꝝ hit9 discernat. ¶ Ale. iiij. fratrib9 pdicatorib9 et minorib9 Ca.ii.

NOn solū: et infra. Licet zelū aiarū habentes eas lucrari dño sollicite cupiatis: qr tn̄ decet et expedit vt conscie puritati nō desit iudiciū rōnis: ne vnde spūalis pfectus q̄rit salutis dispendiū subsequatur. ¶ Uobis de fratrū nfoꝝ concilio in ꝟtute obediētie et sub pena excoicatiōis auctoritate pñtiū districti9 inhibem9: ne aū ānū pbatiōis elapsum (q̄ est marie in subsidiū fragilitatis hūane regularis institut9) quēq̄ ad cōfessionē vestri ordis: seu renūciationē in seculo faciēdā recipere: nec cōstitutū infra hmōi ānū aliquatenus ipedire: q̄minus ifra ipsum ad aliā religionē quā maluerit trāseat vel nisi (maior tn̄ quattuordeci ānis existēs) pfessus sit tacite vel exp̄sse: aut euidēter pstet illū vitā voluisse mutare: qd tn̄ non psumit nisi clara pbatione vel cōpetentibus iudicijs

ostendatur: omno ad seculū redeat: si cut de sua volūtate ꝓcesserit presu matis. ꝙ si forte ↄtra hanc nostrā ꝓhibitionē quēquē recipe ꝑsūpserit decernim⁹ eū (qui aliter receptus fuerit) nullaten⁹ vto esse ordini alli gatū: vosq̧ a receptione quorūlibȝ ad professionē eiusdē ordis fore ipso facto suspēsos: τ insup pene subiicie dos: q̄ fr̄ib⁹ ipsi⁹ ordis ꝓ culpis isti gl grauioribus cōuenit. Boni. viii.

ca.iij. Onstitutionē Inocentianā q̄ ꝓ hibet cōuersoꝝ ꝓfessionē reci pi añ annū ꝓbationis elapsum: pie mēorie Alex. papa. iiij. ꝑdecess. nr̄ ad fratrū ꝑdicatoꝝ τ minoꝝ ordies vn̄ tarat declarauit extēdi. Unde nos pari similitudine rōnis inducti: de clarationē eādē ad alioꝝ mēdicātiū ordines ꝓrogamus. Jn aliis aūt religionib⁹ ꝓfessio expsse vel tacite fieri pōt licite ifra annū. Sȝ expsse emissa (etiā seclari hitu nō mutato) illi religioni ꝓcise obligat quā ꝓsi tens est ꝓfessus: tacite vero fctā in fra ꝓbationis annū ꝑ susceptionem hitus (q̄ ꝓfitētibus tm̄ dat) nō illi spāliter cui⁹ habitus est suscept⁹: ꝗ gñaliter religioni alicui recipienti obligat si etatis apte fit: scies et vo luntarius ac tridūo perseueret.

Jdem parisiensi epo.

ca.iiij Eneficiū illi⁹ q̄ religionē igre ditur nō est infra probationis annū alicui cōferendū. Nisi ad id ipsi⁹ accedat assensus: aut cōstet ꝙ vitā voluerit absolute mutare vel ꝓ fessionē expssam fecerit/seu sciēter habitum receperit ꝓfessoꝝ. Sed ꝗ terū eidem beneficio per aliū deser uiri debebit: assignata sibi congrua de ipsius ꝓuentib⁹ portione. Idē

ca.v. Ui post votū a se de certa reli giōe ītrāda emissū religionē aliā etiā lariorē igredit τ ꝓfitetur i ipsa: pōt (voto nō obstāte priori cui tāꝗ simplici ꝑ scđm solēne noscitur derogatū) remanere licite in eadē.

ca.vi. Pro voto tñ nō completo erit ei dem penitentia imponēda. Jdem

Ji ad solū abbatem pertineat creatio monachoꝝ: eo defūcto neqͣ̄bit nouus monachus a con uētu creari. Alias poterit si eoꝝ creatio spectat simul ad vtrumq̧.

De voto et voti redemptione. Bo nifacius. viii. biterēs. episcopo.

Cap. unicū Uod votum debeat dici solen ne: ac ad dirimēdū matrimo niū efficax nos consulere voluisti. Nos igit attēdētes ꝙ voti solē nitas ex sola ↄstitutiōe ecclie ē inē ta: mr̄imonū vo vīculū ipso ab ec clesie capite reꝝ olm cōditore ipsū in paradiso τ i statu inocētie istituē tē vnionē τ indissolubilitatē acceperit. Ꝓntis declarādū duxim⁹ oraculo sanctiōis illō solū votū debere di ci solēne quātū ad post ↄtractū ma trimoniū dirimēdū: qd solennizatū fuerit ꝑ susceptionē sacri ordinis. Aut ꝑ professionē expressā vel taci tā factā alicui de religiōib⁹ ꝑ sedē apostolicā approbatis. Reliqua vero vota: τ si qñq̧ matrimoniū im pedīāt ↄtrahēdū: τ quāto manifesti⁹ fūt emissa: tāto ꝓpter pluriū scāda lū τ exēpla duriori penitentia trans gressorib⁹ debeat: nō tñ rescindere possūt mr̄imonia postↄtracta.

De statu regulariū. Bonifaci⁹ octau⁹

Cap. unicū Ericuloso τ detestabili quarū dam monialiū statui q̄ hones tatis laxatis habenis τ nonachali modestia sexusq̧ verecūdia ipudent abiectis: extra sua mōasteria nōnū ꝗ ꝑ habitacula sclariū ꝑsonarū dis currūt frequēter ifra eadē mōasteria ꝑsōas suspectas admittūt: i illi⁹ cui suā integritatē volūtate spōtanea deuouerūt: graue offēsā/religionis opprobriū τ scādalū plurimoꝝ/pro uidere salubriter cupientes presenti ↄstitutione ꝑpetuo irrefragabiliter valitura: sācimus vniuersas et sin gulas moniales presētes atq̧ futu ras cuiuscūq̧ religiōis sint vel or dinis i q̄bulibet mūdi partibus exi stētes: sub ꝑpetua i suis mōasteriis debere decetero ꝑmanere clausura Jta ꝙ nulli eaꝝ religionē tacite vel expsse ꝓfesse sit/vel esse valeat qua cūq̧ rōne vel causa: (nisi forte tan to τ tali morbo euidēter earum alis

quā laborare pstaret q nō posset cū aliis absq grani periculo seu scandalo cōmorari) monasteria ipa deinceps egrediēdi facultas: nullisq aliisquatenus honeste psone: nec etiā honeste (nisi rōnabilis 7 manifesta cā extitat: ac de illius ad quē ptinuerit spāli licētia) ingressus vel accessus pateat ad easdē: vt sic a publicis et mūdanis pspectibus separate olno seruire deo valeāt liberius: 7 (lasciuiendi oportunitate sublata) eidem corda sua 7 corpora i oi sanctimonia diligētius custodire. ¶ Sane vt hoc salutare statutū cōmodius valeat obseruari: districtius inhibemus: ne i monasterijs ordinū non mēdicantiū aliq̄ recipiant de cetero i sorores: nisi quot poterunt de ipsoz monasterioz bonis siue prouētibus absq penuria sustētari: si secus actū fuerit irritum decernentes. ¶ Uerū qñ abbatissa vel priorissa cuiuslis monasteriū p feudo qd monasteriū ipm tenet ab aliquo pncipe seu dño tpali sibi debebit homagiū vel fidelitatis sacramentū pstare (nisi q p procuratorē illud pstet possit efficere apud eū) de monasterio cū honestā 7 decēti societate exire poterit eo casu licenter. homagio facto: qpximū cōmode poterit: seu fidelitatis pstito sacramento ad ipsum monasteriū e vestigio reuersura: sic q i fraudem residētie siue more claustralis nihil fiat omnino. ¶ Porro ne montales cām seu occasionē habeant euagandi principes seu seculares ac alios dños tpales rogamus reqrimus et obsecramus p viscera mie Jesu xpi: eisdem in rem issionē peccaminū ni hilominus suadentes: q abbatissas ipas 7 priorissas ac montales quascū q monasterioz suoz curā administrationē: negociave gerētes qbuscūq noibus cēseant: q pcuratores in suis tribunalibus seu curijs litigare pmittāt: ne pptereūdis pcuratoribus: q atornati i aliqbus partibus nūcupant seu alijs hmōi: easdē oporteat euagari. ¶ Si q vero pra pñti pserit exhortationi hmōi rōnabili atq scte obtēperare nolētes: cū sic iuri contrariū: q mulieres pfessi religiose p seipsas litigare cogant et a via deviet honestatis 7 periculaz alaz inducat: ad hoc p suos ordinarios ecclasticos cēsura ecclastica cōpellant. ¶ Epis aūt 7 alijs plațis superioribus 7 iferioribus qbuscūq iniūgimus: q 7 ipsi cās seu negocia q pfate montales habebūt hre corā ipsis aut icurijs eorūdē: siue sint homagia fidelitatis sacramēta liceo vl q̄cquid aliud ipsa p pcuratores eaz fieri faciāt et tractari. ¶ Et qm parū esset cōdere iura nisi essent q ea execution debite demandarent pñtars chis pmatibus archiepis 7 episcopis ne rsis districte in virtute scte obediencie seu obtestatione diuini iudicij et iterminatione maledictionis etne pdicēdo mādamus. quatenus eoz qlibz i ciuitate ac diocesi ppria i monasterijs monialiū sibi ordinario iure subiectis sua: in hijs vero q ad ro. imediate spectāt ecclesiā sedis apo. auctoritate: abbates vero 7 aliū tā exēpti q nō exēpti prelati ecclesiarū monasterio: ū 7 ordinū quorūcūq i monasterijs hmōi sibi subiectis de clausura pueniend vbi nō est ipsoz monasterioz expensis 7 sidelū elemosinis: qs ad hoc pcurēt diligentius faciēda: 7 de ipsis montalibus iclundēdis qpximū pmode poterūt: puidere pcurent: si diuine ac nre idignationis voluerit acrimoniā euitare: 9tradictores atq rebelles p censurā ecclesiasticam appel. postposita compescendo inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. ¶ Per hoc aūt in monasterijs exēptis ordinarij locoz quo ad alia nullā sibi credant iurisditionē vel potestatē aliquatenus attributā

¶ De religiosis domibus. Cap. vnicū

¶ Gre. x. in cōcilio generali lugdu.

Religionū diuersitatē nimiā ne pfusionē induceret gñale consilij cōsulta phibitiōe vetauit. ¶ Sz qz nō solū iportuna petētiū ihiatio illarū postmodū multiplicationē extorsit verūetiā aliquoz pūmptuosa temeritas diuersoz ordinū pcipue

mendicantiũ quorũ nondũ approbationis meruere principiũ effrenatam quasi multitudinẽ adinuenit: repetita constitutione districtius inhibentes ne aliquis de cetero nouũ ordinẽ aut religionẽ adinueniat: vel habitũ noue religionis assumat. ¶ Cunctas affatim religiões et ordines mẽdicãtes post dictũ cõciliũ adinuẽtos: q̃ nullã confirmationẽ a se. apo. meruerũt perpetue prohibitioni subijcimus et quatenus processerant reuocamus. ¶ Cõfirmatos aũt p sedẽ eãdẽ: post idẽ tñ conciliũ institutos qbus ad congruã sustentationẽ redditus aut possessiones habere pfessio, siue regula q̃libet interdicit: sed p questũ publicũ tribuere victũ solet incerta mẽdicitas: modo decernimus subsistere infrascripto. vt vez pfessoribus eorũdẽ ordinum ita liceat in illis remanere si velint q̃ nullũ deinceps ad eoz pfessionem admittãt nec de nouo domũ vel aliquẽ locũ acquirant: nec domos seu loca que habent alienare valeant sine sedis eiusdẽ licentia spãli. ¶ Nos enim ea dispositioni se. apo. reseruamus in terre sancte subsidiũ: vel pauperũ vel alios pios vsus p locoz ordinarios vel eos qbus sedes ipa cõmiserit cõuertẽda. ¶ Si vero secus factum ptũ fuerit: nec psonaz receptio nec domoz vel locoz acq̃sitio: aut ipoz ceteroz q̃ bonoz alienatio valeat: et nihilominus ptrariũ faciẽtes sniam excõicationis incurrũt. ¶ Personis quoqz ipsoz ordinũ oino interdicimus quo ad extraneos pdicatiõis et audiẽde pfessionis offm: aut etiã sepulturã. ¶ Sane ad pdicatoz et minoz ordines (q̃s euidẽs ex eis vtilitas eccle vli prouenientẽs perhibet approbatio) phitem nõ patimur cõstitutionẽ extendi. ¶ Ceteroz heremitaz scti aug. carmelitaz ordines: quoz institutionẽ dictũ cõci. gñale pcessit sic in solido statu volumus pmanere. ¶ Ad hec psonis ordinũ (ad quos pñs constitutio pñser tẽdit) trãseũdi ad reliquos ordines approbatos licẽtiã cõcedimus gñalẽ ita q̃ nullus ordo ad aliũ vl puẽtus ad pũctũ se ad loca sua totalit transferat sedis eiusdẽ sup hoc permissiõe spẽcialiter non obtenta.

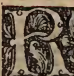
¶ De capellis monachoz. Bo. viij.

Presbyteri q̃ ad curã populi p monachos in eoz ecclesijs pñtantur ep̃is. et instituũtur ab ipis (cũ debeant esse ppetui) psuetudine vl statuto quouis ptrio nõ obstãte ab eisdẽ nequeũt ecclesijs (nisi p ep̃os et ex cã rõnabili) amoueri. — Cap. vnicũ

¶ De iure patronatus. ¶ Bonifacius octauus.

Si laicus ius pronatus eccle si bi ptinẽs eidẽ: vl alii eccle seu loco religioso duxerit cõferẽdũ hmõi collatio (quãuis absqz assensu epi facta fuerit) efficax est cẽsenda. ¶ Per prefatã tñ collationẽ iuri epi (q̃ eisdẽ assensũ nõ pbuit) nolumus in aliquo derogari. ¶ Verũ is pronus laicus ad pñtandũ tps habeat quadrimestre dũtaxat: eccia tñ (vel monasterium cui facta est a laico iuris collatio pronatus) tps hz semestre. ¶ Et oino q̃tũ ad pñtationẽ ptinet non vt patronus laicus: sed vt pronus debet ecclesiasticus reputari. — Capi. vnicũ.

¶ De censibus exactionibus et procurationibus. Innocentius. iiij.

Romana ecclia: et infra ¶ Statuimus vt q̃libz archiep̃s suã volẽs visitare pulciã pcecclesie sue capim ac ciuitatẽ et diocesim ppã plene visitare pcuret: nec sit solũ erga maioz sz et minoz ecclãz nec circa clericoz tm̃ sz et ppłoz visitationẽ intẽtus. ¶ Et si cõmode vl absqz difficultate accedẽ ad vnãquãqz nõ poterit de pñbus locis advnũ pgruũ clericos et laicos studeat puocare ne in illis visitatio postponat. ¶ Deĩn liceat ei p totã pulciã vel eius partẽ visitatiõis officiũ exercẽ ciuitates et dioceses suffraganeos suos et eoz subditos cathedraliũ et aliaz ecclĩaz capła et monasteria: eccliaset religiosa et pia loca cleros et pplos liber visitãdo ac pcurationẽs a locis tm̃ recipere visitatis. ¶ Et q̃ tñ aliquã de ipis diocesibus visitare cepit: nũq̃ postea siue totã siue partẽ eius visitauerit: reuer — Cap. primũ

tatur causa visitationis ad eã puĩcie oẽs reliquę ipsius puincie dioceses in toto vel i parte (quas iure visitare poterit) et sua denuo fuerint visitare. Quod si forte eadẽ diocesis vel aliq̃ ibi ecclesia plus aliis idiguerit visitari: tũc aliã visitatiõe intermissa redeat ad eadẽ: si a loci diocesano requisitus extiteret vł de omniũ aut maioris partis episcoporũ eiusdem puincie pcesserit cõsilio τ assensu: ad qõ ĩdem se pnos exhibeãt ne ant marũ pfectus aliquatenus negligat. ¶ Si vero maliciose in his difficultatem adhibuerit archiepiscopus licentiã sup hoc a sede apostolica postulet cõsideter. ¶ Postq̃ aũt semel oẽs puincie sue diocesis visitauerit licitũ sit ei postea (prius tamẽ suffraganeorũ suo℞ requisito cõsilio: τ ipsi⁹ diffinitione sup hoc habita corã eis que in scriptis redigi volum⁹ vt possint aliis esse nota) visitationem per eadẽ reiterare puinciã iuxta modũ superius annotatũ: etiã si nõ iteruenerat i hoc suffraganeo℞ ipso℞ assensus: illã semp puidẽtiã adhibẽdo: vt i posteriorib⁹ visitatiõib⁹ illas ecclesias eosq; clericos τ populos prius visitet: qui nõ fuerant ab eo in priorib⁹ visitati nisi magis sit aliis visitationis officiũ opportunũ. ¶ Sane hmõi ipẽsurus officiũ: pposito verbo dei querat de vita τ cõuersatiõe ministrãtiũ in ecclesiis τ locis aliis diuino cultui deputatis ac ceteris que ad officiũ ipsiũ spectãt absq; coactiõe et exactiõe qualibet iuramẽti ad ipsorũ emẽdationẽ p salubria monita: nunc leuia: nũc aspera: iuxta datã sibi a deo prudẽtiã diligẽter intẽdẽs. ¶ Quod si de aliquib⁹ orta fuerit infamia contra eos ordinariis ipsorum (vt sup his solẽniter inquirãt) denũciet: si viderit expedire. ¶ Notoria vero crimina que examinatione non egeãt (cum super his merito notari possit ordinariũ negligẽtia eorũdẽ) libere corrigat: penã p illis debitam infligendo. ¶ Procuratiões autẽ recipiat secũdũ q̃ est in canonib⁹ cõstitutũ: nullã tñ pecuniã ipse vel aliquis de sua familia: occasiõe alicui⁹ officii aut cõsuetudinis: seu qlibet alio modo earũ nole: sed in victualib⁹ expensas tantum recipiat moderatas. ¶ Caueat insup ne ipse vel q̃cũ suo℞ aliquod mun⁹ quodcũq; sit τ qliter cũq; offeraẽ: psumat recipere: vt nõ que sua sunt videat querere: sed que Jesu christi. q̃ si fuerit cõtra psumptũ recipiẽs maledictionẽ incurrat: a qua nũq̃ (nisi duplũ restituat) liberetur: volum⁹ eñ in his fraudẽ quãslibet penitus euitari. ¶ Hãc ante visitãdi formã abvniuersis etiã episcopis aliisq; plat' ordinario iure suos subiectos visitãtib⁹ plenq; obseruari pcipim⁹. saluis sup hoc rationabilibus τ approbatis religioso℞ cõsuetudib⁹ τ regularib⁹ istitu:'. ¶ Greg. x. in generali cõcilio lugdunen.

Exigit peruerso℞ audacia vt nõ tsimus sola delictorũ phibitiõe cõtenti: sed etiã penã delinquẽtib⁹ imponam⁹. ¶ Cõstitutionẽ itaq; felicis recordationis Innocen. pa. iiij. pdecess. nostri editã sup nõ recipiendis in pecunia pcurationib⁹: ac sup receptione munerũ visitãtib⁹ eorũq; familiarib⁹ interdicta: quã multo℞ fertur temeritas preterire: volentes inuiolabiliter obseruari: eã decernimus pene adiectione iuuandã. Statuentes vt vniuersi et singuli q̃ ob pcurationẽ sibi ratiõe visitatiõis debitã exigere pecunia vł etiã a volẽte recipere: vel alias cõstitutionẽ ipsã recipiẽdo munera sine visitatiõis officio nõ impẽso pcurationẽ i victualib⁹: aut aliqd aliud pcurationis occasione violare psumpserint: duplũ eius quod receperint ecclesie a qua id receptũ fuerit: infra mẽsem reddere teneãtur. ¶ Alioquin extũc patriarche/archiepiscopi: epi duplum ipsum vltra predictum tempus restituere differẽtes: ingressũ sibi eccl'ie sentiãt interdictũ. Inferiores vero ab officio τ bñficio nouerit se suspẽsos quousq; de duplo hmõi grauatis ecclesiis plenariã satisfactionẽ impẽdãt: nulla eis i hoc dãtiũ remissiõe libe ralitate seu gratia valitura. ¶ Non.vis cap. ij

Ca.iii. Felicis recordationis Gregor. papa.x. predecess. noster prohibuit in cõcilio Lugd. ne aliqui ob procurationẽ sibi ratione visitationis debitã exigere pecuniã presumerẽt vel etiã recipere avolente. ¶ Uerũ quoniam rerũ experiẽtia nos instruxit ex hoc tam personis visitãtibus quam locis et ecclesiis visitatis multa incõmodorũ dispẽdia puenire/ cõcedimus vt patriarche: archiepi episcopi et aliũ quibus ex officio cõpetit visitare a volẽtibus ecclesiarũ et locorũ visitatorũ rectoribus seu personis pecuniã licite recipere valeant: psumptibus moderatis faciẽdis in victualibus: diebus quibus visitationis officiũ personaliter exercebũt. ¶ Adiicientes quod nõ liceat visitanti: nisi vnã procurationẽ recipere vna die: siue vnũ locũ solũ visitauerit siue plura: etiã si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationẽ integrã persoluẽdam: cũ eidẽ sufficere debeat vt temporalia metat a locis personaliter visitatis pro diebus quibus eis spiritualia ministrat. ¶ Cetera vero in eiusdẽ predecessoris cõstitutiõe cõtẽta in suo volumus robore perdurare. ¶ Idem.

ca.iiii. ¶ Quamquam pedagiorum exactiones: tam iure canonico quam ciuili regulariter merito sint dãnate: tanto tamen districtius (ne ab ecclesiis et psonis ecclesiasticis talia exigantur) prohiberi oportet: quantũ si id fiat maioris inde trãsgressionis reatus incurrit: et offensa euidẽtior cõprobatur. ¶ Cum igit ecclesie ecclesiasticeque persone ac res ipsarũ non solũ iure humano: quinimmo et diuino: a secularium psonarũ exactionibus sint immunes cõstitutionẽ felicis recordationis alexãdri pape quarti predecessoris nostri qua statuit ecclesias et psonas ecclesiasticas ad pedagia et guidagia penitus nõ teneri: nec ad exhibẽdũ vel soluẽdũ talia as pro rebus suis ppriis quas nõ cã negociandi deferunt vel deferri faciũt: seu trãsmittũt) Uolentes propter multorũ insolentiã et abusum pene adminiculo adiuuare adiicimus districtius inhibẽdo (pstraria cõsuetudine quocũque) que dicenda est corruptela verius (nõ obstante) vt nec collegiũ nec vniuersitas: nec aliqua etiã singularis persona cuiuscũque sit dignitatis cõditionis aut status a prefatis ecclesiis aut personis pro psonis ipsis aut rebus predictis talia exigat. vel extorqueat per se vel per aliũ suo nomine vel etiam alieni aut eas ad huiusmodi persoluenda cõpellat. Qui vero cõtra fecerint: si persone fuerint singulares excõmunicationis: si aũt collegium vel vniuersitas ciuitatis castri seu loci alterius cuiuscũque ipsa ciuitas castrum vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excõmunicatione huiusmodi absolutionẽ vel interdicti relaxationẽ obtineãt: donec exacta plenarie restituerint et de trãsgressione satisfecerint cõpetenter. ¶ Idem.

Perpetuo declaramus edicto archiepiscopũ posse secũdũ tenorem constitutionis felicis recordatiõis Innocentiũ pape quarti predecessoris nostri super hoc edite suã prouinciam visitare libere: licet nõ sint eius suffraganei negligẽtes: et iterare visitationem eandem ac procurationes a locis recipere visitatis. ¶ Consuetudine (si qua forsan ab ipsis suffraganeis vel ab eis allegetur premissis) cõtraria non obstante. ¶ Potest etiã idẽ archiepiscopus dũ visitat cõfessiones subditorũ suffraganeorũ audire ac absoluere cõfitẽtes: et ipsis penitẽtias iniũgere salutares. ¶ De cõsecratione ecclesie vel altaris. cap. v.

¶ Bonifacius.viii.

Capi. vnicũ. ¶ Si ecclesiã pollui sanguinis aut seminis effusiõe pcingat: ipsius cimiteriũ si cõtiguũ sit eidẽ cẽset esse pollutũ: vñ antequam recõsiliatũ fuerit: nõ debet in eo aliquis sepeliri. ¶ Secus si remotũ fuerit ab eadẽ. ¶ Nõ sic quoque in casu pverso sentimus vt vcz polluto cimiterio (quamuis ecclie cõtiguo) debeat ecclia reputari polluta ne minus dignũ maius: aut accessoriũ pncipale ad se trahere videat. ¶ Nõ vnũ sz plura cimiteria esse noscũt: que quamuis sibi coherẽtia pariete tñ medio seiũgũt

Ideoqꝫ violato eorum altero: alterum (licet de uno ad aliud per portam intermediã habeat accessus) nõ ꝑpter hoc reputabitur violatũ.

¶ De reliquijs et veneratione sctõrum.

¶ Bonifacius.viij.

Cap. vnicũ Gloriosus deus in sanctis suis: et in maiestate mirabilis cuius ineffabilis altitudo prudẽtie nullis inclusa limitibus: nullis terminis cõprehensa recti censura iudiciũ celestia pariter et terrena disponit: et sic cunctos eius ministros magnificet: altis decoret honoribus: et celestis efficiat beatitudinis possessores: illorum nomẽ (vt dignis digna repẽdat) potioribus attollit insignijs dignitatũ: et premiorum vberiori retributiõe ꝓsequitur: quos digniores agnoscit cõmẽdat ingẽtior excellẽtia meritorum. ¶ Sic et alma mater ecclesia eius sãcta vestigia ꝓsequens: et exẽplo dñica laudabili: licet vniuersos in regnis celestibus cõstitutos studijs honorare sollicitis et sanctoribus efferre preconijs nõ desistat, gloriosissimos tamẽ christiane fidei ꝑncipes: athletas dei electos: iustos seculi iudices luminaque mũdi videlicet xp̃i redẽptoris apostolos: numero duodeno cõtentos: q vinẽtes i carne predictã ecclesiã suo ꝑcioso sanguine plãtauerũ: ipsam erigẽdo sublimiter: et disciplinis sanctissimis dirigẽdo. Reuerẽdissimos etiã patres virosqꝫ carissimos q̃tuor euãgelistas dñi per quorum diligẽtissima et fidelissima studia eidẽ ecclie sacta euãgelia illuxerunt. egregios qꝫ ipsius doctores ecclie btõs Gregoriũ q meritis inclitus se.apo.curã gessit Augustinũ et Ambrosiũ venerãdos antistites, ac hieronymũ sacerdotiũ ꝑdictũ titulo: eximios cõfessores summis attollere vocibus laudibus ꝓsonare ꝑcipuis: et spiritualibus disponit honoribus venerari. Horũ quippe doctorũ perlucida et salutaria documẽta ꝑdictã illustrarũt ecclesiã: decorarũt virtutibus: et moribus informarũt: per ipsos ꝑterea quasi luminosas ardẽtesqꝫ lucernas sup candelabrũ in domo dñi positas (errorũ tenebris ꝓfugatis) totius corpus ecclie tãq̃ sydus irradiat matutinum: eorum etiam facunda celestis irrigui gr̃a influẽte scripturarũ enigmata reserat: soluit nodos: obscura dilucidat: dubiaqꝫ declarat: ꝓfũdis q̃qꝫ ac decoris illorum sermonibus ãpla ipsius ecclie fabrica velut gemmis vernãtibus rutilat: et verborum elegãtia singulari gl'iosius sublimata corruscat. ¶ Ideoqꝫ circũspecta prudẽtia dis ꝯte sedis / q̃ actibus intenta salubribus: et operibus exposita pietatis libẽter et solerter exeq̃tur q̃ sunt dei ꝑmissa sollicite digneqꝫ cõsiderãs: et debita meditatiõe perlustrãs: ad diuini nominis honorẽ gl'iam exaltationẽ catholice fidei: salutẽqꝫ fidelium merito cẽsuit: riteqꝫ puidit aplos: euãgelistas et cõfessores eosdẽ in vniuersali ecclesia honorificẽtie potioris impẽdijs attollẽdos vt ab eo tanto ꝓpẽsius honorari se sentiãt: q̃to ipsam pre ceteris excellẽtius illustrarũt. ¶ Nos itaqꝫ pijs dicti cõsiliũ: dignisqꝫ studijs excitati: nõnullos ꝑdecessores nr̃os romanorum põtificũ (q specialis deuotionis ꝓseq̃ntes affectum aliquorum festa sanctorum sub duplici ordine nanẽt officio celebrãda imitari solliciti intẽdẽtes: eorũdẽ aplorum euangelistarũ et cõfessorũ festiuitates ꝑ cipuas (de fratrũ nostrorum cõsilio et assensu) sub officio duplici: p vniuersas orbis ecclis volumus: statuimus et precipimus annis singulis perpetuis futuris tẽporibus solẽniter celebrari.

¶ De immunitate eccliarum cimiteriorum et aliorum locorum religiosorum. Alex.iiij.

Quia nõnulli habẽtes tẽporale dñiũ vel potestatẽ gerẽtes officiũ seculares libertatẽ et immunitatẽ ecclesiasticã ledere ac minuere tãq̃ honoris et priuilegiũ ecclesiarum insidi moliũt: expedit q per diligẽtiã et auctoritatẽ se.apo. (que curã habet ecclesiarum olm et tutelam) ꝯtra taliũ ausus et conamina opportunum remediũ apponatur: vt eccle ipse i plenitudine iuris sui et libertatis integritate letẽt: ac detestabilis magnorum audacia et insolentiũ nepharia ca.i.

temeritas propulsetur. ¶ Sane relatiōe
leximus ꝙ in regno frācie ꝯmunie:
scabini: seu cōsules ⁊ alij domini tē
porales: ⁊ hi qui iurisdictionem i ip
sis communijs ciuitatibus: castris ⁊
villis temporalem exercent: vel qui
bus i illis ꝯmissa ē executio iusticie
secularis molesti sūt nimiū ecclesijs
sup pluribꝰ ⁊ infesti: ⁊ iter cetera ni
tūtur ⁊ studēt vt illis collectas ⁊ tal
lias ⁊ alia hmōi eedē ecclesie ꝓtextu
bonoꝝ que acquisiuerunt tribuāt eis
persoluāt vel extra manū suā ponāt
hmōi acquisita. ¶ Volētes itaqꝫ sup
his omnibꝰ (ꝓut expedit) sollicite ꝓ
uidere: totqꝫ temerarijs ausibus cō
gruis presidijs obuiare: auctoritate
apostolica ꝑhabita cū fratribꝰ nr̄is
diligēti deliberatiōe decernimꝰ nō
licere ꝑfatis cōmunijs: scabinis / et
his q̄ in eis iurisdictionē tēporalē ob
tinēt: vel iusticiā scularē: exercēt tal
lias vł collectas seu exactiōes q̄scū
qꝫ ecclesijs vel ꝑsonis ecclesiasticis
īpōere vł exigere ab eisdē ꝓ domibꝰ
ꝑdijs: vel q̄buscūqꝫ possessionibꝰ ab
eisdē ecclesijs vel ꝑsonis ecclīasticis
legitime hactenꝰ acq̄sitis: vel impo
sterū acq̄rēdis: etiā si ipe ecclesie vł
ꝑsone vel res hmōi sint īfra illoꝝ di
strictū vel territoriū constitute. Nec
etiā liceat illis ipsas ecclīas vel ꝑso
nas ad distrahendū vel alienādū vel
extra manū suā ponēdū acq̄sita tam
vel q̄ deinceps acquirēt: aliquatenꝰ
coartare. ¶ Gregorius decimus in
generali cōcilio lugdunensi.

ca. ii. Decet domū dn̄i sanctitudo de
cet vt cuiꝰ i pace factꝰ est locꝰ
eiꝰ cultꝰ sit cū debita veneratiōe pa
cificꝰ. ¶ Sit itaqꝫ ad ecclīas humi
lis ⁊ deuotus ingressus: sit i eis q̄eta
cōuersatio deo grata: inspiciētibus
placita: q̄ ꝯsiderātes nō solū istruat
sed et reficiat. ¶ Cōuenientes ibidem
nomē illud qđ est sup omne nomē: a
quo aliud sub celo nō est datū homi
nibꝰ: in q̄ saluos fieri credētes opor
teat nomē videlicet Jesu christi: qui
saluū faciet ꝑplm suū a peccatis eoꝝ
exhibitiōe reuerētie spiritualis at
tollant: et qđ generaliter scribit: vt
in nomie Jesu omne genu flectatur
singuli singulariter in seipsis implē
tes precipue dum agūtur missarū sa
cra misteria: gloriosum illud nomen
q̄ncūqꝫ recolit: flectāt genua cordis
sui qđ vel capitis inclinatiōe testēt:
attendātur in locis eisdē intētis pre
cordijs sacra solēnia: deuotis oratio
nibus insistat: nullis in locis eisdē in
q̄bꝰ cū pace ac q̄te vota ꝯuenit celes
brari seditionē excitet: ꝯclamationē
moueat: ipeditū ve cōmittat. ¶ Ces
sent in locis illis vniuersitatū et so
cietatū quarūlibet cōsilia: ꝯciones:
et publica ꝑlamēta. ¶ Cessent vana ⁊
multo fortiꝰ feda ⁊ ꝓphana colloq̄a.
¶ Cessent cōfabulationes quelibet.
Sint postremo q̄cūqꝫ alia q̄ diuinū
ꝑsit turbare officiū: aut oculos diuine
maiestatis offendere ab ipsis ꝓrsus
extranea: ne vbi peccatoꝝ venia po
stulāda: ibi peccādi det occasio: aut
depꝛehēdant peccata ꝯmitti. ¶ Ces
sent i ecclesijs earūqꝫ cimiterijs ne
gociationes: et ꝓcipue nūdinarū: ac
fori cuiuscūqꝫ tumultꝰ: ois i eis se
cularium iudicioꝝ strepitus cōq̄escat
nulla inibi causa ꝑ laicos criminalis
marie agitet. sint loca eadē a laicoꝝ
cognitionibꝰ aliena. ¶ Ordinarij lo
coꝝ hoc faciāt obseruari: suadēda sua
deant interdicta huius canonis au
ctoritate compescant ad hoc alios:
etiā i ecclesijs ipsis magis assiduos
ad premissa idoneos deputando. Et
nihilominus ꝓcessus iudicum secu
larium ac spiritualiter ꝓlate sententie
in eisdē locis omni careāt robore fir
mitatis. ¶ Qui aūt ꝓmissas ꝓhibitiōes
alo petulāti cōtēpserit ꝓter ꝓcessum
ordiarioꝝ ⁊ deputādoꝝ ab ipsis diuine
vltiōis ⁊ nr̄e poterūt acrimoniā for
midare: donec suū cōfessi reatū a si
milibꝰ firmato ꝓposito deliberauerit
abstinere. ¶ Bonifacius. viii. ca. iii.
¶ Clericis laicos infestos oppido tra
dit antiq̄tas. qđ ⁊ ꝑsentiū experimēta tꝑoꝝ
manifeste declarāt: dū suis finibꝰ nō
cōtēti nitūt in vetitū: ad illicita fre
na relaxāt: nec prudēter attendūt q̄
sit eis i clericos ecclīasticas ve ꝑso
nas; et bona interdicta ꝑtās ecclīas

rum plačis: ecclesijs: ecclisiasticisq3 psonis regularib9 et secularib9 iponūt onera grauia: ipsosq3 talliant et eis collectas iponūt: ab ipsis suoꝝ prouētuū vel bonoꝝ dimidiā decimam seu vicesimā: vel quāuis aliā portionem: aut quotā exigūt et extorquent eosq3 molliunt multifarie subicere seruituti: sueq3 submittere ditiōi: et (qđ dolēter referim9) nōnulli eccliarū prelati ecclesiasticeq3 psone trepidantes: vbi trepidādū nō est trāsitoriā pacē qrentes plus timētes maiestatē tēporalē offendere ꝙ eternā taliū abusib9 non tā temerarie ꝙ improuide acquiescūt se.apo.auctoritate seu licentia non obtenta.

¶ Nos igr̄ talib9 iniqs actib9 obuiare volētes de fratrū nr̄oꝝ cōci.apo. auctoritate statuim9: ꝙ qcūq3 plati ecclesiasticeq3 psone religiose vel seculares quoꝝcūq3 ordinū cōditiōis seu status collectas vel tallias decimā / vicesimā / seu cētesimā suoꝝ et ecclisiarū pventuū vel bonoꝝ laicis soluerit vel promiserit: vel se soluturos psenserint. aut ꝗuis aliā ꝗtitatē: portionē: aut quotā ipoꝝ pventuū vel bonoꝝ estimationis vel valoris ipoꝝ sub adiutorii mutui subuētiōis subsidij vel doni nomie: seu quouis alio titulo modo vel q̄sito colore absq3 auctoritate sedis eiusdē: necnō iperatores: reges: seu pncipes: duces: comites: vel barones: ptātes capitanei vel officiales vel rectores quocūq3 noie censeant: ciuitatū / castroꝝ / seu quoꝝcūq3 locoꝝ ꝯstitutoꝝ vbilibet: et quis aliꝰ cuiuscūq3 pemīnētie cōditionis et stat9 q̄ talia iposuerint exegerint vel receperint: aut apđ edes sacras deposita ecclisiaꝝ vel ecclesiasticaꝝ psonaꝝ vbilibet arrestauerint: saisiuerint seu occupare psūpserint: vel arrestari: saisiri: aut occupari mādauerit: aut occupata saisita seu arrestata receperint necnon oēs q̄ scienter dederit: in pdictis auxiliū consiliū: vel fauorē publice vel occulte eoipso sentētiā excōicatōis incurrāt. ¶ Uniuersitates q3 q̄ i his culpabiles fuerint: ecclesiastico suppo-ponimus iterdicto. ¶ Prelatis ipsis ecclesiasticis supradictis in v̄tute obediētie et sub depositionis pena districte mādantes: vt talib9 absq3 expssa licentia dicte sedis nullatenus acquiescant: ꝙq3 ꝓtextu cuiuscūq3 obligationis pmissionis et ꝯfessiōis factarū hactenus vel faciēdaꝝ ante ꝙ huiusmōi constitutio / phibitio seu preceptū ad notitiā ipsoꝝ puenerint nihil soluāt: nec supradicti seculares q̄quomō recipiāt. Et si soluerint vel pdicti receperit: in excōicationis sniam incidunt ipso facto. ¶ A supradictis aūt excōicationū et interdicti sententijs nullus absolui valeat. pter ꝗ in mortis articulo absq3 se.apo.auctoritate et licētia spāli. Cū nr̄e intētionis existat tā horrēdū seculariū potestatū abusum nullatenus sub dissimulatiōe trāsire. ¶ Nō obstantibus quibuscunq3 priuilegijs sub quibuscūq3 tenoribus / formis seu modis: aut verboꝝ ꝯceptione cōcessis: iperatorib9: regib9 / et alijs supradictis q̄ ꝯtra pmissa i nullo volum9 alicui / vel aliq̄b9 suffragari. ¶ Idē.

Ca.iiij

Quoniā (vt intelleximus) quoꝝdā iusticiarioꝝ: balliuoꝝ: iudicū vel seculariū ac tpaliū dn̄oꝝ in quibusdā partib9 psumptuosa temeritas sic excreuit: vt i terris eoꝝ siue districtibus lr̄as aplicas ipetrantes: vel ad iudices ordinarios ecclisiasticos recurrentes sup causis negocijs: seu q̄stionibus q̄ ratione psonarū: aut rerū de iure: aut antiqua consuetudine ad forū ecclisiasticum pertinēt: obtinere nō possūt in eis per eosdē ordinarios iudices vl̄ apo. literas iusticie complemētū: quin potius sup illis recurrere ad iudicium seculare: vl̄ a lite: cā / seu q̄stiōe desistere cōpellūtur. ¶ Nos iusticiā nostrā et eccl'ie spōse nostre nolētes negligere: qui alios in sua iusticia confouem9: statuim9 districti9 inhibēdo ne q̄s ipetratores lr̄aꝝ nr̄aꝝ: vel alios i foro ecclisiastico delegato seu ordinario litigātes: seu litigare volentes siue ambe partes hoc volues rint: siue vna sup causis ecclisiasticis

sine que ad forum ecclesiasticum ratione personarũ/negociorum: vel rerũ de iure: vel de antiquã consuetudine pertinere noscuntur: per se vel per alium ad desistendum: vel in foro seculari de questionib⁹ huiusmodi litigandũ per eorũdem iudiciũ ecclesiasticorũ vel impetrantiũ aut litigantium seu volentiũ litigare: aut ꝓpter quorum ipsorum: seu rerũ illorum: aut ecclesiarũ suarũ etiam captionem: modis vel aliis quibuscũq3 cõpellat seu cõpelli faciat vel procuret: nec per se aliosve impediat quomin⁹ coram iudicib⁹ ecclesiasticis delegatis: seu ordinariis querelãtes de causis que (vt premissũ est) ad cognitionẽ pertinẽt eorũdem: possit libere iusticiã obtinere: ad predicta faciẽda det auxiliũ/cõsiliũ/vel fauorẽ. ¶ Si qs vero cõtra presumpserit: excõicationi se ipso facto nouerit subiacẽ: a q̃ (nisi tã iudici cuius cognitio fuerit impedita vl' iurisdictio vsurpata: q̃ parti q̃ turbata in ꝓsecutiõe fuerit sui iuris: de iniuria: damnis expẽsis: et interesse ꝓus ꝑ eũdẽ integre fuerit satisfactũ) nullatenus absoluatur. ¶ Idem.

Eos q̃ tẽpale dominiũ obtinẽtes suis subditis ne' ꝑlatis: aut clericis: seu psonis ecclesiasticis q̃cq3 vẽdãt: aut emãt aliqd ab eisdẽ: neq3 ipsis bladũ molant coquãt panem: aut alia obsequia exhibere ꝓsumant aliqñ interdicũt. ¶ (Cũ talia i derogationẽ libertatis ecclesiastice ꝓsumãtur) eo ipso excõicatiõis sentẽtie decernimus subiacere. ¶ Ne clerici vel monachi secularib⁹ negociis se immisceãt.

¶ Bonifacius octauus.

Cap. i Statutũ felicis recordatiõis honorij pape tertij predecessoris nostri qd decanis/archidiaconis/ꝓpositis plebanis/cantorib⁹ aliis clericis habẽtib⁹ personatus audire leges vel phisicã interdicit: ad eos q̃ parrochiales ecclesias obtinere noscitur pie memorie Clementis pape quarti ꝑdecessoris nr̃i vestigiis inherentes declaram⁹ pñtis cõstitutiõis oraculo ratione ecclesiarũ hmõi nõ extendi. Nisi eedẽ ecclesie fuerint plebante sub se capellas habẽtes i qb⁹ instituunt clerici ꝑpetui neq̃ũtes ab ipsis absq3 cã rõabili amoueri ¶ Idẽ. ca. ii.

Ut piculosa religiosis euagãdi materia subtrahat districtius inhibemus: ne de cetero aliqs quancũq3 religionẽ tacite vel expresse ꝓfessus i scholis vel alibi temere habitum religiõis sue dimittat: nec accedat ad q̃uis studia lr̃arũ: nisi a suo ꝑlato cũ ꝯsilio sui cõuẽt⁹ vel maioris partis eiusdẽ sibi eũdi ad studiũ licẽtia ꝑmiss⁹ sit cõcessa. ¶ Si qs aũt horũ temerari⁹ violator extiterit: excõicatiõis icurrat sentẽtiã ipso facto.

¶ Doctores quoq3 siue magistri qui religiosos habitu suo dimisso: leges vel phisicã audiẽtes sciẽter docere: aut i scholis ꝓsũpserit retinere: sint eo ipso sint sententia inodati. ¶ Idem ca. iii.

Episcopus seu q̃cũq3 ali⁹ ꝑlat⁹ vel clericus iurisdictionẽ obtinens tẽpalẽ: si homicidio aut alio maleficio ab aliqb⁹ i iurisdictiõe sua cõmisso: ballivo suo/vl' aliũ cuicũq3 instũgat: vt super hoc veritatẽ inqrens iusticie debitũ exequat: irregularis cẽseri nõ debet: q̃uis ipe balliu⁹ vel ali⁹ cõtra malefactores ad penã sanguinis ꝓcesserit iusticia mediante. ¶ Nã lz clericis cãs sanguinis agitare nõ liceat: eas tñ (cũ iurisdictionẽ obtinẽt tẽpalẽ) debẽt ꝛ pñt metu irregularitatis cessante aliis delegare.

¶ Sequitur quartus liber.

¶ De spon. ꝛ matrimõ. Boni. viii. Cap. vnicũ

Ex sponsalib⁹ puris ꝛ certis/etiã si cõsũguinitatis/affinitatis: frigiditatis/religiõis (aut aliis quisera tiõe sint nulla) dũmodo nõ sint nulla ex defectu ꝯsensus oĩ efficac ad ipediẽdũ ꝛ dirimẽdũ seq̃ntia spõsalia vel matrimonia/nõ aũt ad precedentia dissoluendũ ipedimẽtũ iusticie publice honestatis. ¶ Quare

ille qui spōsalia pure ac determinas te cū aliqua muliere cōtraxit: et postmodū cū secūda ꝑoris consāguinea idē fecit/ex ꝑorū sponsaliorū vigore (qb⁹ p publice honestatis iusticiā ex scōis spōsalib⁹ subsecutā minime derogat) ad mrimoniū ɔtrahēdū cū prima remanet obligat⁹. ¶ Ille vo q̄ spōsalia cū aliq̄ muliere sub ɔditiōe ɔtraxerit: si postmodū añ ɔditiōis euētū cū alia ꝑoris cōsāguinea p vba ɔtraxerit de pñti: cū scōa remāere debebit: cū ex spōsalib⁹ cōditiōalib⁹ ante cōditionē extātē: sicuti cōsēsū nō habētib⁹: et icertis nulla publice honestatis iusticia oriat. ¶ De desponsatione impuberum. ¶ Bonifacius. viii.

Cap̄m unicū.

Si infātes adinicē vl' vn⁹ maior septēnio et alt' minor spōsalia ɔtraxerint ipi vel parētes p eis: nisi p cohabitationē eorū mutuā: seu alias verbo vel facto ipoꝝ liq̄do appareat eosdē in eadē volūtate factos maiores septēnio ꝑdurare: spōsalia hmōi q̄ ab initio nulla erāt: p lapsū dicti tpis minime cōualescūt et iō cū sint nulla ratione defectu cōsēsus: publice honestatis iusticiā nō inducūt. ¶ Idē q̄q̧ si pubes et ipubes vl' duo ipuberes iā ꝓximi pubertati: et il quib⁹ etatē malicia nō supplebat p vba ɔtraxerint de pñti (spōsalia eñ illa q̄ iuris iterꝑtatiōe tm̄ fuerit spōsalia de futuro) lz vba ɔsensū exꝑmētia de pñti habuerit: et mrimoniū ɔtrahere itēderēt ɔtrahētes per aduētū pubertatis in mrimoniū nō trāseunt de pñti: nec mrimōiū (qd' vt mrimoniū etate silenuit ꝓhibēte) p lapsū dicti tpis ɔualescit. nisi p carnis copulā subsecutā vel aliquē modū aliū ɔtrahētes eosdē cū eiusdē ꝑseuerātia volūtatis ad pubertatē ipa puenisse ɔstiterit euidēter p dictū tñ ɔtractū q̄ valuit vt potuit nō sicuti agebat: publice honestatis iusticia est inducta. ¶ Porro ex spōsalib⁹ q̄ parētes p filiis puberib⁹ vel ipuberib⁹ plerunq̧ ɔtrahunt ipi filii si exꝑsse ɔsēserit vl' tacite vt si pñtes fuerit nec ɔtradixerit obligāt et ex eis orit iusticia publice honestatis. Et est idē si filii ipe spōsaliorū absētes et etiā ignorātes eadem spōsalia post sciētes ratificauerit tacite vl' exꝑsse: al's ex spōsalib⁹ cōtractis a parētib⁹ p filiis/nec ipi filii obligāt/nec publice honestatis iusticia inde surgit. ¶ De cognatione spirituali. ¶ Bonifacius octauus.

Cap. i.

Nedū iter baptisatū et illū q̄ eū suscepit de baptismo ac iter eūdē baptisatū et suscipiētis filios et vxorē āte susceptionē carnalit' cognitā ab eodē imo etiā iter suscipientē p̄rēq̧ baptisati et mrē: cognationē spūalē i baptismo ɔtrahi iure ɔstat: q̄ cognatio et ɔtrahēdū mrimoniū ipedit et dirimit post contractū. ¶ Et eadē q̄ de suscipiēte sūt dicta: sūt et de baptisāte cēsēda. ¶ Ex cōfirmatione q̄q̧ frōtis chrismatiōe spūalis cognatio eisdē modis cōtrahit' mrimonia sil'r ipediēs contrahenda et dirimens post contracta. ¶ Idem.

Ca. ii.

Per cathecismū q̄ ꝑcedit baptismū sacramētoꝝ fūdamētū et ianuā reliq̄ꝝ: cognatio spūalis ɔtrahitur p quā cōtrahēdū mrimoniū ipedit'. ¶ Ut ex ꝑdecessoris nri Clemen. pa. iii. decretali colligit' euident' dicēdo ei q̄ talis res vix cōtrahendo mrimonio ipedimētū afferret: velle videt' q̄ afferat/nā qd' vix fit: fieri tñ dubiū nō existit. ¶ Per illā tñ cognationē mrimoniū post eam contractū minime separatur. ¶ Idem.

Ca. iii.

Quāuis nō plres q̄ vnus vir: vl' vna mulier accedere debeant ad suscipiēdū de baptismo ifātē iuxta sacroꝝ canonū istituta: si tñ plures accesserit spūalis cognatio inde cōtrahit': mrimonia ɔtrahēda ipediens et āt post ɔtracta dissoluēs. ¶ De cōfirmatiōe itsup ɔtū ad hoc idē iudiciū est habēdū. ¶ Ex datiōe vero alioꝝ sacramētoꝝ cognatio spūalis nequaq̄ orit': q̄ matrimoniū impediat: vel dissoluat,

¶ Sequitur Quintus Liber.

¶ De accusationibus/inq̄sitionib⁹/

et denūciationibus. Bonifa.viii.

Cap.i. Postꝙ corā eo ꝙ contra te sup certis criminibꝰ inqͥsitor fuerat deputatus eadē crimina fuisti cōfessus: frustra cōfessionē tuā (ꝗmūiꝰ punitus) ex ea ꝓut iusticia suadebit) eo p̄textu ipugnare ꝯtēdis ꝙ sup eisdem criminibꝰ nō fueras ātea diffamatꝰ. Uel ꝙ p eūdē inqͥsitorē capitula sup q̄bꝰ cōtra q̄bꝰ te volebat iqͥrere tibi tradita nō fuerūt. Idem.

cap.ii. Si is cui cōtra te cōmissa fuerat simplr inqͥsitio sup certis criminibꝰ faciēda ꝓcesserit te p̄nte/ nec reclamāte aut q̄cꝙ sup hoc exci pīēte (infamie iqͥsitiōe omissa) adversitatē eorūdē criminū inqͥrēdā ꝓcessū hmōi ex eo ꝙ nō fuit de infamia p̄mi tus inqͥsitū vlteriꝰ ipugnare neq̄bis. De hereticis. Grego.ix. Reme archiepō ꝛ suis suffraganeis.

Cap.i. Quoniā epōꝝ numerꝰ ad degradationē clericoꝝ a cāonibꝰ ꝯstitutꝰ nō p̄t de facili cōuenire. Cōcedimꝰ vt sacerdotē vl aliū clīcū i sacris ordinibꝰ ꝯstitutū (cū p heresi fuerit sclari curie relinquēdꝰ: aut ꝑpetuo imorādꝰ) cōuocatis abbatibꝰ: aliīsq̄ p̄latis ꝛ religiosis ꝑsōis ac litatis: sue diocesis de quibus expedire videbitur suus solus possit eppiscopus degradare. Alexāder.iiii.

cap.ii. Quicūꝙ hereticos credentes: receptatores: defensores: vel fautores eoꝝ scienter p̄sumpserint ecclesiastice trādere sepulture vsꝙ ad satisfactionē idoneā excōmunicationis sētentie se nouerint subiacere. Nec absolutiōis bñficiū mereātur/ nisi ꝓpriis manibꝰ publice extumulēt. ꝛ ꝓiciant hmōi corꝑa dānatoꝝ. Et locus ille perpetua careat sepultura. Inhibemꝰ quoꝙ ne cuiꝙ laice ꝑsone liceat publice vel p̄uati de fide catholica disputare. Qui vero cōtra fecerit excōmunicationis laqueo innodetur. Heretici aūt credētes receptatores: defēsores: ꝛ fautores eoꝝ filii vsꝙ ad secūdā generationē ad nullū ecclesiasticū bene ficiū seu officiū publicū admittant. Quod si secus actū fuerit: decernimus irritū ꝛ inane. Ad hec quoscūꝙ viros ecclesiasticos q̄ ad p̄ces huiusmodi pestilentiū personarum dignitates: ꝑsonatꝰ: ꝛ quecūꝙ alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nūc p̄uamus talit acq̄sitis. volentes ꝙ tales ꝛ habitis careāt ꝑpetuo. ꝛ ꝗ receperit illa scīēter ad alia vel simi lia nequaꝙ̄ in posterū admittantur. Illorum aūt filiorū emācipationē quorū parētes post emancipationē etiā hmōi apparuerit āte ipsā a via veritatis ad heretice supstitionis inuiā declinasse: nulliꝰ voluimꝰ esse momenti: velut factā de hōibꝰ sui iuris cū dignū sit vt ꝓpter tāti atrocitatē delicti filiꝫ eē i parentū hereticorum ꝑferit potestate. Idem inquisitoribus heretice prauitatis.

ca.iii. Filiꝫ vel heredes illorum q̄ dū in egritudinis lecto decūbe rent petierunt hereticos consolatores: vt ab eis p manꝰ īpositionē cōsolationē reciperēt secūdū pessimā cōsuetudinem eorūdem: sicꝙ viam fue runt vniuerse carnis ingressi ad ꝓbādū ꝙ ibi defūcti cōsolationē illaꝝ immo veriꝰ desolationē nō sane mē tis effecti susceperit vel post ꝑditam iā loquelā (cū tñ mortis sit) vt dicitur apud eos ꝙ nullū talit cōsolēt q̄ nō sit sane mētis ꝛ memoriā h̄eat ordinatā) admitti nō debēt si dū viuebāt diffamati erāt de heresi: vel suspecti aut legitime cōstiterit ꝙ sane mētis existētes hmōi hereticos petierunt. Alioqui admitti poterūt p̄dicti filiꝫ vl heredes ad ꝓbandū p̄missa. Nō tñ p vxores/ filios/ familiares vl de suis aliq̄s testes alios fide dignos ꝛ specialiter fidei zelatores.

ca.iiii. Idem eisdem.

Sup eo ꝙ scriptū legit: eccl̄a nulli claudit gremiū redeūti q̄dꝙ hi q̄ pꝰ abiurationē erroꝝ vl postꝙ̄ se ꝓpiū ātistitē examinatiōe purgauerit si depꝛ̄hēsi fuerit i abiuratā heresim recidisse: sclari decernūt iudicio sū

vlla penitus audiētia relinquēdi: cū scripture hmōi videant sibiinicē ad uersari. qd tenēdū sit p sedē edoceri aplicā postulastis. Nos itaqꝫ inqsitioni vre de frm nostroꝝ ꝯsilio rndemꝰ qꝫ taliter deph̄ēsis etiā sicut dictū ē) sine villa penitꝰ audiētia relinqndi sint iudicio seculari: si tn̄ postmodū peniteāt ꝛ pnie signa i eis appa fuerit manifesta: nequaqꝫ sūt (hūmilr petita) sacramēta pnie/ac eucharistie denegāda. Idem ijsdem.

Ca. v. In fidei fauorē. Cōcedimꝰ vt i negocio inqsitōis heretice prauitatis: excōicati ꝛ participes vel socij crimis ad testioniū admittantur. Presertim in pbatiōnū aliarū defectū ptra hereticos credentes/fautores: receptores: ꝛ defēsores eoꝝ: si ex verisimilib' cōiecturis. Et ex numero testiū: aut psonarū (tā deponētiū quā eoꝝ cōtra q̄s deponit) qualitate ac alijs circūstantijs sic testifi cātes falsa nō dicere presumantur.

Ca. vi. Idem eisdem.

Residentes regimini alicuius regni: prelatie: siue loci (lꝫ excōmunicati vel de facto tm̄ ꝛ nō de iure iurisdictionē habētes ac eoꝝ officiales ad reqsitionē ordinarioꝝ vel delegatoꝝ ipoꝝ: aut inqsitoꝝ heretice prauitatis non valentiū sine more dispēdio vel negocij piculo recursū habere ad superiores q̄ legitime locis ipis possint iusticiā exeq̄) pñt ꝛ debēt cōtra hereticos credētes: fautores: receptatores: ꝛ defēsores eoꝝ iusticiam ꝛ suum officium exercere. Nec requirētes hmōi excōicatos pter hoc snīam excōicatōis icurrūt. Non tamē p̄sidentib' p̄libatis vel officialib' eoꝝdē ppterea i alijs casibus itelligat̄ concessū aliquid vel permissum. Idem eisdem.

Ca. vij. Cum ꝯtumacia (ł cā p̄sertī fitei) suspitiōi p̄sūptionē adijciat vehemētē ī suspectꝰ de heresi vocatꝰ a vobis vt de fide rñdeat: excōicatōis vinculo (p eo qꝫ parere subterfugit: aut cōtumacit̄ se absentat) p vosfuerit inodatꝰ: quā p annū animo sustineat ptinaci: extunc velut hereticus condennetur. Idem eisdem.

Accusatꝰ de heresi vel suspectꝰ cōtra quē de hoc crimine magna ꝛ vehemēs suspitio orta erat: si heresim i iudicio abiurauit ꝛ postea cōmittit i ipa: cēseri dꝫ quadā iuris fictiōe relapsꝰ: lꝫ añ adiurationē suā heresis crimē plene pbatū nō fuerit cōtra ipꝫ. Si aūt leuisꝰ modica suspitio ilis fuerit (qꝫqꝫ ex hoc sit grauiꝰ puniēdus) nō tn̄ dꝫ i heresim relapsoꝝ pena puniri. Qui vero q̄ in vna heresis specie vel secta cōmisit: aut i vno fidei articulo seu eccl'ie sacramēto errauit: ꝛ postmodū heresiꝫ simplr vel gñalr abiurauit: si extunc in aliā etiā heresis speciē: siue sectā: aut alio articulo: seu sacro cōmittat volumꝰ vt relapsū i heresiꝫ iudicari. Ille quoqꝫ de cuiꝰ lapsu i heresim añ adiurationē cōstiterat: vel nunc pstat: si post illā hereticos acceptet: deducat/visitet/siue associet/aut dona vel munera eis donet: vel mittat: seu fauorē eis ipēdat: q̄ excusari nō possit etiā sine adoratiōe (vt verbis vris vtamur) merito debet iudicari relapsus cū illū ex approbati a se pꝰus erroris cōsequētia nō sit dubium id fecisse. Licꝫ vero pluri a testio sinio etiā post penitētiā repellāt: si tn̄ hi q̄ corā iquisitorib' iurantes tā de se qꝫ de alijs sup facto heresis dicere veritatē eā celando deierēt: ꝛ postmodū velit corrigere dictū suū ptra se ac alios suos cōplices deponēdo cū crimē hmōi sit exceptū: si ex manifestis indicijs apparuerit talesnō a i leuitate aut odij fomite: seu corruptione pecunie sed zelo fidei orthodoxe dictū suū velle corrigere: ac modo (que pꝰus tacuerat) reuelare i fauorē fidei (nisi aliud obsistat) stari debꝫ tā cōtra se qꝫ cōtra reliquos attestationib' eoꝝdē. Sane cū negociū fidei (qđ summe puilegiatū existit) p occupatiōes alias nō dꝫ ipediri: pestis inqsitores heretice a sede aplīca deputati: de diuinationibus: etiā sortilegijs (nisi heresim saperēt) manifeste itromittere se nō debent: nec punire talia exercētes sed eos relinq- cap. 8

quere suis iudicibus puniendos. ¶ De questionibus preterea vsurarum mortis: et contra illos quibus restitutio: ne vsurarum in penitentia pro heresis crimine iniunxerunt: ac illi se et sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesie obligarunt: in tromittere se non possunt: ne per eas huiusmodi offendiculum negocio fidei preparetur. ¶ Si vero pro his que in heresi receptando vel defendendo: hereticos seu eis fauendo: non tamen etiam hereticus quis commiserit sub obligatione bonorum suorum inquisitoribus se astrinxit ad recipiendam ab eis penitentiam: et complendam: et ea licet iniuncta non tamen peracta decessit: si per huiusmodi penitentiam onus impositum fuerit perficiens ad salutem: in bonis eius et talibus exequendum: ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent heredes vel alii: ad quos cum suo onere bona huiusmodi deuenerunt. ¶ Porro si propter huiusmodi hereticorum receptationem: defensionem: seu fauorem: quis ad faciendam penitentiam quam inquisitores ibi iniungere vellent bona sua obligauerit eisdem: et antequam ei penitentia iniungeretur decessit: eius heredibus non est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. ¶ In eo vero casu quo heredes ad successionem non debent ob heresim sui auctoris admitti non obstante quod auctore ipso viuente hoc non fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum ad confiscationem bonorum post mortem eiusdem nihilominus procedatur. ¶ Sacerdotes insuper et alii clerici qui negociis inquisitionis instruendo citatos hereticos vel eorum credentes de celanda veritate: vel dicenda falsitate: seu eos indebite liberando in uenti fuerint impedire (cum non sit dubium: eos ipsa facere in fauorem heretice prauitatis) per inquisitores a talibus compesci possunt: et pena debita castigari: tam per captionem personarum: quam alias prout culpa exegerit delinquentis. ¶ Religiosi etiam sunt imitatores penas: vel alia grauius puniendi quam seculares: si inuenti fuerint in he resi vel complicibus deliquisse. ¶ Urbanus 4.

¶ Statutum ciuitatis: castri vel ville vel alterius loci: per quod negocium inquisitionis heretice prauitatis directe vel indirecte (ne in eo libere procedi valeat) impediri: vel quomodolibet retardari nullius existere firmitatis. Ipsius ciuitatis vel loci dominum/potestatem capitaneum: consules vel rectores: per quem vel quos eadem ciuitas seu locus regitur quocumque nomine censeatur: ad statutum huiusmodi ociosio cesano vel eius vicario: aut inquisitori seu inquisitoribus labis prefate sine more dispendio exhibendum: et si tale inuentum fuerit reuocandum omnino vel saltem eatenus moderandum: quod per illud inquisitionis processus non impediatur: vel aliquatenus retardentur per censuram ecclesiasticam decernimus compellendos. ut. inquisitoribus heretice prauitatis. Clemens quar. cap. xi.

tus inquisitoribus heretice prauitatis.

Ne aliqui dubitationem sollicitam excitantes in dubium reuocent: an officium inquisitionis heretice prauitatis sollicitudini vestre intra certos limites ab apo. se. commissum expiret: per mortem roma. ponti. qui permisit. ¶ Presenti declaramus edicto ipsum officium non solum quo ad negocia viuente mandatore incepta: imo etiam quo ad integra et non cepta: et quod plus est quantum ad ea que tunc neque emerserant in fauorem fidei post commitentis obitum perdurare. ¶ Idem eisdem. ca. xi.

¶ Ut officium inquisitionis contra hereticos in prouincia in qua vobis idem officium est permissum auctoritate ap. possitis efficacius adimplere: discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatenus vbique in prefata prouincia simul vel separatim ius singulariter (prout negocii vtilitas suadebit) contra hereticos credentes/receptatores/fautores/et defensores eorum: necnon contra infamatos de heresi vel suspectos iuxta sanctiones canonicas (solum metu diuino que timore postposito) procedatis. ¶ Si vero aliquis ex predictis heretica labe premissa abiurata: redire voluerit ad ecclesie vnitatem: et iuxta formam ecclesie absolutionis beneficium impendentes et iniungatis eidem quod iuri congruit talibus consueuit. prouiso solerter: ne simulata conuersione redeant fraudulenter et vos imo seipsos fallentes sub agni specie lupum gerant. ¶ Uerum quia tam graui crimine cum multa oportet cautella procedi (vt in reos sine vllo proferatur errore duere ac digne seueritatis vltionis) volu-

mus et mādamus vt in examinatione testiū quos recipi super crimine pre dicto ipsumq contingētibus opor tuerit: adhibeatis duas religiosas et discretas psonas. in quarū psen tia per publicas (si commode po testis habere) personas aut p duos viros idoneos fideliť eorundē depo sitiones testiū scribant. ¶ Ad cōscri bēdas quoq hmōi depositiones tes stium: et ad faciendū omnia q in com misso vobis officio ad scriniarū seu tabellionis officiū ptinent teneri di stricte precipimus: cū p vos fuerit re quisiti ōes et singulos vestri ordinis fratres qui dū essēt in seculo tabel lionatus officiū habuisse aut exercuis se noscunť et illos etiā quibus idē ta bellionatus officiū ratiōe prefati ne gocij fidei fuit ab apo. se. commissū et imposterū committeť. committen tes huiusmodi fratribus necnon et aliis religiosis quibuslibet: q similiť dum essent in seculo tabellionatus offi ciū habuerūt: et exercuerūt: qbusuis etiā clericis secularibus officium ip sum habentibus: etiam si ijdē fratres religiosi et clerici sint in sacris ordi nibus constituti: exercēdi libere offi ciū ipsum quo ad premissa nō ob stante statuto aliquo cōtrario cano nis vel ordinis quocumq vallato munimine potestatē. ¶ Compescēdi preterea monitione pmissa per cen suram ecclesiasticam appellatione postposita: pdicatores: questuarios vbi contigerit pro inqsitionis seu fi dei negocio cōgregationes fieri vel aliis eidē negocio quomodolibet ex hoc impedimentū aliquod afferri) a predicationis officio: quod ad ip sos nullatenus ptinet (quorū interest tantū charitatiua subsidia supplici ter petere: ac indulgentiā si forte ha bent exponere) liberaz vobis et sin gulis vestrū cōcedimus auctē psentiū facultatē. ¶ Denique vt circa pmissa plene vobis et singulis vestrū cohertio nis expedita et inuiolabilis assit aucto ritas: volumus vt ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) inuocato auxilio brachij secularis: pdictores per censurā ecclesiasticā appellatiōe ne postposita ppescendo: nō obstan tibus aliqbus priuilegijs vel indulgē tijs qbuscūq psonis cuiuscūs cōdi tionis: dignitatis: vel gradus religio nis / vel ordinis collatibus / vel vni uersitatibus ciuitatū et locoꝝ spāliter vel gñaliter sub quacūq verboꝝ ex pressiōe vl forma a mēoriata se de cō cessis vel imposterū concedendis: etiā ex hmōi vel aliis pulegijs vel indul gentijs nullū vobis in tante pietatis negocio velimus obstaculū inponi: et cōstitutione de duabus dietis edita in cōci. gene. ¶ Statuimus insup vt ptās / capitaneus / seu rector / vel cōsu les / seu quis aliā q ciuitati psunt vel loco alteri ad pñs aut perunt in fu turū: ad reqsitionē diocesanoꝝ vel vicarioꝝ suoꝝ seu inqsitoꝝ heretice prauitatis iurēt pcise attēdere inuiola biliť et obsuare ac facere a suis sub ditis obsuari toto tpe sui regiminis in tris sue iurisditiōis regimini sub iectis ostōnes ɔ hereticos credētes receptatores fautores: et defensores eoꝝ ipoꝝq filios et nepotes a se. ap. pmulgatas ac etiā approbatas: q si iurare noluerit et suare vt infamis et tāq hereticoꝝ fautor ac de fide sus spectus officio et honore sui regiminis spolieť nec vlterius ptās capitaneus cōsul vel rector habeať inlid. aut de cetero in aliquā dignitatē vel offīm publicū vlterius assumať: et qvt ptās ballius cōsul vel rector fecerit nullā obtineant firmitatē. ¶ Bonifa. viij. inquisitoribus heretice prauitatis.

Ca. ix.

Ut cōmissi vobis officiū debitū vtilius et vberius exequamini: san cte mēorie Innocētij Ale. et Cle. pre decessoꝝ nostroꝝ vestigijs inheren tes: vobis et vestrū singulis cōmittēdi citationes et denūciationes inlarū qā in quoslibus hereticos credētes re ceptatores defēsores et fautores eoꝝ tuleritis. ¶ Aduocādi qz prout expe dierit pitos qslibet vt vobis assistāt et in hmōi ferēdis sentētijs pbeant osiliū oportunū ac eis q sup hoc vo bis humiliter pareāt in virtute obediē tie iungēdi. ¶ Cōuocādi etiā clerū

et populũ ciuitatũ: castrorũ: aliorũq;
locorũ (put dicto negocio fidei vide-
ritis expedire). ¶ Et contra illos quos
in prouincia (in qua vobis inquisitionis of-
ficiũ est cõmissũ) heresis crimẽ cõstiti-
terit cõmisisse (licet ad alias partes se
transferendos duxerint) procedendi.
¶ Necnõ faciendi quibuslibet assignas-
ri vobis libros seu quaternos et alia
scripta in quibus inquisitiones facte ac pro-
cessus p quoscũq; auctoritate se. a-
po. vel legatorũ eius habiti contra hereti-
cos continẽt: et illorũ q vestris mãdatis obe-
diẽtes humilit stãt ppt heresim in car-
cere vel muro reclusi penãpna cũ p-
latis quorũ iurisdictiõi subsũt mitigã-
di vel mutãdi: cũ videritis expedire.
¶ Priuãdi preterea vel priuatos nũciã-
di dignitatibus ac alijs bñficijs ec-
clesiasticis de diocesanorũ vel eis abs-
tibus vicariorũ suorũ cõsilio: et officijs
publicis ac honoribus quibuscũq; eos-
dem hereticos credẽtes receptato-
res et defensores ipsorũ eorũq; filios et
nepotes plenã cõcedimus facultatem
¶ Sũt aũt diocesani in priuando tales
vel nũciãdo priuatos bñficijs et hmõi
reqrẽdi nisi forte cõstaret legitime: q
quidem sciẽter hmõi psonis eadẽ bñfi-
cia cõtulissẽt: tũc ei eos in his reqrẽ-
dos nõ eẽ censem9: sed potius a suo
iudice puniendos. ¶ Idem.

c.xiij ¶ Contra christianos q ad ritum
trãsierint vel redierit iudeorũ
(Etiam si hmõi redeuntes dũ erant
infantes aut mortis metu: nõ tamen
absolute aut precise coacti baptizati
fuerint) erit tanq̃ contra hereticos
si fuerit de hoc cõfessi aut p xpianos
seu iudeos cõuicti. Et sicut contra fau-
tores receptatores et defensores he-
reticorum: sic contra fautores rece-
ptatores et defensores talium est p-
c.xiiij cedendum. ¶ Idem.

Decreuit felicis recordationis
Innocẽtius papa. iiij. q ppt
heresim maritorũ / vxorũ catholicarũ
dotes nõ debeãt cõfiscari. ¶ Quod
intelligendũ fore censemus: nisi for-
te mulieres ipse cum viris matrimo-
nia cõtraxissent quos hereticos tũc
sciebant. ¶ Idem.

Statutũ felicis recordationis
Innocẽtij et Alexãdri pdeces-
sorum nostrorũ ne videlicet heretici ca.xvi
credentes receptatores defensores
et fautores eorũ ipsorũq; filij vsq; ad
secũdã generationẽ ad aliquod bñfi-
ciũ ecclesiasticum seu publicũ offi-
ciũ admittantur: quod si secus actũ
fuerit sit irritũ et inane. ¶ Primũ et
secũdũ gradũ per paternã lineã cõ-
prehendere declaram9 per maternã
vero ad primũ dũtaxat volum9 hoc
extendi. Hoc sane de filijs et nepoti-
bus hereticorũ credẽtiũ et aliorum
huiusmodi: q tales esse vel tales etiã
decessisse pbãtur intelligẽdum esse
videtur: nõ autẽ illorũ quos emẽda-
tos esse cõstiterit: et reincorporatos
ecclesie vnitati: et p culpa hmõi ad mã-
datũ ecclesie penitẽtiã recepisse quã
ipi vel iã perfecerunt vel humilit p-
secutioni eius insistũt: vel parati fue-
rint ad recipiẽdã eandẽ. ¶ Idem.

Inquisitores heretice prauitatis
ab apostolica sede seu alio. vel
alijs quibuslibet deputati: de huius- c.xvij
modi crimine inqrere cõtra episco-
pos nequeũt aut eius pretextu pce-
dere contra eos. ¶ Nisi in litteris cõmis-
sionis apostolice (q hoc possint) cõti-
neat expresse. ¶ Si tñ inquisitores ipi
epos vel alios superiores prelatos
sciuerint vel inuenerit circa crimen
hereseos cõmisisse. aut eos de hoc
diffamatos existere vel suspectos id
tenebũtur sedi apo. nũciare. ¶ Idẽ.

Per hoc q negociũ heretice pra- c.xviij
uitatis alicui vel aliqb9 ab apostoli-
ca sede generaliter in aliq̃ prouincia ciui-
tate vel diocesi delegat: diocesanis
epis qui ipi auctoritate ordinaria vel
delegata (si habẽt) in eodẽ pcedere
valeãt: nolum9 derogari. ¶ Verũ ut
dictũ inquisitionis negociũ efficacius
meli9 vtrinsq; pcedat cõcedim9 q p
epos ipsos et per inquisitores de facto
eodẽ inqri valeat cõiter vel diuisim:
et si diuisim pcesserũt: teneãt sibi in-
uicẽ cõicare pcessus: vt p hoc possit
meli9 veritas inueniri: et nisi hoc casu
inquisitores in sentẽtie platiõe dioce-
sanis vel ecõtra duxerint deferẽdũ.

perpetrosq simul sñia pferet: si qua ferenda (si nõ conuenerit) perpetrosq negociũ sufficiẽter istructũ ad sedẽ apostolicã remittat. ¶ Siue aũt ordinaria siue delegata ẽpi ptãte pcedant. illũ in pcedendo modũ obseruent: quem inquisitores possunt et debent per iura cõmunia vel p spẽales cõcessiones seu ordinationes sedis apostolice obseruare. ¶ Idem.

Capi. xviij. Ut inquisitionis negociũ contra hereticã prauitatẽ ad dei gloriã et augmẽtũ fidei nostris tẽporibus prosperetur: leges quasdã per Federicũ olim romanorũ iperatorẽ tunc i deuotione romane psistẽtem ecclie pmulgatas (quatenus dei et ecclesie sctẽ sue honorẽ promouẽt et hereticorũ exterminiũ psequunt: et statutis canonicis nõ obsistunt) approbãtes et obseruari volẽtes vniuersos seculi ptãtes et dños tẽporales: ac puinciarũ / terrarũ / ciuitatũ / aliorũq locorũ rectores quibuscunq dignitatibus vel officijs aut noĩbus censeant: requirimus et monemus vt sicut reputari cupiũt et haberi fideles: ita p defensione fidei diocesanis epis et inquisitoribus heretice prauitatis a sede aplica deputatis: aut i posterũ deputandis pareãt et itendãt in hereticorũ credẽtiũ fautorũ / receptatorũ / et defensorũ ipsorũq inuestigatione / captione / ac custodia diligẽsti: cũ ab eis fuerint reqsiti: et vt pfatas psonas pestiferas in ptãtẽ seu carcerẽ epõrũ aut inquisitorũ dictorũ vel ad locũ de quo ipsi vel aliqui ex eis mandauerit ifra eorũdẽ dñorũ potestatũ vel rectorũ districtum ducant vel duci faciãt sine mora: vbi p viros catholicos a pfatis epis seu inquisitoribus vel eorũ aliquos deputatores sub arcta et diligenti custodia teneant: donec eorũ negociũ per ecclie iudicẽ termineẽ. Utq de hereti a diocesano epõ vel inquisitore seu inquisitoribus condẽnatos: pfati potestates dñi tẽporales: siue Rectores vel eorũ officiales seu nũcii sibi relictos stati recipiant indilate animaduersione debita puniẽdos: non obstantibus appellationibus: seu pclamationibus predictorũ neqtie filiorũ cũ tã secundũ ordinationẽ predecessorũ nostrorũ q secundũ legẽ iperialẽ appellationis: et pclamationis beneficiũ expresse sit hereticis et credẽtibus: ac eorũ receptatoribus: fautoribus: et defensoribus interdictũ. ¶ Prohibemus quoq districtius potestatibus: dñis tpalibus et rectoribus: eorũdẽq officialibus supradictis. ¶ Ne ipsi de hoc crimine (cum mere sit ecclesiasticũ) quoquomodo cognoscãt vel iudicent: siue captos p eodẽ crimine absq dictorũ epõrũ siue inqsitorũ: aut saltẽ alterius eorũdem licẽtia vel mandato a carcere liberẽt: aut executionem sibi pro hmõi crimine a diocesano / vel inqsitoribus seu inqsitore iunctã: prompte (prout ad suũ spectat officiũ) facere seu adiplere detractẽt vel als diocesanorũ aut iqsitorũ / iudiciũ seu sententiã seu pcessum directe vel indirecte ipedire psumant. ¶ Si qs vo de predictis ptãtibus: dñis tpalib rectoribus: vel eorũ officialib seu balliuis cõtra pdicta fecerit aut psfato fidei negocio sepe fatis diocesano epõ vel inqsitoribus incũbẽti se opponere forte psumpserit vel ipsum aliquatenus ipedire: necnõ et q sciẽter i predictis dederit auxilium consiliũ vel fauorẽ excõicationis se nouerit mucrone pcussũ quã si per annũ aio sustinuerit pertinaci: ex tũc velut hereticus condẽnetur. ¶ Idẽ.

Cum sm leges ciuiles nefarias nature ptrarias: incestas nuptias cõtrahẽtes eo ipso iurũ dominũ rerũ pdant. Et mulier huiusmodi legẽ transgrediẽs (psertim parentib suis nõ cõsentiẽtibus) raptoris nuptias eligens bona oĩa q p legẽ sibi obuenerãt a raptore: ac aliis cõsortibus raptus ipso iure amittat: certosq casu deferant i fiscũ. Ac etiam illicitas spes trãsuehẽs. Aut rerũ pecturarũ pfessionẽ omittẽs: earũdẽ specierũ et rerũ pprietate hocipso priuet: et fisco rerũ et spẽrũ dictarũ proprietas acqrat. Bona hereticorũ c. xix.

(qui grauis horribilis ac detesta bilius q̄ pdicti delinquunt) ipso iure de fratrū nostrorū pcilio decernim⁹ cōfiscata. ¶ Cōfiscationis tñ hmōi executio: vel bonorū ipsorū occupatio fieri non debȝ p principes/ aut alios dños tēporales (iuxta Gregorij pape predecessoris nři declarationē) antequā p epm loci vel aliā psonā ecclesiasticā que sup hoc habeat potestatem: sententia super eodē crimine fuerit promulgata. ¶ Idem.

Ca.xx Statuta qdā felicis recordationis Inno. Alex. ⁊ Clementis predecessorū no. quibusdā declarationis ⁊ additis recēsentes pcedimus q̄ i inquisitionis heretice prauitatis negocio pcedi possit simpliciť ⁊ de plano ⁊ absq₃ aduocatorū ac iudiciorū strepitu ⁊ figura. ¶ Iubem⁹ tñ q̄ si accusatoribus vel testib⁹ in cā heresis iteruenientibus seu deponētibus (pp̄ter potētiā psonarū ptra quas inqriť) videant epūs vel inquisitores graue periculū iminere: si cōtigat fieri publicationē noim eorūdē: ipsorū noia nō publice sȝ secreto corā diocesano epō vel (eo absente) ipsi⁹ vicario: qñ inquisitores pcedūt. qñ vero pcedit epūs corā inquisitoribus si haberi cōmode possit copia eorūdē: ac nichilomin⁹ / siue epūs/ siue inquisitores pcesserit: aliquibus psonis puidis ⁊ honestis (iuris q₃ peritis (quas ad hoc vocari: ⁊ eis p totū pcessū sup q̄ deliberādū ē seriose manifestari ac itegraliť explicari/ ⁊ de ipsorū pcilio ad sniam vel pdēnationē procedi volum⁹) exprimanť. sic q₃ (non obstāte q̄ illi ptra quos hmōi deposuerīt: noia ipsorū non fuerit publicata) adhibeať ad cognitionē iudicis istruendā plena fides depositionibus testiū eorūdē. Et vt eorūdē accusatorū ⁊ testiū piculis efficacius occurrať ⁊ cauti⁹ i inquisitionis negocio pcedať: pñtis pstitutionis auctoritate pmittim⁹: q̄ epūs vel inquisitores secretū possint idicere illis quibus (vt imissū est) pcessum hmōi explicabūt: ⁊ i eos si archana pciliū seu pcess⁹ sibi sub secreto ab eisdē episcopo vel inquisitorib⁹ patefacta: preter eorū licētiā aliis patefecerit excōicationis sententiā quā ex scelerati violatione ipso facto icurrāt si eis expedire viderit promulgare sic tñ q̄ inquisitores epm vel epūs inquisitores non excōmunicēt hac de cā: sed ipsi ex iuncto ex nunc a nobis sub virtute sancte obedientie districto precepto ad secretū hmōi teneanť. ¶ Cessante vero piculo supradicto accusatorū ⁊ testium noia (prout in aliis fit iudiciis) publicentur. ¶ Ceterum i his oibus precipimus tam epos/ q̄ inquisitores purā ⁊ prouidā itentionē habere: ne ad accusatorū vel testiū noia supprimenda: vbi est securitas periculū esse dicāt: nec in eorū discrimen securitatē asserant: vbi tale periculū imineret: sup hoc eorundem conscientias onerantes. ¶ Cōstitutiones vero ordinatiōes et mandata alia prede. nostrorū i negocio heretice prauitatis facta cōsessa seu etiā ad cōsulta responsa: q̄ cōstitutionib⁹ supradictis sup eadē editis prauitate non obuient: i suo volumus robore permanere.

¶ De scismaticis. Bonifacius. viii. Ca. vnicū

Ad succidendos infructuosos palmites pestiferos ⁊ nociuos quos (quasi ficus fatua) domus de colūna pduxit nescientes i semitis iusticie dirigē gressus suos ad cor reuerti: ⁊ agere penitentie dignos fructus/ iȝ diutius expectatos Iacobū vcȝ de colūna ⁊ petrū nepotē eius olī scte romane eccle cardinales: ⁊ filios quondā Iohannis de colūna fratris dicti Iacobi: ⁊ pris petri prefati posteros ⁊ fautores et sequaces eorū i virtute altissimi exurgentes: spūaliter ⁊ tpaliter ptra eos duximus pcedendū. ¶ Cōsequēter dictis Jacobo ⁊ Petro descendentibus i profundum malorū ⁊ mo lientib⁹ inconsutilē tunicā dñi: sancte vcȝ ecclesie scindere vnitatē: et vt gladiū acuentibus linguas suas et prorumpentibus: non tā in verba blasphemie ⁊ scismatica quam iīsas na q̄ i scriptis redacta sub sigillis q̄

bus antequã essent depositi pbent
p vrbē ꝛ diuersa mūdi climata desti
nauerant: estimātes loquacitatē fa
cundiã: ꝛ maledicere cōscie bone si
gnū: ꝛ conficta materia disputandi
(q̄ veritate nō poterãt) nos saltem
lacerare putcis p̄sumpserint: quoꝝ
dicta lꝫ possemus superiori assertio
ne puincere: ꝛ luce clarioribꝰ rōni
bus cōfutare: duximꝰ eoꝝ latratibꝰ
non dare rn̄sum. vt contrita eoꝝ ra
bies/auctoritate sono: a p̄sidētis in
supremo iudicij solio frangeret: ꝛ pa
tens veritas p seipsam vere in publi
cam notionē nostrūq̄ silentiū i sup
plicium eis foret. pcessus tn̄ cōtra ip
sos ꝛ alios fecimꝰ successiue varios
diuersisq̄ tp̄ibus spirituales ꝛ tp̄a
les penas: ꝛ snīas cōtinentes ꝛ mul
tas: quoꝝ (q̄ totū tenorē p̄stitutio
ni p̄nti inserere longū esset) ex eis
quedã cōpendiose collata huic nr̄e
constitutioni duximꝰ inserenda: ad
certitudinē p̄ntiū ꝛ memoriã futu
roꝝ (vcꝫ q̄ ex causis q̄ rōnabiliter
nos mouerūt de fratrū nr̄oꝝ conci
lio) deposuimꝰ dictos Jacobū ꝛ pe
trū a cardinalibus eiusdē eccl'ie/et
ab oi cardinalatꝰ cōmodo ꝛ honore
ipsosq̄ iudicauimus scismaticos et
blasphemos tanq̄ hereticos puniē
dos/expositis psonis eoꝝ a fidelibꝰ
capiēdis: oibꝰ bn̄ficijs/officijs/ho
noribus/dignitatibꝰ ꝛ p̄laturis ppe
tuo priuantes eosdē: ꝛ reddentes in
habiles ad habēda: cunctis eoꝝ bo
nis mobilibꝰ ꝛ imobilibꝰ iuribus ꝛ
iurisdictionibꝰ publicatis. ¶ Cōtra
natos insup ꝛ posteros dicti Johã
nis spūaliter ꝛ tp̄aliter duximꝰ mul
tipliciter pcedendū eoꝝ bonis ꝛ iu
ribus publicatis ꝛ cōfiscatis: ipsisq̄
posteris dicti Johãnis p masculi
nã ꝛ feminã lineã descendētibꝰ indi
gnis ppetuo redditis ad cardinala
tus honorē ꝛ quelibet officia/ bn̄fi
cia ꝛ ministeria i eccl'ia maiorata vel
eius cura: alibi vero vsq̄ ad quartã
generationē ¶ Omnē psonã p̄ntē ꝛ
futurã cuiuscunq̄ fuerit preeminen
tie conditionis dignitatis aut eccle
siastici vel mūdani (etiã si fore: san
cte romane ecclesie cardinalis) que
ipsos Jacobū ꝛ Petrū vel eoꝝ alte
rum scienter ꝛ deliberate p cardina
libꝰ habuerit ꝛ tenuerit: aut ad car
dinalatū admiserit: seu votū eoꝝ vl
alicuius ipsoꝝ suffragiū i electione
romani pontificis admiserit: aut in
pontificē romanū elegerit/nolauerit
rit/ assumpserit /vel receperit : seu
dederit in his vel ad hoc auxilium/
consiliū/ vel fauorem: excōicationis
snīa duximus innodandū: a qua (abs
q̄ expressa licentia roma. pon.) non
possit absolui. nec etiã p collegium
apostolice sedis: eadē sede vacante:
eūq̄ p̄latione/dignitate/ statu ꝛ ho
nore ecclesiasticis oino priuamus ni
chilominꝰ oēs q̄ dictis Jacobo et
Petro alijs ꝛ natis dicti Johãnis fa
uorē prebuerit vel auxiliū i rebellio
ne/ vel scismate p̄sistentibꝰ excoica
tionis snīa innodantes. ¶ Hec ꝛ alia
p nos facta in p̄dictis nr̄is pcessibꝰ
et i lr̄is nr̄is bullatis sup eis p̄fectꝭ
contēta: hac p̄stitutione ppetuo va
litura ratificamꝰ: p̄firmamus ꝛ etiã
innouamꝰ: eandēq̄ de nouo facimꝰ
de fratrū nr̄oꝝ cōcilio predictorū.
Et vt dictoꝝ malicia nō inueniat suc
cessorē: ꝛ punite trãsgressionis exē
plar retrahat alios ab offensa: ac in
obliuionē veritas veniēs non vage
tur incerta statuimus atq̄ decerni
mus vt ꝛ ipa inuiolabiliter obseruēt
et q̄ similes excessus ꝛ culpe/penis si
milibus in posterum puniantur.

¶ De homicidio.

¶ Innocen. iiij. i conci. gn̄ali. lugd.

Pro humani redemptiōe Capi. primū
generis de summis celorū
ad ima mūdi descēdēs:
et mortē tandē subiens
tp̄alē/dei filiꝰ Jesꝰ xp̄s
ne gregē sui p̄cio san
guinis glorioli redēptū ascēsurꝰ post
resurrectionē ad patrē absq̄ pasto
re dereliquer: ipiꝰ curam beato petro
apl'o (vt sue stabilitate fidei ceteros
in xp̄iana religiōe firmaret : eorūq̄
mentes ad salutis opa sue accēderꝫ
deuotionis ardore) cōmisit. vn̄ nos
eiusdē apostoli effecti (disponente

dño:lic3 imeriti)successores z ipius redēptoris locū i terris dc̄q̄ idigne tenētes circa gregis eiusdē custodiā sollicitis excitari vigiliis:z alarum salutj iugis attētiōe cogitatiōis iten dere submonēdo noxia:z agēdo pro futura debem⁹: vt excusso a nobis negligētie somno nr̄iq̄ cordis ocu lis diligētia sedula vigilātib⁹:alias deo lucrifacere sua nobis coopante gratia valeamus. ¶ Cū igit̄ illi qui sic horrenda ihūanitate detestāda q̄ seuitia mortē sitiunt aliorum vt ipos faciant p assassinos occidi:nō solū corporum sed mortē procurent etiam alarū(nisi eos exuberans gr̄a diuis na preuenerit vt sint armis spūali: bus p̄muniti)ac omnis potestas tris buatur a dño ad iusticiā rectēq̄ iu dicium exercendū. ¶ Nos tanto pe riculo volētes occurrere alarū z tā nephariis p̄sumptiones ecclesiasti ce aiaduersionis mucrone ferire(vt metus pene meta hmōi presumptio nis existat)presertim cū nōnulli ma gnates taliter perimi formidantes coacti fuerint securitatē ab eorūdē assassinorum dño īpetrare sicq̄ ab eo non absq̄ xp̄iane dignitatis oppro brio redimere quodammodo vitam suā. ¶ Sacri approbatione concilij statuimus:vt q̄cunq̄ p̄nceps:prela tus:seu queuis alia ecclesiastica secu laris ve psona quempiā xp̄ianorū p p̄dictos assassinos interfici fecerit vel etiā mandauerit (q̄q̄ mors ex hoc forsitā non sequat̄)aut eos receptau erit vel defenderit seu occultaue: rit excōmunicationis z depositiōis a dignitate:honore:ordine officio z beneficio incurrat sentētias ipso fa cto:z illa libere aliis p illos/ ad q̄s eorum collatio pertinet/conferant̄.sit etiā cū suis bonis mundanis oībus tanq̄ xp̄iane religionis emulus a to to xp̄iano populo ppetuo diffidatus et postq̄ pbabilibus p̄stiterit argu mentis aliquē scelus tā execrabile cōmisisse nullaten⁹ alia excōmuni cationis vel depositionis seu diffi: dationis aduersus eum in sententia requiratur. ¶ Bonifacius octauus

P Relatis vel clericis q̄buscūq̄ q̄ de laicis suis malefactorib⁹ querelā penes secularē iudicē depo nentes.petūt emendā sibi fieri:z p: uideri ne ptra eos talia de cetero p̄ sumant̄:ptestando expsse q̄ ad vin ctā seu penā sanguinis nō intendūt ipsum nō dz:Quis als i tali casu de iure debeat pena sanguis irrogari: si iudex mortē illis īferat iusticia exi gēte. ¶ Aliōqn si p̄lati aut clerici p pter hmōi(q: iudex ad penā sangui nis posset pcedere)de suis malefa ctorib⁹ taliter cōqueri nō auderēt: daret plerisq̄ materia trucidandē eosdem:et ipsorum bona libere de predandi. ¶ Idem. ca.ij.

I S qui mandat aliquem verbes rari(is expsse ibi beat ne occi: dat̄ nullaten⁹ vel mēbro aliquo muti letur)irregularis efficit̄ si mādata rius fines mandati excedēs mutilet vel occidat. ¶ Cū mādato in culpa fuerit z hoc euentre posse debuerit cogitare. ¶ De vsuris. ca.iij.

Gre.x.in concilio gn̄ali lugdunēn.

Suratū vorag inē(que alas deuorat z faculta tes exhaurit)ppescere cupiētes p̄stitutionem latera.ptilij ptra vsu rarios editam sub dei maledictionis īminatione p̄cipim⁹ inuiolabilit̄ obseruari. ¶ Et q: q̄ mior feneratorib⁹ aderit fenerādi pmodi tas eo magis adimet̄ fen⁹ exercēdi libertas.hac gn̄ali p̄stōne sācim⁹ vt nec collegiū nec alia vniuersitas vl̄ singlaris psona cuiuscūq̄ sit digni tatis:pditionis:aut stat⁹ alienigenas et alios non oriūdos de t̄ris ipsorū publice funebrē pecuniā exercētes: aut exercere volētes ad hoc domos i t̄ris suis pducere vl̄ cōductas hr̄e aut als hītare permittāt:sed hmōi vsurarios manifestos oēs īfra tres menses de terris suis expellāt:nūq̄ aliquos tales de cetero admissuri: nemo illis ad fen⁹ exercēdū domos locet:vel sub alio titulo q̄cūq̄ cōce dat. Qui vero ptra fecerit:si psone fuerit ecclesiastice p̄triarche archiepi

eõs suspensionis/minores vo ꝑsone singularis excõicationis si autē collegium seu aliauniuersitas:interdicti sententiā ipso facto se nouerint icursuros. Quā si per mensem aio sustinuerint indurato:terre ipsoꝝ(quādiu in eis ꝗdē vsurerij cōmorant)extūc ecclesiastico subiaceāt interdicto.
¶ Ceteꝝ si laici fuerit:per suos ordinarios ab hmōi excessu(eo,cessante priuilegio) per cēsurā ecclesiasticā compescātur. ¶ Idem.

ca.iij. Q Uanq; vsurarij manifesti de vsuris quas receperant satisfieri expressa quātitate vel indistincte in vltima volūtate mādauerint:nihilominus tñ eis ecclesiastica sepultura denegetur donec de vsuris ipsis fuerit(ꝓut patiūt facultates eoꝝ) plenarie satisfactū:vel illis quibus facienda est restitutio:si presto sint ipi aliꝫ q̄ eis possint acquirere : vel eis absentibus loci ordinario aut eiꝰ vices gerēti:siue rectori parrochie in qua testator habitat corā aliquibus fide dignis de ipsa parrochia quibꝰ quidem ordinario vicario et rectori predicto modo cautionē hmōi eorū nomie liceat presentis cōstitutionis auctoritate recipere:ita q̄ illis perinde actio acquiratur: aut seruo publico de ipius ordinarij mādato idonee de restitutione faciēda sit cautū. Ceterū si receptarū vsurarū sit q̄ntitas manifesta illaꝫ semp in cautione p̄dicta exprimi volumꝰ alioquin aliā recipientis cautionē hmōi arbitrio moderādā ipse tñ sciēter nō minorē q̄ verisimiliter credit moderet: et si secꝰ fecerit: ad satisfactionē residui teneat. ¶ Omnes autē religiosos et alios q̄ manifestos vsurarios cōtra presentis sanctionis formā ad ecclesiasticā ausi fuerint admittere sepulturā:pene late.cō.cl.cōtra vsurarios ꝓmulgate statuimꝰ subiacere. ¶ Nullus manifestoꝝ vsurarioꝝ testamētis intersit: aut eos ad cōfessionē admittat:siue ipos absoluat:nisi de vsuris satisfecerint: vel de satisfaciēdo ꝓ suarū viribꝰ facultatū p̄stet(vt premittit)idoneā cautionē. ¶ Testamēta q̄q; manifestoꝝ vsurarioꝝ aliter facta nō valeāt:sꝫ sint irrita ipo iure

¶ De excessibꝰ prelatoꝝ. ¶ Bo.viij.

C Um ex eo q̄ p̄dicatores:et religiosi aliꝫ mendicātes:i ciuitatibꝰ castris:villis: aut aliis locis ad habitandū domos vel loca de nouo suscipiunt seu oli suscepta dimittūt se ibidē ad alia trāsferētes : diuersa scādala quādoq; ꝓueniāt:et frequētes clamores ad sedē apostolicā ꝑferant. ¶ Nos sup hoc ꝓuidere volētes: hoc perpetuo ꝓhibemꝰ edicto: ne deinceps aliq̄s:vel aliqui de p̄dictis quibuscunq; sup hoc ꝑuilegiis muniti existāt(que ipsis ꝯtra tenorē cōstitutionis p̄sentis nullatenꝰ volumꝰ suffragari) in aliqua ciuitate: castro:villa:seu loco quocūq; ad habitādum:domos/vel loca quecūq; de nouo recipere : seu hactenꝰ recepta mutare.vel ea venditionis:permutationis : aut cuiuscūis alienationis titulo quocūq; in alios trāsferre p̄sumant: absq; sedis aplice licētia speciali:plenā et expressam faciēte de ꝓhibiti de hmōi mētionē:si secus egerint irritū decernētes ¶ Per hoc tñ eis q̄ vitā duxerit heremiticā seu solitariā eligēdā: de maioꝝ suoꝝ licētia(quin cellas:seu habitacula i heremo siue locis vbi nō sit hoim habitatio de ꝓpinquo possint acquirere ac mutare)nō intelligimꝰ interdictū.

¶ De priuilegiis. Inno.iiij.in cōc. generali lugdunen. Ca.i.

V Olētes libertatē:(quā nōnullis ap. sedes ꝑuilegio exceptiōis indulsit) sic itegrā obseruari: vt et illā aliꝫ nō infringāt et ipi eiꝰ limites nō excedant declaratione irrefragabili diffinimꝰ:q̄ quātūcūq; sic exempti gaudeāt libertate:nihilominꝰ tamē rōne delicti siue ꝯtractꝰ aut rei de q̄ cōtra ipos agit rite ꝑnt corā locoꝝ ordinariis ꝯueniri:et illi quo ad hoc suā in ipos iurisdictionē(prout ius exigit)exercere. ¶ Nūquid ergo carēt oīno in his cōmodo libertatis?non vtiq;:q: nec corā ordinariis(s. ipis dūs

modo sunt l loco exēplo omissū dis lictū vel cōtractꝰ initus: aut res litigiosa: nec vbi domicilium hnt: si alibi delinquāt vel cōtrahāt aut res ipsa cōsistat cōuenire pūt aliquatenꝰ sup istis. neqꝫ domicilium pretextu locorū diocesani (si vbi deliquerūt vel ɔtraxerūt aut res ipsa cōsistit: illi cōuenire) remittēdi eos illuc: vel ipsis vel illuc rñdeāt inuēgēdi hnt aliquā potestatē. Saluis nihilominꝰ casibꝰ aliis in qbꝰ eos epōrū iurisditioni subesse canonica pcipiūt instituta ¶ Et idipꝫ decernimꝰ circa illos qbꝰ vt nō nisi sub vno certo iudice teneāt de se cō querentibꝰ rñdere: aplico pulegio est cōcessū. ¶ In eos aūt qbꝰ ne īdici suspēdi vel excōicari a q̄ ɔ valeāt: a sede aplica est indultū (sicut sunt religiosi ɔ plures) quorū pulegiis cōtinet: ne q̄cq̄ epsvel archieps monasterioꝝ suoꝝ monachos ppl'a causa vllo ve loco īterdicere: suspēdere: vl' excōicari psumat: hdē ordinariis iurisditionē suā ɔtum ad ista vbicūqꝫ illi fuerit: penitꝰ exercere nō possint. Nisi forsan ipsi mōachi ad monasterioū suoꝝ prioratꝰ ordinariis eisdē subiectos (vt vel gerāt eoꝝ regimē: vel in eis tāqꝫ pprij locoꝝ ipsoꝝ monachi resideant) fuerit destinati. tūc eñi τ si libere possint ad eadē monasteria reuocari: ac tā illoꝝ ɔ ipsorū prioratuū mōachi reputēt (cū nō sic icōuenientes aliquē sic vtrobiqꝫ locoꝝ habere mōachicā) vnū alteri subesse monasterio: vel ab ipso noscit depēdere rōne tñ eorūdē prioratuū dicti ordinarij sua iurisditione i ipis etiā quo ad pmissa (ɔdiu morāt in illis) licite vti possunt. ¶ Idem.

cap. ij. Cum de diuersis mūdi partibꝰ multi cōfluāt ad sedē apostolicam q̄si matrē: nos ad cōmunē tam ipoꝝ ɔ alioꝝ olm cōmodū τ pfectū paterna sollicitudine intendētes (vt sit eis mora hmōi fructuosa) puidimꝰ: ɔ ibidē de cetero regat τ vigeat studiū iuris diuini et humani: canonici vcꝫ τ ciuilis. Unde volumꝰ τ statuimꝰ vt studētes i scolis ipis penes sedē eandē talibꝰ priuilegiis oīno libertatibꝰ τ immunitatibꝰ gaudeāt: qbꝰ gaudent studētes i scholis vbi gnale regitur studiū: ac recipiant integre prouentus suos ecclesiasticos sicut illi. ¶ Alexan. iiij.

Abbates: quos aplica sedes in exhibitione benedictiōis sup ppl'm spāli pulegio insigniuit i ecclesijs: q̄ ad eos pertinēt pleno iure: q̄n in eis diuina officia celebrāt possūt post missarū solēnia et vespertinas/ ac matutinas laudes bñdictionē solēnē sup ppl'm elargiri. ¶ Alibi aūt publice aut p vias: ciuitates: castra: et villas: ppl'o τ plebibꝰ bñdictionē facere vel īpartiri nō valeāt. ¶ Nisi hoc eis exp̄sso aplico pulegio sit cōcessū. ¶ Nec eis licitū sit aliqs ɔ monasterioꝝ suoꝝ cōuersis: et q̄ ad illa cōuolauerit: τ in quos ecclesiasticā τ q̄si episcopalē iurisditionē obtinēt: primum clericalē conferre tonsurā. ¶ Nisi eis id cōpetat ex pleno pface sedis indulto. ca. iiij. ¶ Idem.

Auctoritate sed' aplice de frm nostroꝝ cōsilio statuimus ɔ oratoria vel capellas in locis nō exēptis sine diocesanoꝝ locoꝝ ipsoꝝ licētia exēpti cōstruere nō presumāt: ca. iiij neqꝫ i sic cōstructis nec tpe interdicti (casibus expressis in iure dūtaxat exceptis) celebrēt. vel faciāt celebrari diuina. ¶ ɔ si talia psumpserit ab his p locoꝝ ipsoꝝ ordinarios cōpescēāt. Et si qs ppt hoc exēptoꝝ ipsoꝝ ɔseruatores in eos sētētias ptulerit illas penitꝰ reuocamꝰ. ¶ Inhibemꝰ insup nec i locis etiā exēptis hoc ipi exēpti facere audeāt: nisi sup his li cētiā vel pulegiū habeāt sedis apostolice speciale. ¶ Causas qꝫ siue lites pprias suoꝝ hoim liberoꝝ: q̄ vcꝫ tm̄ ad ipsos hoies pertinēt hdē exēpti suo noie: siue vt auctores siue vt defensores aliquatenꝰ nō assumant. ¶ Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cum id nequaq̄ licitū sit eisdem. ¶ Clemens quartus.

Ca. v. Ne aliq̄ de indultis apostolicis cōfidentes alios cōfidentiꝰ in suo iure molestent: τ ordinarioꝝ iurisditionē puentāt pariter τ claudāt.

¶ Omnes indulgentias et privilegia quibuscumque singularibus personis ecclesiasticis vel singularibus cuiuscumque sint preeminentie: dignitatis/conditionis aut status quod interdici aquocumque vel excommunicari non possint: nec terre vel ecclesie ipsorum ecclesiastico interdicto supponi: sub quacumque forma verborum concessa. ¶ (Illis per que regibus et reginis eorumque filiis necnon et religiosis quibuscumque non personarum tamen sed ordinum privilegiatorum vel locorum ratione in hoc immunitas huiusmodi conceditur dumtaxat exceptis) de fratrum nostrorum consilio ad ordinariorum sententias et processus edicto perpetuo prohibemus extendi. ¶ Idem.

Ca.vi. Ut apostolice sedis benignitas (que nonnullis abbatibus aliisque prelatis quibus non competit ex propriis dignitate concessit in ecclesiarum suarum gloriam et honorem: quod mitra et aliis pontificalibus uti possint) prudeat ne inde scandala oriatur: sic tamen quod ipsi privilegiati suorum privilegiorum non frustrentur effectu: et ex maioritate ac decore maioris ornatum maioritas appareat dignitatum. ¶ De fratrum nostrorum consilio presenti decreto statuimus ut abbates et alii quibus mitre usus est ab eadem sede concessus. ¶ Exempti quidem in provincialibus conciliis et episcopalibus synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) mitris tantummodo aurifrisiatis (non tamen aureas vel argenteas laminas aut gemmas habentibus) uti possint. ¶ Non exempti vero simplicibus: albis ac planis utantur. In aliis vero locis exemptis et non exemptis mitris liceat illis uti: prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt. ¶ Bo.viii.

Ca.vii. ¶ Cum persone ecclesiastice tam religiose quam seculares plura presumant quam ipsis in famiam pariunt et aliis inferunt lesionem: pretextu exemptionis vel libertatis quam asserunt se habere: ordinariorum correctiones et ordinationes subterfugientes ac eorum forum sine iudicium declinantes. Nos volentes super hoc de salubri remedio providere/statuimus: ut hi qui se asserunt per privilegia seu indulgentias apostolice sedis exemptos: a locorum ordinariis requisiti huiusmodi privilegia vel indulgentias: (quibus se dicunt fore munitos) ipsis ordinariis in loco congruo et securo: aut aliquibus providentibus viris omni suspitione carentibus ad hoc per dictos ordinarios deputatis: infra terminum competentem pro facti qualitate ipsorum ordinariorum vel delegatorum suorum arbitrio moderandum iusto impedimento cessante ostendere: ac ad legendum integraliter exhibere: necnon de articulis de quibus controversia fuerit: transcriptum tradere teneantur. ¶ Si autem ad fundandam intentionem suam super huiusmodi libertate solummodo prescriptionem canonicam duxerint opponendam: eisdem ordinariis vel delegatis ab eis viris providentibus non suspectis de prescriptione huiusmodi facere debent fidem. ¶ Quod si tales privilegio et prescriptione asserant se munitos privilegium quidem ipsum exhibeant: ut in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si privilegium exhibitum non ad plenum per se sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobandam: seu tale est quod saltem causam prebeat prescribendi coram personis predictis annorum .xl. prescriptionem teneantur probare: prescriptionisque probatione pendente. Licet ordinariorum intentio iure communi fundetur: tamen quia de privilegio (quod saltem causam prescribendi prebet) faciunt fidem vel libertatis vel exemptionis possessione non violenta: non clandestina: nec concessa precario de qua fidem coram eisdem fecerit non turbentur. ¶ Si vero privilegium per se sufficiens: quod solo privilegio se defendunt vel saltem tale quod prescriptioni canonice causam prestet: cum prescriptionem allegant non exhibuerint est dictum (cum de iure communi ordinariorum intentio sit fundata) sua iurisdictione uti possint in eosdem libere: donec de prescriptione canonica (ut premissum est) fecerit plenam fidem. ¶ Idem.

Episcoporum et aliorum prelatorum querelis frequentibus et querulosis clamoribus excitati: presenti decreto duximus statuendum: ne aliqui seculares aut regulares quantumcumque exemptionis seu libertatis sedis apostolice privilegiis communiti cuiuscumque ordinis: religionis c.viii.

status vel cōditionis existāt: scilicet celebrent vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus: castris villis (nisi quatenus eis a sede ꝑcedit) seu locis aliquis interdictis ab ordinariis sine delegatis iudicibus vel a iure. aut excōica tos publice vel interdictos ad diuina officia seu ecclesiastica sacramenta: vel ecclesiasticā sepulturā admittāt. ¶ Qui vero cōtra p̄sumpserint (preter alias penas a iure statutas) ingressum ecclesie sibi nouerit interdictū donec de trāsgressione hmōi ad arbitriū eius cuius sententiā cōtēpserūt satisfecerint cōpetenter. ¶ Idem.

Ca.ix. Per exemptionē ecclesie cōcessam ipsa ecclesia ipsius mōachi vel canonici: clerici etiā et cōuersi: perpetuoqꝫ oblati (nō autē ecclesie eiusdē p̄sbyteri: qua parrochianorū curā habet: quod ad ea que ad curā eandē ptinere: nec ipsi parrochiani etiam) intelligūtur exēpti. ¶ Uerū si canonici (nō aūt ecclīa vel aliquis eius clerici) sunt exēpti. ¶ Si autē clerici cuiusuis ecclesie eximātur: tūc tam canonici quam aliqui clerici eximūtur: nō tamē ecclesia nisi aliud in exēptionis priuilegio exprimatur. ¶ Idem.

Ca.x. Si papa in aliquo priuilegio vel scriptura nō facta principaliter sup donatione vel sentētia exēptōis seu etiā libertatis aliquā ecclesiam ad ius et proprietatē ratiōe eccl'e ptinere: vel cōsimilia verba narret. Non propter hoc illius ecclesie exēptio est probata nisi de libertate aliter doceat. ¶ Si autē eccl'e: vel monasterio exēptionis priuilegiū cōcedēdo: vel sup ipsius exēptione sententiādo (cū de ipsius exēptiōis negocio ageretur) asserat ipsam ecclesiā fore exemptā aut eā iuris beati Petri existere: sine ad ius et proprietatem roma. eccl'e. vel ad roma. ecclesiā specialiter aut sine medio vel etiā simpliciter pertinere. per hoc plene debet exempta hmōi ecclesia iudicari cū eīn iure cōmuni oēs ecclesie p orbē diffuse ad roma. ecclesiā pertineāt: si id alicui cōcedatur ecclesie: vel de ea per sententiam iudicetur: ex hoc ipsius cōprobat exemptio: vt priuilegiū nihil alias allatura cōcessio ei cui cōceditur: et sententia nulliū aliud datura subsidiū ecclesie (cum verba aliquid operari debeant) conferat gratie specialis. ¶ Et est idē si priuilegiū cōtineat vel ipse papa per modū exprimat supra scriptū: quod eccl'a sit libera: seu quod potiatur romane eccl'e libertate: vel quod in hoc prerogatiua gaudeat speciali aut si dicat indefinite: quod eccl'e rōane annuū censum soluat ad percipiendum dictū libertatē sine quod ipsam ecclesiā eximit ab ordinariū potestate: vel quod nō audeat illic episcopus cathedrā collocare: aut imperādi seu ordinationē quauis leuissimā faciēdi exercere aliquā potestatem. ¶ Similiter si aliquis recipiatur in proprios et speciales subiectos censētur exēpti. ¶ Nō sic si in proprios et speciales filios romane eccl'e sint suscepti: tales quippe exempti propterea nō existūt. ¶ Si vero dicatur simpliciter quod aliqua eccl'a romane eccl'e ānuū censum soluat: nō propter hoc exempta eccl'a dici debet. ¶ Idem dicimus si circa aliqua priuilegiū cōcedat et libertas: et clausula de censu annuo persoluendo sequat vt si aliquibus quod ab alio quam a papa seu eius legato excōmunicari suspendi aut interdici nō possint: vel aliquid aliud specialiter a se. apo. sit indultū vel etiā dicat quod in speciales romane eccl'e filios sint assumpti: et sequat in priuilegio quod eccl'e romane ad indictū libertatis percepte ānuū censum soluāt. ¶ His enim cōsimilibus casibus hic in certis priuilegiati articulis ordinariorū iurisditioni quantum ad alia sunt subiecti. ¶ Licet autem sic diuersos priuilegiorū quibus ecclesie ac monasteria eximūtur tenores ac litiū materiā amputandā duximus designados: per hoc tamen aliquis exemptionū (si repetantur) seu aliarum libertatū modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari. ¶ Idem.

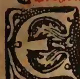
Licet vobis ꝑcessum existat vt interdicti tpe ianuis clausis excōicatis et interdictis exclusis voce sub Ca.xi.

missa diuina celebrare possitisad eā
eā aliquos(etiā si aliūde venerint)
nisi sup hoc puilegiati extitant:reci
pere nulla rōne debetis. ¶ Cū cōce
ditur singulari psone vt modo pre
misso tpe iterdicti celebrare valeat
vel audire diuina: eius familiares
domestici ad audiendū cū ea ⁊ cele
brandū sibi diuinū officiū licite ad
mittūtur. ¶ Nō sic aūt in familiari
bus alicuius cōuentus seu collegū
est censendū:illi eīn(nisi puilegiati
fuerint)admitti nō debent. ¶ Hmōi
quoqꝫ cōcessiōe gaudere nō potest
is cuius cā seu culpa dolo vel frau
de fuit sentētia iterdicti prolata:seu
q̄ ad perpetrandū delictū cuius ocā
siōe lata extitit:prebuit consilium
auxiliū vel fauorem. ¶ Idem.

Ca.ii. Quoniā epi eorūqꝫ superiores
se hnt diuersis ex caussis suis
ecclesiis ⁊ diocesib⁹ absentare fre
quēter:nec sēp possunt cōmode ad
ecclias accedere p missa celebrāda
vel audiēda in ipsis sine qua eos trā
sire non decet absqꝫ cā rōnabili vi
lam diē.phti ↄstitutione idulgem⁹
eisdē:vt altare possint habere viati
cum:⁊ in eo celebrare ac facere cele
brari vbicūqꝫ:absqꝫ interdicti trāsi
gressione illis permittitur celebra
re/vel audire diuina.

¶ De iniuriis et damno dato.

¶ Grego.x.i cōcilio gnali lugd.

Cū. pm. vnicū
Tsi pignoratiōes q̄s
vulgaris elocutio re
presalias noiat:i q̄b⁹
alius p alio pgrauat
tanq̄ graues legibus
et eqtati naturali con
trarie:ciuili sint cōstitutione prohi
bite. ¶ Ut tn̄ earū prohibitio i pso
nis ecclesiasticis tāto amplius time
tur q̄to in illis specialius inhibent:
eas cōcedi contra psonas pdictas:
seu bona ipsoꝝ:aut q̄tūcūqꝫ gnālit
ptextu cuiusuis cōsuetudinis (quā
potius reputam⁹ abusum fore)con
cessas:ad illas extendi phti decreto
districtius ihibem⁹. ¶ Illi aūt qui
cōtra fecerit aduersus psonas easdē
pignorationes/seu repsalias ↄcedē

do vel extendēdo ad eas(nisi psump
ptionē hmōi reuocauerit)a ↄcessio
nis vel extēsionis tpe infra mensem
si psone singulares fuerit:snīam ex
cōmunicatiōis icurrāt.si vo vniuer
sitas ecclastico subiaceat iterdicto

¶ De penis. Inno.iiii.

Omana eccla:⁊ infra. Cap. primū
Licꝫ aūt Remeñ.archi
epo suā prouinciā visi
tanti eos q̄ tunc sibi vit
sue familie aut aliās q̄s
ppter hoc p eandē pro
uinciā dirigit ⁊ etiā qñ cōsiliū con
uocat eos q̄ nūcios suos p illo
vel alias p puinciā ipsam sua debi
ta iurisditione vtēdo trāsmittit iiu
riari psumant:si hac occasione sua i
bis ipediatur iurisditio:pro iiuria
hmōi(dūmō existat notoria)proba
auctoritate punire:nisi apli⁹ ei de re
meñ. eccle consuetudine cōpetere
dinoscat. ¶ Sibi etiā ⁊ metropoli
tanis aliis i suis puinciis(dū sic in
illis iurisditionē exercent) puniēdi
manifestas ⁊ notorias offensas tūc
eisdem illatas vel suis(etiā si ex ide
ipediri iurisditionē hmōi non ↄtin
gat) libera sit de nra spāli ↄcessiōe
facultas. ¶ Bon.viii.Bitteren epo.

Egradatio qualiter fieri de
Dbeat a nobis tua fraternitas Ca.ii.
requisiuit. ¶ Sup quo tibi taliter re
spōdem⁹ q̄ vbalis degradatio seu
depositio ab ordinib⁹ vel gradibus
ecclasticis est a pprio epo sibi assi
stente i degradatione clericoꝝ i sa
cris ↄstitutoꝝ ordinibus certo epo
rū numero diffinito canonib⁹ faciē
da:q̄q̄ propriū epi sentētia sine alio
rū epoꝝ presentia sufficiat i degra
datione eoꝝ q̄ minores dūtaxat ordi
nes receperūt. ¶ Actualis vero sine
solēnis celestis milicie milit.i. cle
rici degradatio(cū ad eā fuerit pce
dēdū)fiet vt exauctorizatio ei⁹ q̄ mi
licie debuit armare:cui militaria de
trahūt isignia:siqꝫ a milicia remo
tus castris reñcit priuat⁹ cōsortio ⁊
priuilegio militari. Cleric⁹ igit de
gradād⁹ vestib⁹ sacris indut⁹:i ma
nibus habēs libꝝ vas:vel aliud ins

strumentū seu ornamentū ad ordinē suū spectans: ac si deberet in officio suo solēniter ministrare: ad epī presentiā adducat: cui eps publice singula siue sint vestes: calix: liber seu quouis alia q̄ illi iuxta morē ordinādorū clericorū in sua ordinatione ab epo fuerit tradita: seu collata singulariter auferat: ab illo vestimēto seu ornamento qd̄ datū vel traditū fuerat vltimo inchoando: et descendēdo gradatim degradationē ptinuet vsq; ad primā vestē q̄ datur in collatione tōsure: tūcq; radatur caput illius seu tōdeatur: ne tōsure: seu clericatus vestigiū remaneat in eodē. ¶ Poterit autē eps in degradatione hmōi vti verbis aliquibus ad terrorē / illis oppositis: que in collatione ordinū sūt plata dicendo presbytero hec vel similia vba in remotione platene. aufferimus tibi vestē sacerdotalē et te honore sacerdotali priuamus: sicq; in remotione reliquorū insigniū similibus verbis vtens in ablatione vltimi qd̄ in collatione ordinū fuit hmōi: infrascripto vl alio similimō pnūciet sine dicat. Auctoritate dei omnipotētis patris / et filii / et spūssancti: ac nostra: tibi auferimus habitū clericalē et deponimus: degradamus spoliamus: et eximimus te omni ordine beneficio et priuilegio clericali. ¶ Idem.

ca.iii. Quāuis ad reorū custodiam nō ad penā carcer specialiter deputatus esse noscat. ¶ Nos tn̄ nō improbamus si subiectos tibi clericos pfessos de criminibus seu cōuictos (eorū excessibus et psonis ceterisq; circūstātiis puida deliberatiōe pēsatis) imperpetuū vel ad tēpus prout videris expedire carceri mācipes ad penitētiā peragendā. ¶ Idem.

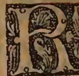
ca.iiii. Vbicūq; alicui et eius filiis seu posteris vsq; in certā gñationē pena imponitur ab hoīe vel a iure: pēa ipa eos tm̄ afficit q̄ p masculinā: nō p feminā lineā dinoscūt. ¶ Nisi aliud in iure vel sentētia sit expressum. ¶ Idem.

cap.v. Felicis recordatiōis honorii pape.iiii. predecess. nři vestigiis inherētes quibusdā additis et detractis de cōsilio frm nřorū pn̄ti edicto: hac ppetuo valitura pstitutiōe sancimus: vt si quis deinceps i hoc sacrilegū genus irrepserit q̄ sctē ro. ec. cardinalē fuerit hostiliter insecutus: vel percusserit aut ceperit vel socius fuerit facientis aut fieri mādauerit: vel factū ratū habuerit aut cōsiliū dederit aut fauorē: aut postea receptauerit vel defēsauerit sciēt eū dn̄ sicut reus crimis lese maiestatis ppetuo sit ifamis: diffamatus nihilominus et bānitus sit itestabilis: vt nec testamēti liberā hēat factionē: nec ad alicuius bōa ex testamēto vel ab itestato vocet: q̄teus ab oī successiōe repulsus: publicaq; repulsa cōfusus minus inueniat sue malicie successorē: fiāt hitatiōes eius deserte: et vt nō sit q̄ eas ihabitet: deinde cūcta ipius edificia i ruinā: et vt ppetue notā infamie ppetua ruina testet nullo tpe repent: nullus ei debita reddere: nullus rn̄dere i iudicio teneat: q̄cūq; et i bōis inueniet ipius fisci vel reipublice dominio applicet turpi ex illis nil trāsmittat ad posteros: sz ppetuo cū ipo quodāmō dānent et sua. Si qua vo feuda / locationes / officiū vel bñficiū speciale vel tpale ab aliqbus ecclesiis obtinet sic eis ipo iure pnat: sic libere ad ecclesias reuertāt q̄ ecclīaz rectores de ipis p sua volūtate disponant.

¶ Q̄ si q̄s pdictoz filiū / vel filios habeat: nepotē vel nepotes p rectā lineā descēdētes bñficiatū seu bñficiatos quis bñficio (etiā si pōtificalem adeptus vel adepti fuerit dignitatē) sic eis ipo iure pnati: spe pmotiōis oīs no sublata. ¶ Nulli preterea taliū filioz atq; nepotū ex virili sexu descēdētiū ab eisdē / alicuius aperiat ianua dignitat aut honoris ecclīastici vl mūdani: seu ad alicuius loci regimē sit ascēsus: sit eis postulādi negata facultas sit notarie iudicatus: et qblibz aliis officiū seu ministeriū publicum īterdictū i iudiciis eoz assert: ptra quēq; nihil fidei / nihil credulitatis inēiat / vt ad testioniū prorsus reddāt idignē sit eis ad ordies ascēsus ihibitus: sit ad bñficiū vel officiū ecclīasticū denegatus accessus: et (vt magis famosa sit

eoꝝ familia) ad actꝰ legitimos nullꝰ
eis pateat aditus: nulla porta pādat
eisdem super aliquo premissoꝝ: officii
spe dispēsationis adempta. ¶ Presen
ti nichilominꝰ addētimꝰ sanctioni: vt
ex insecutione predicta sicut ex inies
ctione manuum violēta ipso facto ex
cōmunicationis sententiā quis incur
rat: ⁊ tam insecutor q̄ alii supradicti
tāti mali participes: q̄diu in sua cō
tumacia pduratint: singulis diebus
dñicꝭ ⁊ festiuis pulsatꝭ cāpanis ⁊ cā
delis accensis per omnes illius loci
ecclesias in quo tantū facinus fuerit
attentatū: necnō ciuitatū ⁊ diocesuꝫ
vicinarū excōicati publice denūcien
tur. Nec ab alio q̄ a romano pōtifice
nisi absolutiōis bñficiū obtinere: ni
si dūtaxat i mortis articulo ɔstituti.
¶ Cū aūt fuerit absoluēdi pmo suffi
cienter ⁊ idonee caueāt q̄ iferende pe
ne parebūt ⁊ auxiliāte dño peniten
tiā peragēt iniūgendā deinde p oēs il
liꝰ loci ecclīas pncipales vicinoꝝ lo
coꝝ diebꝰ dñicis ⁊ solēnibꝰ icedāt nu
di corā ppło femoralia tm̄ hñtes ⁊ fe
rulas deferentes i manibꝰ: cū qbꝰ p
easdē ecclas publice fustigent: ituri
postmodū vltra mare ⁊ ibidē acturi
pnīam p tres ānos ad minꝰ: nec exi
de postmodū reuersuri absq̄ sedis a
po. licētia spāli. ¶ Uerū cū talē grām re
cōciliatiōis meruit (bñficio absolu
tōis obtēto) indulgeat ei licētia: vt su
am ⁊ suoꝝ iniuriā ɔsequat: ⁊ debitoꝝ
illoꝝ q̄ cōtracta fuerit de postmodū
acquisitis repetitio nō negetur. ¶ Illud
aūt nō ducimꝰ omittendū: q̄ si quis
fuerit i pmissis nudo cōsilio: aut sim
plici fauore culpabilis: inde ex i talem
penā metiat ex culpa: vt scdm q̄ ex
cessus exegerit vindicta procedat.
¶ Ceterū qz dignū ē vt nephādi tāe
flagitiū vltionis, seueritas āplꝰ ex
tendat: ⁊ ppt enormitatē culpaꝝ pla
garū modꝰ exuberet: nec penis solis
tis cōtentet: statuimꝰ vt ad collatera
les fres: vcꝫ nepotes ⁊ pnepotes ta
liū possit extēdere penas i hmōi nr̄a
ɔstōne ptētas circūspectio ro. pō. p
ut circūstātie rōnabiles suadebunt.
¶ Premissis etiā dignū censuimꝰ ā

necnō addēdū: vt si q̄s q̄ aliquo pdictoꝝ ex
cessuū quēq̄ de clericis vel religios
sis nr̄e familie: vel cardinaliū afflice
re forte psūpserit: pportionet pena
delicto: ita q̄ vidicta ex equo excessu
rñdēte ab offēsa nroꝝ cohibeant des
iceps manꝰ temerarie formidie vltio
nis: quas dei vl nr̄a seu sm̄ nroꝝ re
uerētia nō cohercet. ¶ Si q̄s ꝑo per
se vel p aliū occiderit cardinalē (qð
absit) vel dederit causā mortꝭ vltra
q̄ pmissa cōtineāt: sic i eū ptās iuris
dictōis isurgat: sic rigor vltiōis illi
tiat: q̄ cōtra vite subsidiū mortꝭ sola
tiū inocet viuēs pene nō vidicte spe
culū nō offēse. ¶ Per hoc quoq̄ secu
laribꝰ ptātibꝰ nō adimimꝰ faculta
tē ptēdi legibꝰ ɔtra tales: q̄s aduers
sus sacrilegos Catholici Principes
ediderūt. ¶ Quis ei locꝰ regiminis po
terit esse tutꝰ: Quis rector securita
te gaudebit: Si Romana ecclīa que
olim ecclīarū disponēte dño caput ē
et magistra casibꝰ istis subiicit si eiꝰ
filii spāles hmōi piculis exponunt:
Quē ecclīe filiū: quē fidei zelatorem
cōtumelia tāta nō tangeret: ⁊ psussio
tā aspera nō moueret: porro si filius
est dolebit: si fidelis mr̄e fidei lesa le
det. ¶ Quapropt si pnceps senator/
cōsul/ ptās vl aliꝰ dñs siue rector cō
tra psūptores pdictos pñtis cōstitu
tōis tenorē nō fecerit obseruari tam
ipe q̄ officiales ipius ifra mēsē (post
q̄ res ad noticiā eoꝝ puenerit) eo ip
so snīam excōicatiōis icurrāt. ¶ Ci
uitas ꝑo quis alia preter vrbē q̄ talis
facienti vel facientibꝰ: seu psumētibus
in his ɔsiliū vel auxiliū dederit aut
fauorē: vel ifra mensē saltē talis des
linquētes (put tāti facinoris enormi
tas exegerit ⁊ facultas ei affuerit) nō
duxerit puniēdos: pōtificali ⁊ supra
sit eo ipso dignitate priuata: ⁊ nihilos
minꝰ remaneat iterdicta. ¶ De peni
tentiis ⁊ remissio. Inno. 4. i ɔci. lug.

Omana ecclīa: et infra. Cap. i.
Questoribus aūt fabrice
remen. ecclīe remēsis ar
chiepus seu eiꝰ officiales
citradi suffraganeoꝝ ipi
us ecclie subditos (q̄s

tidē questores ibi resistere aut nolle parere dixerint) vt sup hoc compareant corā ipso: nequaq̄ tribuāt ptātē. Sup benigna vo ipsoꝝ receptiōe ac subuētiōe ipi fabrice faciēda: possūt eosdē suffraganeos ⁊ alios xpifide-les remissis pulcie charitatiue mone-re. ¶ In cōcedēdis quoq̄ īdulgē-tiis nō excedat Remensis archiepūs
ca.ii. statutū ꝯcilii gñalis. ¶ Bonifa.viii.

Si eps suo subdito ꝯcesserit vt sibi possit idoneū eligere confessorē ille quē is elegerit ī casibus q̄ eidē epo spālit̄ reseruant̄: nullā habet penit⁹ ptātem. Cū in generali cōcessione illa nō veniāt que non esset ꝗs verisimilit̄ ī specie concessurus. ¶ Nulla quoq̄ pōt cōsuetudine intro ductiq̄ aliq̄s ꝑter sui suꝑioris licentiā confessorē sibi eligere valeat qui eū possit soluere vel ligare. ¶ Ide.
ca.iii. Indulgētie q̄ ab vnovel pluribꝰ epis ī ecclesiarū dedicationibus vel aliis q̄buscūq̄ casibꝰ cōceduntur vires nō obtinēt si statutum excesserint cōcilii gñalis. ¶ De sñia excōicatiōis/suspēsiōis/⁊ interdicti.
cap.i. ¶ Inno.iiii. in concilio Lugdunēsi.

Cum medicinalis sit excōicatio nō mortalis: disciplināsq̄ nō eradicans nō tñ is ī quē lata fuerit nō cōtēnat: caute ꝓuideat iudex ecclesiastic⁹: vt ī ea ferēda ostēdat se ꝓsequi: qd̄ corrigētis fuerit ⁊ medentis. ¶ Quisq̄s igit̄ excōicat excōicationē ī scriptis ꝓferat ⁊ causā excōicatiōis expresse cō scribat: ꝓpt̄ quā excōicatio ꝓferat̄. Exemplū vo hmōi scripture teneat̄ excōicato tradere īfra mēsem si fuerit reqsitus: sup qua reqsitione fieri volumus publicū instrumētum: vel litteras testimoniales confici sigillo autentico consignatas. ¶ Si quis autem iudicum hmōi constitutiōis temerarius extiterit violator: per mensem vnum ab ingressu eccl̄ie ⁊ diuinis officiis nouerit se suspensum. ¶ Superior vero ad quē recurrit̄ sētentiam ipsam sine difficultate relaxans latorē excōicato ad expēsas et omne interesse condēnet: ⁊ alia puniat animaduersione condigna vt pena docente discant iudices q̄ graue sit excōmunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. ¶ Et hec eadem in suspensionis ⁊ interdicti sententiis volum⁹ obseruari ¶ Caueāt aūt ecclesiarum prelati ⁊ iudices vniuersi/ ne predictam penam suspensionis incurrant: quoniam si contingeret eos sic suspensos diuina officia exequi sicut prius irregularitatē nō effugient iuxta canōicas sanctiōes sup qua nō nisi p sūmū pōtificē poterit dispēsari. ¶ Idē ī eod.

Solet a nōnullis in dubium reuocari an cū aliquis per superiorem absolui postulat ad cautelam dū in se latam excōicationis sniam asserit esse nullam: sine contradictionis obstaculo munus ei debeat absolutōis impēdi: Et an sū absolutionē hmōi is q̄ se offert ī iudicio ꝓbatūrū se post appellationē legitimā excōicatiōe inodatū: vel itolerabilem errorē ī snia fuisse patenter expssū: sit in ceteris (excepto probationis illius articulo) euitandus. ¶ In pma igitur dubitatione sic statuimus obseruandum vt petenti absolutio non negetur: q̄uis in hoc excommunicatoꝛ vel aduersarius se opponat. Nisi eum excōmunicatum pro manifesta dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum indulgebitur sic dicenti: vt si probauerit quod opponit nō relaxetur sententia nisi prius sufficiens pstetur emenda: vel ꝯpetens cautio de parēdo iuri / si offensa dubia ꝓponatur. ¶ In secūda vero q̄stiōe statuimus: vt is q̄ ad ꝓbandū admittitur pēdente ꝓbatōis articulo: ī ceteris q̄ vt acto: ī iudiciis attētauerit interim euitet̄. Extra iudiciū vero ī officiis/postulationibꝰ/⁊ electionibus ac aliis legitimis actibꝰ nihilominus admittat̄. ¶ Idem in eodē.
ca.iii. Statuim⁹ vt nulꝰ iudicū ptīcipātes cum excōmunicatis ab eo ī locutione ⁊ aliis quibꝰ ligat̄ participās excōmunicatiōe minoꝛi an-te monitionē canonicam excōmunic

care maloꝛ excōicatiōe pſumat: ſal uis ꝯſtitutiōib⁹ ꝯtra illos legitime pmulgatꝫ: q̄ i crimie pſumūt participare dānato. ¶ Qđ ſi ex locutione ⁊ aliis q̄b⁹ participās labit i minoꝛē excōicat⁹ ſoꝛtis idureſcat poſt inde p poſt monitionē canonicā hmōi participātes ꝯſiliū dānare cēſura. ¶ Aliter aūt i participātes excōicatio ꝯ lata nō teneat ⁊ pferētes penā legitimā poteſt foꝛmidare. ¶ Idē i eod.

ca.iiii Quia piculoſū eſt epis ⁊ eoꝝ ſupioꝛib⁹ ꝑpt executionē pōtificalis officiū qđ frequēt icūbit: vt in aliquo caſu inēdicti: vel ſuſpēſionis incurrāt ſnīam ipſo facto. ¶ Nos de liberatiōe ꝓuida duxim⁹ ſtatuēdum vt epi ⁊ alii ſupioꝛes ꝑlati nulli⁹ ꝯſtitutiōis occaſione ſētētie ſine mādati p̄dictā icurrāt ſētētiā ꝑlatēn⁹ ipſo iure. ¶ Niſi in ipſis de epis expreſſa mentio habeatur. ¶ Idem.

Cap.v ¶ Romana eccl'ia: ⁊ ifra. Ceterū inēdicti ſuſpēſiōis vł excōicatōis ſnīas latas ab officialib⁹ archidiaconoꝝ ſeu q̄buſlibz aliis iuriſdictionē hñti b⁹ ſuffraganeoꝝ Remēſis eccl'e ſub ditis: Remeñ. archiepi ⁊ ei⁹ officia les (omiſſis ipſis excōicatoꝛib⁹) non relaxēt ſalua cōtraria ſup hoc ꝯſue tudine ſi quā habēt. ¶ Poꝛro excōicatōis ſnīe a Remē. archiepo ſuiſq̄ officialibus gñalr pmulgate: ſubiectos eiuſdē iuriſdictiōi archiepi tm̄ ligāt. ¶ Sed nec i ſpecie: nec i gñe p culpis ⁊ offēſis p̄teritis vł p̄ñtib⁹ excōicationū ſententiis abſq̄ ꝯpetēti monitiōe p̄miſſa pmulgent: ⁊ ſi con tra p̄ſūpſerit: iniitas noverit eſſe illas. ¶ Caveāt etiā ne tales ſnīas excōicatōis: ſive ſpālr/ſive gñalr i ali quos p futuris culpis: vel ſi tale q̄d fecerit vel etiā p iā ꝯmiſſis ſub hac foꝛma/ſi de illis ifra tp̄s mīme ſatiſ fecerit: pferre pſumāt: niſi moꝛa: in exhibēda ſatiſfactiōe/vel culpa ſeu offenſa p̄ceſſerit: q̄bus merito ad in iūgēdā ſatiſfactionē hmōi: ⁊ talit p hibēda ſimilia īducant: aut alia rōa bilis (quā i ipſis ſnīis exprimāt) cauſa ſubſit. ¶ In vniuerſitatē vel colle gium pferri excōicatiōis ſnīam peni

tus p̄hibem⁹: volētes aiaꝝ piculum vitare qđ exīde ſeq̄ poſſꝫ cū nōnūq̄ cōtingeret inoxios hmōi ſnīa irretiri: ſꝫ i illos dūtaxat de collegio vel vniuerſitate: quos culpabiles eē ꝯſti terit p mulget. ¶ Idem in eodem.

ca.vi. Dilecto filio decano Aurelia. ⁊ infra. Preterea cū oēs leges oiaq̄ iura vim vi repellere cūctiſq̄ ſeſe defēſare pmittāt: licuit vtiq̄ ipi decāno (cū p̄dict⁹ balliu⁹ eū bōis iiis mūdanis iniurioſe ſpoliare: vł ea violēter occupare pſūpſerit: vt ſupi us eſt expſſū) cōtra illi⁹ violētā iiuriā ſe tueri. ¶ Et q̄m aduerſus eius nimiā potētiam ſufficiēs tēpoꝛalis defēſio ſibi foꝛte non aderat. Potuit ſe etiā ſpiritualiter gladio videlicet vtendo eccleſiaſtico defenſare: ac re currere ꝑpter hoc ad arma ſpiritua lia q̄ ſūt eccl'e ꝓpria: et p ſuo munimine illis vti: p̄ſertī cū dict⁹ balliu⁹ poſt latas (eū ab eodē decano ex ali is cauſis excōmunicatiōis ſnīas (ſicut idē decan⁹ aſſeruit) ipm̄ tā q̄ exinde ꝓuocat⁹: ſententiis ipſis cōtēs ptis bonis ſpoliaſſet eiſdē: et ꝑpter hoc poſtmodū ipſe decan⁹ ſentētiā tulerit īnēdicti tā q̄ ſpūali ſe mucro ne defēdēs ꝯtra illius iiuriā ⁊ violētiā ſibi ab eodē occaſiōe p̄dictaꝝ ſētētiarū ⁊ i ipaꝝ cōtēptū illatā. ¶ Et q̄dē cū liceat cuilibꝫ ſuo vicino vł ꝓ ximo p repellēda ipius iiuria ſuū ipartiri auxiliū: imo ſi pōt ⁊ negligit videat iiuriātē fouere: ac eē ꝑticeps ei⁹ culpe: licuit pfecto ipi decano ꝓ p̄rio ſibimet ſubuenire ſuſſidio ⁊ ſuā met tpalē iiuriā ſua ꝓpa ſpūali defē ſione tueri: ſicq̄ vtrūq̄ quodāmodo gladiū ⁊ tpalē ⁊ eccl'iaſticū alſū vcꝫ alſo adiuuare: maxie q: ht duo gladiū ꝯſueuerūt (exigēte neceſſitate) ſibi adinuicē ſuffragari ⁊ i inuamē alterius ſubuentione mutua frequentius exercerī. ¶ Idem. ca.vii

Venerabilib⁹ ⁊ ifra. Ceterū Rothomageñ. archiepo: vel ei⁹ officiali nō lꝫ excōicatis ab archidiaconis vel aliis ſubditis ſuffraganeoꝝ ipius archiepi (cū nec excōicatiū: nec excōicatoꝝ ſint iudices) abſ

ſolutiõis beneficiū impēdi:excõica
tos aūt ab ipſis ſuffraganeis vel eo
rū officialibꝰ pñt abſoluere: ſi ab ip
ſis litigātibꝰ ad eos fuerit prouoca
tū. Neutra vero partiū appellante:
ſi qua ipſarū per archiepiſcopū:vel
eius officialē ab excommunicatione
contra eā lata ꝑ reliquas poſtulet ſe
abſolui:vel alias corā eis de parte
aduerſa querimoniā ſine appellatio
nis interpoſitione deponat:non eſt ī
hoc ab ipſis (cū ſui nõ ſint iudices)
audiēda. Sed ſi excõmunicatꝰ depo
nat apud eos de ſuffraganeo vt ſpo
nat et pena et pro ſuo intereſſe ſup
iniuſta excõicatiõe ꝗrelā audire vel
ꝙ debēt eū ſecꝰ aūt ſi cõꝗrat de iþo
vt relaret hmõi ſnīa cõtra ſe ab eo
ꝑ alio ꝑmulgata. qm̄ tueri hāc cau
ſā nõ ad iþz ſuffraganeū: ſꝫ ad eū ꝑ
quo eſt ſnīa lata ſpectat. Attamen ſi
ſuffraganeꝰ vel extra iudiciū ꝑ ſuo
rū defenſiõe iuriū:vel etiā ī iudicio
ex ſuo ꝓcedēs officio īquirendo vcꝫ
vl' ſimile ꝗd agēdo aliquē excõicet ī
hoc caſu cõueniēdꝰ eſt iþe ſuffraga
neꝰ corā archiepõ vel eiꝰ officiali:qꝛ
iþius intereſt defēdere cauſam ſuam
¶ Porro archiepũs vel eiꝰ officialis
excõicatos a ſuffraganeis ſemꝑ anꝗ̄
audire cauſā īcipiāt:ī caſibꝰ ī qui
bꝰ eis iuriſdictio ꝯpetit iuxta ecclie
formā debēt abſoluere:vt pote ſi pꝰ
diffinitiuā fuerit excõicationis ſnīa
ꝑmulgata:ꝛ ad eos fuerit appellatū
exceptis caſibus ī qbꝰ iura ꝓhibent
poſt ſnīam appellare. Silr ſi ſuffra
ganeus extra iudicium excõicet ali
quē ꝑ eiꝰ offenſa:vel ꝑ ſui defenſio
ne iuris.et ſup hoc querimoniā ille
ꝓponat:eſt ille ꝑmiꝰ iuxta formā ec
cleſie abſoluēdꝰ:niſi ſuffraganeꝰ ꝓ
baturū ſe offerat ꝙ ꝑ manifeſta of
fenſa excõicatiõis eū vinculo inoda
uit. Idē eſt etiā ſi quēꝗ̄ ꝑ ꝑſumpta
cõtumacia(vcꝫ qua citatꝰ ꝑfixo ſibi
termino nõ cõparuit) excõicatione
conſtringat:qꝛ ſi ſic ligatꝰ ꝓpoſita ꝗ
rimonia petat ab archiepõ ſe abſol
ui:ſiue qñ ſuffraganeꝰ ex ſuo ꝓceſſit
officio ſiue qñ eſt ad iþm archiepm
ante diffinitiuā ſnīam appellatum:

et ab aduerſario ꝓponat ꝙ abſoluē
dus nõ ſit:nec pãdi ei debeat iudi
cij aditꝰ niſi ꝑus expēſas reſtituat:ꝛ
iudicio ſiſti exhibeat cautionē iþeq
reſpõdet ꝙ recte cõtumax reputari
nõ debet: ꝑ eo ꝙ ī itinere captꝰ vel
etiā alio īpedimēto detentꝰ ī termi
no cõparere nequit: tūc ꝑrinus ſibi
(iuxta formā ecclie)bñficiū dꝫ abſo
lutiõis īpēdi. ¶ Secꝰ aūt ſi ſe cõtu
macē ꝯfiteat vel al's de contumacia
ſua cõſtet qꝛ forte ꝑdixerat ī iudicio
ꝙ minime cõpareret.tūc ei (cū māife
ſta ſit cõtumacia:ꝛ manifeſta repu
tet offenſa)nõ eſt ei(niſi ꝑmo expen
ſarū ſatiſfactione ac de ſtādo iudi
cio cautione ꝑſtita)abſolutio īpēdē
da. ¶ Et hoc iþꝫ eſt ī ſitibꝰ obſuādū
ſicut ſi aliꝗs ad certū locū citet:ꝛ il
le ꝓponat ipſū nõ eſſe ſibi tutū:ꝛ iu
dex poſtea ī eū(qꝛ nõ ꝓbauerit hoc:
nec cõparuit)ſnīam excõicatiõis ꝓ
mulget:nā tūc ſi excõicatꝰ iþe ad ſu
periorē appellet:ꝛ añ oīa ſe ab eo pe
tat abſolui:(cū ꝓbare corā eo velit
ipſū locū nõ extiſtere ſibi tutū)ī hoc
eſt ꝓculdubio audiēdus: cū preſum
pta ſolūmodo eius cõtumacia vide
atur. Sed ſi iudex ꝓnūciaſſet locum
illū eſſe idoneū ꝛ ſecurū:ꝛ ille nõ cõ
paruiſſet.ac ideo excõicaſſꝫ eundem
iþe poſtmodū ſup hoc(niſi poſt latā
interlocutoriā infra deſcendium ꝓ
uocaſſet)nullatenus audiri debet.
¶ Sed ſi ex cauſa legitima ſeu ꝓba
bili ꝗs appellet(puta qꝛ locꝰ nõ ē e
tutus)ꝛ poſt appellationē hmõi ex
cõicatione liget ac deīde cõſtet ſu
periori ꝙ ad iþꝫ ex tali cā extitit ꝓ
uocatū: nõ tamē illico ꝓnūciare de
bet excõicatiõis ſententiā fore nul
lā:ſed poteſt eā ad cautellam iuxta
formā ecclie relaxare. ¶ Sane ſi cer
tū eſt excõmunicationis ſententiam
eſſe iuſtā velut cum propter manife
ſtum exceſſum eſt in aliquē promul
gata:ſuperior iudex (niſi ꝑiculū ſit in
mora)excõmunicatū ad excõmuni
catorē prorſus remittere debet: nec
debet eū abſoluere:niſi excõmuni
cator reꝗſitus malicioſe illi abſolu
tionis beneficium deneget exhibere.

Si vero constet hmoi sciētiā esse iniustā nequaq̄ remittendus est ad sui excōicatorē excōmunicatus: sed debȝ sine difficultate aliqua mox ab solui. q si dubitet vtrū iusta sit vel iniusta superior (nisi excōicatori de ferat) relaxare iusta formare ecclesie pōt illā q̄ honestius & cōuenientius agat si ei deferat in hoc casu. Ubi aūt superiori cōpetit de excoicatiōe cognoscere absolutio seu relaxatio quā ipse fecerit tenet: lȝ forsitan sit iniusta: qm & si contra ius litigatoris: non tn̄ contra ius constitutiōis absoluit. Deniq̄ a subditis suffraganei emendas pecuniarias pōt archiep̄s ꝑm consuetudinem regionis exigere i casibȝ i qbus ei lȝ eos excōicationis vinculo inodare. Pōt quoq̄ archiep̄o beneficiū absolutionis iuxta formā ecclesie concedi vel im pendere ad cautelā: vt ppote si asserit excōmunicationis snīa intolerabilē errorē fuisse patenter expssum: id ē aliqd sub vi precepti vel mādati apti in ea continerit: qd cōmuniter vel in suo gñe est peccatū: veluti si dicat forte aliqs a suffraganeo excōicatum fuisse pro eo q elemosynā pauperi tribuebat: vel qz faciebat aliqd aliud qd in se bonū est aut qz nō operabatur id qd suo actu illicitū est & prauū. & suffraganeus ipse asserat: q pro digna & rationabili cā vel p cōseruanda vel exequēda iusticia hoc illi phibuisset vel etiā iniunxisset nō tunc archiep̄o ad cautelā absoluere pōt eū. Similiter si aliqs pponat se ante diffinitiuā snīam in iudicio vel extra post appellationē ex cā legitima interpositā vinculo excōicationis astrictū pōt archiep̄s (postq̄ sibi de hoc cōstiterit) (etiā priusq̄ incipiat de veritate cause appellationis cognoscere) absolutionis illi bn̄ficiū ad cautelā (iuxta formā eccle) impartiri. Alexander quartus.

c.viij. Decernimus vt iudices seculares p censurā ecclisiasticam ab ecclisiasticis iudicibȝ (canonica monitione pmissa) repellere excōicatȝ ab agendo patrocinādo/ & testificando in suis curijs & iudicijs cōpellantur. Gregorio.x. i concilio gnāli lugdun. ca.x.

Constitutione felicis recordationis Innocētij pa.iiij. pdecessoris nr̄i q̄ phibet participātes excōicatis ea participatiōe q̄ solā minorē excōicationē inducit (monitiōe canonica nō pmissa) maiori excōicatione ligari: decernēs pmulgatā taliter excōicatiōis snīam nō tenere. ad tollēdū oēm ābiguitatis scrupulū declarantes decernimȝ: ita demū eā monitionē canonicā in hoc casu si alijs rite seruatis eos q̄ monent exp̄mat nosari. Statuimȝ q̄q vt int̄ mōitiones quas (vt canonice pmulget excōicationis snīa) statuūt iura pmitti: iudices siue monitionibȝ tribus vtant: siue vna p oibus obseruēt aliquorum dierū ꝯpetentia interualla. Nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda. Idem. ca.x.

Resenti gnāli declaramȝ edicto bn̄ficiū relaxatiōis ad cautelā quo ad īdicti snīas: i ciuitates castra vel q̄libet alia loca/ siue fras aliq̄s gnāliter pmulgatas locū nō hr̄e. Idē in eodem.

ca.xi. Uicūq̄ p eo q in regis/ pnci pes/barones/ nobiles /balliuos/ vel quoslibet ministros eorum aut quoscūq̄ alios excōicationis su spēsionis seu intēdicti snīa fuerit pmulgata licētiā alicui dederit: occidendi/ capiēdi: seu aīs in psonis aut bonis suis vel suorū grauandi eos q̄ tales snīas ptulerūt: siue quorū sint occasione platę: vel easdē snīas obseruātes seu taliter excōicatis cōicare nolentes) nisi licentiā ipam re integra reuocauerit: vel si ad bonorū captionē occasione ipsius licētie sit pcessum: nisi bona ipsa fuerit infra octo dierū spaciū restituta (aut satisfactio p ipsis ipensa) eo ipso snīas excōicationis icurrant. Eadē q̄q snīa sint innodati oēs q̄ ausi fuerint predicta licentia data vti vel aliqd pmissorū: ad q̄ pmittenda dat i licētiam phibuimus alīs cōmittere suo motu. Quī aūt in eadē snīa pmanserit duorū mensium spacio extunc

ab ea nõ possint nisi per sedẽ aplicã i
absolutõis bñficiũ obtinere. ¶ Bo.8.
c.xv. ¶ Si iudex laicus malefactorem cap
ptum detineat: ꝛ is se clericũ dicens
ad curiam ecclesiasticã petat remitti:
vel curia ipsa tanq̃ suũ clericũ repe
tat iudici illũ asserẽte clericũ; ac ob
hoc minime remittendũ dubitatõis
hmõi. an scʒ sit q̃ reperit clericus ad
iudicẽ ecclesiasticũ (qꝛ de re ecclesias
stica ꝛ spũali vocato iñ iudice sclari
vel alio cuius interest) cognitio ptine
bit. ¶ Et si notoriũ fuerit ꝙ idẽ male
factor sit clericus q̃ hmõi privilegio
gaudere debeat: statim absq̃ alia co
gnitione: vel fama publica de hoc ex
titerit: aut ipe p clerico cõmuniter
habeatur: sicõtinẽti etiã ante cogni
tionẽ de clericatu ecclesiastice curie
debet reddi. ¶ Idẽ esse censemus si
reus ipe ante deprehensionẽ p laico
publice se nõ gerens dephẽsus fuit
in habitu clericali: tonsurã dcẽ ꝛ ves
stes deferẽs clericales: nã talẽ debe
mus clericũ (donec cõstet de ꝯtrario)
reputare. Sicut de illo q̃ i possessio
ne ingenuitatis existit: si dicat ab alio
libertinus: legalis sanctit auctoritas vt
pbãdi necessitate nõ ipe s; adversa
riꝰ astringat. Iustũ est enĩ vt ipe talis
quẽ gesta ex habitu (quousq̃ appa
reat aliud) psumat qualis is esse cu
ius fert habitũ ꝯprobat. Ex stigmate
nãq̃ consueto fabricentibus ipimis
latitans fabricẽtibꝰ agnoscit. Et cu
stodes aquarũ (quos hydrophilatos
nominãt) q̃ eis insigi solet annotatio
ne signati manifesti sũt oibꝰ ꝛ angas
riarũ noie nõ tenẽtur. Ipsq̃ statꝰ alii
cuius esse videt in quo ipe deprehen
ditur/donec contrarium doceatur.
¶ Non sic autem volumus obseruas
re si ante deprehensionẽ p laico pu
blice se gerebat: ac pro tali cõmunit
habeatur q̃uis dephensionis tẽpore
repertus fuerit in habitu clericali:
tunc enim restituendus nõ est quous
q̃ fidem de titulo fecerit clericali cu
ius eidẽ pbationis onus incũbat p
pter presumptionẽ q̃ adversus ipsũ
orta est ex delatione laicalis habitus
pcedẽti: ꝯtra eũ tñ fieri q̃ls pcessus
iudicis penitus ꝯquiescat. ¶ Idem.
¶ Statutũ greg. pape. x. factũ ad de c.xiij.
clarationẽ ꝯstitutionis innocẽtiane
q̃ phibet participãtes excõicatis ea
pticipatiõe que solũ minorẽ inducit
maiore excõicatiõe ligari monitiõe
canonica nõ pmissa: in suspẽsiõis et
interdicti sentẽtiãs (q̃ p hmõi ptici
patiõe plerũq; ab ordinariis vel dele
gatis iudicibus pmulgant) precipi
mus inviolabiliter obseruari.
¶ Decernentes easdẽ sentẽtias non
tenere aliter pmulgatas. ¶ Idem. c.xiiij.
Licet excõicatõis sentẽtia post
appellationẽ legitimã pmul
gata negligẽtia appellãtis appellas
tionẽ suã minime psequẽtis nõ ratis
ficet nec etiã ꝯvalescat. Excõicatꝰ tñ
nõ nolati vel spẽliter ꝛ expsse q̃ post
appellationẽ legitimã excõicatiõis
sententiã asserit in se latã: si appella
tionẽ eãdẽ: infra tps ad ipsam psequẽ
dã ab hoie vel a iure statutũ nõ fues
rit (vt debuit) psecutus: ipso eodẽ
tempore excõmunicatus publice nũ
ciari ꝛ nedum in iudicialibus sed etiã
in extra iudicialibus evitari: ac legi
timis actibꝰ removeri debebit: quos
usq; ꝙ post appellationem legitimã
excõicatus fuerit: vel alias de ipsius
sentẽtie docuerit nullitate. ¶ Ide. ca.xv.
¶ Si clericos tue iurisdictioni subie
ctos ppter ꝯmissos excessus.
¶ Etiã per laicos capi facias: et eos
(ne fugiãt) i carcere pena debita po
stea castigandos includas. te vel cas
piẽtes eosdem (licet nũdũ appareat
incorrigibiles illos esse) nulla cre
dimus excõmunicatione nodari.
¶ Cũ in (his nisi alias ex ꝑposito ex
cedatur in ipsis) temeritas vel iniu
ria nequeat deprehendi. ¶ Eosdẽ qʒ
clericos si de parendo iuri tibi fides
iussoriã dederint cautionẽ: detinere
nõ debes. ¶ Nisi excessus enormitas
vel alia causa ratiõabilis eos suaser
it detinendos. ¶ Idem.
¶ Si sentẽtia interdicti pferat i cle
ricũ nõ intelligit (nisi aliud sit expr ca.xvi.
sum in ea) interdictꝰ populꝰ nec etiã
ecõverso. ¶ Unde vno interdicto ip
sorũ alius licite admittit ad divina.

¶ Ceterū cū ꝓpter delictū dñi vel rectoris est ciuitas īterdicta: ciues eiusdē (Qui culpabiles nō existūt, Dūmō ⁊ ipsi ꝓpter dñm vel rectorē puniendū ī eis non fuerit īterdicti) pñt extra ipsam licite īteresse diuinis. ¶ Cū vero alicui⁹ terre populus interdicto nodat: singule ex eo ꝑsone quas īterdictas esse ꝯstat (Ne snīa effectu careat cū diuinoꝝ auditio ⁊ sacramentoꝝ ꝑceptio populo vt vniuersis non ꝯpetant) non debēt alicubi (casib⁹ expressis a iure dūtaxat exceptis) audire diuina vel ecclesiastica recipe sacra. ¶ Idē

c.xvii. Si ciuitas castrū aut villa sub ꝗciat ecclesiastico interdicto: Moꝝ suburbia ⁊ continētia edificia eoipso īteliggi volumus interdicta. ¶ Nā licet ꝑdicta videant alīs muroꝝ ambitu terminari: hoc tñ casu ne vilipendi valeat snīa interdicti (quod fieri si posset in ipsoꝝ suburbiis vel cōtinētibus edificiis licite celebrari vt prius) expedit interpretationē fieri latiorē. ¶ Ratione quoqꝫ simili si sit eccīa īnterdicto supposita vel subiecta nec ī capella ei⁹ celebrari: nec ī cimiterio ipsius eidem ecclie ꝯtiguo poterit sepeliri. ¶ Secus si ei cōtigua nō existant. ¶ Idē

c.xviii. Is q̄ in ecclia sanguinis aut seminis effusione polluta. Uel q̄ pñtibus maiori excōicatione nodatis scienter celebrare ꝑsumit: licꝫ in hoc temerarie agat: irregularitatē tñ (Cū id non sit expssum ī iure) aliquā non īcurrit. ¶ Is vero q̄ sciēt in loco celebrat supposito īterdicto (nisi sup hoc priuilegiatus existat) aut a iure sit cōcessum eidē irregularitatē īcurrit: a qua neqꝫ ꝑ aliū q̄ ꝑ romanū pontificē liberari adeo efficit inelegibilis: q ꝑ nec ad eligēdū cū aliis debebit admitti. ¶ Idē.

c.xix. Quoniā in baptismo ⁊ ꝯfirmatione (q̄ nedū pueris sꝫ ⁊ adultis ꝓpter more periculum exhiberi possunt) licite tpe īterdicti chrismatis vtimur vnctione: posse (lꝫ terra īdicta existat) chrisma die cene dñi confici dubiū nō existit. ¶ Idem.

c.xx. Is cui est ecclie īnterdictus ingressus (cū sibi ꝑ ꝯsequēs censeatur ī ipsa diuinoꝝ celebratio interdicta) irregularē efficit: si cōtra īterdictū hmōi diuinis ī ea se ingerat: ī suo agens officio sicut prius. ¶ Talis quoqꝫ si hoc īnterdicto durāte decedat: nō bꝫ in ecclia vel cimiterio ecclesiastico: nisi penituerit, sepeliri. ¶ Sane sicut excōicatio: sic ab officio vel ab īgressu ecclie late snīa suspēsio aut ipsi⁹ effect⁹ ꝑ appellationem sequentem minime suspenduntur. ¶ Idem.

c.xxi. Religioso q̄ manus violētas in clericū secularē iecit, ne hoc ꝓtextu habeat materiā euagādi, poterit ab epō eo casu absolutiōis bñficium exhiberi: quo seculari clerico posset si aliū clericū ꝑcussisset. ¶ Quāuis autē is qui religionē ingredit. religiosus cēseri cū effectu nō possit donec sit tacite vel expsse ꝓfessus: si q̄s tñ violētas manus in eū iniciat excōmunicationis late a canone vinculū non euadit. ¶ Idē.

c.xxii. Qui a snīa canonis vel hoīs cū ad illū a quo alias de iure fuerāt absoluēdi: nequeūt ꝓpt īminentis mortis articulū: aut aliō impedimentū legitimū ꝑ absolutiōis bñficio hre recursum ab alio absoluuntur: si cessante postea piculo vel īpedimento hmōi se illis a quo his cessantib⁹ absolui debebant ꝗcito cōmode poterūt cōtēpserit pñtare mādatū ipsius sup illis ꝑ q̄bus excōicati fuerāt hūiliter recepturi et satisfacturi prout iusticia suadebit decernim⁹ (ne sic cēsure illudāt ecclesiastice) in eandē snīam recidere ipso iure. ¶ Idem statuim⁹ de his q̄bus (cū a se. apo. vel a legatis ipsi⁹ absolutionis bñficiū a q̄busuis sententiis cōsequunt) iniungit: vt ordinarioꝝ suoꝝ vel alioꝝ quoꝝlibꝫ suscepturi penitētiā ab eisdē se ꝯspectu repñtent. et passis iniuriam seu his q̄bus ꝓpter hoc obligati existūt satisfactionē exhibeāt competentē. si hec cū pmū ꝯmode poterūt non curauerit adimplere. ¶ Idem.

Cap. xxiij. Cum qs absqz tuo mādato ma nus iniciat in clericū tuo nole violētas: ꝛ si hoc ratū habuerit: excō municationē latā a canone sententiam ter incurris Cū ratihabitio retro tra hat ꝛ mādato debeat pparari. ¶ Si ꝓo iniectio eadē tuo noīe nō sit fa cta: tūc lz pecces ratā habēdo eans dē: non tn̄ ppter hoc excōicatiōis vīlius vīculo innodaris. Cum quis ratum habere nequeat quod eius nomine non est gestum. ¶ Idem

Cū m. xxiiij. Alma mr̄ eccīa plerumqʒ nō nulla rōnabilit ordinat ꝛ cō= sulte q̄ suadēte subiectorū vtilitate postmodū ꝯsultius ac rōnabilius reuo cat: l melius vel cōmutat. ¶ Sane a nr̄is dubiū fuit p̄decessoribus cōsti tutū vt in t̄ris seu locis ecclasiastico suppositis interdicto nulla (certis casī bus ꝛ sacramētis exceptis) diuina celebrent officia: vel ministrent eccla stica sacra. ¶ Qz ꝓo ex districtiōe hmōi statutoꝝ excrescit deuotio po puli: pullulāt hereses: ꝛ infinita pīcu la alap insurgūt: ab ecclesijs sine cl'e pa earū debita obsequia subtrahunt: cū fr̄ibus nr̄is deliberatiōe habita sup his diligēti ꝓcedimus qȝ tpe in terdicti ad homie vel a iure plati: non tm̄modo moriētes sz etiā viuē tes: tā sani ēt quā infirmi ad pniam (q̄ ppter pnitatē ꝛ facilitatē hoim ad peccādū summe necessaria est) licite admittant: dū tn̄ excōicati nō fuerint q̄s admitti (p̄terq̄ i mortis articulo) nolumus ad eandē. ¶ Illis etiā propter quoꝝ culpā dolū vel fraudē lata est snīa interdicti: vel qui ad ppetrandū delictū (cuius occasio ne ipsum interdictū est latū) p̄buerūt auxiliū: ꝯsiliū vel fauorē nisi de ipo delicto (si sint tales qȝ id facere va leant) ꝓus satisfecerit: vel de satis= faciēdo idoneā dederit cautionem aut si satisfacere nequeūt vel hmōi cautionē p̄stare iurauerit qȝ q̄cito poterit satisfaciēt ꝛ ad satisfactionē hmō ip eū vel p eosq̄ facere ipsā de bent ꝛ p̄fit p̄standā dabūt ꝯsiliū ꝛ au xiliū: ac iuxta posse suū fideliter labo rabūt: nō est pnīe bñficiū aliquatē= nus cōcedendū ¶ Nec tūc etiā quo ad istos vel alios q̄ circa hoc mini= me deliq̄rūt (vbi ciuitas vel locus alius seu vniuersitas interdicti existūt) faciēda est relaxatio interdicti: sed est eis solūmō iniūgēda pnīa salutaris. Adijcimus p̄terea qȝ singulis diebus in ecclesijs ꝛ monasterijs misse ce= lebrent Et alia dicant diuina officia sicut ꝓus submissa tn̄ voce ꝛ ianuis clausis excōicatis ac interdictis exclu sis ꝛ cāpanis etiā nō pulsatis: ꝛ tā canonici q̄ clerici ecclaꝝ in q̄bus distributiones q̄tidiane illis q̄ hoꝛ ris insūt canonicis tribuūt: si ad officia nō venerit supradicta: distri butiones easdē amittant: sicut iter dicto perderēt nō extāte si diuinis officijs nō adessent. ¶ In festiuita tibus ꝓo natalis dn̄i/ pasche/ ac pens thecostes ꝛ assumptiōis v̄gis glio se cāpane pulsent: ꝛ ianuis aptis al ta voce diuina officia solenniter cele brent: excōicatis p̄rsus exclusis: sed interdictis admissis q̄bus ob reue rentiā dictarū solēnitatū: vt ipi ad hūilitatis grām ꝛ reconciliationis affectū facilius inclinent: p̄fatis die bus participationē pmittimus diuis noꝝ: sic tn̄ qȝ illi ppt quoꝝ exces sum interdictū hmōi est platū altari nullatenus appropinquēt. ¶ Ceteris q̄ circa obseruationē interdictoꝝ a nr̄is sunt p̄decessoꝝbus instituta: in suo robore duraturis: nō obstātibus q̄buslis p̄uilegijs/ ecclesijs mona sterijs/ ordinibus/ religionibus seu p̄ sonis ecclasticis secularibus vel re= gularibus: exēptis ꝛ nō exēptis/ sub quauis forma vel exp̄ssione v̄borū ab apo. sede ꝯcessis: q̄ ꝯtra tenorem p̄ñtis cōstitutionis nulli volumus suffragari. cū q̄buslibz tā secularis bus q̄ regularibus sufficere debeat vt tempore interdicti modo p̄missso diebus celebrent supradictis.

¶ De verboꝝ significa tione. Innocentius iiij. Cap. i.

Volens ꝛ ista. Per illa ver. p̄uilegū i specialis ꝛ ppzios eccelse rom. filios vos recepimus vt

ctos fratres exemptos nō itelligi:ꝛ ipsos ex illo i ꝓprios eiusdē eccle filios fuisse receptos ꝙ ab alio ꝗ a romano pōti.vel legato ab eiꝰ late re destinato īterdici vel excōicari a q̄s nō valeāt declaramꝰ. Illū locum desertū in ꝑmissis itelligimꝰ q̄ nō ha bitatus penitꝰ neq̈ cultꝰ fuerit vel vltra mēoriā hoīm ꝑm idulgētiā Lu cū ē sub sarracenoꝝ ptāte detentus cēsentes ecclias i talibꝰ desertis loci a fratribꝰ ipsis ꝯstructas:seu etiam ꝯstruēdas i eo plena libertate gau dere:vt ꝑ idulgētiā locū nichil ab ipsis legis diocesane noīe valeat ꝑ ep̄os exigi:q(ꝑm ꝑuilegiū alex.)nō possunt īterdicto seu excōicationi sup poni:q̄a in locis hmōi dicti ffes ha beant ptātē(petita a se.apo.licētia) ꝯstruendi:easq̈ cū suis plebibus ꝑ suos clericos gubernāt:q̄ rōne ple biū examinandi ep̄is ꝑhtenī vt ab eis curā recipiant aīaꝝ cū plebes ep̄is sint subiecte. Ceterū dicti ffes de cimas de laboribꝰ ꝛ noualibus suis q̄s ꝓpriis manibꝰ aut sumptibꝰ ex colunt:aut aliis bonis sibi a deo p̄e stitis ꝓuentibꝰ clericoꝝ ordis sui(a q̄bꝰ quarta vīctia nullatenꝰ exigat) cū integritate psoluāt.salua mode ratiōe ꝯsiliū gn̄alis. In aliis eoꝝ pos sessionibꝰ iure cōi seu q̄libet alio ec clesiis parrochialibus ꝛ diocesano ep̄o reſuato. Per declarationē autē hmōi nolumꝰ defensionibꝰ aliis seu iuribꝰ partiū derogari. Rico.iiii.

ca.ii. Onstōnē felicis recordatiōis grego.pa.ꝑdecessoris nr̄i edi tā in ꝯci.lugdu.vt si forte inī cetera q̄ obiciunī electo aut postulato seu aliis ꝓmouendo ad aliquā dignitatē euidentē sciē vel aliū ꝑsone defectū opponi ptigat/de illo ꝑmitꝰ cogno scat:ꝛ si opponētē iuētū fuerit de fitiēi veritate ac cāe aliis ꝓsecutio ne totaliē sit exclusus ꝛ aliā puniat ac si i obiectoꝝ ꝓbatione oīm defe cisset:ī illo q̄ manifestū defectū inoi ſu:auditu:ꝛ aliis corꝑis sensibꝰ:nec nō ꝛ in mēoria ꝛ etiā itellectu oppo nit electo locū hr̄e: ac quo ad itens tionē ꝓsōnis ipsius manifestū ꝛ eni dens idem supponere declaramus. Ceterū canonicos cuiusuis eccle q̄ statutū fecerūt solēnit:ꝛ iuramen to firmauerūt ꝙ ecclesiā suā ꝛ seip sos ꝯ oēs īpetrātes canonicatū ips sius eccle defenderent:vsq̈ ad iug vel snīaꝫ q̄cū possetat iudiciū dn̄i pa.vl spālis mādati eiusdē:ꝛ ꝙ cōi bus expēsis ac cū ꝓcuratorio sigilis lo capli sigillato eadē desēsio fieret ꝛ ꝙ q̄diu aliq̄s de canonicis eiusdē eccle desēsionē hmōi ꝛ oppositionē vellet ꝑdicto mō subire aliq̄ canoni ci nō possent nec deberēt recipe in canonicū nec hr̄e ꝓ canonico i capi tulo vel extra caplm īpetrantē:ꝯspi ratores ꝛ ꝯiuratores ꝯ sanctā roma nā ecclesiā ac libertatē obediētiā ꝛ auctoritatē ipsiꝰ decernimꝰ:ꝛ eosdē tanq̄ cōspiratores ac ꝯiuratores ꝑ sanctiones canonicas puniendos. Statutū q̄q̈ ipm(qd̄ caplo ꝯlibs to ꝛ singulis eius ꝑsonis libertateꝫ obedientiā eidē eccle romane debi tā exhibendi saltem vsq̈ ad snīam ꝛ pōtificū romanoꝝ iudiciū seu spāa le mendatū)liq̄do inēdicit piōptum futuroꝝ grauaminū ꝛ expensarū di scrimē ingerēs ꝯtra legitimas sanc ctiones laudabile votū execrantiū litesvetat:iniustā litē mouere ꝯpellit iniq̄ ꝯtrouersie seu liti cedendo:bo nam fidē seu cōsciam agnoscere ꝓ hibet ꝛ adigit ad peccandū:cōspira tionē ꝛ ꝯiurationē cōtinere ꝯtra lis bertatē ꝛ auctoritatē se.apo.manife ste ac aliis detestabile ꝓrsusq̈ illi citum reputamus. Idem.

ca.iii. Xiit q̄ seminat seminare semen suū De sinu pr̄is i mundū ve ste scꝫ hūanitatis indutꝰ dei filiꝰ Je sus xp̄s ꝟbū euangelicū saturus in singulos ꝓbos ꝛ reprobos isipiētes et ignaros:studiosos ꝛ desides:iux ta ꝓphetā colonꝰ futurꝰ:in terra se men suū doctrinā euāgelicā sine de lectu dispsit in oēs q̄ oīa tracturꝰ ad se oēs saluare venerat:q̄ tandē seip sum deo pr̄i ꝓ salute oīm in redem ptionis hūane ꝑciū imolauit. Licet aūt hoc semen i singulos cōicatiua dei caritate dispsum:aliō ceciderit

secus viā sup̱ corda/scilȝ demonum
suggestionib⁹ pula. aliud supra petrā
corda scilȝ nullo fidei vomere pene
trata. aliud int̃ spinas: corda scȝ hoīȝ
diuitiarū sollicitudinibus lacerata
Et id vnū prauis affectib⁹ ꝯculcatū
aliud aridū q̄z gr̃e carebat humore
reliquū ꝟo legit̃ inordīatis sollici-
tudinib⁹ suffocatū. Aliud t̄n mite
cor ꝛ docile t̃ra bona suscepit. hoc ē
minoꝝ fratrū mitis ꝛ docilis ī pau
ꝑtate ac hūilitate p almū xp̄i ꝯfesso
rē franciscū radicata religio: q̄ ex
illo ꝟo semīe germināsgermē illud
p regulā sparsit ī filios: q̄s sibi ꝛ deo
p suū ministeriū in obſuatione euāge
lij gn̄auit. Isti sunt filij q̄ docēte Ja
cobo verbū eternū dei filiū inlitum
hūane nature ī orto virginalis vteri
potēs saluare aīas in mās̄uetudine
susceperūt. Hi sunt illi⁹ sancte regu-
le ꝓfessores q̄ euāgelico fundat̃ elo
quio: vite xp̄i roborat̃ exēplo: fun-
datorū militātis eccl'ie aploꝝ eius
sermonib⁹ actibusq̄ꝫ firmat̃. ¶ Hec
est apud deū ꝛ patrē mūda ꝛ īmacu
lata religio: q̄ descēdēs a p̄re lumi-
nū p eius filiū exēplarit̃ ꝛ ꝟbaliter
aplis tradita: ꝛ deinde p sp̄m sāctū
btō Francisco ꝛ eū seq̄ntib⁹ inspi-
rata: totius ī se quasi ꝯtinet testimo
niū trinitatis. Hec est cui (attestāte
paulo apostolo) nemo de cetero dȝ
esse molest⁹ quā xp̄s stigmatib⁹ sue
passionis ꝯfirmauit: volēs institutō-
rē ipsi⁹ passionis sue signis notabi
liter insigniri. ¶ Sed nec sic ꝯtra fra
tres ip̄os minores ꝛ regulā: hostis
antiq̄ cessauit astucia: q̄n potius cō
tra eos nitēs supseminare ziȝaniam
interdū emulatores agitat eo inuida
iracūdia ꝛ indiscreta inscitia ꝯcita
uit: mordētes fr̃es ꝛ eoꝝ regulā q̄si
illicitā/inobseruabilē/ꝛ discrimino
sam caninis latratib⁹ lacerātes nō
attendētes hāc sanctā regulā (vt p̄-
dicit̃) p̄ceptis ac monitis salutarib⁹
institutā: aplicis obseruationib⁹ ro
boratā: p plures romanos pōtifices
approbatā, ꝛ etiā p se. apo. ꝯfirmatā
tot diuisotestionib⁹ ꝯmunitā: q̄ credi
bilis facta sunt nimis ī tot s̄cti... ꝛ

in obseruantia huius regule agētis
bus ꝛ finiētib⁹ dies suos: quoꝝ non
nullos sctōꝝ cathalogo sedes eadē
ex eoꝝ vita ꝛ miraculis fecit ascribi
¶ Ac nouissime q̄si dieb⁹ istis p pie
mēorie Ni. pa. nonū p̄decessorē nr̃ȝ
approbatam eē ex euidenti vtilitate
quā de ip̄a ꝯseq̄t̃ vl̄is eccl'ia ī gn̄ali
lng. ꝯci. declarat̃. Nec nos min⁹ at-
tēdim⁹ imo ꝓfundi⁹ cogitam⁹ sicut
pēsare dn̄e subtilius ceteri catholi-
ce fidei ꝓfessores q̄z ip̄e de⁹ ordinē
p̄dictū ꝛ ei⁹ obſuatores īspiciēs sic
eos ab īsurgētib⁹ in ip̄os rācorib⁹
salutari subsidio p̄ſuauit: q̄ nec ip-
sos fluctus tēpestuosus allicit: nec
alios ī ordine ip̄o degentiū mōstra-
uit: q̄n poti⁹ ī vigore regulari ꝯcres
scant ꝛ ā̄pliēt̃ in suoꝝ obſuātia mā-
datoꝝ. ¶ Verūtn̄ vt ordo predictus
(q̄ba multȝ p̄cessoꝝ anfractib⁹) distincta
ex pura vigeat claritate: ꝛ sicut fra-
tres eiusdē ordis nup in gn̄ali capi-
tulo ꝯgregati puiderāt: dilectis fi-
lijs gn̄ali ꝛ nōnullis alijs puīcialis
bus eiusdē ordis ministris q̄ in caplo
ip̄o ꝯuenerāt in nr̃a p̄ntia ꝯstitutis
cū ad plenā obſuationē regule eius
dē ī vigore sp̄ūs eoꝝ feruere noscat̃
intētio. Visū est nobis (vt mordacis
bus hmōi mordendi vias p̄cludere
mus) aliqua q̄ in ip̄a regula videri
poterāt dubia declarare. nōnulla p
p̄decessores nr̃os etiā declarata ple
niori claritate differere: ī aliq̄b⁹ ēt
regulā ip̄am contigentib⁹ puritatē
eiusdē ꝯscie puidere. Nos aūt q̄ a
teneris ānis ad ordinē ipsū affectus
nr̃os erexim⁹ ī illis succēdēdo cū ali-
q̄bus eiusdē cōfessoris socijs: q̄bus
ei⁹ vita ꝛ cōuersatio nota erat: sup
ip̄a regula ꝛ sctā ip̄i⁹ btī Frācisci in
tētione frequēti collatione tractaui
mus Et tādē cardialis ac postmodū
eiusdē ordis p p̄dictā sedē guberna
tori ꝓtectori correctore effecti ꝯditio
nes p̄dicti ordis ex iminēti nobī cu
ra palpauim⁹ ī aplat⁹ officio: tā de
pia itētiōe ꝯfessoris p̄dicti q̄ de his
q̄ regulā ip̄az ꝛ ei⁹ obſuātiā ꝯtigūt
ex p̄dictī lōga ēt exptētia īformati:
nr̃os ad ordīez p̄fatū ꝯuertim⁹ cogita

tus. Et tā ea q̄ p eosdez p̄decessores
approbata ꝛ declarata esse noscunt:
q̄ etiā ipsam regulā ꝛ eā cōtingen-
tia: maturitate plena discussimus.
Nōnulla in p̄nti serie statuim⁹: de-
clarauim⁹ certius approbauim⁹ ap-
probata cōfirmauim⁹ edidim⁹: ꝛ cō-
cessim⁹. plura etiā ordinando serio-
sius et clarius: q̄ infra scriptis arti-
culis plenius exprimūt. ¶ In p̄mis
quia (sicut intelleximus) ab aliquib⁹
hesitat an fratres eiusdē ordinis tā
ad cōsilia q̄ ad precepta euāgelij te
neātur. tum q2 in regule p̄dicte p̄nci
pio habet. regula et vita minoꝝ fra-
trū hec est: scz dn̄i n̄ri iesu xp̄i sctm̄
euāgeliū obs̄uare: viuēdo in obediē
tia: sine p̄prio: ꝛ in castitate. tū ex eo
q̄ in eadē regula cōtinet sic. Finito
v̄o anno p̄bationis recipiāt ad obe
dientiā: p̄mittentes vitā istā semp ꝛ
regulā obseruare. tum etiā q2 in fine
ipsius regule cōtinent hec v̄ba pau
pertatē / ꝛ humilitatē / ac sanctū euā
geliū dn̄i nostri Jesu christi q̄d fir-
miter p̄misim⁹ obseruem⁹. ¶ Licet
Fe. re. Gregori⁹ papa. ix. pre. no. huc
articulū ꝛ nōnullos alios eiusdē re-
gule declarauerit: q2 tamē ei⁹ decla
ratio p̄pter aliquoꝝ insurgentiū in
fratres et regulam inordinarios vel
mordaces insultus: ꝛ multoꝝ postea
emergētiū casuū p̄siderādos euēt⁹:
in aliquib⁹ obscura: in aliq̄b⁹ semi-
plena / ꝛ in multis etiā p̄tētis in ip̄a
regula insufficiēs videt. ¶ Nos ob-
scuritatē ac insufficiētiā hm̄oi p̄fate
interpretatiōis declaratiōe amoue-
re volētes. ꝛ cuiuslibet ambiguitat
scrupulū in eiusdē de singuloꝝ mē-
tib⁹ plenioris expositiōis certitudie
amputare: dicimus q̄ cū in p̄ncipio
regule nō absolute sz cū quadā mo-
dificatione seu specificatione ponat
regula ꝛ vita minorū fratrū hec est:
scilicet dn̄i n̄ri Jesu xp̄i sanctū euā-
geliū obseruare: viuēdo in obedien
tia: sine p̄prio: ꝛ in castitate. que tria
eadē regula multū arcte p̄sequit: ꝛ
nihilomin⁹ alia nonnulla subnectit:
precipiendo / p̄hibendo cōsulendo /
monēdo / hortādo: ꝛ sub aliis verbis
ad aliquē modorū reducibilib⁹ p̄dic-
torū: de intētiōe regule liquere vo-
let apertius: vt illud q̄d in p̄fessione
quasi absolute subnecti videt. p̄mit-
tes vitā istā semp ꝛ regulā obs̄uare
et q̄d in fine subiūgit ꝛ sanctū euā-
gelium dn̄i nostri Jesu christi q̄d fir-
miter p̄misim⁹ obseruem⁹: totū ad
ipsius regule modificatū vel deter-
minatū seu specificatū principiū re-
ducat: videlicet ad obseruātiā euā-
geliū (vt p̄dicitur) per ipsam regulā
in illis trib⁹ modificatā vel determi
natā seu specificatā. Cum nō sit veri
simile ipsum sanctum verbū ab ipso
semel cū quadā modificatione / vel
determinatiōe / seu specificatiōe p̄-
latū lz q̄si succisorie repetitū voluis
se in sui repetitiōe data sibi p eū mo
dificatiōe seu specificatiōe sine certa
causa carere. Et vtriusq3 iuris argu
mēta nos doceāt ea q̄ in p̄ncipio ad
medium ꝛ ad finē: illa v̄o que in medio
ad finē atq3 p̄ncipiū: ꝛ ea que in fine
ad vtrūq3 vel eoꝝ alterū sepe referri
Et dato q̄ absolute diceret omnino
p̄mitto sanctū euangeliū obseruare
non professor hm̄oi intēderet se ad
omnē cōsilioꝝ obseruātiā obligare
q̄d vix aut nunq̄ possz ad litterā ob-
seruare: p̄pter q̄d talis p̄missio illa-
queare p̄mittētis animū videret. Clare
videt p̄missionē hm̄oi ad aliū intel-
lectū absq3 intētione p̄mittētis non
debere perstringi: nisi vt obseruātia
euangelij sic sicut tradita reperit a
xp̄o: vcz q̄ p̄cepta: ꝛ cōsilia vt cōsilia
a p̄mittētib⁹ obseruātur. Quē intel
lectū etiā in eisdē v̄bis habuisse: idē
beatus Franciscus in serie sui p̄ces-
sus in regula patēter ostēdit: cū aliq̄
euāgelica p̄silia indicat vt cōsilia ibi
v̄bis monitiōis ꝛ exhortatiōis: ꝛ cō
silij. nōnulla v̄o sub p̄hibitiōe ac v̄bo
precepti. per quod patet q̄ non fuit
loquētis intentio q̄ fr̄es ex p̄fessiōe
hm̄oi regule ad oīa consilia sicut ad
p̄cepta euāgelica tenerent: sed solū
ad illa cōsilia que i eadē regula p̄ce
ptorie vel inhibitorie seu sub verbis
equipollētib⁹ sunt expressa. ¶ Unde
nos ad fratrū eiusdē ordinis cōsciē

tias plenarie seruādas declaram⁹/ ꝙ ex pfessione eiusdē regule fratres ipsi ad ea tantū euāgelica obseruāda consilia sunt astricti q̄ in ipsa regula preceptorie vel inhibitorie: seu sub verbis equipollentib⁹ exprimūtur. Ad nōnulla vero alia per euangeliū data cōsilia et magis secūdū exigentiā sui status tenentur pluſꝙ ceteri christiani quo per statū perfectionis quē per ꝓfessionē hm̄oi assumpserūt se obtulerunt dño holocaustū medolarū per cōtemptū omniū mūdano⁊. ¶ Ad oia autē que in ipsa regula cōtinētur tam ꝑcepta ꝙ cōsilia ꝙ cetera ex voto ꝓfessionis hm̄oi nō aliter tenenē ꝙ eo mō q̄ in regula ipsa traduntur vt scilicet teneanē ad eo⁊ obseruātiā que ī eadē regula ipsis sub verbis obligato⁊ija indicūtur. Cetero⁊ū vero obseruātia que sub v̄bis monito⁊ijs: exhortato⁊ijs: informato⁊ijs: et instructo⁊ijs seu quibuscūqꝫ alijs cōtinētur: eatenus magis cōdecet de bono et equo eos ꝓsequi: quo imitatores tāti patris effecti xp̄i semitas elegerunt.

¶ Porro cū ipsa regula expresse cōtineat ꝙ ffes nihil sibi approprient: nec domū nec locū nec aliquā rem: sicqꝫ declaratum per eūdem predec. no. Grego. ix. ⁊ nonnullos alios hoc seruare debere tam ī speciali ꝙ etiā in cōmuni. quā sic arctā abdicationem venenosis obtrectationib⁹ aliquo⁊ insensata damnauerit astutia: ne fratrū eorūdē perfectionis claritas in taliū imperitiis sermonib⁹ lacerē/dicim⁹ ꝙ abdicatio ꝓprietatis hm̄oi oīz rerū nō tā ī speciali ꝙ etiā in cōi ꝓpter deū meritoria est ⁊ scā. quā ⁊ xp̄s viā perfectionis ostēdēs v̄bo docuit: ⁊ exēplo firmauit. quāqꝫ p̄mi fundatores militātis ecclie ꝑut ab ipso fonte hauserāt volentes pfecte viuere p doctrine ac vite exēpla in eos deriuarūt. ¶ Nec his q̄sꝙ potest obsistere ꝙ interdū dicitē xp̄m loculos habuisse: nā sic Jes⁹ xp̄s cui⁹ perfecta sunt opera: in suis actibus viam perfectionis exercuit ꝙ interdū infirmo⁊ imperfectionib⁹ cōdescendēs. Et viā perfectionis extolleret: et imperfecto⁊ū infirmas semitas nō damnaret. Sic infirmo⁊ū psonam christus suscepit in loculis sicut in nōnullis alijs infirma hūane carnis assumēs. (Prout euangelica testatur hystoria) non tantū carne: sed et mente condescendit infirmis.

¶ Sic enim humanā naturā assumpsit ꝙ in suis operib⁹ perfectus existēs: in nostris factus humilis: in ꝓpriis permāsit excelsus. ¶ Sicut summe charitatis dignatione ad actus quosdānē imperfectioni cōformes inducitē ꝙ a summe perfectionis rectitudine nō curuaē. Egit nāqꝫ xp̄s et docuit opa perfectiōis. Egit etiā infirma sicut interdū ⁊ in fuga patet et loculis sed vtrūqꝫ perfecte perfectus existens vt perfectis ⁊ imperfectis se viā salutis ostēdere t: q̄ vtrosqꝫ saluare venerat. q̄ tandē mori voluit p vtrisqꝫ. ¶ Nec q̄cꝙ ex his insurgat erronee ꝙ taliter ꝓpter deū ꝓprietatē omniū abdicātes tāꝙ homicide sui vel tentatores dei viuendi discrimini se cōmittāt: sic em̄ se ipsos cōmittāt diuine ꝓuidentie inuitiendo vt viā nō cōtennāt ꝓuisionis humane: q̄ vel de his que offerūtur liberaliter vel de his que mendicāē humiliter: vel de his que cōquirunē per labo⁊ciū sustinētur q̄ triplex vitēdi modus in regula ꝓuidetur expresse. ¶ Profecto si (iuxta ꝓmissum saluatoris) nūꝙ deficiet fides ecclesie: per cōsequēs nec opera mie subtrahentur. ex quo xp̄i pauperib⁹ oīs ratio diffidētie cuiuslibet videē esse sublata. Et quidez vbi (qḋ nō est alis quatenus ꝑsamēdū) hec cūcta defecerent: sicut nec ceteris: sic nec ipsis fratrib⁹ iure poli in extreme necessitatis articulo ad ꝓuidendū sustentationi nature via omnib⁹ extrema necessitate detētis cōcessa ꝑcluditē: cū ab omni lege extrema necessitas sit exēpta: nec talē abdicationem ꝓprietatis omnimode renūciationē vsus rerū cuiꝙ videaē inducere. nā cum in rebus tempo⁊alib⁹ sit cōsiderare precipuū: ꝓprietatē: possessionē: vsū

fructū: ius vtendi: et simplicē facti
vsum ꝛ vltimo tanꝗ̄ necessario egeat
licet hominis carere possit vita mortas
liū: nulla ꝓrsus potest esse ꝓfessio q̄
a se vsum necessarie sustentationis ex
cludat. verū condecens fuit ei ꝓfessioni
q̄ sponte deuouit xp̄m pauperē in tanta
paupertate sectari: oīm abdicare dñiū
et rerū sibi concessarū necessario vsu
fore contentā. Nec ꝑ hoc ꝙ ꝓprietatē
vsus ꝛ rei cuiuscūqꝫ dominiū a se ab
dicasse videt̄: simplici vsui oīs rei re
nūciare cōuincit̄: q̄ inquā vsus nō iuris
sed facti tantūmō nomē habēs: qḋ fa
cti est tantū in vtendo ꝑbet vtentibus ni
hil iuris quinimo necessariarū rerū
tam ad vite sustentationē q̄ȝ ad offi
cioꝝ sui status executionē (excepto qḋ
de pecunia infra subiūgit̄) moderas
tus vsus: sꝫ secūdū eoꝝ regulā ꝛ veri
tatē oīmodā ꝯcessus ē fratribus: quibus
rebus fratres licite vti possent durāte
concedentis licētia: ꝛ iuxta id qḋ in ꝑ
senti serie cōtinet̄. ¶ Nec his obuia
re dinoscit̄ ꝙ cuiusuis ꝓuidētia in hu
manis rebus humane cōstituit. vcꝫ et
non posse vsum vel vsufructū a dñio
ꝑpetuo separari. qḋ ne dominiū do
minis (semꝑ abscedēte vsu) redderet
inutile: tēporalē vtilitatē tm̄ in ꝯsti
tuēdo ꝓspiciēs ista decreuit. Retens
tio nāqꝫ dominij taliū rerū cū conces
sione vsus facta pauperibus nō est infru
ctuosa dño cū sit meritoria ad eṫna:
et ꝓfessioni pauperū oportuna: que
tanto sibi censet̄ vtilior quāto cōmu
tat tēporalia ꝓ eternis. ¶ Profecto
nō fuit ꝯfessoris xp̄i regulā instituē
tis intētio, quinimo cōtrariū in ipsa
cōscripsit: cōtrariū viuendo seruauit.
cū et ipse tēporalibus ad necessitatem
vsus fuerit. ꝛ in pluribus locis in regu
la vsum talē licere fratribus manifestet.
¶ Dicit nāqꝫ in regula ꝙ clerici fas
ciāt diuinū officiū ex q̄ habere pote
runt breuiaria ex hoc patēter insinuās
ꝙ fratres sui habituri essent vsū bre
uiarij et libroꝝ q̄ sunt ad diuinū offi
ciū oportuni. ¶ In alio quoqꝫ capi
tulo dicit̄ ꝙ ministri et custodes pro
necessitatibus infirmoꝝ ꝛ aliis fras
tribus induēdis: ꝑ amicos spirituas

les sollicitam curā gerant secūdum
loca ꝛ tēpora ꝛ frigidas regiones: sis
cut eoꝝ necessitati viderit expedire.
¶ Alibi etiā exhortās fratres ꝑ cōs
gruū laboris exercitiū ad ociū euis
tādū: dicit ꝙ de mercede laboris ꝓ
se et suis fratribus corporis necessas
ria recipiāt. ¶ In alio q̄qꝫ capitulo
cōtinetur ꝙ fratres ꝓpdant ꝓ elemo
sinis cōsideter. ¶ Habet etiā in eadē
regula ꝙ in ꝑdicatione quā fratres
faciūt sint examinata et casta eorum
eloq̄a ad vtilitatē ꝛ edificationē ꝓpli.
annūciādo eis vitia ꝛ virtutes. penā
et gloriā. Sed cōstās est ꝙ hec ꝑres
supponūt scientiā. scientia requirit
studiū exercitiū vero studij cōuenien
ter haberi nō potest sine vsu libroꝝ.
¶ Ex quibus omnibus satis claret ex re
gula adpictā: ve stitū: diuinū cultū ꝛ
sapientiale studiū necessariū rerum
vsum fratribus esse concessam. Patet
itaqꝫ sane intelligētibus ex ꝑdictis re
gulā quo ad abdicationē huiusmodi non
solū obseruabilē possibilē et licitā:
sed meritoriā ꝛ perfectā: ꝛ eo magis
meritoriā quo per ipsam ꝓfessores
ipsius magis a temporalibus ꝓpter
deum (sicut predicitur) elongantur.
¶ Ad hec cū fratres ipsi nichil sibi
in speciali acquirere vel eoꝝ ordini
possint etiā in cōmuni et cū aliquid
ꝓpter deū ipsis offertur: conceditur
vel donatur ea (si secus nō exꝑmat)
offerentis concedentis vel donantis:
verisimiliter credat̄ intētio: vt rem
huiusmodi oblatā: concessam vel donatam
perfecte concedat: donec auferat a se
abdicet: ac in alios trāsferre captat
propter deū: nec sic persona in quam
loco dei cōgruentius huiusmodi rei
dominiū trāsferat q̄ȝ sedes ꝑfata vel
ꝑsona roma. pon. xp̄i vicariꝰ q̄ pater
est oīm ꝛ fratrū minorū nihilominus
specialis. Ne taliū rerū sub incerto
videat̄ esse dominiū cū pr̄i filius suo
modo: seruus dño: ꝛ monachus mona
sterio res sibi oblatas: concessas vel
donatas acquirāt: oīm vtensiliū ꝛ li
broꝝ ac eoꝝ mobiliū ꝑsentiū ꝛ futu
roꝝ q̄ ꝛ quorū vsum fructū .s. ordi
nibus vel fratribus ipsis licet habere

p[ro]prietate[m] et dominiu[m] (quod et fe. re. Inno. papa. iiij. predecess. no. fecisse dinoscitur) in nos[trum] romanam ecclesiam plene et libere pertinere hoc p[rese]nti constitutione imperpetuu[m] valitura sancimus. ¶ Preterea loca empta de elemosinis diuersis et oblata seu co[n]cessa fratribus sub quacu[m]q[ue] forma v[er]bor[um] (licet fratres sibi cauere debeant: q[uod] huiusmodi verbis status suo inco[m]petentib[us] no[n] v[tan]tur) a diuersis seu p[ro] indiuiso possidentib[us]: seu certas partes in ipsis locis habentib[us] in quib[us] ipsi possidetes p[ro] indiuiso seu certas partes habe[n]tes nihil sibi in oblatione seu co[n]cessio[n]e h[uius]m[od]i reseruarint: similiter et in ius et d[omi]niu[m] ac proprietate[m] nostra[m] et ecclesie p[re]dicte eade[m] auctoritate suscipim[us]. ¶ Loca v[er]o seu domos p[ro] habitatio[n]e fratru[m] a singulari persona vel collegio vel ipsis fratrib[us] ex integro co[n]cedenda seu etia[m] offerenda. (si talis de volu[n]tate co[n]ferentis fratres inhabitare co[n]tigerit) perseuerante ta[n]tum voluntate co[n]cedentis inhabitent. ¶ Ac illa libere preter ecclesia[m] totas toria ad ecclesia[m] destinata: et cimiteriu[m] q[uae] tam ad p[rese]ntia q[uam] ad futura in ius et p[ro]prietate[m] nostra[m] et p[re]dicte Romane eccl[esi]e simili modo/ et auctoritate recipim[us] mutata co[n]cedentis voluntate: ac ipsis fratrib[us] patefacta dimittant. in quor[um] locor[um] dominio seu p[ro]prietate nihil nobis vel prefate romane ecclesie retinem[us] omnino: nisi ea specialiter de nostro seu ips[ius] romane ecclesie recipiant assensu: et si in eisde[m] locis reseruauerit d[omi]niu[m] sibi in co[n]cedendo co[n]cede[n]s/ preter inhabitatione[m] fratru[m] tale d[omi]niu[m] in ius ecclesie sepedicte no[n] tra[n]seat: sed poti[us] plene liberu[m] maneat co[n]cede[n]ti. ¶ Insuper nec v[tens]ilia nec alia p[re]ter eor[um] vsum ad necessitatem et officior[um] sui status executione[m] (non enim omniu[m] rerum vsum habere debent vt dictu[m] est) ad vlla[m] superfluitatem: diuitias seu copia[m] que deroget paupertati: vel ad thesaurizatione[m] vel eo animo vt ea distrahant siue vendant: recipiant, nec sub colore p[ro]uidentie in futurum: nec aliis occasio[n]e quinimmo in omnibus appareat in eis quo ad d[omi]niu[m] omnoda abdicatio et vsu[s] necessitas. Hoc aute[m] secu[n]dum exige[n]tiam personaru[m] et locoru[m] ministri et custodes simul: et separatim in suis administrationibus et custodiis cum discretione dispona[n]t. cum de talib[us] interdum personarum qualitas temporum varietas: locoru[m] conditio: et nonnulle alie circunstantie plus minus ve ac aliter p[ro]uideri requirant. ista tamen sic faciant: q[uod] semp[er] in eis et eorum actib[us] paupertas sancta reluceat: prout ipsis ex eoru[m] regula inuenitur indicta.

¶ Ceteru[m] cu[m] in eadem regula sit sub precepti districtione p[ro]hibitum: ne fratres recipia[n]t per se vel per alios denarios vel pecunia[m] vllo modo idq[ue] fratres imperpetuu[m] seruare cupiant et velut iniunctum necesse habeant adimplere ne ipsoru[m] puritas in huiusmodi obseruatione precepti maculetur in aliquo: ne fratru[m] p[ro]scientie aliquibus aculeis stimulent. Articulum illum p[ro]pter detrahentium morsus p[ro]fundius q[uam] nostri predecessores fecerint assumentes ac ipsum clarioribus determinationib[us] prosequentes: dicim[us] imprimis q[uod] fratres ipsi a mutuis [con]trahendis abstineant cum eis mutuu[m] co[n]trahere (ipsorum statu co[n]siderato.) non liceat: possint tamen ipsi pro satisfactione facie[n]da pro eor[um] necessitatibus que pro tempore occurrerint (cessantib[us] elemosinis. De quibus satisfieri co[m]mode tunc no[n] posset) citra cuiuslibet obligationis vinculu[m] dicere q[uod] p[er] elemosinas et alios amicos fratru[m] absolutione[m] huiusmodi facienda[m] intendat fideliter laborare. Quo casu p[ro]curet a fratribus q[uod] ille q[ui] dabit elemosina[m] per se vel per aliu[m] no[n] nominandu[m] ab ipsis si fieri poterit. Sed ab eo poti[us] iuxta suum beneplacitu[m] assumendu[m]: huiusmodi satisfactione[m] faciat in totum vel in partem: put sibi domin[us] inspirabit. Si t[ame]n ipse hoc nolle faceret: vel non posset: vel q[uia] recessus ei[us] imminebat: aut quia q[ui]b[us] hoc velit co[n]

mittere noticiā non habꝫ fideliū ꝑ
ſonarū: ſeu quacūq; alia occaſione
vel cā declaramus ⁊ dicimus ꝙ in
nullo regule puritas īfringit: aut q̄
modolibet ipſius obſeruātia macu
lat. ſi fratres ipſi alicui⁹ vel aliquo
rū ſibi curēt dare noticiā vel aliq̄s
ſeu aliquē nolare: aut etiā preſenta
re: cui vel q̄bus ſi elemoſinā facient
placuit: cōmitti poſſit executio pre
dictoꝝ ac ipſius habeat aſſenſus ſu
per ſubrogationibus infraſcriptis.
Ita tñ ꝙ penes ipſum dantē dñio:
ꝓprietate ac poſſeſſione ipſius pe-
cunie ac libera ptāte reuocādi ſibi
pecuniā ipſam ſemꝑ vſq; ad cōuer
ſionē ipſius ī rē deputatā plene libe
re ac itegre remanentib⁹ ī ipſa pe-
cunia nichil oīno fratres iuris ha-
beāt nec adminiſtrationē ſeu diſpē
ſationē: nec cōtra ꝑſonā nolatā vel
nō nolatā ab eis cuiuſcūq; cōditio-
nis exiſtat: ī iudicio vel ex̄ actionē/
ꝓſecutionē ſeu aliqḋ aliḋ īualtētent
qualitercūq; ꝑſona ꝑdicta ī cōmiſ-
ſione hmōi ſe habeat/ liceat tñ fra-
trib⁹ ſuas neceſſitates īſinuare ac
ſpecificare vel exponere ꝑſone ꝑdi-
cte ac eā rogare ꝙ ſoluat. Poſſint
etiā ꝑſonā eandē exhortare ac indu
cere ꝙ fideliter ī re cōmiſſa ſe ha-
beat: et aīe ſue ſaluti ī cōmiſſa ſibi
executione ꝓuideat. Ita tñ ꝙ ab oī
eiuſdē pecunie adminiſtratione ſeu
diſpēſatione/ ⁊ ꝯtra predictā ꝑſonā
actiōe ſeu ꝓſecutiōe (vt ꝑdictū eſt)
fratres abſtineāt oīmodo. Si vero
perſonā hmōi nolatā vel non nola
tam a fratrib⁹ (quomin⁹ ꝑ ſe poſſit
exeq̄ quod predicit̄) contigerit per
abſentiā/ īfirmitatē/ voluntatē/ ſeu
locoꝝ diſtantiā ad que ipē nollet ac
cedere in q̄bus eſſet ſolutio ſeu ſatiſ
factio faciēda: vel ꝑ occaſionē aliā
īpediri: liceat fratrib⁹ cū cōſciētie
puritate quandā aliā ꝑſonā ſubro-
gandā ad premiſſa ī nolandoꝝ aliiſ
(ſi ad ꝑmū dantē nō poſſint vel no-
lit hr̄e recurſū) cū iſta ꝑſona facere
ſicut ſupra ꝓrime declarauimus eis
licere cū prima. duarū eñ ꝑſonarū
miſteriū ꝑ viā ſubrogatiōis (vt dic

tum eſt cōmunius et gñali⁹ videtur
poſſe ī ꝑdictorū executiōe ſufficere
cū predicta ſatiſfactio ꝑſumat poſ-
ſe celeriter expediri. Si tamen (vt
iterdictū eſt) ꝓpter locorū diſtātiā
in quib⁹ eſſet ſatiſfactio facienda:
et cōditiones ſeu circunſtātias alꝫ
caſus emergeret in quo videt̄ plu-
rium ꝑſonarū ſubrogandarū mini
ſteriū oportunū: liceat ipſis fratri-
bus ī hoc caſu iuxta negocii quali-
tatē (ſeruato modo ꝑdicto) plures
ꝑſonas aſſumere nolare ſeu ꝑñtare
ad iſtud miniſteriū exequendum.

¶ Et q2 oportet ⁊ expedit fratrū ne
ceſſitatibus: non ſolū illis ꝓ q̄bus
iam eſſet ſolutio ſatiſfactio faciēda
vt ſuperius ꝓrime dictū eſt. ſed et
iminentibus: ſiue tales neceſſitates
īgruentes imineant q̄ breui tēpore
expediri valeant: ſiue tales lꝫ pauce
cōparatiue quarū ꝓuiſio ⁊ ſui cōdi
tione neceſſario tractu tꝑis habet:
vt ī libris ſcribendis: eccleſiis ſeu
edificiis ad vſum habitationis ipo
rū cōſtruendis / libris ⁊ pannis in
locis remotis emendis ⁊ aliis ſimi
libus. Si qua occurrerit cū mode
ramie ſupradicto ſalubrit̄ ꝓuideri.

¶ Sic ī iſtis neceſſitatib⁹ clare di-
ſtinguimus. ſic in eis fratres poſſe
tute ⁊ ſalua cōſcientia ꝓcedere de
claramus vcꝫ vt ingruenti vel imi-
nenti neceſſitate q̄ breui tempore
vel que iterdū ex aliq̄bus circūſtā
tiis non ſic breui (Ut ſupra ī proxi-
mo caſu dictū eſt) valeat expediri.
Tā quo ad dantē elemoſinā/ ꝙ quo
ad nolatum vel ſubſtitutū in oībus
et ꝑ oia (ſicut in articulo ſolutiōis
ꝓ neceſſitatib⁹ preteritis faciende
ſupra ꝓxime declarauim⁹) proce-
datur. ¶ In ea vero neceſſitate ꝙ
tuncunq; ꝑñaliter īgruenti q̄ tñ ex
qualitate ſui vt predicit̄ tractū tem
poris hꝫ innexū. ne diſtantie locoꝝ
q̄ expeditio neceſſitatis ipſi⁹ ex ſui
conditione reqret: tñ etiā circūſtā-
tiarum ipſius neceſſitatis ratione
penſata frequenter caſus acciderēt
in q̄bus ad expeditionē neceſſitat̄
hmōi oporteret ꝙ ꝑ diuerſas man⁹

et psonas transiret pecunia necessitati hmōi deputata/quarum omnium psonarū impossibile quasi esset dñs principalem p ipsa necessitate pecuniā deputantē seu etiā substitutū ab eo: ⁊ tertiū etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea sub rogatū habere noticiā declaram⁹ et dicimus ꝙ in hoc articulo pter dictos duos modos in necessitatibus preteritis ⁊ ingruentib⁹ que possint breui tpe vel interdū nō breui(vt supra exp̄mit)expediri(vt p̄dixim⁹)ob seruādos ab obseruādam ipsius regule ac pfessorū eius omnimodā puritatē: ꝙ si presto sit elemosine huiusmodi elargitor:vl ei⁹ nūcius qui possit hoc facere ⁊ velit:expresse illi predicat a fratrib⁹ ꝙ sibi placeat vt (dñō talis pecunie cum libera potestate reuocādi sibi pecuniā ipsam penes ipsum semp vsq ad cōuersionem ipsius i rem deputatā libere remanente vt in aliīs duob⁹ casib⁹ superius dictū est)per quo℞cūq man⁹ pecunia seu elemosina ipsa tractet: siue personas ab eo vel a fratrib⁹ nominatas totū suo cōcensu: volūtate ac auctoritate pcedat. quo assensum suū p̄bente predictis:secure fratres re empta vel acq̄sita de illa pecunia per quēcūq(iuxta modū annotatū superius)vti possint. Ad maiorem autē predicto℞ omniū claritatē hac imperpetuū valitura p̄uisionis serie declaram⁹ ꝙ fratres(prefat mōdis vt predicit circa pecuniā in suppor tandis eo℞ preteritis ⁊ ingruentib⁹ necessitatib⁹ obseruatis)nō intelligāt:nec dici possint p se vel p interpositā psonā pecuniā recipere ꝯtra regulā vel pfessiōis sui ordinis puritatē:cū manifeste pateat ex p̄missis ipsos fratres non solū receptiōe ꝓprietate:dominio/siue vsus ipsius pecunie:verūetiā cōtractatiōe quaslibet ipsius ⁊ ab ea pecunia penitus alienos. In eo vero casu quando (anteꝗ ipsa pecunia in licitū rei habende vel vtende cōmercium sit cōuersa) concedentē pecuniā mori cōtigerit: si cōcedens in cōcedēdo dixerit vel expresserit ꝙ persona deputata pecuniam ipsam in necessarium vsum fratrū expenderet quicquid de ipso concedente viuendo vel moriens do cōtingeret:siue concedens hmōi heredem reliquerit siue non possint fratres ad personam deputatā (non obstante concedentis morte vel heredis contradictione)p ipa pecunia expendēda recurrere: sicut poterāt ad ipm dominum concedentem.

Quia vero puritatem ipius ordis intima cordis affectiōe zelamur: cū in p̄dictis casib⁹ ad determinatā necessitatē(vt p̄dicit)per aliquē pecuniā cōcedi cōtigerit: concedent pecuniā rogari possīt frib⁹ ꝙ si quid de pecunia ipa(habita necessitate determinata)superērit:ꝯsentiat ipe cōcedēs ꝙ residuū p̄fate pecunie i reas alias p aliīs ipo℞ fratrū p̄dictis necessitatib⁹ cōuertat:quo nō cōsentiēte p̄dictis ipm residuū (si qō fuerit) restituat eidem. Caueāt tñ fres ꝙ sollicite se coaptēt vt nō plus scienter cōcedi consentiant ꝙ verisimilis ter extimari possit rē necessariā pro qua pecunia ipa conceditr valituram.

Et qꝛ predicto℞ seriosa expositiōe a dante vel recipiente de facili possit errari.vt clarius vtilitati dātiū puritati ordis:simplicitati aliquo℞ simplicitū:saluti aia℞ hincide securius cōsulat:itellectū illum q̄ satis i hoc casu a sane itelligente percipit:p̄sentis ac i eternū valiture cōstitutiōis serie lucidamus volētes illū ad cōmunē deduci noticiā: videlicet ꝙ se per quādo pecunia frib⁹ ipis mittit vel offert(nisi expresse per mittētem vel offerentem aliud exprimatur)p̄dictis modis prorsus oblata intelligatur ⁊ missa.Non eni verisimile est aliquē elemosine sue sine expressiōe modum illum prefigere per quem et donās merito:vel illi quo℞ necessitatibus intendit per donum hmōi prouideri:vel effectu doni vel sue cōscientie puritate frandetur.

Ad hec quia fratribus ipis interdum in vltimis voluntatibus sub diuersis modis nonnulla legantur:nec

exprimere quid de his agendum sit: et regula vel predecessorum nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterum providendo legantibus et fratrum conscientiis parcendo declaramus: ordinamus et dicimus quod si testator modum secundum quem fratribus (eorum conditione inspecta) recipere non liceret exprimat in legando: ut si legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum: domum ad locandum vel similia verba in similibus proferret: aut modos similes in relinquendo servaret: a tali legato et eius receptione per omnem modum fratres abstineant. Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit ut si diceret lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendendam: vel domum/agrum vineam/et similia/ad hoc quod per certam personam vel personas idoneas distrahantur: et pecunia de rebus ipsis accepta: in edificiis vel alia fratrum necessaria convertatur: aut in legando similibus modis vel verbis utatur. In hoc casu illud in omnibus et per omnia (consideratis eorum necessitatibus et moderaminibus supra adiectis) quantum ad fratres servari decernimus quod per nos est supra in concessis pecuniariis elemosinis declaratum. Ad quam legata solvenda tam heredes testatorum quam executores se liberales exhibeant. Et etiam prelati et seculares quibus de iure vel consuetudine provisio ista competeret (cum expediret) se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. Nam et nos etiam per modos licitos et fratrum regule congruos intendimus providere: quod heredum cupiditas legitimis itibus ferietur: ne pia defunctorum destituatur intentio: ac ipsi fratres pauperes oportunis auxiliis non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur: in hoc legato sic indeterminate relicto in omnibus et per omnia intelligi ac servari volumus et imppetuum presenti constitutione iubemus quod supra in pecunia seu elemosina fratribus indeterminate oblata vel missa volumus ac expressimus observari videlicet ut sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum: ita quod nec legane merito: nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur. ¶ Quia vero libros et alia mobilia quibusdam ordo quam fratres utuntur: quorum dominium (cum non sint dominum aliorum) ad prefatam ecclesiam specialiter spectare dinoscitur: interdum contingit seu expedit vendi vel etiam commutari: fratrum utilitatibus et eorum conscientiis providere volentes: eadem auctoritate concedimus ut commutatio talium rerum et ad easres quarum usum fratribus licet habere de generalium et provincialium ministrorum in suis administrationibus coniunctim vel divisim auctoritate procedat qui bus etiam de dispositione usus talium rerum concedimus ordinare. ¶ Si vero res huiusmodi estimato precio vendi contingat: cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus et volumus quod talis pecunia seu precium recipiatur et expendatur in rem licitam: cuius usum fratribus licet habere per procuratorem a prefata sede vel a cardinali gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum iuxta modum in supioribus necessitatibus presentis et ingruentibus ordinatum. ¶ De vilibus autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex presenti nostra concessione fratribus (pietatis seu devotionis intuitu: vel pro alia honesta et rationabili causa) obtenta super hoc prius superiorum suorum licentia iuxta quod inter fratres in generali vel in provincialibus capitulis: tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus et earum valore: quam prefata licentia scilicet a quibus et qualiter sit habenda extiterit ordinatum: intra et extra ordinem aliis elargiri. ¶ Licet autem contineatur in regula quod fratres habeant unam tunicam cum caputio et aliam sine caputio: et videri possit illa fuisse illitterentis intentio quod necessitate cessante pluribus non utantur/declaramus quod possint fratres de licentia ministrorum et custodum coniunctim et divisim in administrationibus sibi commissis cum eis videbitur (pensatis necessitatibus et aliis circunstantiis que secundum deum et regulam ac

scendende videntur) vel pluribus: nec
per hoc videantur a regula deviare:
cum etiaȝ in ipsa dicatur expresse ꝙ
ministri et custodes de infirmorum
necessitatibus ⁊ fratribus induēdis
sollicitam curam gerant: secundum
loca ⁊ tempora: ⁊ frigidas regiones
Et ꝙꝙ predicta regula contineat: ꝙ
de fratribus induendis et necessita-
tibus infirmorum ministri tantum ⁊
custodis sollicitam curam gerant: ⁊
dictis illa tantum adeo ministros et
custodes in hac cura perstringere vi
deatur: ꝙ ab ea ceteros prima facie
excludat: quia tamen sollicite cōside
rare nos conuenit et tempus regule
institute quo fratres isti ad compa-
rationem presentem numero pauci
erant: et forsan ministri et custodes
videbantur tunc ad ista procuranda
posse sufficere: ac nihilominus mul-
tiplicationes fratrum ⁊ moderni tē
poris qualitatē nec sit verisimile bea
tum Franciscum institutorem regu-
le vel ipsis ministris et custodibꝰ im
possibilitatis iugum voluisse perfi-
cere: vel ex ipsius impossibilitatis cō
sequentia fratres ipsos suis necessi
tatibus velle carere: concedimus ꝙ
ipsi ministri et custodes possint per
alios huiusmodi cure sollicitudineȝ
exercere. Debent etiā et alii fratres
curam huiusmodi que prefatis mini
stris ac custodibꝰ precipue īcumbit
ex hac regula cum sibi ab illis com-
missa fuerit gerere diligenter.

¶ Continetur quoqȝ ī regula ꝙ fra-
tres quibus gratiā dedit dn̄s labo-
randi laborent fideliṫ et deuote.
Ita ꝙ (excluso ocio anime inimico)
sancte orationis et deuotionis spiri
tum non extinguāt. ¶ Quia vero ex
verbo isto fratres ipsos de ociosita-
te vite ⁊ de regule trāsgressione im-
probe notare interdū hactenꝰ aliqui
sunt conati: nos morsus huiusmodi
nepharios reprimentes: declaramꝰ
ꝙ cōsideratis verbis p̄dictis ⁊ for-
ma seu modo loquēdi sub q̄bus fr̄es
ad hm̄ōi exercitiū īducunṫ nō videṫ
ea fuisse īstituētis īētio: ꝙ vacātes
studio vl̄ diuinis officiis ⁊ ministeriis

exeq̄ndis manuali labori seu opatiōi
subiiceret: vel ad hoc illos artaret.
¶ Cum exemplo christi multorū san
ctorum patrum labor iste spiritualis
tanto illi preponderet: q̄to que sunt
anime corporalibus preferuntur.
¶ Ad alios vero qui se in p̄dictis spi
ritualibus operibꝰ nō exercēt nisi ta
les aliorum fratrum licitis seruitiis
occupentur (ne ociose viuant) verba
predicta declaramus extendi.
¶ Nisi ⁊ tales tam excellentis ⁊ nota
bilis cōtemplationis ⁊ orationis exi
sterent / ꝙ merito propṫ hoc non es-
sent a tanto bono pro huiusmodi ex-
ercitio subtrahendi. Fr̄es enim quicū
qȝ studio vel diuinis ministeriis non
vacantes: sed aliorum fratrum stu-
dio vel aliis diuinis officiis ⁊ mini-
steriis vacantiū seruitiis īherentes
tantum pro seruitiis eisdem cum ip-
sis quibꝰ seruiunt sustētari merenṫ:
quod astruiṫ illa qua lege strēnuꝰ pu
gnator ille dauid iuste decreuit. vt ꝗ
ꝙ descendentiū ad preliū: ⁊ remanē-
tium ad sarcinas portio equaretur.
¶ Uerum q2 expresse continetur ī re
gula ꝙ fr̄es non predicent in ep̄atu
alicuius episcopi cum ab eo illis fu
erit contradictum nos in hoc ⁊ defe
rentes regule ⁊ nihilominus aucto-
ritate ap̄lice plenitudinis ꝯseruātes
dicimus ꝙ predictū v̄bū ad ipam sic
cut regula ipa ꝓtulit obseruetṫ: nisi p̄
sedē ap̄licā circa hoc ꝓ vtilitate po-
puli xp̄iani sit concessū vel ordinatū
aliud: vel ī posterū ꝯcedaṫ seu ēt or-
dineṫ. Et q2 ī eodē capitulo regule ī-
mediate subiungiṫ ꝙ nullus fr̄m po
pulo penitꝰ audeat p̄dicare: nisi a mi
nistro ḡnali fuerit examinatꝰ ⁊ etiam
approbatꝰ: ac ab eo predicationis of
ficiū sibi sit concessū. Nos et statuū
preteritū ipius ordinis in paucitate
sui ⁊ modernū in ampliato fratrum
numero ad vtilitatē animarū (vt con
decet) aduertentes concedimus ne-
dum generalē examinare ⁊ approba
re fr̄es p̄dicaturos in populis: ac il-
lis cōcedere licentiā predicandi qua
tenꝰ persone idoneitatē ⁊ p̄dicatio-
nis officiū licētia ipsa respicere put

in regula continet:verũetiã ꝓuīcia-
libus cũ diffinitoribus: qḋ etiã ho-
die obseruari dr̄:⁊ ĩ fratrũ ꝓuilegijs
cõtineri, quã quidẽ sentẽtiã prefati
ministri reuocare ⁊ suspendere vale
ant ⁊ arctare: sicut ⁊ qñ id eis vide-
bitur expedire. ¶ Sed qm̄ in deside
rijs nr̄is hoc gerit vt ad dei gloriã
salus proficiat aiarũ ac dicto ordini
per quẽ iugiter ad amorẽ diuinũ af-
fectio christiane religionis accendi-
tur:meritũ ⁊ numerꝰ augeat:cõcedi
mus ⁊ p̄senti statuto firmamꝰ licere
nõ solũ gn̄ali sed etiã prouincialibꝰ
ministris ꝑsonas fugiẽtes a seculo ĩ
fratres recipere:que ministroꝝ ꝓro
uincialiũ licentia per ip̄m generalem
(sicut expedire viderit)possit arcta-
ri.vicariꝭ vero ꝓuincialium ministroꝝ
officio vicarie licentiã hanc sibi no-
uerit interdictã nisi ꝑ ministros eos-
dem(q̇bus hoc posse cõmittere vica
rijs ⁊ alijs licere decernimus) hoc
ip̄is vicarijs spiritualiter cõmittat.
¶ Caueãt tñ ip̄i ꝓuinciales ꝙ hoc nõ
indiscrete nõ passim/ sed sic cõside-
rate cõmittãt vt illos q̇bus hoc cõ-
mitti cõtigerit fidelibꝰ cõsilijs fulci
ant:que oĩa discrete ꝓcedãt. Nec in-
differenter omnes admittant ad or-
dinem:sed illi tm̄ q̇ suffragãtibꝰ eis
litteratura/idoneitate/vel alijs cir-
cũstãtijs possint vtiles eẽ ordini si-
biq̃ ꝑ vite meritũ ac alijs ꝓficet ꝑ
exemplũ. ¶ Insuꝑ dubitantibꝰ f̄r̄ibꝰ
p̄dicti ordis/an ꝑ eo ꝙ in regula dr̄
vt decedente generali ministro a ꝓ-
uincialibꝰ mĩstris ⁊ custodibꝰ ĩ capi
tulo penthecostes fiat electio succes
soris oĩm custodũ multitudinẽ opor
teat ad generale capitulũ conuenire
aut(vt oĩa cum maiori tranquillitate
tractent) sufficere possit vt aliq̇ de
singulis ꝓuincijs q̇ vocẽ habeãt a-
liorũ intersint. Taliẽ r̄ndemus vt scȝ
singularum ꝓuinciarũ custodes vnũ
ex se cõstituãt quẽ cũ suo ꝓuinciali
ministro pro se ip̄ius ad capitulũ di
rigant:voces aut vices suas cõmit-
tẽtes eidẽ.qḋ ēt cõstituerit ꝑ se ip̄os
statutũ hm̄ói ducimꝰ approbãdum.
¶ Quod idem pre,no,Grego,ix ĩ ca-
su huiusmodi dicitur respondisse.
¶ Deniq̃ qr̄ cõtinet ĩ regula supra-
dicta ꝙ f̄r̄es nõ ĩgrediantur mona-
steria monacharũ preter illos q̇bꝰ a
sede predicta cõcessa fuerit licentia
specialis:q̄q̄ hoc de mõasterijs pau
perũ monialiũ ĩclusarũ f̄r̄es attenti
us ĩtelligendũ esse crediderit:cũ ea
rũ sedes prefata curam habeat spe-
cialẽ:⁊ ĩtellectus hm̄õi ꝑ cõstitutio-
nẽ quãdã t̄pe regule datevinente ad
huc beato francisco ꝑ ꝓuinciales mi
nistros fuisse credat in generali ca-
pitulo declaratus q̇dẽ fratres certi
ficari nihilominꝰ postularũt an hoc
de oĩbus generaliter:cũ regula nul-
lũ excipiat/an de illis solũ monaste-
rijs monialiũ predictaꝝ debeat ĩtelli
gi:⁊ Nos vtiq̃ generaliter id est pro-
hibitũ de quarũlibet cenobijs moni
aliũ r̄ndemus ⁊ nomine monasterij
volumus claustrum domos/⁊ officici
nas ĩteriores ĩtelligi ꝑ eo ꝙ ad alia
loca vbi hoĩes seculares cõueniunt:
possũt fratres illi causa predicatio-
nis vel elemosine petende accedere.
his quibus id a superioribus suis pro
sua fuerit maturitate vel idoneitate
concessũ exceptis:seu pro predictaꝝ
monasterijs ĩclusarum ad que nulli
datur accedendi facultas sine sedis
eiusdẽ licẽtia speciali: quod etiã ip̄e
idem prede,nost. Grego.ix.ĩ eo casu
dr̄ r̄ndisse. ¶ Ceterum sancte memo
rie cõfessor christi franciscus man-
dasse dr̄ circa vltimũ vite sue(cuius
mãdatũ ip̄ius dr̄ testamentũ) ꝙ ver
ba ip̄ius regule nõ glosent:⁊(vt ver
bis vtamur eiusdẽ) ꝙ sic vel sic ĩtel-
ligi debeat nõ dicat: adijciẽs ꝙ fra-
tres nullomodo lr̄as aliquas ab apo
stolica sede petant.⁊ alia quedam in
terserẽs que non possent sine multa
difficultate seruari:propter qḋ f̄r̄es
hesitantes an tenerentur ad obseruan
tiam testamenti predicti:dubitatio-
nem hm̄õi ꝑ eundem pred.no.Greg.
ix.petierunt de ip̄sorũ ꝯscientijs am
moueri.q̇(sicut asserit)attẽdens pi-
culũ animarũ ⁊ difficultates q̄s pro
pter hoc possent ĩcurrere:dubietatẽ
de ip̄oꝝ ꝯsciẽtijs ãmouẽdo dixit fra

tres ipsos ad ipsius mandati obseruantiam nō teneri: quod sine consensu fratrū ⁊ maxime ministrorū quos vniuersos tangebat obligare nequiuit: nec successorem suū quomodolibet obligauit: cū non habeat imperium par in parem. Nos autem circa presentem articulum nihil duximus innouandum. ¶ Ad hoc a nonnullis prede. nostris roma. ponti. circa declarationē ipsius regule et ipsā regulam cōtingentia diuersas litteras in tellexima emanasse. Sed nec ꝑ hoc mordaciū ꝓdictorū cōtra regulā ipisam ⁊ ffes quieuit insultus: nec ꝑ ipsas litteras statui fratrū prouidetur in multis: in quibus de nouo vel aliter necessario prouidēdum esse multorum postea casuum cōtingentium experientia indicauit. Nos itaqꝫ ne litterarum hmōi ⁊ presentis cōstitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas ī ꝓdictoꝝ obseruatiōe ffm animos perturbaret: ⁊ vt plenius clarius / ⁊ certius / eoꝝ statui ⁊ obseruātie ꝓdicte regule cōsulat ī oībꝫ ⁊ singulis illis articulis quos cōstitutio ipsa continet. Qꝫ ibi vel eoꝝ aliqui contineāt in aliūslitteris apostolicis supradictis. Hanc nostram cōstitutionem / declarationē / seu ordinationem etiā a ffibus ipis precise / ac inuiolabiliter decernimꝰ ꝑpetuis tpībꝰ obseruandam. ¶ Cū igitur ex predictis et aliīs per nos cum multa maturitate discussis: regula ipa licita / sancta. ꝑfecta / ⁊ obseruabilis nec vlli patens discrimini euidenter appareat: illa ⁊ oīa subscripta ꝑ nos statuta / ordinata cōcessa: disposita: decreta: declarata etiā ⁊ suppleta: de aplice ptātis plenitudine approbamus / confirmamus ⁊ volumꝰ existere ꝑpetue firmitatis In virtute obedientie districte precipientes: ꝙ hec constitutio sicut cetere constitutiones vel decretales epistole legantur in scholis.

¶ Et quia sub colore liciti nonnulli contra fratres ipsos et regulam ī legendo / exponēdo / atqꝫ glosādo / possent virū virus sue iniq̄tatis effundere: ac ipsius constitutiōis intellectū ipsum in diuersas et aduersas sentētias ꝑducentes suis adinuentionibus deprauare ⁊ opinionū diuersitas / ac distortio itellectus multoꝝ pios animos posset inuoluere: ⁊ a religiōis ingressu multoꝝ corda subtrahere: taliū detrahentiū vitanda ꝑuersitas cogit nos ꝑ vtā ipis ad predicta ꝓcludere: ⁊ certū ꝓcedendi modum hanc constitutionem legentibus prefinire ¶ Itaqꝫ sub pena excommunicationis ⁊ priuationis officiū ac beneficiū districte precipimus: vt presens constitutio cum ipsam legi contigerit sicut prolata est sic fideliter exponatur ad litterā: concordātie cōtrarietates seu diuerse vel aduerse opiniōes a lectoribus: seu expositoribus nullatenꝰ inducantur. Sup ipā cōstitutiōe glose nō fiant (nisi forsan ꝑ quas verbū vel verbi sensus seu constructio: vel ipā cōstructio quasi grammaticalit ad litterā vel intelligibilius exponatur) Ne intellectus ipsius per legem deprauetur in aliquo seu distorqueātur ad aliud ꝙ littera ipsa sonat. Et ne secundum predicta contra detractores huiusmodi oporteat viterīus laborare: vniuersis ac singulis cuiuscūqꝫ preeminentie / conditionis / aut status districte precipimꝰ ne cōtra predictam regulam ⁊ statum fratrum predictoꝝ seu contra premissa per nos statuta / ordinata / concessa / disposita / decreta / declarata / suppleta / approbata / ⁊ etiā cōfirmata dogmatizēt / scribāt / determinēt / ꝓdicēt / seu praue loquāt publice vel occulte ¶ Sed si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerserit ad culmen predicte sedis apostolice deducatur: vt ex auctoritate apostolica sua in hoc manifestetur intentio. ¶ Cui soli cōcessū est ī his statuta cōdere ⁊ et edita declarare. ¶ Glosātes vero in scriptis ꝯstitutionē ipaz aliꝰ ꝙ eo modo quē diximꝰ doctores vero sius per ⁊ lectores eū docent ī publico ex certa scīa ⁊ deliberate itellectū constitutionis huiusmodi deprauantes: faciētes quoqꝫ cōmentū: scripturas seu libellos ac ex certa scīa ⁊ delibe

rate determinantes in scholis seu
pdicantes contra pdicta: vel aliqua
seu aliqd predictoꝝ nō obstantibus
aliqbus pulegijs vel indulgētijs/
aut lr̄is apostolicis qbuscūqꝫ digni
tatibus psonis ordinib⁹ aut locis re
ligiosis vel secularib⁹ gn̄aliter: vel
singulariꝰ sub quacūqꝫ forma vel ex
pressiōe verboꝝ cōcessis: q̄ nolum⁹
aliqbus i premissis qualibꝫ suffra
gari excōicationis sn̄ie: quā nunc in
ipsos pferimus se nouerit subiace
re: a qua p neminē nisi p ro. pō. pos
sint absolui. Insup tā istos contra
quos p nos excōicationis est plata
sentētia: q̄ alios (si qui fuerint) con
tra pmissa vel eoꝝ aliqd venientes:
ad sedis memorate volum⁹ deduci
noticiā: vt quos puisus modus eq̄
tatis nō arcet a vetitis: cōpescat ri
gor aplice vltionis. Nulli ergo oīno
hoīm liceat hanc paginā n̄re decla
rationis ordīationis: ꝯcessionis: et
dispositionis: suppletiōis: approba
tionis: ꝯfirmationis: ⁊ ꝯstitutionis
infrīgere: vel ei ausu temerario cō
tra ire. Si qs aūt hoc attentare pre
sumpserit: indignationē oīpotentis
dei ⁊ btōꝝ Petri ⁊ Pauli aploꝝ ei⁹
se nouerit incursurū. Datū Serias
ni. xviij. kal. septembris: pōtificatus
n̄ri annno scdo. ¶ [illegible] . viij.

ca. iiij. Priuilegiū monasterio tuo cō
cessum vt monachi siue fr̄es
in cellis ad monasteriū ipm spectā
tibus habitantes: ab alio q̄ a papa:
vel eius legato excōicari: aut suspē
di: vel ipse celle īterdicto supponi nō
possint nō fr̄es in horatib⁹ ecclesijs
seu capellis eiusdē monasterij ꝯmo
rantes: aut ipos horatus ecclias vl̄
capellas ab ordinarioꝝ iurisditione
in aliquo: sed residētes tm̄ i cellis ⁊
cellas ipas (hoc est loca secreta ⁊ so
litaria q̄ ab hoīm separata cōuictu
sunt ad ꝯtēplādū ⁊ deo vacādū spā
liter deputata) defendat. ¶ Idem.

Ca. v. Sicut nobis significare cura
sti: tibi gratiose cōcessimus:
vt bn̄ficia clericoꝝ tuoꝝ cedētiū vel
decedentiū possis cōferre. ⁊ qꝫ ijdē
clerici pbendarum suarum fructus
percipiant: ac si in suis ecclesijs pso
naliter residerent. ¶ Verū qꝛ dubi
tas q̄ clericoꝝ tuoꝝ appellatione de
beāt contineri: breui r̄ndemus ora
culo: q̄ illos in his ⁊ similibus casi
bus tuos volum⁹ intelligi clericos
qui p te non q̄sīti pp̄terea vel rece
pti sine fraude ⁊ fictione qualibꝫ ve
re tui clerici familiares existūt: ⁊ in
tuis expensis cōtinue domestici cō
mēsales: etiā si quos ex illis aliqñ
p tuis gerēdis negocijs abesse con
tingat. ¶ De regulis iuris quas
Bonifacius. viij. edidit ⁊ [illegible]
mero octo ⁊ octuaginta. ¶ Bo. viij.

Beneficiū ecclesiasticum non pos
test licite sine institutione ca
nonica obtineri. 1
Possessor male fidei vllo tempore 2
non prescribit.
Sn̄ possessiōe pscriptio nō pcedit. 3
Pctm̄ nō dimittit̄ nisi restuit̄ ablatū 4
Peccati venia nō dat̄ nisi correcto. 5
Nemo potest ad ipossibile obligari 6
Priuilegiū personale psonam sequi 7
tur: extinguitur cum persona.
Semel mal⁹ semp p̄sumit̄ esse mal⁹ 8
Ratum quis habere non potest: qd̄ 9
ipsius nomine non est gestum.
Ratihabitionem retrotrahi: ⁊ man 10
dato non dubium comparari.
Cum sunt partium iura obscura: reo 11
fauendum est potius q̄ actori.
In iudicijs non est acceptio perso 12
narum habenda.
Ignorantia facti non iuris excusat 13
Cum qs in ius succedit alterius: iu 14
stam ignorantie cām censetur h̄re.
Odia restringi: ⁊ fauores conueniet 15
ampliari.
Decet concessum a principe benefi 16
cium esse mansurum
Indultum a iure beneficium nō est 17
alicui auferendum.
Non firmatur tractu temporis: qd̄ 18
de iure ab initio non subsistit.
Non est sine culpa qui rei que ad eū 19
non pertinet se immiscet.
Null⁹ plurib⁹ vti defēsiōib⁹ phibet̄ 20.
Quod semel placuit: amplius displi 21
cere non potest
Non debet aliquis alterius odio 22.

pregrauari.

23 Sine culpa (nisi subsit causa) nō est aliquis puniendus.

24 Quod quis mandato facit iudicis dolo facere non videtur cū habeat parere necesse.

25 Mora sua cuilibet est nociua.

26 Ea q̄ fiunt a iudice si ad eius nō spectant officiū : viribus nō subsistūt.

27 Scienti ꝛ consentienti non fit iniuria neqꝫ dolus.

29 Que a iure cōmuni exorbitāt nequaꝗ̄ ad consequentiam sunt trahēda.

30 Quod omnes tangit : debet ab omnibus approbari.

31 In obscuris minimū est sequendū.

32 Cum quis certus est certiorari vlterius non oportet.

33 Non licet actori quod reo licitum non existit.

34 Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.

35 Generi per speciem derogatur.

36 Plus semper in se cōtinet quod est minus.

37 Pro possessore habetur qui dolo desijt possidere.

38 Utile non debet per inutile viciari.

39 Ex eo non debet q̄s fructum consequi quod nisus extitit impugnare.

40 Cum quid prohibetur : prohibentur omnia que sequuntur ex illo

41 Pluralis locutio duorum numero est contenta.

42 Imputari non debet ei per quē non stat : si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

43 Accessorium naturā sequi congruit principalis.

44 Qui tacet consentire videtur.

45 Is qui tacet non fatetur : sed nec vtiqꝫ negare videtur.

46 Inspicimus i obscuris qđ est verisimilius vel qđ plerūqꝫ fieri cōsueuit.

47 Is qui in ius succedit alterius eo iure quo ille vti debebit.

48 Presumitur ignorantia vbi scientia non probatur.

49 Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria vel iactura.

50 In penis benignior est interpretatio facienda.

Actus legitimi conditionem nō recipiunt neqꝫ diem.

Semel deo dicatū nō est ad vsus humanos vlterius transferendum.

Non prestet impedimētum quod de iure non sortitur effectum.

Cui licet quod est plus : licet vtiqꝫ quod est minus.

Qui prior est tēpore : potior est iure 55

Qui sentit onus : sentire debet commodum : ꝛ econtra.

In re communi potior est conditio prohibentis.

Contra eum q̄ legem dicere potuit apertius est interpretatio facienda. 58

Non est obligatorium cōtra bonos mores prestitum iuramentum. 59

Dolo facit qui petit quod restituere oportet eundem. 60

Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.

Quod ob gratiam alicuius conceditur non est in eius dispendium retorquendum.

Nullus ex consilio (dūmodo fraudulentum non fuerit) obligatur. 63

Exceptionem obijciens nō videtur de intentione aduersarij confiteri. 64

Que contra ius fiunt : debent vtiqꝫ pro infectis haberi. 65

In pari delicto vel causa potior est conditio possidentis. 66

Cū nō stat per eū ad quem pertinet quominus conditio impleatur haberi debet perinde ac si impleta fuisset. 67

Quod alicui suo non licet nomine : nec alieno licebit. 68

Potest quis per alium quod potest facere per seipsum. 69

In malis promissis fidem non expedit obseruari. 70

In alternatiuis debitoris est electio et sufficit alterum adimpleri. 71

Qui ad agendū admittitur : est ad excipiendū multo magis admittēdus 72

Qui facit per alium est perinde ac si faciat per seipsum. 73

Factum legitime retractari non debet : licet casus postea eueniat quo [non] potuit inchoari. 74

Quod alicui gratiose cōceditur : trahi non debet ab alijs in exemplum. 75

Frustra sibi fidē quis postulat ab eo seruari: cui fidem a se prestitam seruare recusat.
Delictum persone nō debet in detrimentum ecclesie redundare.
¶ Rationi cōgruit vt succedat in onere qui substituitur in honore.
In argumentum trahi nequeūt que ꝓpter necessitatem/ aliquando sunt concessa.
Nemo potest plus iuris trāsferre in alium: ꝙ sibi cōpetere dinoscatur.
In toto partem non est dubium cōtineri.
In generali concessione non veniūt: ea que quis nō esset verisimiliter in specie cōcessurus.
Qui cōtra iura mercatur: bonā fidē presumitur nō habere.
Bona fides non patitur vt semel exactum iterum exigatur.
¶ Cum q̄d vna via prohibetur alicui ad id alia non debet admitti.
Contractus ex cōuentione legē accipere dignoscitur.
Damnū quod quis sua culpa sentit: sibi debet: non aliis imputare.
Infamibus porte nō pateant dignitatum.
Certum est ꝙ is cōmittit in legem: qui legis verba cōplectēs contra legis nititur voluntatem.
Data rome apud sanctum Petrum: quinto nonas martij pontificatus nostri anno quarto.

¶ Finis.

¶ Vita bonifacii octaui qui et auctor fuit Sexti huius decretalium.

Bonifacius octauus natōe hernicus: Patria Anagninus. benedictus caietanus ante vocatus neapoli pōtifex creat in vigilia natalis dn̄i: Millesimo ducentesimo nonagesimoquarto: vir q̄dē doctrina ⁊ experiētia rerū insignis. Diu eñ in curia versatus fuerat: et per oēs dignitatis gradus ad pōtificatū nō sine tñ ambitionis crimine peruenerat. ¶ Nam dum esset sancti Martini in mōtibus presbyter cardinalis: adeo dignitatē pōtificatus exoptauit vt nil ambitione ⁊ fraude pretermiserit: quod ad eā rem cōsequēdam pertinere arbitraret. Tante ꝑterea arrogantie fuit: vt ⁊ omnes fere cōtēneret: ⁊ gratias a Nicolao q̄rto et celestino quinto factas reuocaret. Gibellinos quoqꝫ mirifice persecutus est. ¶ Hinc oritur illa inter pōtificem et columnēses Gibellinos cōtentio: qui etiā Anagnie cōtra pōtificem factionis sue partes fouebāt. ¶ Hos itaqꝫ maxime ꝓ cardinales duos. Petrū ⁊ Jacobū eiusdē familie viros insignes calumniari cepit: ꝙ thesauros ecclesie in morte pōtificū diripuissent: quodqꝫ libellos famosos cōtra se sparsissent. ¶ Scripserūt siquidem post illatā sibi iniuriā ad reges/ad ꝑncipes: ad natiōes de arrogātia Bonifacij ⁊ de ābitiōe ꝙ cōtra ius fasqꝫ pontificatus sedē occupasset reiecto fraudibus Celestino: eodemqꝫ in carcerem coniecto. Sunt eñ q̄ scribāt Bonifaciū immisisse subornatores clāculū quosdā q̄ noctu dimissa q̄si celitus voce in cubiculum celestini hominis simplicis ei persuaderēt vt pontificatū dimitteret si saluus fieri vellet.

¶ Irati autē cardinales cū nusq̄ apparuissent Bonifacij perterriti acciperent Nepesum eñ secesserāt vna cum tota columnēsiū familia publico decreto scismatici habentur.
¶ Beneficijs dignitatibus: fundis pa

ternis: castellis: oppidis priuantur:
quā priuationē Bonifacius postea in
decreti formā retulit vt libro appa-
ret quem sextū appellant. Sumptis
deinde armis bonifacius: cōcitatis-
q; multis cruce signatis eos opprī-
mere conatus preneste quo se cū sar
rautro insigni eorum patruo recepe
rant obsidiōe cingit. Dilapsos inde
capto ac direpto preneste zegarolū z
colūnam confugientes persequitur:
vnde nō ita multo post abire ob mul
titudinē hostiū necesse fuit a quib9
hec item castella diripiūtur maxime
pro colūne paternū solū. Cardinales
autē inde quoq; dilapsi reate perue
nere Sarra vero apud anciū multū
diuq; in nemorib9 vixit seuiciā boni
facij veritus: sed in piratarū manus
incidens remigio admot9 multas ca
lamitates perpessus est: q̄ sic q̄dē
equiore animo exilium pati malet q̄
seuiciā bonifacij experiri: qui Gibel-
linos oīs vno odio persequebatur.
Notū est illud certe q̄d p certo dixe-
rit genuēsi archiepiscopo ad pedes
ei9 die cinerū pcedenti. Nam cū dici
a sacerdote tum soleat memento hō
quia cinis es et in cinerē reuerteris
dixit mutatis quibusdā verbis: me-
mēto homo quia gibellinus es et cū
gibellinis i cinerē reuerter?: in eius-
q; oculos cinerē cōiecit: nō in caput
vt mos est eūdēq; ob nomē factiōis
archiepiscopatu priuauit: licet postea
in itegrū restituerit: cū intellexisset
cardinales colūnenses (quēadmodū
ipse suspicabatur) Genuā non petis-
se. Pulsis hoc modo colūnensibus
Bonifacius duplicē celebritatē z apo
stolis z euāgelistis: z quattuor eccle
sie doctoribus: gregorio: augustino:
hieronymo: ābrosio statuit. Idē etiā
dum in vrbe veteri esset beatū Ludo
uicū ex regia francorū stirpe ortū vt
pote ex karolo secūdo ordinis sācti
frācisci pfessum (vt q̄dā volūt) i san
ctos retulit. Idē q̄q; ecclesiā cathe-
dralē sancte Cecilie albiēsis ciuitat;
canonicis secularib9 pulsis inde re-
gularib9 cōmisit: instante bernardo
castaneto albiensi epo. Edidit preter-

ea sextū pontificij iuris codicē: suo
iussu a tribus doctissimis viris com
pilatū: quibusdā decretis nouis a se
additis: Urbem quoq; Eugubiū que
Gibellinoꝝ auspicijs ab ecclesia de-
fecerat breui recuparauit. Alberto du-
ci austrie imperij confirmationē bis
terq; petenti negauit. Mortuo autē
Jacobo aragonio cum Robert9 cari
fili9 calabrie dux in siciliā traiecisset
Catinamq; cepisset: tātū repēte bel-
lum exortū est: vt tota fere italia tu-
multuaret. Naz z siculi aragonēsib9
fauētes: comparata classe Philippū
Roberti fratrem bello superant: et
captū in carcerem coniiciunt: quare
Robertus relicta cathina re infecta
in italiam reuertitur.

¶ Federicus autem Arago ex hispa
nia cum exercitu in siciliam delatus
non solum siciliam totam verūetiā
calabriam recuperauerit. In hetru-
ria vero adeo contra pisanos genuē-
ses exarserant vt et liburnum cepe-
rit incendioq; euerterint: et naues
onerarias in fluminis ostio dimerse
rint: ne pisanis nauigare liceret. Fie-
bant hec in italia cum magno pnti-
cie detrimento: pontifice nullibi ad
pacem conficiendam auctoritatem
suam interponente.

¶ Et ne existimares iam deum cum
hominib9 pacem habuisse: tantus re
pente terremot9 exortus est: quātus
nūq̄ antea. quo quidē multis diebus
per interualla durāte: plurima edifi
cia passim corruere. Reate pontifex
tum erat cū tota curia: q̄ certe veri-
tus ne ruina edificioꝝ opprimeret:
casulā quandā z tabulatis subtilib9
in medio claustro fratrū predicatoꝝ
prato admodum lato edificari iussit
eoq; in loco aliquādiu resedit: licet
horrida seuiret hyems.

¶ In celebritate nāq; sancti Andree
hec perturbatio exorta est Apparuit
tamē quoq; cometes magne alicui9
future calamitatis indicium.

¶ Uerū Bonifacius post tātos et tā
diuturnos terremotus ad se redīēs:
cardinales aliquot creauit: quoꝝ de
numero fuere archiepo tolletanus:

Richardus senensis. Nicolaus tar-
uisinus ordinis pdicatorũ: magister
Johannes murro ordinis minorum
generalis. Petrus hyspanus Jubi-
leũ quoqꝫ idẽ retulit anno millesimo
trecentesimo: quo plenã delictorum
omniũ remissionẽ his prestabat qui
limina apostoloꝝ visitassent ad exẽ-
plum testamenti veteris: licet primo
quidẽ apud iudeos huius lõge alia
ratio habita sit. Jubileũ nãqꝫ qͥnqua-
gesimo quoqꝫ anno repetebant: quo
debitores a creditoribꝰ laxabant (vt
ait Josephus) et serui libertatẽ ven-
dicabant: vnde libertatis nomen pre
se fert tam animi ꝙ corporis. Nam
liberi vere hi dici possunt quibꝰ pec-
cata remittũtur. Idẽ etiã centesimo
quoqꝫ anno obseruari mãdauit. Ob
hanc rem eo anno tãta vndiqꝫ hoim
multitudo Romã venit: vt vix inces-
dere per vrbem amplã quidẽ ⁊ vastã
liceret. ¶ Venerat et romã Karolus
valesiꝰ comes. Philippi francoꝝ re-
gis frater qui filiã Balduini vltimi
constantinopolitani imperatoris in
vxorem duxerat a Bonifacioqꝫ impe-
trauerat vt socero suo liceret impe-
riuꝫ ipsum repetere: a quo depulsus
fuerat. Fecerat id quidẽ libẽter bo-
nifacius ꝙ ei in animo erat hoꝝ prin-
cipiũ auxilio exercitũ i asiã trãsmit-
tere: qui hierosolymã recuperaret.
Interim vero dum res ipse cõpone-
rentur: et karolũ ipsum patrimonio
sancti Petri cũ omni potestate pfe-
cit: et legatũ in hertruriã misit: q no-
uas seditiones cõpesceret. Nã ⁊ gi-
billis ⁊ guelphis ad albos et nigros
transierant. Verũ cũ legatus nil pfi-
ceret: ppositis etiã iterdictis Caro-
lus Valesius eo pontificis mandato
pfectus cõtinere florentinos nõ po-
tuit: quominus albos nõ sine magna
cede ab vrbe sua pellerẽt. Albi enim
gibillini tum appellati sunt. Sed põ-
tifex hierosolymitanã expeditioneꝫ
iampridẽ meditat: apameensem epi-
scopũ ad Philippũ regem francorũ
mittit: q hominẽ ad eã rem exhorta-
retur. Is itaqꝫ eo pfectus: cũ nil pre-
cibꝰ impetraret: minas qͦdẽ addidit.

Hanc itaqꝫ ob rem iratus Philippꝰ:
hominem subito in carcerem cõiicit
quod vbi Bonifacius resciuit: eo sta-
tim misit narbonensem archidiaco-
num: virum certe insignem: qui pon-
tificis nomine philippo mandaret:
vt missum faceret episcopum apame-
ensem. Id si non impetraret diceret
audientibus omnibus regnum Frã-
cie ad ecclesiam deuolui: ob cõtuma-
ciam philippi: et violatum ius gen-
tium. Adderetqꝫ anathema: ⁊ omnes
francos a iuramento regio absolue-
ret. Fecit omnia ꝙ diligentissime
archidiaconus ac regem cõpulit epi-
scopum apameensem dimittere Rex
autem aliqua ex parte iniurias sibi a
pontifice illatas vlturus: edictũ pro-
posuit: ne quisꝙ e regno suo Romã
proficisceretur: aut eo pecunias mit-
teret. Secũdo vero post iubileum an-
no: Carolus Valesius ad Karolũ se-
cundum consobrinum suum se contu-
lit: cuius aduentu motus Federicus
Arago. pacem his conditionibus pe-
tijt et impetrauit vt redditis que in
italia ceperat: et Siciliam quoad vi-
ueret: retinere liceret.

¶ Verum abeunte ex Hetruria: Ka-
rolo Valesio: albi Florentia pulsi:
forum Liuij populariter commigra-
runt: quorum de numero habitus est
Dantes aldegerius vir doctissimꝰ:
et sua vernacula ligua poeta isignis:
qui postea redire in patriam per se-
pe conatus est: sed frustra adiuuanti-
bus etiam bononiensibus ⁊ Canegrã-
di veronensium domino: quo cũ post
ea familiariter aliquãdiu vixit. Sũt
qui scribant Bonifacium hoc tem-
pore Germanij cuiusdam corpus a-
pud ferrarienses iam viginti annis
pro sancto cultum exhumari mãdas-
se ac comburi: habita de eius heresi
ꝙ diligentissima inquisitione. Hunc
ego e fatricellis fuisse crediderim:
quorum sectatum maxime inualesce-
bat. Interim vero Philippꝰ rex frã-
cie Bonifacij arrogantiaꝫ iniquo a-
nimo ferens. habito apud Parisios
ecclesiasticorum et nobilium magno
conuentu: commemoratisqꝫ iniurijs

a Bonifacio acceptis: eiusq3 ambitione z malis artibus ad occupādū pontificatum quem iniuste teneret ad sedem apostolicam tū (vt ipse dicebat) vacātem futurumq3 conciliū appellauit. Quaquidem re percitus Bonifacius habito generali concilio: eiusq3 regnum Alberto īperatori subijcit: quem in initio pontificatus sui repulerat. Tū vero Philipp9 superbiam hominis domiturus. Sarrā columnensem in portu Massilie cognitum a piratis redemptum: cū Nogaretio gallo equite fidelissimo Romam mittit hac ratione (vt ipse palam dicebat) vt appellationē suā publicarent. Verū ei longe alia mēs fuit. ¶ Nā Sarra seruili habitu Latium ingressus: collectis vndiq3 amicis Nogaretium cum ductis equitibus gallis mercede conductis: e militia karoli Valesij Ferentinum premittit: q̄ inde z si opus esset auxilium ferret. Ipse vero ananiā clam noctu ingressus adiuuantibus gibellinis: quos Bonifacius diu multisq3 vexauerat pontificem nil tale metuētem in domo paterna capit fractis valuis captumq3 Romam perducit vbi quinto z trigesimo die post dolore animi confectus perijt: pontificatus sui anno octauo: mense nono/ die decimoseptimo: sepeliturq3 ī basilica Petri: sepulchro a se antea extructo: quodquidem adhuc extat in sacello a se condito opere vernaculo. Idem quoq3 suggestum condidit cum portica apud basilicam lateranensem: quo execrationes ī cena domini fiunt: eo quoq3 in loco et Philippum regem Francie: z colūnenses anathemate notauit. Moritꝰ aūt hoc modo Bonifacius: qui imperatoribus: regibus: principibus: nationibus: populis: terrorem potius q̄ religionem inijcere conabatur: q̄q3 dare regna z auferre: pellere holes ac reducere pro arbitrio animi conabatur. Aurum vndiq3 conquisitum plus q̄ dici potest sitiens. Discāt ita q3 huius exemplo principes omnes tā religiosi q̄ seculares preesse clero et populis: non superbe et contumeliose (vt hic de quo loquimur) s3 sancte z modeste: vt christus rex noster eiusq3 discipuli ac veri imitatores: et malint a populis amari q̄ timeri vnde tyrannorum pernicies oriri merito solet. Sunt qui scribant hunc quoq3 discordias īter italos aluisse. maxime vero inter genuenses z venetos: populos quidem nauali ꝑlio satis potentes. ¶ Finis.

¶ Tabula rubricarum Sexti Libri decretalium: secundum ordinem litterarū Alphabeti a q̄bus inchoātur

Accusationibus inquisitionibus z denūciationibus. Liber. v. Fo. xl.
Appellationibus. liber ij. folio. xxiiij.
Arbitris. lib. i. fo. xix.
¶ Bigamus. lib. i. folio. xv.
Capellis monachoꝝ. lib. iij. fo. xxxvi
Censibus. lib. iij. fo. xxxvi.
Clericis coniugatis. lib. iij. fo. xxvi.
Clericis non residentibus ī ecclesia vel prebenda. lib. iij. fo. xxvi.
Clerico egrotante. lib. iij. fo. xxx.
Cognatione spirituali. lib. iiij. folio. xxxix.
Concessione prebende z ecclesie nō vacantis. lib. iij. fo. xxx.
Confessis. lib. ij. folio. xxi.
Constitutionibus. lib. i. fo. ij.
Consuetudine. lib. i. fo. iiij
Consecratione ecclesie vel altaris. lib. iij. folio. xxxvij.
Decimis. lib. iij. fo. xxxiiij
Desponsatione impuberū. lib. iiij. folio. xxxix.
Dolo z contumacia. folio. xxi.
Electione z electi ptāte. lib. i. fo iiij.
Eo qui mittit in possessionem causa rei seruande. lib. ij. fo. xxi.
Etate et qualitate et ordine preficiēdorum. lib. i. fo. xiiij.
Exceptionib9. lib. ij. fo. xxij.
Excessibus prelatorū lib. v. fo. xliij.
Filijs presbyterū. lib. i. fo. xiiij.
Foro cōpetēti. lib. ij. fo. xx.
Hereticis. lib. v. fo. xl.
His que vi. metusve causa fiunt.

libro primo. Folio.xix.
Homicidio lib.vi. fo.xliii.
Immunitate ecclesiaꝝ.li.iij.f.xxxvij
Iniuriis ꝛ dāno da.li.i. fo.xlvi.
Institutionibus.li.ij. fo.xxx.
Iudiciis.li.ij. fo.xix.
Iuramēto calūnie.li.ij. fo.xxij.
Iureiurando.li.ij. fo.xxi.
Iure patronatus.li.iij. fo.xxxvi.
Litis contestatione.li.ij. fo.xx.
Maioritate ꝛ obediētia.li.i.f.xvij
Ne clerici vel monachi secularib⁹ negociis se immisceāt.li.iij.f.xxix.
Ne sede vacante aliquid innouetur. libro tercio. fo.xxxij.
Officio vicarii.li.i. fo.xv.
Officio et potestate iudicis delegati.Libro primo. fo.xv.
Officio legati.li.i. fo.xvi.
Officio iudicis ordinarii.li.i.fo.xvij
Pactis.libro primo. fo.xvij.
Penis.lib.v. fo.xlvi.
Penitentiis et remissio.li.v. fo.xlvij
Postulatione prelatorum.li.i.fo.xij.
Prebēdis ꝛ dignitatib⁹.li.iij.fo.xxvi
Prescriptionibus.li.ij. fo.xxij.
Priuilegiis.li.v. fo.xliij.
Procuratoribus.li.i. fo.xvij.
Rebus ecclesie non alienandis. Libro tercio. fo.xxxiij.
Regularibus et transeuntibus ad religionem.lib.iij. fo.xxxiij.
Regulis iuris.li.v. fo.lvij.
Religiosis domibus.li.iij. fo.xxxv.
Reliquiis et veneratione sanctorum Libro tercio. fo.xxxvij.
Renunciatione.li.i. fo.xij.
Rerum permutatione.li.iij.fo.xxxij
Rescriptis.lib.i. fo.ij.
Restitutione in integrum.li.i. fo.xix.
Restitutione spoliatoꝝ.li.ij. fo.xx.
Scismaticis.li.v. fo.xlij.
Sententia et re iudicata.li.ij.fo.xxij.
Sententia excommunicationis. Libro quinto. fo.xlvij
Sepulturis.li.iij. fo.xxxij.
Sponsalibus et matrimoniis. Libro quarto. Folio.xxxix.
Statu regularium.li.iij. fo.xxxv.
Summa trinitate et fide catholica. libro primo. fo.ij.
Supplenda negligentia prelatorum Libro primo. fo.xij.
Temporibus ordinationum ꝛ qualitate ordinandoꝝ. li.i. fo.xiij.
Testamentis ꝛ vltimis voluntatib⁹. Libro tercio. fo.xxxiij
Testibus ꝛ attestationib⁹.li.ij.fo.xxi
Uerborum significatione. Libro quinto. Folio.li.
Uita et honestate clericorum. Libro tercio. fo.xxv.
Uoto et voti redēptiōe.li.iij.fo.xxxv.
Usuris.libro.v. fo.xliij.
Ut lite pendente nichil innouetur. Libro secundo. fo.xxi.

¶ [illegible] Tabule [illegible]

¶ Sextus decretalium liber finem capit perductum Rothomagi quidem per Magistrum Petrum Oliuier exaratus, pro Francisco Regnault. Anno domini millesimo quingentesimo decimonono. Die vero.xvi.mensis Octobris.

¶ Impius cum in profundum venerit peccatorum contemnit: sed sequitur eum ignominia ꝛ opprobrium.